

**T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI**

**KAMU İŞLETMELERİ
2013 YILI
GENEL RAPORU**

**KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ
DİĞER KURULUŞLAR
İŞTİRAKLER**

ISSN : 2146 - 7439

**T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI**

KAMU İŞLETMELERİ 2013 YILI GENEL RAPORU

**KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ
DİĞER KURULUŞLAR
İŞTİRAKLER**

ISBN : 978-975-7590-21-7

ISSN : 2146 - 7439

Bu rapor; 03.12.2010 tarih ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 43 üncü maddesi gereğince düzenlenmiş, Rapor Değerlendirme Kurulu'nun 17.12.2014 tarih ve 2014/160 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

SUNUŐ

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 43 üncü maddesi gereğince kamuoyuna duyurulmak amacıyla hazırlanan Kamu İşletmeleri Genel Raporu, Sayıştay'ca denetlenen tüm kamu işletmelerinin yıllık faaliyet sonuçlarından hareketle toplu bir bakıő ve değerlendirmeyi yansıtmaktadır.

Rapor bu haliyle hem ileriye dönük kamu politikalarının belirlenmesinde, hem bilimsel ve akademik araőtırmalarda ilgililer açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Genel Rapor, Kamu İşletmelerinin yıllık denetim raporlarından farklı olarak, TBMM veya diğer merciler tarafından görüşme konusu olmayıp, yalnızca kamuoyunun bilgisine sunulan bir rapordur. Raporda 2009-2013 yıllarını kapsayan beş yıllık sürece ilişkin kıyaslamalı tablolar, değerlendirme ve analizler yer almaktadır.

Raporun; kamu idarelerinin etkin, verimli, ekonomik ve hukuka uygun biçimde faaliyet göstermesi, kamu kaynaklarının öngörülen amaç, hedef, kanunlar ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olarak elde edilmesi, saklanması ve kullanılması konusunda yararlı olacağını ümit ediyorum.

Doç. Dr. Recai AKYEL
Sayıştay Başkanı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
GİRİŞ	-
RAPORDA YER ALAN KISALTMALAR	-
RAPORDA YER ALAN ÇİZELGELER	-
I. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ	
A- KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN TANIMI, KURULUŞ NEDENLERİ, TARİHÇESİ, HUKUKİ YAPISI VE DENETİM ŞEKLİ	
1-Kamu iktisadi teşebbüsü kavramı ve kapsamı	1
2-Kamu iktisadi teşebbüslerinin kuruluş nedenleri.....	3
3-Kamu iktisadi teşebbüslerinin tarihçesi	4
4-Kamu iktisadi teşebbüslerinin hukuki yapısı	8
5-Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi	10
B- KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ	
1-Ekonomik gelişmeler ve politikalar	14
a)Dünya ekonomisindeki gelişmeler.....	14
b)Türkiye ekonomisindeki gelişmeler	15
2-Kamu iktisadi teşebbüslerine ilişkin hedef ve politikalar	18
3- Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri	20
a)İstihdam yönünden	22
b)Üretim yönünden	24
ba)Mal ve hizmet üretimi yönünden	24
bb)Mali kuruluşlar yönünden	26
c)Yatırımlar yönünden	30
d)Hazine ile ilişkiler yönünden	31
e)Gayri safi yurt içi hasılaya katkı yönünden	33
C- İSTİHDAM	
1-İstihdamla ilgili hedef ve politikalar	37
2-Personel istihdamı şekilleri, ilgili mevzuat ve gelişmeler	39
3-Personel sayıları ve personele yapılan harcamalar	41
4-Statülerine göre personel sayıları ve personel harcamaları	46
5-Personelle ilgili sosyal konular	56
D- MALİ DURUM VE FİNANSMAN	
1-Genel mali durum	59
2-Sektörler itibarıyla mali durum	68
3-Finansman programı ve gerçekleşmesi	81
E- İŞLETME ÇALIŞMALARI	
1-Alımlar	85
2-Üretim	92
a)İşletmecî kuruluşlar	92
b)Mali kuruluşlar	104
3-Satışlar	123
4-Stoklar	129
5-İşletme sonuçları	132
F- YATIRIMLAR	
1-Genel durum	154
2-Yatırımların sektörel dağılımı	157

G- ÖZELLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

1-Özelleştirme politikaları	159
2-Mevzuat	159
3-Özelleştirme uygulamaları	160

II. DİĞER KURULUŞLAR

A- DİĞER KURULUŞLARIN HUKUKİ YAPISI VE DENETİM ŞEKLİ	166
B- DİĞER KURULUŞLARIN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ	166
C- İSTİHDAM	
1-Personel statüsü, personel sayısı ve personele yapılan harcamalar	169
2-Personelle ilgili sosyal konular	174
D- MALİ DURUM VE FİNANSMAN	
1-Genel mali durum	175
2-Sektörler itibarıyla mali durum	182
3-Finansman programı ve gerçekleşmesi	188
E- İŞLETME ÇALIŞMALARI	
1-Alımlar	189
2-Üretim	191
a)İşletmeciler kuruluşlar	191
b)Mali kuruluşlar	194
3-Satışlar	196
4-Stoklar	197
5-İşletme sonuçları	199
F- YATIRIMLAR	214

III. İŞTİRAKLER

A- İŞTİRAK TANIMI, İŞTİRAK NEDENLERİ, HUKUKİ YAPI VE DENETİM ŞEKLİ	215
1-İştirak tanımı, iştirak nedenleri, hukuki yapı.....	215
2-İştiraklerin denetimi	218
B- İŞTİRAK UYGULAMALARI	218

IV. DENETLENEN KURULUŞLARIN GENEL VE ORTAK SORUNLARI İLE ÖNERİLER

1-İstihdamla ilgili sorunlar ve öneriler	221
2-Mali durumla ilgili sorunlar ve öneriler	221
3-İşletme çalışmalarıyla ilgili sorunlar ve öneriler	222
a)Alımlar ve stoklarla ilgili sorunlar ve öneriler.....	222
b)Mali kuruluşlarla ilgili sorunlar ve öneriler	222
4-Yatırımlarla ilgili sorunlar ve öneriler.....	222
EKLER.....	225

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanından sonra özel sektör ağırlıklı ekonomik politikalar benimsenmiş olmakla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınan kuruluşları işletmek üzere bazı düzenlemeler yapılmış, yeni teşebbüsler kurulmaya devam edilmiştir. 1920'li yılların sonunda ortaya çıkan Dünya ekonomik krizi, 1930'lu yıllarda devlet işletmelerinin önemini bir kat daha artırmış, devletçilik politikalarının ön plana çıkarılmasında etkili olmuştur.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de sosyal ve özellikle ekonomik nedenlerle ihtiyaç duyulan devlete ait kuruluşların genel ekonomi içindeki önem ve ağırlığı 2000'li yıllara kadar devam etmiştir. Ekonomik ve siyasi sistemi ne olursa olsun, her ülkede az veya çok sayıda yer alan bu kuruluşlar, ülkemizde esas itibarıyla iktisadi alanda ticari faaliyette bulunmak üzere kurulmuşlardır. Son yıllarda hızlanan özelleştirme çalışmaları kapsamında; iktisadi devlet teşekküllerinde olduğu gibi, sahalarında tekel olmanın yanı sıra temel mal ve hizmet üretme işlevlerine sahip olan kamu iktisadi kuruluşlarının bu statüleri ile işlevleri de daraltılmıştır.

KİT'lerin işlevlerinin özel sektöre devredilmesine yönelik çalışmalar, 1984 yılında yürürlüğe konulan Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılmasına Dair 2983 sayılı ve 1986 yılında yürürlüğe konulan 3291 sayılı kanunlarla başlatılmıştır. 1994 yılında yürürlüğe giren 4046 sayılı Kanunla genel özelleştirme uygulamaları, 2000 yılında yürürlüğe giren 4502 ve 4603 sayılı kanunlarla telekomünikasyon işlemlerinin ve kamu bankalarının özelleştirilmesi hususları düzenlenmiştir. Enerji sektöründe faaliyet gösterecek özel sektörle ilgili düzenlemeler; 1984 yılında 3096 sayılı, 1994 yılında 4046 sayılı, 1997 yılında 4283 sayılı kanunlarla yapılırken, MPI'nin uhdesinde bulunan şans oyunlarının lisans verilmek suretiyle özelleştirilmesine ilişkin hususlar 2003 yılında 4971 sayılı, 2008 yılında 5793 sayılı kanunlarla, şans oyunlarının düzenlenmesiyle ilgili iş ve hizmetlerin özel hukuk sözleşmeleriyle Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim şirketlere yaptırılmasına ilişkin hususlar da 2010 yılında 6009 sayılı Kanunla düzenlenmiştir.

Her ülke için geçerli tek bir KİT tanımı bulunmamaktadır. Türkiye'de Anayasada, KİT'lerin TBMM'ce denetlenmesine ilişkin 3346 sayılı Kanunda ve KİT'lerin hukukunu düzenleyen 233 sayılı KHK'da farklı KİT tanımları bulunmaktadır. Özelleştirme uygulamalarını düzenleyen kanunların kapsamına alınan kuruluşlar da KİT'lerle ilgili yasal çerçeveyi düzenleyen 233 sayılı KHK'nın dışına çıkarılarak özel hukuk hükümlerine tabi tutulmaktadır.

Yıllık olarak hazırlanan "Kamu İşletmeleri Genel Raporu"; KİT'ler, diğer kuruluşlar ve iştirakler bölümlerinden oluşmakta olup, veriler yıllar itibarıyla karşılaştırmaya imkan vermesi için beş yıllık olarak yer almaktadır.

Raporda, kuruluşlar; tarihçe, hukuki yapı ve denetim, Türkiye ekonomisi içindeki yeri, istihdam durumu, mali bünye ve finansman durumu, işletme çalışmaları, yatırımlar, KİT'lerle ilgili özelleştirme çalışmalarını ve iştiraklerine ilişkin bilgileri içerecek şekilde değerlendirilmiş, denetime tabi kuruluşlarda tespit edilen genel mahiyetteki sorunlar ve öneriler ayrı bir bölüm başlığı altında verilmiştir.

2010 yılına kadar hazırlanan genel raporlarda yer alan çizelge ve bilgilerdeki KİT ayrımı; esas olarak 233 sayılı KHK kapsamındaki KİT tanımına göre yapılmış ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, Türk Telekomünikasyon AŞ'nin 233 sayılı KHK'nın ekindeki "B-Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK)" bölümünde yer alan kuruluşlar listesinden çıkarılmasını düzenleyen ve bazı kanunlarda değişiklik yapan 4502 sayılı Kanun, 4603 sayılı üç kamu bankası hakkındaki Kanun kapsamında kamu sermaye payı %50'nin altına düşmemiş kuruluşlar ile T.Kalkınma Bankası AŞ, İller Bankası AŞ, T. İhracat Kredi Bankası AŞ ve Türksat Uydu Haberleşme ve İşletme AŞ KİT'ler içinde değerlendirilmiştir. 2010 yılında yürürlüğe giren 6085 sayılı Sayıştay Kanunu kapsamında tüm kuruluşlar, bir bütün içinde denetime tabi olduğundan, 2011 yılından itibaren hazırlanan genel raporlarda KİT tanımı, Anayasa'daki tanımı çerçevesinde, belirli alanlarda işletmecilik yapma üzere kurulmuş kuruluş ve ortaklıkları içerecek şekilde genişletilmiş ve daha önce diğer kuruluşlar arasında

değerlendirilen bazı kuruluşlar KİT'ler içine alınmıştır. Kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup, galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan kuruluşlar ise diğer kuruluşlar bölümünde değerlendirilmeye devam edilmiştir. 2011 yılı verilerinin değerlendirilmesinde kuruluşların bölümler arasındaki değişimden kaynaklanan etkileri dikkate alınmalıdır.

Değerlendirmeler; tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri olmak üzere üç ana sektör itibarıyla yapılmış olup, sanayi sektörü içinde madencilik, imalat ve enerji; hizmetler sektörü içinde ulaştırma-haberleşme, ticaret, bankacılık ve sigortacılık ile diğer hizmetler alt sektörleri yer almaktadır. Hizmetler sektörü içinde yer alan bankacılık ve sigortacılık alt sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlara ait değerler, gerek içinde bulunduğu hizmetler sektörü değerlerini, gerekse toplam tutarları önemli ölçüde etkilediğinden, genel toplam içinde "mali kuruluşlar" başlığı altında toplanmış, içerik olarak aynı bazda olmayan tablolar mali kuruluşlar hariç olarak hazırlanmıştır.

Raporda yıllar itibarıyla yapılan karşılaştırmalarda, fiyat artışlarından kaynaklanan rakamsal değişimlerin etkisini ortadan kaldırmak için TÜİK tarafından hazırlanan 2003 temel yıllık üretici ve tüketici fiyat endekslerinden yararlanılmıştır.

Fiyat değişim oranları ve 2003 temel yıllık fiyat endeksleri (Kaynak: TÜİK)

Yıllar	Üretici fiyat endeksi (ÜFE)			Tüketici fiyat endeksi (TÜFE)		
	Yıllık ortalama artış (%)	Aralık ayına göre artış (%)	2003=103,28 aralık ayı endeksi	Yıllık ortalama artış (%)	Aralık ayına göre artış (%)	2003=104,12 aralık ayı endeksi
2009	1,23	5,93	165,56	6,25	6,53	170,91
2010	8,52	8,87	180,25	8,57	6,40	181,85
2011	11,09	13,33	204,27	6,47	10,45	200,85
2012	6,09	2,45	209,28	8,89	6,16	213,23
2013	4,48	6,97	223,87	7,49	7,40	229,01

2013 yılında; 4628 sayılı Kanununun 3 üncü maddesi kapsamında, özelleştirme süreci devam eden 8 elektrik dağıtım şirketinin elektrik dağıtım ve perakende satış faaliyetlerinin ayrı tüzel kişilikler tarafından yürütülmesi için 01.01.2013 tarihi itibarıyla kurulan 8 adet elektrik perakende satış şirketi denetime girerken, 2012 yılında tüzel kişiliği kaldırılan TKİ Seyitömer Linyitleri İşletmesi Müessesesi, özelleştirilen Acıpayam Selüloz Sanayii AŞ ve TEDAŞ'la birleştirilen Menderes Elektrik Dağıtım AŞ ile Göksu Elektrik Dağıtım AŞ denetimden çıkmıştır. TBMM KİT Komisyonununun 16.10.2014 tarihli toplantısında alınan kararla, daha önce denetimden çıkan kuruluşlardan TUBİTAK Marmara Teknokent AŞ ile FİNTEK Finansal Teknoloji Hizmetleri AŞ'nin, 3346 sayılı Kanun'un 2 nci maddesi uyarınca 2013 yılından itibaren denetime alınarak rapor hazırlanması karara bağlanmış olmasına karşılık, bu kuruluşların 2013 yılı denetim raporları henüz hazırlanmamıştır. 2013 yılı denetim raporları hazırlanmayan söz konusu iki kuruluş ile özelleştirme işlemlerinin yıl içinde tamamlanması nedeniyle raporları kıst olarak hazırlanan 8 adet elektrik dağıtım şirketi ve 8 adet elektrik perakende satış şirketi, 2013 yılı genel rapor derlemelerine dahil edilmemiştir.

Raporda değerlendirilen beş yıllık dönemde; kapsama giren kuruluşlarla ilgili olarak 2009 yılına ait 103, 2010 yılına ait 98, 2011 yılına ait 95, 2012 yılına ait 91, 2013 yılına ait 93 adet rapor hazırlanmıştır. 2009-2011 yıllarında İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ve 5. Dünya Su Formu Organizasyonu, 2009-2013 yıllarında da Hazine Müsteşarlığı Adına Alınan Tütünlerin Hesap ve İşlemleri denetlenmiş olmakla birlikte geçici bir oluşum olduklarından, genel rapor verileri arasında değerlendirilmemiştir. Rapor kapsamına giren kuruluşlara ait başlıca bilgilere rapor ekinde yer verilmek suretiyle, yararlanmak isteyenlerin değişik ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.

Sayıştay'ın 3346 sayılı Kanun kapsamında yapılan denetimine tabi KİT'ler ve diğer kuruluşlarla ilgili; kesinleşmiş bilgileri ihtiva eden bu rapor, konusunda temel ve sürekli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır.

RAPORDA YER ALAN KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AOÇ	Atatürk Orman Çiftliği
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BDT	Birleşik Devletler Topluluğu
BİT	Belediye iktisadi teşebbüsü
BOTAŞ	Boru Hatları ile Petrol Taşıma AŞ
CIF	Cost, insurance and freight (mal bedeli, sigorta ve navlun dahil)
ÇAY-KUR	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğu
DHMI	Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DİBS	Devlet iç borçlanma senedi
DMO	Devlet Malzeme Ofisi
DOĞUSAN	Doğusan Boru Sanayii ve Tic. AŞ
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ESK	Et ve Süt Kurumu
EMLAKKONUT	Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ
EÜAŞ	Elektrik Üretim AŞ
EXIMBANK	Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ
FOB	Free on board (Güvertede teslim)
GSMH	Gayri safi milli hasıla
GSYH	Gayri safi yurt içi hasıla
GYO	Gayri menkul yatırım ortaklığı
HAVAŞ	Hava Alanları Yer Hizmetleri AŞ
HM	T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
İDT	İktisadi devlet teşekkülü
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	Kamuoyu Aydınlatma Platformu
KEGM	Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğu
KGF	Kredi Garanti Fonu
KHK	Kanun hükmünde kararname
KİK	Kamu iktisadi kuruluşu
KİT	Kamu iktisadi teşebbüsü
LNG	Liqufied natural gas (Sıvılaştırılmış doğal gaz)
MARTEK	Marmara Teknokent AŞ
MİGEM	Maden İşleri Genel Müdürlüğu
MKE	Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MPİ	Milli Piyango İdaresi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği
ÖİB	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
ÖYK	Özelleştirme Yüksek Kurulu
PİGM	Petrol İşleri Genel Müdürlüğu
PTT	T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ
SAGP	Satınalma gücü paritesi

SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SGMK	Sabit getirili menkul kıymet
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDÇİ	Türkiye Demir Çelik İşletmeleri
TDİ	Türkiye Denizcilik İşletmeleri
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim AŞ
TEMSAN	Türkiye Elektromekanik Sanayi Genel Müdürlüğü
TETAŞ	Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt AŞ
TİGEM	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TKB	Türkiye Kalkınma Bankası
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TPAO	Türkiye Petrolleri AO
TR	Türkiye
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TTK	Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜDEMSAŞ	Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayi ve Ticaret AŞ
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜLOMSAŞ	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi Ticaret AŞ
TÜRKSAT	Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme AŞ
TÜRKŞEKER	Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ
TÜVASAŞ	Türkiye Vagon Sanayi ve Ticaret AŞ
VAKIFBANK	Türkiye Vakıflar Bankası AO
YHT	Yüksek Hızlı Tren
Yİ	Yap-işlet
YİD	Yap-işlet-devret
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

RAPORDA YER ALAN ÇİZELGELER

No	Cizelge adı	Sayfa
1	Dünya ekonomisinde temel göstergeler	14
2	Türkiye'nin temel ekonomik göstergeleri	15
3	KİT'lerin 2009-2013 dönemine ait başlıca bilgiler	21
4	Sektörler itibarıyla istihdam	23
5	Başlıca mal ve hizmet üretimleri	25
6	Türk mali sektörünün aktif büyüklüğündeki değişim	27
7	Türkiye'de faaliyette bulunan bankalarla ilgili başlıca finansal bilgiler	28
8	Sabit sermaye yatırımları (Cari fiyatlarla)	30
9	Sabit sermaye yatırımları ve GSYH içindeki payları (Cari fiyatlarla)	31
10	KİT'lere yapılan Hazine ödemeleri	32
11	KİT'lerin Hazineye katkısı	32
12a	GSMH ve KİT'lerin GSMH'ye katkısı (Cari fiyatlarla)	34
12b	GSMH ve KİT'lerin GSMH'ye katkısı (2003 yılı fiyatlarıyla)	35
13	GSMH büyüme hızları (2003 yılı fiyatlarıyla)	36
14	Yıllık ortalama ve yıl sonu personel sayısı	43
15	Personele yapılan harcamalar	44
16	Toplam personel giderleri ve kişi başına düşen aylık ortalama giderler	45
17	Sektörler itibarıyla memur sayısı	47
18	Sektörler itibarıyla memur harcamaları	48
19	Memur başına düşen aylık ortalama giderler	49
20	Sektörler itibarıyla sözleşmeli personel sayısı	50
21	Sektörler itibarıyla sözleşmeli personel giderleri	51
22	Sözleşmeli personel başına düşen aylık ortalama giderler	52
23	Sektörler itibarıyla işçi sayısı	53
24	Sektörler itibarıyla işçi giderleri	54
25	Statülerine göre işçiler	55
26	İşçi başına düşen aylık ortalama giderler	56
27	KİT'lerin 2009-2013 yılları mali durumu	60
27a	KİT'lerin 2013 yılı kaynak ve varlıklarının sektörler itibarıyla dağılımı	61
28	KİT'lerin öz kaynak unsurları	63
29	KİT'lerin yabancı kaynak unsurları	64
30	KİT'lerin varlıklarının ayrıntısı	66
31	Varlık ve kaynakların sektörlere göre dağılımı	69
32	Tarım sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	70
33	Madencilik sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	71
34	İmalat sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	72
35	Enerji sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	73

36	Ulaştırma-haberleşme sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	74
37	Ticaret sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	75
38	Diğer hizmetler sektörünün 2011-2013 yılları mali durumu	76
39	Mali kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu	77
40	2010-2013 yılları finansman sonuçları	82
40a	KİT'lerin 2013 yılı finansman durumu	83
41a	KİT'lerin sektörler itibarıyla tüm mal alımları (Cari fiyatlarla)	86
41b	KİT'lerin sektörler itibarıyla tüm mal alımları (2003 yılı fiyatlarıyla)	86
42	Gruplar itibarıyla KİT'lerin 2009-2013 dönemi mal alımları	86
42a	KİT'lerin 2013 yılı mal alımlarının gruplar itibarıyla ayrıntısı	87
43	KİT'lerin sektörler itibarıyla dış mal alımları	87
44	KİT'lerin sektörler itibarıyla hizmet alımları	87
45	2013 yılında yüksek tutarlı alımı olan 25 kuruluş	88
46	KİT'lerin başlıca tarımsal ve hayvansal ürün üretimi	92
47	KİT'lerin başlıca birincil enerji kaynakları ve metal dışı maden üretimi	93
48	KİT'lerin başlıca tüketim malları, ara malları ve yatırım malları üretimi	96
49	İkincil enerji kaynakları	98
50	KİT'lerin başlıca ulaştırma ve haberleşme hizmetleri üretimi	100
51	KİT'lerin başlıca ticaret sektörü üretimi	102
52	KİT'lerin başlıca diğer hizmetler üretimi	103
53	Kamu sermayeli bankalar mevduatının toplam mevduat içindeki yeri	105
54	Kamu sermayeli banka kredilerinin toplam krediler içindeki yeri	105
55	Mevduat bankalarının finansal değerleri	107
56	Mevduat bankalarına ait rasyolar	108
57	Yatırım ve kalkınma bankalarının finansal değerleri	111
58	Kalkınma ve yatırım bankalarına ait bazı rasyolar	112
59	T.H. Emlak Bankası'na ait finansal veriler	114
60	Sigorta şirketleri ile ilgili başlıca bilgiler	115
61	Aracı kurumlarla ilgili başlıca bilgiler	117
62	Portföy yönetim şirketlerine ait başlıca bilgiler	119
63	Finansal kiralama şirketleri ile ilgili başlıca bilgiler	120
64	Finansal kiralama sektörüne ait rasyolar	121
65a	Net satış hasılatı (Cari fiyatlarla)	123
65b	Net satış hasılatı (2003 yılı fiyatlarıyla)	123
66	Hazine tarafından karşılanan görev zararı ve sübvansiyonlar	125
67	KİT'lerin 2009-2013 yılları stokları	131
67a	Stok türleri itibarıyla 2013 yılı stokları	132
68	KİT'lerin 2009-2013 yılları satış sonuçları (Cari fiyatlarla)	133
68a	KİT'lerin 2009-2013 yılları satış sonuçları (2003 yılı fiyatlarıyla)	133
69	KİT'lerin sektörler itibarıyla 2013 yılı satış sonuçları (Cari fiyatlarla)	134

70	KİT'lerle ilgili satış göstergeleri	135
71a	KİT'lerin 2009-2013 yılları gelir ve gider unsurları (Cari fiyatlarla)	136
71b	KİT'lerin 2009-2013 yılları gelir ve gider unsurları (2003 yılı fiyatlarıyla)	137
72	2013 yılı dönem sonucunun oluşumu	138
73	KİT'lerin 2009-2013 dönemi faaliyet ve dönem sonuçları	139
74a	2009-2013 yılları finansman giderleri (Cari fiyatlarla)	142
74b	2009-2013 yılları finansman giderleri (2003 yılı fiyatlarıyla)	142
75	2013 yılı finansman giderleri	143
76	Finansman giderlerinin ayrıntısı	144
77	KİT'lerin finansman giderlerinin dönem sonucuna etkisi	145
78	KİT'lerin 2009-2013 yıllarında tahakkuk eden vergileri	147
78a	2013 yılında tahakkuk eden vergiler	148
79	KİT'ler tarafından 2009 - 2013 yıllarında sağlanan ve ödenen dövizler	149
79a	2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizler	150
80	KİT'lerin 2009 - 2013 yıllarında GSMH'ye katkısı (Cari fiyatlarla)	151
80a	2013 yılında KİT'lerin GSMH'ye katkısı	152
81	KİT'lerin yarattıkları katma değer faktörler itibarıyla dağılımı (%)	153
82	KİT'lerin 2009-2013 yılları nakdi yatırım harcamaları	155
82a	KİT'lerin sektörler itibarıyla 2013 yılı yatırım harcaması	156
83	Özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar	160
84	2013 yılında gerçekleştirilen özelleştirmeler	161
85	Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemine ait başlıca bilgileri	167
86	Diğer kuruluşlar personeli	170
87	Diğer kuruluşlar personel giderleri	171
88	Diğer kuruluşlarda çalışan personel	172
89a	Memur giderleri	173
89b	Sözleşmeli giderleri	173
89c	İşçi giderleri	173
90	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu	176
90a	Diğer kuruluşların 2013 yılı kaynak ve varlıklarının dağılımı	177
91	Diğer kuruluşların öz kaynak unsurları	178
92	Diğer kuruluşların yabancı kaynak unsurları	179
93	Diğer kuruluşların varlık unsurları	181
94	Diğer kuruluşların varlık ve kaynakların sektörlere göre dağılımı	183
95	Tarım sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	184
96	Ulaştırma-haberleşme sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	185
97	Diğer hizmetler sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu	186
98	Mali kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu	187
99	Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla tüm mal alımları	189
99a	Diğer kuruluşların mal alımlarının gruplar itibarıyla ayrıntısı	189

99b	Diğer kuruluşların gruplar itibarıyla mal alımları	189
100	Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla hizmet alımları	190
101	Başlıca tarımsal ve hayvansal ürün üretimi	192
102	T.Vakıflar Bankasının başlıca finansal verileri	195
103	T.Vakıflar Bankasına ait rasyolar	195
104a	Net satış hasılatı (Cari fiyatlarla)	196
104b	Net satış hasılatı (2003 yılı fiyatlarıyla)	196
105	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları stokları	198
105a	Stok türleri itibarıyla diğer kuruluşların 2013 yılı stokları	199
106a	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları satış sonuçları (Cari fiyatlarla)	200
106b	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları satış sonuçları (2003 yılı fiyatlarıyla)	200
107	Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla 2013 yılı satış sonuçları	201
108a	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonuçları (Cari fiyatlarla)	203
108b	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonuçları (2003 yılı fiyatlarıyla)	204
109	Diğer kuruluşların 2013 yılı dönem sonucunun oluşumu	205
110	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları faaliyet ve dönem sonuçları	206
111	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları finansman giderleri	207
112	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları vergi tahakkukları	209
112a	Diğer kuruluşların 2013 yılında tahakkuk eden vergileri	210
113	2009-2013 yıllarında sağlanan ve ödenen dövizler	211
113a	Diğer kuruluşlarca 2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizler	211
114	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları GSMH'ye katkısı (Cari fiyatlarla)	212
114a	Diğer kuruluşların 2013 yılı GSMH'ye katkısı	213
115	Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları nakdi yatırım harcamaları	214
116	İştiraklere ait başlıca bilgiler	219

I. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

A-KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN TANIMI, KURULUŞ

NEDENLERİ, TARİHÇESİ, HUKUKİ YAPISI VE DENETİM ŞEKLİ

1- Kamu iktisadi teşebbüsü kavramı ve kapsamı:

“*Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT)*” kavramı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, genel olarak kamusal kaynakları kullanmak suretiyle ekonomik alanda faaliyet gösteren “Kamu Kuruluşları”nı ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bu kavramın içeriğinin, tarihsel süreç içerisinde önemli farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

Avrupa Kamu Teşebbüsleri Merkezi (CEEP) KİT’i; mal ve hizmet üretmek üzere kurulmuş olan, mali olanaklarının yarıdan fazlası merkezi veya yerel kamu idareleri tarafından sağlanan veya işletme sonuçlarından bu idarelerin sorumlu bulunduğu ve bunlar tarafından denetlenen girişimler olarak tanımlamaktadır.

Türkiye’de KİT’lerle ilgili ilk genel tanım, 17.06.1938 tarih ve 3460 sayılı, Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkındaki Kanun’da yer almıştır. Anılan Kanun’da, sermayesinin tamamı devlete ait olan ve kendi kanunlarında bu Kanun’a tabi oldukları belirtilen, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî yönden özerk ve sorumluluğu sermayeleri ile sınırlı kuruluşlar “*İktisadi Devlet Teşekkülü*” olarak tanımlanmıştır.

“*Kamu İktisadi Teşebbüsleri*” ifadesi ise mevzuatta ilk kez 1961 Anayasası’nda yer almıştır. 1961 Anayasası’nın 127 nci maddesinde, “*Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce denetlenmesi kanunla düzenlenir*” hükmü yer almış, ancak “Kamu İktisadi Teşebbüsü” kavramının tanımı yapılmamıştır.

KİT’lerle ilgili ikinci genel düzenleme, 1964 yılında, 3460 sayılı Kanun’un yerine çıkarılan 440 sayılı Kanun’la yapılmıştır. Bu Kanun’da KİT’ler, iktisadi devlet teşekkülü adıyla yer almış ve “*Sermayelerinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte Devlet’e (Genel ve Katma Bütçeli İdareler) ve iktisadi devlet teşekküllerine ait olup, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan ve kuruluş kanunlarında bu Kanuna (440) tabi olacakları belirtilen teşebbüslerdir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımla KİT’lerin kapsamı, 3460 sayılı Kanun’da yer alan tanıma göre bir hayli genişlemiştir.

1982 Anayasasında, 1961 Anayasası’ndan farklı olarak KİT’lerin tanımına da yer verilmiştir. 1982 Anayasasının “*Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi*” başlığını taşıyan 165 inci maddesinde KİT’ler, “*sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıkları ...*” şeklinde tanımlanmıştır.

1983 yılında 440 sayılı Kanun’un yerine 60 sayılı KHK çıkarılmış, bu KHK aynı yıl 2929 sayılı kanunlaştırılmış, bu Kanun da yedi ay sonra 1984 yılında yürürlükten kaldırılarak yerine 233 sayılı KHK yürürlüğe konulmuştur.

233 sayılı KHK’da, kamu iktisadi teşebbüsü (KİT) “*Teşebbüs*”; iktisadi devlet teşekkülü (İDT) ile kamu iktisadi kuruluşunun (KİK) ortak adı olarak tanımlandıktan sonra;

-İktisadi devlet teşekkülü (İDT) “*Teşekkül*”: Sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsüdür;

-Kamu iktisadi kuruluşu (KİK) “*Kuruluş*”; Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve tekel niteliğindeki mallar ile temel mal ve hizmet üretmek ve pazarlamak üzere kurulan, kamu hizmeti niteliği ağır basan kamu iktisadi teşebbüsüdür;

şeklinde tanımlanmıştır.

1994 yılında 4046 sayılı Kanun`la 233 sayılı KHK`da yapılan düzenleme ile (KİK) “*Kuruluş*” tanımı; “*Sermayesinin tamamı Devlete ait olup, tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla, ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsüdür.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Ayrıca, 233 sayılı KHK`da;

-*Müessese*; “Sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olup, ona bağlı işletme veya işletmeler topluluğu”,

-*Bağlı ortaklık*; “Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirketler”,

-*İştirak*; “İktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde on beşine, en çok yüzde ellisine sahip buldukları anonim şirketler”,

-*İşletme*; “müesseselerin ve bağlı ortaklıkların mal ve hizmet üreten fabrika ve diğer birimleri”,

olarak tanımlanmıştır.

233 sayılı KHK`nın istisnaları düzenleyen 58 inci maddesinde; AOC, T.C. Merkez Bankası, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ (sonradan özelleştirilmiştir), T. İş Bankası AŞ (1998`den itibaren sermayesinde kamu payı kalmamıştır) Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası AŞ (Türkiye Kalkınma Bankası`na dönüştürülmüştür), İller Bankası Genel Müdürlüğü ile il özel idareleri ve belediyelerin sermayelerinin yarısından fazlasına tek başına veya birlikte sahip oldukları iktisadi teşebbüsler kapsam dışında bırakılmıştır.

1987 yılında çıkarılan 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun`da ise, “*Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası kamu tüzel kişilerinince sağlanmış olan kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağlamış oldukları diğer kurumlar ve yukarıda sayılanlardan olmamakla beraber, kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup, galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olmayan, özel kanunlara tabi kurumlar ve İller Bankası bu kanunla konulan denetime tabidir*” hükmüne yer verilerek kamu iktisadi teşebbüsleri, TBMM`nin denetimi yönünden ayrıca tanımlanmış; mahalli idarelerin ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının sermayesinin yarısından fazlasını sağladıkları kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağladıkları kurumlar ve T.C. Merkez Bankası 3346 sayılı Kanun`la konulan denetimin kapsamı dışında bırakılmıştır.

3332 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden çıkarılan 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, Devlet Yatırım Bankasının yeniden düzenlenmesi suretiyle kurulan Türkiye İhracat ve Kredi Bankası AŞ (EXİMBANK) de sermayesinin en az yarısından fazlasının Hazineye ait olması öngörülmüş ve halen sermayesinin tamamı Hazineye ait olduğu halde KİT mevzuatı dışında tutulmuştur.

4046 sayılı Kanun'un 37 nci maddesinde, özelleştirme uygulamaları ile ilgili olarak *“Bu Kanun hükümleri gereğince özelleştirme programına alınan kuruluşlar özel hukuk hükümlerine tabi tutulmuş olup, bunlar hakkında varsa kendi kuruluş kanunları ile diğer kanunlarda yer alan, bu Kanuna aykırı hükümler ve 233 sayılı KHK hükümleri uygulanmaz”* hükmüne yer verilmiştir.

4046 sayılı Kanun'un 11 inci maddesinde; özelleştirme kapsam ve programına alınan KİT'lerin, sermayelerindeki kamu payı %50'nin altına düşüncüye kadar TBMM ve Sayıştay'ın denetimine tabi olması düzenlenmiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, KİT tanımı ve kapsamı konusunda, gerek yasal yönden gerekse uygulama yönünden önemli farklılıklar bulunmaktadır.

2-Kamu iktisadi teşebbüslerinin kuruluş nedenleri:

Kamunun mal ve hizmet üretimi ile ticari faaliyette bulunması, genel olarak ekonomik nedenlere dayanmakla birlikte, zaman zaman ideolojik, sosyal vb. nedenlerle de olabilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde KİT'lerin kuruluş amaçları;

- Ekonomik kalkınmayı sağlamak,
 - Tekelleri devlet eliyle işletmek,
 - Özel sektörün başaramayacağı veya giremediği işleri yapmak,
 - Ekonomiye yön vermek,
 - Özel sektöre öncülük etmek,
 - Gelir dağılımını düzenlemek,
- vb. olarak sayılabilir.

Cumhuriyet kurulmadan önce, 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanan İzmir İktisat Kongresinde; ekonomik kalkınmanın itici gücünün özel teşebbüs olması, devletin özel girişimciliği desteklemesi ve teşvik etmesi fikri ağırlıklı görüş olarak benimsenmiştir. Kongrede alınan kararların 1927 yılında çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu ile desteklenmesine rağmen, özel teşebbüsün yeterli sermaye birikimine sahip olmaması, alt yapı sorunları, yetişmiş insan gücünün yetersizliği ve dünyayı sarsan 1929 ekonomik buhranının etkileri vb. nedenlerle, uygulanan ekonomik politikalarından beklenen olumlu sonuçların alınmaması üzerine, yeni bir ekonomik model uygulamaya konulmuştur. Bu yeni modelin esasını, Devletin planlı bir şekilde bizzat kuracağı iktisadi teşebbüslerle sanayileşmeyi gerçekleştirmek şeklinde özetlemek mümkündür.

Türkiye'de KİT'lerin kuruluş nedenleri ortaya konulurken, uzun süren bir savaşın sonucunda yeni kurulan devletin iç ve dış güvenlik sorunları ile ayrıca, savaşın getirdiği olumsuzlukların biran önce giderilme zorunluluğu da dikkate alınmalıdır. Bu husus, Sümerbank'ın kuruluşuna ilişkin, 03.06.1933 tarih ve 2262 sayılı Kanun'un gerekçesinde yer alan *“Milli ihtiyaç ve menfaatlerimizin mübrem kıldığı sanayi şubelerinin bir an önce tahakkuk ettirilmesi ve iktisadi istihşalat ve emniyetimizle memleketimizin umumi muvazenesini koruyacak olan bu sanayileşme hareketine hız verilmesi için bütün milli kuvvet*

ve menba unsurlarından en çok istifade etmek lazım geldiği...” şeklindeki ifadelerde açık biçimde görülmektedir.

3-Kamu iktisadi teşebbüslerinin tarihçesi:

KİT’lerin, sistemli bir şekilde kurulmaları ve geliştirilmeleri her ne kadar 1930’lu yıllardan sonra gerçekleştirilmiş ise de, Cumhuriyet öncesi dönemde de özellikle ordu ve Sarayın ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı devlet işletmeleri bulunmaktadır.

a) Cumhuriyet öncesi dönem:

Osmanlı döneminde KİT sayılabilecek ilk kuruluşlar olan “Top Asitanesi” ve “Tersane-i Amire” esas olarak ordu ve Sarayın ihtiyaçlarını karşılamak üzere 15. yüzyılda kurulmuşlardır.

Cumhuriyet öncesi dönemde daha ziyade 19. yüzyılın başlarında kurulmasına başlanılan işletme ve fabrikalar ile sandıkların başlıcaları şunlardır:

- 1810 yılında; Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası
(askeri kundura, çizme, palaska üretimi)
- 1835 yılında; Feshane Fabrikası (çuha, fes, battaniye üretimi)
İzmit Fabrikası (çuha, asker elbiseliği üretimi)
- 1843 yılında; Fevaid-i Osmaniye (deniz yolu işletmesi)
- 1845 yılında; Hereke Fabrikası (kadife, ipekli kumaş, saten, tafta üretimi)
- 1850 yılında; Bakırköy Fabrikası (pamuklu bez üretimi)
- 1863 yılında; Ruscuk Memleket Sandığı, Emniyet Sandığı
- 1888 yılında; Ziraat Bankası
- 1892 yılında; Yıldız Çini Fabrikası (çini eşya üretimi).

Zamanla bünyesi ve ismi değişen “Top Asitanesi” bugünkü Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu’nun temelini oluşturmuştur. 1835’de kurulan Feshane, 1845 yılında kurulan Hereke İpekli ve Yünlü Dokuma Fabrikası ve 1850’de kurulan Bakırköy Pamuklu Dokuma Fabrikaları, Sümerbank bünyesinde uzun yıllar hizmet vermiştir. İlk devlet bankası olma özelliğini taşıyan Ziraat Bankası; 1863 yılında tarımı kredilendirmek amacıyla kurulan Memleket Sandıkları’nın, 1888’de banka şubelerine dönüştürülmesiyle teşekkül etmiştir.

b) Cumhuriyet dönemi:

ba) 1923-1930 dönemi:

Bu dönemde; 1923 İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda, ülke kalkınmasının özel sektör eliyle gerçekleştirilmesine yönelik politikaların uygulanması yanında, Osmanlı döneminden devreden tesislerin, devlet tarafından işletilmesi yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda; 19.04.1925 tarih ve 633 sayılı Kanun’la; “*Bankaya devredilmiş olan müessesatı sinaiyeyi teşekkül edecek şirketlere devredinceye kadar bizzat idare etmek, iştirak suretiyle tesisat-ı sinaiyede bulunmak ve işletmek*” yanında maden işletmek ve her türlü bankacılık işlemleri yapmak üzere, “Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası” kurulmuştur. Kanun’un 8 inci maddesinde, “*Banka kendisine devredilen fabrikaları, yüzde elli biri nama muharrer senetle kendisine ve Türk efrat ve eşhası hükmiyesine ait olmak üzere tesis edeceği Türk anonim şirketlere devrederek işletmeye mezundur*” hükmüne yer verilerek, bir yandan, anılan Kongrede saptanan ekonomik politikaların kararlılıkla uygulanacağı vurgulanırken,

diğer yandan, bu düzenleme ile “Özelleştirme” kavramı ve modeli ülke gündemine girmiş bulunmaktadır.

bb) 1931-1950 dönemi:

Ekonomik kalkınmada temel unsur olarak görülen özel sektörün, güçlendirilmesi amacıyla 1924 yılında İş Bankası, 1926 yılında Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş, 1927 yılında da Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Söz konusu Kanun’la getirilen koruma ve teşviklere karşın, özel sektörün kendisinden beklenen atılımı gerçekleştirememesi, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’nın da temel fonksiyonlarını yerine getirmede yetersiz kalması ve 1929 ekonomik buhranının ortaya çıkması, ekonomide devletçilik fikrinin ağırlık kazanmasına ve bu yönde yeni uygulamaların başlatılmasına neden olmuştur.

Devletçilik uygulamalarının ağır bastığı bu dönemde, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası’na bağlı tesisler, 03.07.1932 tarih ve 2058 sayılı Kanun’la kurulan *Devlet Sanayi Ofisi’ne* verilmiş, Bankacılık işlemleri de 07.07.1932 tarih ve 2064 sayılı Kanun’la kurulan *Türkiye Sanayi Kredi Bankası’na* devredilmiştir.

2058 sayılı Devlet Sanayi Ofisi’nin kuruluş kanununun gerekçesinde yer alan, memleketimizde güçlü sermayedarlar bulunmadığından “...büyük mikyasta yapılması lazım gelen sanayi işlerinin ya hariçten gelen sermayeler veya Hükümet teşebbüs muavenetiyle meydana getirilmesi zarureti hasıl olmuştur. Memleketin iktisadi muvazenesinin süratle tanzimi ve istihsal imkânlarının tahakkuku için icap eden sanayi teşebbüslerinin doğrudan doğruya Devlet tarafından vücuda getirilmesi ve işletilmesi bir zaruret teşkil etmektedir.” şeklindeki ifadede, ekonomik politikadaki köklü değişiklik açıkça görülmektedir.

Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankasının kurulması, özel teşebbüs taraftarı çevrelerde büyük tepkiyle karşılanmış, bunun üzerine anılan bu iki kuruluş, birinci yılını doldurmadan “mevcut yapıları içerisinde faaliyette bulunmalarının, milli sanayiinin gelişmesine katkıda bulunmaktan çok özel sektörü caydırıcı etkisi olduğu” gerekçesiyle kapatılmıştır.

Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankasının yerine “Alelûmum sanayi işleriyle ve bankacılık muameleleriyle iştilal etmek” üzere 03.06.1933 tarih ve 2262 sayılı Kanun’la Sümerbank kurulmuştur.

Türkiye ekonomisinin gelişiminde çok önemli yeri olan Sümerbank’a verilen görevlerin;

“-Devlet Sanayi Ofisi’nden devralacağı fabrikaları işletmek ve hususi sanayi müesseselerindeki devlet iştirak hisselerini Ticaret Kanunu hükümlerine göre idare etmek,

-Hususi kanunlarla verilmiş selahiyetlere istinaden yapılacak fabrikalar hariç olmak üzere devlet sermayesi ile vücuda getirilecek bütün sınaî müesseselerin etüt ve projelerini hazırlamak ve bunları tesis etmek ve idare eylemek,

-Teşebbüsleri veya tevsileri memleket için iktisaden verimli olan sanayi işletmelerine sermayesinin müsaadesi nispetinde iştirak veya yardım etmek,

-Memlekete ve kendi fabrikalarına lüzumu olan usta ve işçileri yetiştirmek için dahildeki yüksek mekteplerde talebe okutmak veya bu maksatla iktisat vekaletince açılacak mekteplere yardım etmek ve ecnebi memleketlere talebe ve stajyer göndermek,

-Sanayi müesseselerine kredi temin etmek ve alelûmum bankacılık işlerini yapmak,

-Millî sanayi inkişaf tedbirlerini aramak ve gerek bu hususta ve gerek iktisat vekaletince tetkik için Bankaya verilecek mevzular hakkında mütalaa beyan etmek,” şeklinde belirlendiği dikkate alındığında, KİT’lerin kuruluş amaçlarının, o günkü şartlar ve ihtiyaçlar paralelinde tespit edildiği görülmektedir.

Bu görevler, KİT’lerin katı bir devletçilik anlayışı ile kurulmadığını, aynı zamanda, ekonomi açısından önemli sanayi dallarında faaliyet gösterecek özel sektörün kurulması ve geliştirilmesini, sermayelerine iştirak etmek, kredi temin etmek ve nitelikli personel yetiştirmek suretiyle teşvik etmek amacı taşıdığını göstermektedir.

Bu dönemde sanayinin geliştirilmesi için hazırlanan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planında yer alan projelerin büyük bölümünü gerçekleştirme görevi de 05.07.1934 tarih ve 2580 sayılı Kanun’la Sümerbank’a verilmiştir.

Sümerbank’ın, kendisine devredilen mevcut sınai tesislerini işletmek yanında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planının öngördüğü projeleri gerçekleştirmeye başlaması, Türkiye ekonomisinin bugünkü biçimini almasında etkin bir rol oynayan ve bugün de uygulanmakta olan “*Karma Ekonomik Model*”in uygulanma sürecinin başlangıcını oluşturmuştur.

Sümerbank’ın kuruluşunu takiben 1935 yılında da 14.06.1935 tarih ve 2805 sayılı Kanun’la, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nce bulunan işletmeye elverişli madenlerin işlenmesini sağlamak ve Elektrik İşleri Etüt İdaresi’nce geliştirilecek projelere göre enerji üretimi ve dağıtımını yapmak üzere Etibank kurulmuştur.

Sümerbank ve Etibank temel sanayi, maden ve enerji işletmelerinin kurulmasında, modern işletmecilik tekniklerinin uygulanmasında, kalifiye insan gücünün yetiştirilmesinde, iştirakler kurarak şirketleşmenin geliştirilmesinde çok önemli görevler üstlenmiş olup, bunlar tarafından kurulan işletmeler, daha sonra kurulan KİT’lerin birçoğunun çekirdeğini oluşturmuştur.

Bu dönemde yapılan düzenlemelerle, Sümerbank ve Etibank dışında, başkaca yeni kamu teşebbüsleri de kurulmuştur.

KİT’lerin gerek sayılarındaki artış, gerekse ekonomideki artan önemi sonucunda, bu kuruluşların ortak bir düzenlemeye tabi tutulmaları gereğini ortaya çıkarmıştır. Nitekim; 17.06.1938 tarihinde 3460 sayılı Kanun çıkarılarak, o tarihte sermayesinin tamamı devlete ait teşekküllerden Sümerbank, Etibank, T.C. Ziraat Bankası, Denizbank ve Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu bu Kanun’a tabi tutulmuştur.

18.01.1940 tarih ve 3780 sayılı Milli Korunma Kanunu ile devletin ekonomideki ağırlığı daha da artırılmış, TBMM’de olan KİT’lerin kuruluş yetkisinin olağanüstü hal durumunda Bakanlar Kurulu’na da kullanılmasına imkân tanınmıştır. Böylece hükümet her türlü alanda, her türlü ticari ve endüstriyel işletme kurma, hatta gerekli gördüğü özel sektör işletmelerine el koyabilme ve bunları işletme imkânına sahip olmuştur.

Birinci Beş Yıllık Sanayi Planından sonra İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı da hazırlanmış olmakla birlikte, dünya savaşının ekonomik ve sosyal hayata yansıyan olumsuzlukları nedeniyle İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanamamıştır.

bc) 1951-1960 dönemi:

1950 yılında, çok partili demokratik sisteme geçişle birlikte devletin ekonomideki payının küçültülmesi hedeflenmiş olmasına karşılık, devletin ekonomideki payının küçültülmesi sağlanamamış, mevcut KİT'lerin özel sektöre devredilmesi bir yana, bu dönemde TCDD, PTT, Denizcilik Bankası TAŞ, ve DMO iktisadi devlet teşekkülü haline dönüştürülmüş, TPAO, EBK, TDCİ ile SEKA ve T.C. Turizm Bankası gibi yeni teşekküller kurularak KİT'ler daha da yaygınlaştırılmıştır.

bd) 1961-1979 dönemi:

DPT'nin kurulduğu bu dönemde, karma ekonomi ilkesi benimsenmiş, KİT'lerin yeniden düzenlenmeleri ve etkinliklerinin sağlanması plan disiplini ile ele alınmaya çalışılmıştır. Nitekim, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hedef ve stratejisinde kalkınmanın bir plan düzeni içerisinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Plan hedefleri doğrultusunda "İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu" kurulmuş, 1964 yılında; 3460 sayılı Kanun'un yerine 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İştirakler Hakkında Kanun, İDT'lerin yatırım sorunlarını çözmek amacıyla 441 sayılı Devlet Yatırım Bankası Kanunu ve KİT'lerin denetimine ilişkin olarak 468 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

T. Elektronik San. ve Tic. AŞ, T. Elektromekanik Sanayi AŞ, Türk Motor Sanayi ve Tic. AŞ, Takım Tezgahları Sanayi ve Tic. AŞ, Gerede Çelik Konstrüksiyon Teçhizat Fabrikaları San. ve Tic. AŞ, Seydişehir Alüminyum Tesisleri, İskenderun Demir Çelik Fabrikaları, Devlet Yatırım Bankası, T. Elektrik Kurumu, ÇAY-KUR, Karadeniz Bakır İşletmeleri ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası gibi yeni KİT'ler bu dönemde kurulmuşlardır.

be) 1980 ve sonrası:

24 Ocak 1980 tarihinde alınan ve "24 Ocak Kararları" olarak anılan ekonomik istikrar tedbirleri ile KİT politikasında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Söz konusu kararlarla; genel ekonomik sorunların çözümlenmesinin yanında, ithal ikamesi ağırlıklı sanayileşme stratejisi yerine dışa yönelik sanayileşme stratejisi dönüşümünün sağlanması ve serbest piyasa kurallarının ekonomiye hakim kılınması amaçlanmıştır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için çeşitli idari ve yasal düzenlemeler yapılmıştır.

1985-1989 yıllarında uygulanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; Kamu iktisadi teşebbüslerinin kârlı ve verimli çalışmalarının esas olduğu, idari ve mali açılardan bağımsız çalışabilmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılacağı öngörülmüştür. KİT yatırımlarının plan hedefleri doğrultusunda enerji, madencilik, ulaştırma-haberleşme sektörleri ile rehabilitasyon ve darboğaz giderme alanlarında yoğunlaştırılması ve özel sektörün yeterli olduğu alanlarda yeni yatırımlardan kaçınılması ve özelleştirmelerin hisse satışı yolu ile sağlanması ilkesi benimsenmiştir.

1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında da; iktisadi etkinliğin artırılması ve sermayenin tabana yayılmasını sağlamak üzere başlatılan özelleştirme programının süratle gerçekleştirilmesi hedeflenmiş olup, bir yandan özelleştirme faaliyetleri

sürdürülürken, diğer taraftan KİT'lerin kendilerine yeterli kaynak yaratarak daha kârlı ve verimli çalışmalarının sağlanması öngörülmüştür.

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; KİT'lerle ilgili hedefler, ilke ve politikaların yanında, “Özelleştirme” ve “Devlet İşletmeciliğinde Yapısal Değişim” projelerine yer verilmiştir.

Kamunun ekonomideki payının azaltılması amacıyla 1980'li yıllardan itibaren başlatılan çalışmalarda; özelleştirmenin yasal alt yapısını oluşturmaya yönelik çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. 1985 yılında fiilen başlatılan özelleştirme çalışmaları özellikle hukuki alt yapının yetersizliğinden kaynaklanan nedenlerle hedeflenen hızda yürümemiştir.

2000 yılından itibaren uygulanan ekonomik istikrar programlarında ve IMF'ye verilen niyet mektuplarında da devletin ekonomik faaliyetlerden çekilmesinin hızlandırılmasına büyük önem verilmiştir.

2001-2005 dönemini kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında; Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesinin özelleştirme politikaları çerçevesinde olabildiğince daraltılması, özelleştirme kapsamı dışındaki işletmelerin faaliyetlerini özerk bir şekilde yürütebilmelerini teminen yeniden yapılandırılması, özelleştirmeden beklenen hedeflere ulaşılması amacıyla ulaştırma-haberleşme ve enerji sektörlerinde serbestleşmeye gidilmesi, özel sektör katılımının sağlanmasına yönelik düzenlemelere devam edilmesi, yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri gibi modellerin gözden geçirilerek rekabeti engelleyici uygulamalara yol açmasının önlenmesi, özel sektörün katılımına açılan iletişim ve enerji gibi sektörlerde, her türlü yapısal düzenlemelerin özerk düzenleyici kurullar vasıtasıyla sağlanması, özelleştirme uygulamalarında sermaye piyasasından yararlanılarak sermayenin tabana yayılmasının sağlanması öngörülmüştür.

KİT'lerle ilgili düzenlemelere 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında da yer verilmiş olup, söz konusu plan hedeflerine KİT'lere ilişkin hedef ve politikalar başlığı altında değinilmiştir.

4- Kamu iktisadi teşebbüslerinin hukuki yapısı:

a) Yasal düzenlemeler:

Cumhuriyet döneminin ilk kamu iktisadi teşebbüsleri olan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası, daha sonra bu Bankanın yerini alan Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankası ile bu iki kuruluşun yerini alan Sümerbank ve daha sonra kurulan KİT'lerin hukuki yapıları kendi kanunları ile belirlenmiştir.

KİT'ler, sayılarının ve önemlerinin giderek artması sonucu ilk olarak 1938 yılında, “Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkında 3460 Sayılı Kanun” çıkarılarak yönetim ve denetim yönünden ortak bir statüye kavuşturulmuştur.

1940 yılında çıkarılan 3780 sayılı Milli Korunma Kanunu ile, Bakanlar Kuruluna KİT kurma yetkisi verilmiştir.

1960 yılında 3460 sayılı Kanun'a ek olarak çıkarılan 23 sayılı Kanun'la KİT'lerin yönetim kurullarının yerine “Müdürler Kurulu” oluşturulmuş, Yüksek Denetleme Kurulu TBMM'ye bağlanmıştır.

1964 yılında çıkarılan ve 3460 sayılı Kanun'un yerine yürürlüğe konulan 440 sayılı Kanun'la KİT'lerin tanımı yeniden yapılmış, bu kuruluşların yönetim ve denetimleri yeniden düzenlenmiştir.

440 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran, 11.04.1983 tarih ve 60 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında KHK 19.10.1983 tarihinde 2929 sayılı ile kanunlaştırılmış, yedi ay yürürlükte kaldıktan sonra KİT'leri bugünkü hukuki statülerine kavuşturan temel yasal düzenleme olan 08.06.1984 tarih ve 233 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. KİT'lerin personel rejimi ile ilgili son düzenleme ise 1990 yılında yürürlüğe giren 399 sayılı KHK ile yapılmıştır.

1980 sonrasında özelleştirme çalışmalarıyla ilgili ilk düzenlemeler 1984 yılında 2983 sayılı Kanun ve 1986 yılında 3291 sayılı Kanunla yapılmıştır. 24.11.1994 tarihinde kabul edilen 4046 sayılı Kanunda da; özelleştirme kapsam ve programına alınan kuruluşların özel hukuk hükümlerine tabi olması ve bunlar hakkında varsa kendi kuruluş kanunları ile diğer kanunlarda yer alan bu Kanun'a aykırı hükümler ile 233 sayılı KHK hükümlerinin uygulanmamasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

KİT tanımı ve kapsamındaki karmaşıklığın giderilmesine yönelik düzenlemelere gerek ve ihtiyaç bulunurken, temel işlevi değişmeyen kuruluşların KİT mevzuatı dışında bırakılması uygulamadaki karmaşayı daha da artırmıştır.

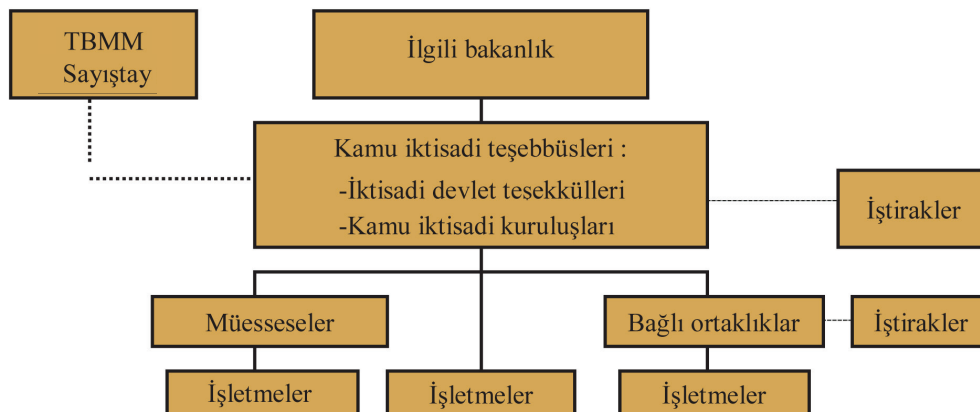
3460 ve 440 sayılı kanunlarda KİT'lerin kanunla kurulması öngörülmüşken, 1980'li yıllardan sonra yapılan düzenlemelerle KİT kurma yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

KİT tanımı ve kapsamındaki karmaşık durum, yapılan bunca düzenlemeye karşın bugüne kadar giderilememiş, özellikle belediyeler tarafından kurulan ve BİT'ler olarak anılan belediye iktisadi teşebbüsleri KİT mevzuatına dahil edilmemiş, getirilen istisnalar KİT kapsamını daha da daraltmıştır.

b) Hukuki yapı:

KİT'ler, bunlara ait müessese, işletme, bağlı ortaklık ve iştiraklerin tanımı ve hukuki statüleri, KİT'lerle ilgili çerçeve mevzuat niteliğinde olan ve halen yürürlükte bulunan 233 sayılı KHK'da belirlenmiş olup, KİT'lerin devlet teşkilatı içindeki konumu, ana teşekkül, müessese ve bağlı ortaklık ilişkileri aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şema: Devlet teşkilatı içinde KİT'lerin konumu

Kamu iktisadi teşebbüsleri;

-Bakanlar Kurulu kararı ile kurulurlar.

-Tüzel kişiliğe sahiptirler.

-Sermayesinin tamamı Devlete aittir.

-Sorumlulukları sermayeleri ile sınırlıdır.

-233 sayılı KHK'da saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabidirler.

İDT'ler iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyette bulunmak üzere kurulan; KİK'ler ise tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü bu kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan kuruluşlardır.

KİT'lerin mal ve hizmet üretim birimleri, müessese ve işletmelerdir.

Bağlı ortaklıklar;

-Bir müessesenin veya işletmenin bağlı ortaklık haline getirilmesi,

-Teşebbüsün iştirakteki hissesinin %50'nin üstüne çıkması,

-Sermayesinde %50'den fazla hisseye sahip olunan yeni bir şirket kurulması, şeklinde oluşmaktadır.

İştirakler tümüyle özel hukuk hükümlerine tabi olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

233 sayılı KHK'ya göre ilgili bakanlıkların KİT'ler üzerinde gözetim ve denetim yetkisi bulunmakta olup; ilgili bakanlıkların, teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevli olduğu, ancak bu denetim ve gözetim yetkisinin, kuruluşların görev ve yetkilerini daraltmayacak, normal faaliyetlerini aksatmayacak şekilde kullanılması gerektiği düzenlemesine yer verilmiştir.

5- Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi:

KİT'lerin, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyette bulunan kuruluşlar olmaları, piyasa koşullarına göre süratle hareket etmeleri ve ileri işletmecilik kurallarına göre kârlılık ve verimlilik ilkelerine göre çalışmalarının gerekli oluşu, bu kuruluşların, genel bütçeli kuruluşların mevcut denetiminden farklı bir şekilde denetlenmelerini zorunlu kılmıştır. Bu gerekçeyle Cumhuriyet döneminin ilk KİT'leri, Sayıştay denetimine, Muhasebe-i Umumiye Kanunu'na ve Devlet İhale Kanunu'na tabi tutulmamış, bunlar için kendi kanunlarında özel denetim şekillerine yer verilmiştir.

1930'lu yılların başından itibaren KİT'lerin sayılarının ve ekonomideki ağırlıklarının giderek artması, bu konuda genel bir düzenleme yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç Atatürk tarafından 1937 yılında TBMM'yi açış konuşmasında "... sermayesinin tamamı ve büyük kısmı devlete ait ticari sınaî kurumların mali kontrol şeklini, bu kurumların bünyelerine ve kendilerinden istediğimiz ve isteyeceğimiz ticari usul ve zihniyetle çalışma icaplarına süratle tevfiik etmek. Bu kurumların bugünkü usullerle çalışabilmelerine imkan yoktur." şeklinde dile getirilmiştir.

Bu fikirden hareketle 1938 yılında çıkarılan 3460 sayılı Kanun'la; KİT'leri, idari, mali ve teknik bakımdan sürekli denetlemek ve gözetlemekle görevli "Umumi Murakabe Heyeti" ve Umumi Murakabe Heyetinin raporlarını esas alarak yapacağı denetimler sonunda KİT'lerin ibra edilip edilmemesi konusunda karar almak üzere, Başbakanın başkanlığında

yasama ve yürütme organı temsilcilerinden oluşan “Umumi Heyet” kurulmuş, Umumi Murakabe Heyeti daha sonra Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu adını almıştır.

1961 ve 1982 Anayasalarında KİT’lerin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetiminin, özel bir kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür.

1982 Anayasası’nın 165 inci maddesi gereğince 1987 yılında çıkarılan 3346 sayılı “Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesi Hakkında Kanun”un 2 nci maddesinde; “Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası kamu tüzel kişilerinince sağlanmış olan kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağlamış oldukları diğer kurumlar ve yukarıda sayılanlardan olmamakla beraber kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup, galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olmayan özel kanunlara tabi kurumlar ve İller Bankası” TBMM’nin denetimine tabi tutulmuştur.

Bu tanımın kapsamına girmekle beraber, mahalli idarelerin ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, ödenmiş sermayesinin yarısından fazlasını sağladıkları kurumlar ve T.C. Merkez Bankası, KİT’lerin TBMM’ce denetlenmesini düzenleyen 3346 sayılı Kanun’la konulan denetimin dışında tutulmuştur. Aynı Kanun’un 2 nci maddesinde; T.C. Merkez Bankası denetiminin Anayasa’nın 162 nci maddesinde düzenlendiği şekilde milli bütçenin incelenmesi yoluyla yapılması öngörülmüştür.

2010 yılında yürürlüğe giren 6085 sayılı Sayıştay Kanunu’yla Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tüzel kişiliği sona erdirilerek, Sayıştay’a devredilmiş olup, bu tarihten itibaren KİT’ler 6085 sayılı Kanun ve 233 sayılı KHK gereği Sayıştay’ın denetimine tabi olmuştur. Bu denetim, Anayasa ve 3346 sayılı Kanun gereğince KİT’ler üzerinde TBMM’ce yapılan denetimin alt yapısını oluşturmaktadır.

4046 sayılı Kanun’un 11 inci maddesinde de; özelleştirme programına alınan kuruluşların sermayelerindeki kamu payı %50’nin altına düşünceye kadar Sayıştay’ın denetimine tabi olduğu düzenlenmiştir.

233 sayılı KHK’nin 55/3 üncü maddesi çerçevesinde KİT’ler tarafından merkezi yurt dışında olan ve kurulduğu ülkenin mevzuatına tabi şirketler bulunmaktadır.

Kamu payı %50’nin üzerinde olan şirketlerin, Anayasanın 165 inci maddesi kapsamında TBMM tarafından denetlenmesine ilişkin düzenlemede; yurt içi ve yurt dışı ayrımı yapılmamış olmasına rağmen, yurt dışında bulunan şirketler hakkında ayrı bir denetim raporu hazırlanmamakta, bunların faaliyetleri bağlı olduğu ana kuruluş raporunda değerlendirilmektedir.

a)Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce yapılan denetim:

KİT’lerin TBMM’ce denetlenmesine dair usul ve esaslar yine Anayasa gereği 1987 yılında çıkarılan 3346 sayılı Kanun’la düzenlenmiştir.

KİT’lerin, TBMM’ce denetimi, 3346 sayılı Kanun’un 3 üncü maddesi uyarınca, 35 üyeden oluşan, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu” tarafından yapılmaktadır. Denetimde, Sayıştay’ın raporlarıyla, Başbakanlığın sevk edeceği diğer raporlar ve varsa Komisyonca tespit edilen diğer konular esas alınmaktadır.

6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nda; KİT'lerin denetimi ile ilgili olarak; hazırlanan raporların Eylül ayı sonuna kadar Rapor Değerlendirme Kuruluna gönderilmesi, Rapor Değerlendirme Kurulunun Ekim ayı sonuna kadar rapora son şeklini vermesi, bu raporların birer örneğinin denetlenen kuruluşa ve ilgili bakanlığa gönderilmesi, kuruluşların hazırlayacakları cevaplarını raporun alındığı tarihten itibaren 30 gün içinde Sayıştay'a ve ilgili bakanlığa göndermesi, ilgili bakanlığın da bu cevapları kendi görüşleri ile birlikte en geç 15 gün içinde Sayıştay'a göndermesi, hazırlanan raporların kuruluş ve bakanlık cevapları ile birlikte en geç ilgili olduğu yılın bitimini takip eden yılın sonuna kadar TBMM'ye sunulması ve aynı zamanda Kalkınma Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlıklarına gönderilmesi öngörülmüştür.

KİT Komisyonu, denetlenecek kuruluşların durumunu; ulusal ekonomiye faydalı olabilmeleri için özerk bir tarzda, ekonominin kuralları ve ekonomik gerekler dahilinde, verimlilik ve kârlılık ilkeleri doğrultusunda yönetilerek, kuruluş amaçlarına ulaşmalarını teminen, faaliyetlerinin mevzuata, uzun vadeli kalkınma planına ve planın uygulama programlarına uygunluğu yönünden değerlendirilmektedir.

3346 sayılı Kanun kapsamında, Komisyonca yapılan inceleme ve değerlendirmelere; denetlenen kuruluşların yöneticileri ve ilgili buldukları bakanlık temsilcileri, Kalkınma Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlıkları ile Sayıştay yetkilileri de katılmakta ve gerekirse açıklamada bulunmaktadır.

KİT Komisyonu, kuruluşa ait alt komisyonların raporlarını, Sayıştay'ın TBMM'ye sunduğu raporları ile ilgili kuruluş ve bakanlıkların bu raporlardaki önerilere ilişkin cevap ve görüşleriyle birlikte ele alarak, kuruluşların durumunu yeniden incelemekte ve bunların bilanço ve netice hesaplarını tasvip ederek yönetim kurullarının ibra edilmesine veya bilanço ve netice hesaplarını tasvip etmeyerek yönetim kurullarının ibra edilmemesine gerekçeli olarak karar vermektedir.

KİT Komisyonunca karara bağlanıp süresi içinde kesinleşen veya itiraz üzerine Genel Kurulca görüşülerek tasvip edilen veya edilmeyen bilançolarla netice hesapları veya mali durumları gösteren tablolar, yönetim kurullarının ibra edilme veya edilmeme kararı ile birlikte kesinleştikten sonra Resmî Gazetede yayımlanmakta, ibra edilmeyen kuruluşların sorumluları hakkında genel hükümlere göre adli kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için karar, TBMM Başkanlığınca Başbakanlığa ve ilgili adli mercie bildirilmektedir.

Diğer yandan, 3346 sayılı Kanun'a tabi ve genel kurulları T. Ticaret Kanunu'na veya özel kanunlarına göre oluşturulan şirket ve kurumlar diğer KİT'ler gibi denetlenmekle birlikte, bunların bilanço ve netice hesaplarıyla ilgili olarak Komisyonca ve itiraz halinde TBMM Genel Kurulu'nda herhangi bir oylama yapılmamakta ve yönetim kurullarının ibra edilmesi veya edilmemesi hususunda karar verilmemekte, bu kuruluşların raporları sadece genel görüşme konusu yapılabilmektedir. Bu bağlamda, genel kurulu bulunan bağlı ortaklıkların bilanço ve netice hesapları da genel görüşmeye sunulmaktadır.

b) Sayıştay tarafından yapılan denetim:

KİT'lerle ilgili olarak, 1938 yılında 3460 sayılı Kanun'la kurulan Umumi Murakabe Heyeti tarafından başlatılan ve 1983 tarihinden itibaren 72 sayılı KHK kapsamında Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu tarafından gerçekleştirilen denetim, 19.12.2010 tarihinden itibaren 6085 sayılı Kanun kapsamında Sayıştay tarafından gerçekleştirilmektedir.

c) KİT'lerin diğer idare ve organlar tarafından denetlenmesi:

KİT'lerin üzerinde, TBMM ve Sayıştay'ın dışında diğer bazı idare ve organların da çeşitli mevzuat çerçevesinde denetim yetkileri bulunmaktadır. Bu tür denetimler genelde belirli konularda ve gerektiğinde yapılmaktadır.

ca) İlgili bakanlığın gözetim ve denetimi:

KİT'ler mevzuat gereği birer bakanlıkla ilgilendirilmiş olup, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında özelleştirme programına alınanlar ise doğrudan ÖİB'ye bağlanmaktadır. Mevzuatla yapılan düzenlemelerle EÜAŞ, bankalar ve MPI gibi bazı kuruluşların, özelleştirme programına alınsalar bile bağlı ilgili oldukları bakanlıkla bağlantısı devam ettirilmiştir. İlgili bakanlıklar, teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlendirilmiştir.

İlgili bakanlıkça yapılan denetim, periyodik bir denetim şekli olmaktan ziyade belli konuların incelenmesi ve soruşturulmasına yönelik olarak gerektiğinde yapılmaktadır. İlgili bakanlıklar bu yetkilerini genelde kendi teftiş kurulları aracılığı ile kullanmaktadırlar.

cb) Diğer denetim organları veya kuruluşlarınca yapılan denetim:

KİT'ler, ticari kuruluşlar olmakla birlikte aynı zamanda kamu yönetimi içinde yer almaktadırlar. Bu nedenle, kamu yönetimi üzerinde genel denetim yetkisi bulunan bazı denetim organlarının KİT'ler üzerinde de denetim yetkileri bulunmaktadır.

Bu kuruluşların başlıcaları;

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu,
 - Başbakanlık Teftiş Kurulu,
 - Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Kurulu,
 - Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (Bankalarla ilgili olarak),
 - Hazine Kontrolörleri Kurulu,
 - Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (Enerji KİT'leri ile ilgili)
- olarak sayılabilir.

KİT'ler, birer ticari kuruluş olarak, diğer ticari kuruluşların tabi olduğu idarelerin denetimlerine de tabi bulunmaktadır.

Ayrıca KİT'ler üzerinde, başta Başbakanlığın, Kalkınma Bakanlığının, Hazine Müsteşarlığının, Devlet Personel Başkanlığının ve Kamu İhale Kurulunun olmak üzere diğer bazı kuruluşların da düzenleyici, izin verici, kontrol edici, kısıtlayıcı vb. nitelikte yetkileri bulunmaktadır.

B-KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ

1- Ekonomik gelişmeler ve politikalar:

a) Dünya ekonomisindeki gelişmeler:

2009-2013 yıllarında dünya ekonomisindeki gelişmelere ilişkin temel göstergeler 1 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge:1- Dünya ekonomisinde temel göstergeler (Yüzde değişme)

Başlıca göstergeler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
Dünya hasılası	(0,7)	5,1	3,9	3,4	3,3	(0,1)
Gelişmiş ekonomiler	(3,7)	3,0	1,7	1,2	1,4	0,2
-ABD	(3,5)	3,0	1,8	2,3	2,2	(0,1)
-Japonya	(6,3)	4,4	(0,6)	1,5	1,5	0,0
-Avro bölgesi	(4,3)	2,0	1,5	(0,7)	(0,4)	0,3
-Almanya	(5,1)	4,0	3,4	0,9	0,5	(0,4)
Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler	2,8	7,4	6,2	5,1	4,7	(0,4)
-Afrika (Sahra altı)	2,8	5,3	5,5	4,4	5,1	0,7
-Gelişmekte olan Asya	7,2	9,5	7,8	6,7	6,6	(0,1)
-Latin Amerika	(1,7)	6,2	4,6	2,9	2,7	(0,2)
-Orta Doğu ve Kuzey Afrika	2,6	5,0	3,9	4,8	2,3	(2,5)
-Orta ve Doğu Avrupa	(3,6)	4,6	5,4	1,4	2,8	1,4
Dünya ticaret hacmi (Mal ve hizmet ithalatı)	(10,7)	12,6	6,1	2,9	3,0	0,1
-Gelişmiş ekonomiler	(12,4)	11,4	4,7	1,2	1,4	0,2
-Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler	(8,0)	14,9	8,8	6,0	5,3	(0,7)
Tüketici fiyatları (Yıllık ortalama):						
-Gelişmiş ekonomiler	0,1	1,5	2,7	1,9	1,3	(0,6)
-Avro bölgesi	0,3	1,6	2,7	2,5	1,3	(1,2)
-Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler	5,2	6,1	7,1	6,1	5,8	(0,3)
İşsizlik oranı (%):						
-Gelişmiş ekonomiler	8,0	8,3	7,9	8,0	7,9	(0,1)
-Avro bölgesi	9,3	10,1	10,2	11,3	11,9	0,6
Libor (Altı aylık ABD Doları) (%)	1,1	0,5	0,5	0,7	0,4	(0,3)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (DPT), 2010-2015 yılı programları, tablo I.1-Dünya ekonomisinde temel göstergeler.

Dünya ekonomisindeki son beş yıllık temel göstergelere bakıldığında; özellikle gelişmiş ekonomilerde 2008 yılında başlayan finansal krizin 2009 yılında küresel boyuta ulaşması ile dünya hasılası %0,7 oranında daralmıştır. 2010 yılında ise dünya hasılası tekrar artışa geçerek %5,1 oranında büyümüş, fakat 2011, 2012 ve 2013 yıllarında dünya hasılası artış hızı azalmıştır.

Diğer taraftan dünya ticaret hacmi 2010 yılında %12,6 oranında genişlemiş iken, 2011 yılında bu oran %6,1'e, 2012 yılında %2,9'a, gerilemiş, 2013 yılında önceki yıla göre artarak %3,0'a ulaşmıştır. 2013 yılında önceki yıla göre enflasyon oranlarında azalış yaşanmış iken, işsizlik oranlarında ise gelişmiş ekonomilerde çok az azalma olmasına karşılık Avro bölgesinde artış gerçekleşmiştir.

b) Türkiye ekonomisindeki gelişmeler:

Türkiye'nin 2009-2013 yıllarına ilişkin temel ekonomik göstergeleri 2 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 2-Türkiye'nin temel ekonomik göstergeleri

Temel göstergeler	Ölçü	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
Büyüme ve istihdam (Yüzde değişme):							
Toplam tüketim	%	(0,4)	5,7	7,5	0,3	5,2	4,9
-Kamu	%	3,8	1,6	5,7	6,4	7,1	0,7
-Özel	%	(0,9)	6,2	7,7	(0,3)	4,9	5,2
Toplam sabit sermaye yatırımı	%	(20,1)	31,1	17,0	(2,5)	4,5	7,0
-Kamu	%	(1,0)	19,1	(3,1)	10,4	20,7	10,3
-Özel	%	(24,4)	34,5	22,2	(5,1)	0,7	5,8
Stok değişimi ⁽¹⁾	%	(2,3)	2,5	(0,2)	(1,5)	1,6	3,1
Toplam mal ve hizmet ihracatı	%	(5,0)	3,4	7,9	16,3	(0,3)	(16,6)
Toplam mal ve hizmet ithalatı	%	(14,3)	20,7	10,7	(0,4)	9,0	9,4
GSYH	%	(4,8)	9,2	8,8	2,1	4,1	2,0
GSYH (Cari fiyatlarla)	Milyar TL	953	1.099	1.298	1.417	1.565	148
GSYH (ABD Doları)	Milyar Dolar	617	732	774	786	822	36
Kişi başı milli gelir (GSYH)	ABD Doları	8.561	10.003	10.428	10.459	10.807	348
Kişi başı milli gelir (SAGP, GSYH)	ABD Doları	14.550	16.003	17.781	17.967	18.695	728
Nüfus (Yıl ortası)	Bin kişi	72.039	73.142	74.224	75.176	76.055	879
İş gücüne katılma oranı	%	45,7	46,5	47,4	47,6	48,3	0,7
İstihdam düzeyi	Bin kişi	20.615	21.858	23.266	23.937	24.601	664
İşsizlik oranı	%	13,1	11,1	9,1	8,4	9,0	0,6
Dış ticaret (ABD Doları):							
İhracat (FOB)	Milyar Dolar	102	114	135	153	152	(1)
İthalat (CIF) ⁽²⁾	Milyar Dolar	141	186	241	237	252	15
Dış ticaret dengesi		(38,8)	(71,7)	(105,9)	(84,1)	(99,9)	(15,8)
Cari işlemler dengesi / GSYH	%	(2,3)	(6,4)	(9,7)	(6,2)	(7,9)	(1,7)
Dış ticaret hacmi / GSYH	%	39,4	40,9	48,5	49,5	49,1	(0,4)
Kamu finansmanı (%):							
Genel devlet gelirleri / GSYH	%	34,6	35,5	36,4	37,8	40,0	2,2
Genel devlet harcamaları / GSYH	%	40,1	38,5	36,8	38,8	40,7	1,9
Genel devlet borçlanma gereği / GSYH	%	5,5	3,0	0,4	1,0	0,7	(0,3)
Genel devlet faiz harcamaları / GSYH	%	5,7	4,5	3,4	3,5	3,3	(0,2)
Kamu kesimi borçlanma gereği ⁽³⁾ / GSYH	%	5,0	2,4	0,1	1,0	0,5	(0,5)
Pogram tanımlı kamu kesimi faiz dışı fazla ⁽³⁾ /GSMH	%	(1,1)	0,8	1,9	0,8	1,0	0,2
AB tanımlı Nominal borç stoku / GSYH	%	46,0	42,3	39,1	36,2	36,2	0,0
Fiyatlar (Yüzde değişme):							
GSYH deflatörü	%	5,3	5,7	8,6	6,9	6,1	(0,8)
TÜFE (Yıl sonu)	%	6,5	6,4	10,5	6,2	7,4	1,2

(1) Büyüme katkı olarak verilmektedir.

(2) Parasal olmayan altın ithalatı dahildir.

(3) Genel devlet ve KİT'leri kapsamaktadır.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı (DPT), 2015 Yılı Programı, tablo I.3-Temel ekonomik büyüklükler.

Toplam tüketim 2012 yılında %0,3 oranında, 2013 yılında %5,2 oranında artmıştır. Toplam sabit sermaye yatırımları 2012 yılında %2,5 azalmış iken 2013 yılında %4,5 artış göstermiştir. 2013 yılında işsizlik oranı önceki yıla göre 0,6 puan, enflasyon oranı da 1,2 puan artış göstermiştir.

2013 yılında Dünya ekonomisi %3,3 oranında, gelişmiş ekonomiler %1,4 oranında büyüme kaydetmiştir.

2013 yılının ikinci çeyreğinden itibaren, ABD'nin genişlemeci para politikasından çıkış sürecini başlatması, küresel finansal piyasalarda dalgalanmalara neden olmuş ve Türkiye dâhil birçok gelişmekte olan ülke bu gelişmeden olumsuz etkilenmiştir. Özellikle cari açık sorunu yaşayan gelişmekte olan ekonomilerde sermaye çıkışı olmuş, finansal piyasalarda dalgalanma yaşanmış, para birimleri değer kaybetmiş ve Brezilya başta olmak üzere birçok gelişmekte olan ülke bu süreçte faiz artırımına gitmiştir. Ayrıca Çin başta olmak üzere yapısal sorunlar yaşayan bazı gelişmekte olan ülkelerde büyüme yavaşlamıştır.

Küresel düzeyde enflasyon, zayıf talep nedeniyle düşük seyretmektedir. 2012 yılında %1,7 gerileyen dünya mal ve hizmet ticareti fiyatları 2013 yılında da %0,3 oranında gerilemiştir. Küresel ekonomideki zayıf görünüm, enerji ve endüstriyel metal fiyatlarında gerilemeye neden olmuştur. Gıda fiyatlarında kuraklığa bağlı dalgalanma görülmüştür.

Başta Japonya, Avro Bölgesi ve ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilerdeki yüksek kamu borçlarının önümüzdeki dönemde de bu seviyelerini devam ettirmesi beklenmektedir. Ekonomiyi canlandırmak için uygulanan teşvik paketlerinin ve düşük büyümenin etkisiyle önümüzdeki dönemde kamu borç oranlarında belirgin bir iyileşme beklenmemektedir. Küresel ekonomi ılımlı ancak inişli çıkışlı bir hızla toparlanmaya devam etmektedir. Orta vadede gelişmiş ekonomiler durgunluk ve düşük potansiyel büyüme riskiyle karşı karşıyayken, gelişmekte olan ekonomilerde potansiyel büyüme hızı azalmaktadır.

2012 yılında azalan özel kesim yatırım harcamaları 2013 yılında ekonomideki canlanmaya rağmen büyümeye beklenen düzeyde katkı vermemiştir. 2013 yılının ikinci yarısında özel kesim makine-teçhizat yatırımları artarken inşaat yatırımları zayıf bir performans göstermiş, yıllık olarak özel sektör sabit sermaye yatırım harcamaları %0,7 oranında artmıştır. Özel sektör sabit sermaye yatırımlarında kaydedilen bu zayıf performans, özel sabit sermaye yatırımlarının GSYH içerisindeki payının, 2013 yılında bir önceki yıla göre 0,7 puan azalarak %15,6 seviyesine gerilemesine neden olmuştur.

Kamu yatırım harcamalarında ise güçlü artış seyri 2013 yılında da devam etmiştir. Bu dönemde, kamu sabit sermaye yatırım harcamaları 2012 yılında kaydedilen %10,4 oranındaki artışın ardından %20,7 ile oldukça yüksek bir oranda artmıştır. Böylece, kamu sabit sermaye yatırımlarının GSYH içerisindeki payı %5 ile 2000 yılından itibaren kaydedilen en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

2014 yılında cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde ulaştırma, tarım, turizm, konut ve diğer hizmetler alt sektörleri paylarının 2013 yılına göre azalacağı, imalat sanayii alt sektörü payının aynı kalacağı, eğitim, enerji, madencilik ve sağlık alt sektörleri paylarının ise artacağı tahmin edilmektedir.

Bu dönemde, özellikle eğitim alt sektörünün kamu yatırımları içindeki payında bir önceki yıla göre 1,3 puan artış dikkat çekmektedir. 2014 yılında özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak %2,1 oranında azalması öngörülmektedir. Bu dönemde, cari fiyatlarla özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde sağlık, konut, ulaştırma, madencilik, diğer hizmetler ve eğitim alt sektörleri paylarının 2013 yılına göre artacağı, tarım sektörü

payının aynı kalacağı, imalat, turizm ve enerji alt sektörleri paylarının ise 2013 yılına göre azalacağı tahmin edilmektedir.

2013 yılında, cari nitelikli giderlerde ve özellikle ulaştırma sektöründeki yatırım projelerine tahsis edilen kaynaklardaki artış, genel devlet harcamalarındaki yükselişin temel belirleyicisi olmuştur. Genel devlet gelir performansı ise, BOTAŞ ve TEDAŞ'tan geçmiş yıllar vergi yükümlülüklerine ilişkin yapılan tahsilatlardan, özellikle asgari ücret artışı ve prim ödeme gücü olmayanların Genel Sağlık Sigortası primlerinin dönem içerisinde tahsil edilmesi sonucunda sosyal güvenlik prim gelirleri tahsilatından ve diğer bir defalık gelirlerden olumlu yönde etkilenmiştir. Böylece, genel devlet gelirlerindeki artış ve dengedeki iyileşmeye, düzenli ve sağlam yapısal gelirlerden ziyade gecikmiş vergi yükümlülüklerine ilişkin tahsilatlar ve diğer bir defalık gelir unsurları önemli ölçüde katkı sağlamıştır.

Aynı dönemde, genel devlet kapsamına KİT'lerin dâhil edilmesiyle elde edilen kamu kesimi genel dengesi de benzer bir gelişme göstermiştir. 2012 yılında GSYH'ye oranla %1 olarak gerçekleşen kamu kesimi borçlanma gereği, 2013 yılında %0,5 düzeyine gerilemiştir. Kamu kesimi program tanımlı dengesi ise 2013 yılında 0,3 puan artarak GSYH'nin %1'i düzeyinde gerçekleşmiştir.

2009-2013 yıllarında Türkiye ekonomisinde gerçekleşen sektörel büyüme hızları 1 sayılı grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 1 - Sektörel büyüme hızları (sabit fiyatlarla)

2013 yılında hizmetler sektörü %5,6 oranında, tarım sektörü %3,5 oranında, sanayi sektörü %3,4 oranında büyümüş, GSYH büyüme hızı ise %4,1 olarak gerçekleşmiştir.

2009-2013 yıllarına ait GSYH büyümesine yatırım, net mal ve hizmet ihracatı ve tüketimin katkısı 2 sayılı grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 2- GSYH büyümesine katkılar

2013 yılında GSYH %4,1 tüketim %4, yatırım talebi ise %2,7 oranında büyümesine rağmen net ihracat %2,6 oranında küçülmüştür.

Son yıllarda özel sektör yatırımlarının ve üretim kapasitesinin artması ile özelleştirme uygulamalarının yaygınlaşması sonucunda KİT'lerin sayısı ve ekonomi içerisindeki payı azalmıştır.

2- Kamu iktisadi teşebbüslerine ilişkin hedef ve politikalar:

KİT'lerin yönetim ve çalışma esasları 233 sayılı KHK'da, denetimle ilgili hususlar ise 6085 sayılı Kanun ve 3346 sayılı Kanun'la belirlenmiş olup, kalkınma planlarında ve yıllık programlarında KİT'lerle ilgili hedef ve politikalara yer verildiği gibi, Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılan kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkların genel yatırım ve finansman programı ve Başbakanlık tasarruf genelgeleri ile de KİT'lerin faaliyetlerine ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır.

Bu bağlamda 2009-2013 döneminde KİT'lerin faaliyetlerini etkileyen başlıca düzenlemeler aşağıda açıklanmıştır.

a) Kalkınma planları:

İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu ile 2007-2013 dönemi için hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planında;

-Türkiye ekonomisinin yıllık ortalama %7 oranında büyümesi, üretimin sektörel kompozisyonunda sanayi ve hizmetler sektörlerinin ön plana çıkması,

-Tarım sektörünün üretim ve katma değer içerisindeki payının ekonominin modernizasyonu ve yapısal reformlara paralel olarak azalmaya devam etmesi, plan dönemi sonunda %7,8 seviyesine çekilmesi,

-Plan döneminde sanayi sektörü üretim artış hızının yıllık ortalama %7,8 seviyesinde gerçekleşmesi ve dönem sonunda sektör payının %27,2'ye ulaşması, aynı dönemde hizmetler sektörü yıllık büyüme hızının %7,3 oranında olması ve dönem sonunda sektör payının %65 düzeyine çıkması,

-Özelleştirmelerin de etkisiyle KİT sisteminin ekonomi içindeki payının önemli ölçüde azalması, KİT'lerin toplam brüt satış hasılatının GSYH'ye oranının 2006 yılındaki %9 seviyesinden 2013 yılında %3,3'e düşmesi, aynı dönemde KİT sisteminde yaratılan katma değerın GSYH'ye oranının da %2'den %0,6'ya düşmesi,

-Plan dönemi sonuna gelindiğinde özelleştirme işlemleri sonucunda kamunun, hava ve deniz ulaşımı ile lokomotif ve vagon üretimi; şeker, tütün ve çay ürünlerinin işlenmesi; petrokimya sanayi; malzeme alımı; elektrik dağıtım ve toptan ticareti faaliyet alanlarından tamamen çekilmesi; bunun yanı sıra, elektrik üretimi, doğal gaz piyasası, kömür ve diğer maden işletmeciliğindeki payının azalması,

-Buna mukabil tahıl alımı, tohumluk üretimi, demiryolu ulaşımı alt yapısı, elektrik iletimi, petrol arama, hava meydanlarının işletilmesi, posta hizmetleri ile kıyı emniyetinin sağlanması alanlarında faaliyet gösteren KİT'lerin plan döneminde özelleştirilmemesi, öngörülmüştür.

b) Yıllık programlar:

Kalkınma planları çerçevesinde Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulamaya konulan yıllık programlarda, genelde bütün ekonomide uygulanacak politikaların yanında KİT'lerle ilgili politikalara da yer verilmiş olup, 18.10.2012 tarih ve 28445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2013 Yılı Programında KİT'lerle ilgili olarak;

-KİT'lerin kârlılık, verimlilik ve kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak işletilmesi, belirli bir takvim ve strateji çerçevesinde özelleştirme işlemlerinin kararlılıkla sürdürülmesi,

-KİT'lerde yetkilendirme, hesap verebilirlik, şeffaflık, karar alma süreçlerinde etkinliği ve performans dayalı yönetimi esas alan stratejik yönetim anlayışının yaygınlaştırılması,

-KİT'lerin stratejik planlarının yıllık uygulama dilimleri olan performans programları izlenerek ve değerlendirilecek, uluslararası standartlara uygun iç denetim birimleri oluşturulması, iç kontrol sistemlerinin geliştirilmesi,

- Fiyatlandırma başta olmak üzere tüm işletmecilik politikalarının, stratejik planlar ile genel yatırım ve finansman kararnamelerinde öngörülen hedeflere ulaşacak şekilde piyasa şartlarına uygun olarak belirlenmesi ve etkin bir şekilde uygulanması,

-Atıl durumda bulunan gayrimenkullerinin değerlendirilmesinde rayiç bedelin esas alınması, atıl olmayan gayrimenkullerinin devrinde ise, işletmenin verimliliği ve bütünlüğü gibi hususları olumsuz etkilemeyecek şekilde ayrıca, tarım arazilerinin korunması ve çevre sağlığı göz önünde bulundurularak mümkün olabileceği,

-Sürekli zarar eden ve kâra geçmesi mümkün görülmeyen işletme birimlerinin tasfiye edilmesi,

-KİT'lerde nitelikli personel ihtiyacının karşılanması için gerekli tedbirlerin alınması, esasları benimsenmiştir.

c)Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları genel yatırım ve finansman programları:

Her yıl Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları genel yatırım ve finansman programlarında; KİT'lerin yıllık çalışmalarını yürütürken uyacakları esaslar, mal ve hizmet tedarik ve üretim faaliyetlerine, borç ödemeleri ve alacaklarına, istihdama ilişkin hükümler, uygulanacak fiyatlara ilişkin esaslar belirlenmektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının 2013 Yılına Ait Genel Yatırım ve Finansman Programının Tespiti Hakkındaki 2012/3840 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 18.10.2012 tarih ve 28445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3-Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri:

KİT'lerin 2009-2013 dönemine ait başlıca bilgiler 3 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 3 - KİT'lerin 2009-2013 dönemine ait başlıca bilgileri

Toplu bilgiler	Ölçü	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	Artış veya azalış (%)
Esas sermaye	Bin TL	70.640.678	81.926.245	92.079.413	99.517.123	102.922.121	3.404.998	3,4
Ödenmiş sermaye	"	58.930.205	68.817.601	80.925.708	87.314.514	96.640.939	9.326.425	10,7
Sermaye ödeme oranı	%	83,4	84,0	87,9	87,7	93,9	6,2	7,0
Kaynaklar :								
Öz kaynaklar	Bin TL	83.293.713	97.419.573	111.276.822	126.649.570	129.429.973	2.780.403	2,2
Yabancı kaynaklar :								
-Kısa süreli	"	186.310.463	218.088.789	252.980.541	271.617.421	335.663.784	64.046.363	23,6
-Uzun süreli	"	25.227.637	25.926.091	32.017.127	39.680.125	49.443.504	9.763.379	24,6
Varlıklar :								
-Dönen varlıklar (Net)	"	169.657.770	138.675.736	167.696.362	230.591.448	310.195.931	79.604.483	34,5
-Duran varlıklar (Net)	"	124.741.236	202.758.717	228.578.128	207.355.668	204.341.330	(3.014.338)	(1,5)
Fiziki kaynak-ödeme farkı (*)	"	(825.848)	1.893.924	(5.367.872)	(5.895.335)	(339.852)	5.555.483	(94,2)
Yatırım harcamaları (Nakdi)	"	3.857.924	6.640.824	7.481.247	8.447.206	10.167.029	1.719.823	20,4
Tüm alımlar tutarı	"	42.577.769	40.464.329	61.864.055	75.038.651	67.043.571	(7.995.080)	(10,7)
Net satış hasılatı (*)	"	83.006.660	86.371.264	98.638.396	122.419.364	112.182.066	(10.237.298)	(8,4)
Satışların maliyeti (*)	"	70.467.112	73.425.954	90.513.212	112.549.728	100.127.744	(12.421.984)	(11,0)
Mevduat	"	142.479.170	180.914.843	179.313.616	198.950.205	242.491.343	43.541.138	21,9
Verilen krediler	"	75.764.587	112.361.526	141.074.660	157.154.654	229.685.777	72.531.123	46,2
Sübvansiyonlar	"	1.913.800	3.216.233	1.965.823	1.609.843	2.488.738	878.895	54,6
Stoklar:								
-İlk madde ve malzeme	"	4.316.656	3.640.441	3.489.046	3.693.092	3.056.641	(636.451)	(17,2)
-Yarı mamul-ara mamul	"	198.247	230.887	723.426	911.335	477.301	(434.034)	(47,6)
-Mamul	"	3.554.419	3.373.089	3.642.522	3.881.709	4.115.851	234.142	6,0
-Ticari mal	"	3.466.634	2.945.822	5.179.843	6.504.126	5.123.598	(1.380.528)	(21,2)
Personel:								
Memur (ortalama)	Kişi	8.919	8.693	7.377	6.054	5.613	(441)	(7,3)
Sözleşmeli personel (ortalama)	"	81.144	77.842	77.667	78.700	76.656	(2.044)	(2,6)
İşçi (ortalama)	"	148.201	133.736	131.734	128.852	117.265	(11.587)	(9,0)
Toplam personel giderleri	Bin TL	10.522.690	10.858.194	11.589.931	12.669.978	13.437.500	767.522	6,1
Toplam memur giderleri	Bin TL	360.413	387.893	406.015	381.910	394.745	12.835	3,4
Toplam sözleşmeli personel giderleri	"	2.635.558	2.757.528	3.231.075	3.816.186	4.166.530	350.344	9,2
Toplam işçi giderleri	"	7.517.491	7.701.364	7.936.319	8.453.101	8.857.700	404.599	4,8
Aylık kişi başına memur giderleri	TL	3.367	3.718	4.586	5.257	5.861	604	11,5
Aylık kişi başına sözleşmeli personel giderleri	"	2.707	2.952	3.467	4.041	4.529	489	12,1
Aylık kişi başına işçi giderleri	"	4.227	4.799	5.020	5.467	6.295	828	15,1
Tahakkuk eden kurumlar vergisi	Bin TL	3.289.302	3.466.953	2.112.189	3.722.821	3.069.524	(653.297)	(17,5)
Tahakkuk eden tüm vergiler	"	10.387.690	11.311.410	6.739.841	9.466.133	7.885.654	(1.580.479)	(16,7)
GSYH'ya katkı (üretici fiyatlarıyla)	"	27.262.396	28.419.924	24.922.324	29.191.560	35.056.128	5.864.568	20,1
GSYH'ya katkı (alıcı fiyatlarıyla)	"	32.577.769	32.984.044	27.283.134	33.324.893	38.032.044	4.707.151	14,1
GSMH'ye katkı (alıcı fiyatlarıyla)	"	34.244.261	32.831.572	26.751.431	33.930.050	38.443.982	4.513.932	13,3
İşletme faaliyetleri kârları toplamı (*)	"	10.017.734	10.959.184	6.501.152	7.135.737	9.539.996	2.404.259	33,7
İşletme faaliyetleri zararları toplamı (*)	"	(2.936.904)	(2.797.204)	(4.183.751)	(3.291.996)	(2.634.139)	657.857	(20,0)
Finansman giderleri (yatırımlar hariç) (*)	"	2.710.208	1.213.396	1.974.379	824.391	1.187.395	363.004	44,0
Dönem kârları toplamı	Bin TL	16.269.607	18.473.835	14.044.365	15.623.669	20.711.678	5.088.009	32,6
Dönem zararları toplamı	Bin TL	(2.576.498)	(4.096.512)	(3.980.371)	(2.634.375)	(6.772.041)	(4.137.666)	157,1

(*) Mali kuruluşlar hariç.

2009 yıl sonu itibarıyla, 83,3 milyar TL'si öz kaynak, 211,5 milyar TL'si yabancı kaynak olmak üzere toplam 294,8 milyar TL kaynak kullanan KİT'ler, 2013 yıl sonu itibarıyla 129,4 milyar TL'si öz kaynak, 385,1 milyar TL'si de yabancı kaynak olmak üzere toplam 514,5 milyar TL kaynak kullanmıştır. 2009-2013 dönemindeki öz kaynaklar %55,4 oranında artarken, yabancı kaynaklar %82,1 oranında artmış ve toplam kaynak artış oranı %74,5 olarak gerçekleşmiştir.

2009 yıl sonu itibarıyla 211,5 milyar TL tutarındaki yabancı kaynakların 172,3 milyar TL'si, 2013 yıl sonu itibarıyla 385,1 milyar TL tutarındaki yabancı kaynakların 235,6 milyar TL'si mali kuruluşlar tarafından kullanılmıştır.

2009 yılında 3,9 milyar TL olarak gerçekleşen nakdi yatırım harcamaları, 2010 yılında 6,6 milyar TL, 2011 yılında 7,5 milyar TL, 2012 yılında 8,4 milyar TL, 2013 yılında da 10,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2009-2013 döneminde KİT alımları %57,5, net satış hasılatı %35,1, mali kuruluşların mevduatı %70,2, kredileri %203,2 oranlarında artarken, tahakkuk eden kurumlar vergisi %17,5, tahakkuk eden tüm vergileri %16,7, istihdam edilen ortalama personel sayısı %16,3 oranında, yatırımlar dışında ortaya çıkan finansman ihtiyacı için kullanılan yabancı kaynaklar için tahakkuk eden finansman giderleri %56,2 oranında azalmıştır. Yatırımlarda kullanılan kaynaklar için katlanılan finansman gideri 2009 yılında 83,6 milyon TL iken, 2010 yılında 254,6 milyon TL'ye, 2011 yılında 497 milyon TL'ye ulaşmış, 2012 yılında 48 milyon TL, 2013 yılında 34,1 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Aynı dönemde dönem kârları toplamı %32,6 oranında artarken, dönem zararlarının %157,1 oranında artmasının etkisiyle net dönem sonucu %7,3 oranında artış göstermiş, üretici fiyatlarıyla GSYH'ye katkı %28,6 oranında, alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkı %16,7 oranında, alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkı %12,3 oranında artmıştır.

2009-2013 döneminde KİT'ler içinde değerlendirilen kuruluşların sektörler itibarıyla ayrışmasına (Ek:1) de, rapor kapsamındaki kuruluşların 2013 yılına ilişkin başlıca bilgilere (Ek:8) de yer verilmiş, KİT'lerin istihdam, üretim, yatırım, hazine ile ilişkiler ve yaratılan katma değer olarak Türkiye ekonomisindeki yeri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

a) İstihdam yönünden:

Türkiye'de ve KİT'lerde 2009-2013 dönemine istihdam edilen personel sayısı, sektörler bazında ayrıntılı olarak 4 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge:4-Sektörler itibarıyla istihdam (Bin kişi)

Sektörler	2009		2010		2011		2012		2013		KİT/TR (%)
	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT	
1-Tarım	5.254	4	5.683	4	6.143	4	6.097	4	5.204	4	0,1
2-Sanayi :											
a)Madencilik	103	30	115	30	125	30	113	28	105	26	24,8
b)İmalat sanayii	3.949	48	4.216	37	4.367	32	4.420	30	4.778	29	0,6
c)Enerji	78	41	165	34	212	31	218	31	218	21	9,6
Toplam (2)	4.130	119	4.496	101	4.704	93	4.751	89	5.101	76	1,5
3-Hizmetler :											
a)Ulaştırma-haberleşme	1.081	73	1.213	71	1.255	70	1.333	71	1.406	70	5,0
b)Ticaret	4.542	4	4.471	4	4.771	5	4.892	5	4.826	5	0,1
c)Diğer hizmetler	4.931		5.027		5.280	3	5.775	2	5.994	1	0,0
Toplam (3)	10.554	77	10.711	75	11.306	78	12.000	78	12.226	76	0,6
4-Mali kuruluşlar	273	38	273	40	280	42	264	43	288	44	15,3
5-Diğer	1.066		1.431		1.677		1.709		1.782		
Genel toplam	21.277	238	22.594	220	24.110	217	24.821	214	24.601	200	0,8
KİT/TR (%)		1,1		1,0		0,9		0,9		0,8	

Notlar:

1- KİT değerleri ortalamadır.

2- Türkiye değerleri, TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına dayanan Temel İstatistikler veri tabanından (www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=femeist) alınmış, yıllık ortalamalardır.

TÜİK hane halkı işgücü anketi sonuçlarına göre; 2013 yılında Türkiye'nin istihdama baz teşkil eden 15 yaş üzeri nüfusu 56 milyon kişi, işgücüne dahil olmayan nüfus 28,9 milyon kişi, toplam işgücü 27,0 milyon kişi, işgücüne katılma oranı %48,3, toplam istihdam 24,6 milyon kişi, istihdam oranı %43,9, işsiz sayısı 2,4 milyon kişi, işsizlik oranı ise %9,0 olarak gerçekleşmiştir.

2008 yılında 21,2 milyon kişi olan toplam istihdam, 5 yıl sonra 2013 yılında %16 oranında 3,4 milyon kişi artarak 24,6 milyon kişiye ulaşmıştır. Bunun sonucunda işsizlik oranı 2008 yılındaki %10 seviyesinden 2013 yılında %9 seviyesine gerilemiştir. İşsizlik oranı dönem içinde 2009 ve 2010 yıllarında yüksek seyrettikten sonra, 2011'de %9,8'e, 2012'de %9,2'ye ve 2013'te de %9'a düşmüştür.

1980'li yıllarda izlenmeye başlanan özelleştirme politikaları ve uygulamaları sonucunda KİT'ler, diğer göstergeler bakımından olduğu gibi, istihdam bakımından da küçülmeye başlamışlardır. 1990 yılında Türkiye istihdamının %3,9'u oranında 720 bin kişi istihdam edilen KİT'lerde, izleyen dönemlerde hem sayısal ve hem de oransal olarak azalan bir trend görülmüştür.

2009-2013 yıllarını kapsayan 5 yıllık dönemde Türkiye istihdamında %16 oranında artış meydana gelirken, KİT istihdamı %19 oranında azalmıştır. Bunun sonucunda 2008 yılında Türkiye toplam istihdamının %1,2'si oranında 248 bin kişisi KİT'lerde sağlanırken, 2013 yılı sonunda durum %0,8 oranında 200 bin kişiye düşmüştür. Bu gelişmede, KİT'lerin özelleştirilmesi yanında, son yıllarda birçok hizmetin hizmet alımı suretiyle yüklenicilere gördürülmesi ve bu nedenle KİT istihdamının yerini özel sektör istihdamının almasının da rolü bulunmaktadır.

b) Üretim yönünden:

KİT'lerin üretim yönünden Türkiye ekonomisi içindeki yeri; mal ve hizmet üreten kuruluşlar ve mali kuruluşlar (bankacılık ve sigortacılık) olmak üzere iki grup halinde değerlendirilmiştir.

ba) Mal ve hizmet üretimi yönünden:

Bazı mal ve hizmetlerin, 2009-2013 yıllarına ait Türkiye ve KİT üretimleri 5 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 5-Başlıca mal ve hizmet üretimleri

Mal ve hizmetler	Ölçü	2009		2010		2011		2012		2013			
		Türkiye	KİT	%	Türkiye	KİT	%	Türkiye	KİT	%	Türkiye	KİT	%
1-Madencilik :													
a) Birincil enerji kaynakları:													
-Taş kömürü (tuvenan)	Bin ton	3.774	2.833	75,1	3.667	2.727	74,4	3.615	2.607	72,1	3.235	2.441	75,5
-Linyit (tuvenan)	Bin ton	82.263	36.070	43,8	74.437	33.128	44,5	79.045	36.217	45,8	78.078	35.757	45,8
-Ham petrol	Bin ton	2.490	1.800	72,3	2.602	1.863	71,6	2.427	1.780	73,3	2.367	1.710	72,2
b) Metal dışı madenler:													
-Bor mineralleri (konsantre)	Bin ton	1.965	1.965	100,0	2.365	2.365	100,0	2.121	2.121	100,0	2.225	2.225	100,0
2-İmalat:													
a) Tüketim malları:													
-Gövde et	Bin ton	413	14	3,5	781	30	3,8	777	20	2,6	916	26	2,8
-Çay	Bin ton	199	107	53,8	235	123	52,4	222	107	48,2	223	120	53,8
-Şeker	Bin ton	2.522	1.370	54,3	2.466	1.260	51,1	2.391	1.215	50,8	2.270	1.170	51,5
b) Yatırım malları:													
-Vagon	Adet	934	934	100,0	742	742	100,0	982	982	100,0	993	993	100,0
-Lokomotif	Adet	15	15	100,0	-	-	-	1	1	100,0	5	5	100,0
3-Enerji :													
-Elektrik (brüt)	GWh	194.813	89.454	45,9	211.208	95.532	45,2	229.395	92.351	40,3	239.081	90.823	38,0
4-Ulaştırma:													
a) Yolcu taşıma:													
-Demiryolu	Milyon yolcu x km	5.374	5.374	100,0	5.491	5.491	100,0	5.882	5.882	100,0	4.598	4.598	100,0
b)Yük taşıma:													
-Demiryolu	Milyon ton x km	10.164	10.164	100,0	11.300	11.300	100,0	11.303	11.303	100,0	11.223	11.223	100,0
c)Petrol ve doğal gaz taşıma													
-Doğal gaz	Milyon Sm ³	35.998	35.998	100,0	38.187	38.187	100,0	43.828	43.828	100,0	46.773	46.773	100,0
-Ham petrol (boru hattı)	Milyon ton/yıl	27,8	27,8	100,0	24,9	24,9	100,0	26,9	26,9	100,0	23,9	23,9	100,0
5-Haberleşme:													
-Kablo TV abonesi	Bin adet	1.141	1.141	100,0	1.230	1.230	100,0	1.261	1.261	100,0	1.251	1.251	100,0

Kaynak: Türkiye değerleri TÜİK, MİGEM ve PİGEM istatistiklerinden alınmıştır.

2013 yılında Türkiye üretiminde KİT payı gövde et üretiminde %2,2'lik oranla bir önceki yıla göre yakın oranda gerçekleşmiş olup, çay üretiminde %61, şeker üretiminde %56,7'lik KİT payları önceki yıla göre sırasıyla %7 ve %5 oranlarında artmıştır.

2013 yılında çıkarılan “6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun”la; Türkiye’de yeni bir dönem başlamış, sektör rekabete açılmış, TCDD altyapı işletmecisi olarak ve İDT statüsünde yapılandırılırken; demiryolu tren işletmecisi olarak “TCDD Taşımacılık Anonim Şirketi” unvanıyla yeni bir şirket kurulması öngörülmüştür.

2013 yılına kadar demir yolları ile ilgili lokomotif ve vagon üretiminde tek el konumunda olan TCDD’nin bağlı ortaklıkları TÜDEMTAŞ, TULOMSAŞ ve TÜVASAŞ tarafından 2013 yılında 929 adet yük ve yolcu vagonu imal edilmiş, bir önceki yıla göre üretim %6 oranında gerilemiştir.

Türkiye’nin 2013 yılı elektrik enerjisi kurulu gücü 2012 yılına göre %12,2 oranında artarak 64.008 MW olarak gerçekleşmiş olup, bunun %37,2’si oranında 23.780,7 MW’ı EÜAŞ ve bağlı ortaklıklarına aittir.

EÜAŞ kurulu gücünün %45,6’sı (10.863 MW) termik, %54,4’ü (12.918 MW) hidroelektrik santrallere aittir. Özelleştirmelerin etkisiyle, EÜAŞ bünyesindeki santrallerde 2013 yılında elektrik üretimi bir önceki yıla göre %14,8 oranında azalma ile brüt 77.352 GWh olmuştur. 2012 yılında %37,9 olan KİT payı 2013 yılında %32,2’e gerilemiştir.

TCDD tarafından, 2013 yılında demir yolu ile 46,4 milyon kişi taşınmış ve bu yolcuların taşındığı mesafe 3,8 milyar yolcu×km olmuştur. 2013 yılında demir yolu ile yapılan yük taşımacılığı da 11,2 milyar ton×km olarak gerçekleşmiştir.

2009-2013 döneminde; KİT’lerin Türkiye üretimindeki paylarında azalma eğilimi olduğu görülmektedir. KİT’lerin ekonomideki ağırlığı 1980’li yıllara kadar devam etmiş, ancak ithal ikamesi politikasının terk edilerek dışa açık büyüme modeline geçilmesiyle birçok KİT, dış rekabet koşullarına ayak uyduramamıştır. Bir yandan özel sektörün güçlenmesi, diğer yandan özelleştirme uygulamaları ile KİT’lerin üretimdeki payları giderek azalma sürecine girmiştir. KİT’ler son 20 yıl içinde, çimento, tekstil, kağıt, yem, süt ürünleri, orman ürünleri, demir çelik, tarım traktörü, petrol, gübre, petrokimya, turizm, hava ve denizyolu taşımacılığı ve madencilik sektörünün bazı dallarından tümüyle veya büyük ölçüde çekilmişlerdir.

bb) Mali kuruluşlar yönünden:

Türk mali sektörünün 2009-2013 yıllarına ait aktif büyüklükleri karşılaştırmalı olarak 6 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 6- Türk mali sektörünün aktif büyüklüğündeki değişim

(Milyar TL)

Kuruluşlar	2009	Toplam aktif payı (%)	2010	Toplam aktif payı (%)	2011	Toplam aktif payı (%)	2012	Toplam aktif payı (%)	2013	Toplam aktif payı (%)	Son iki yıl değişimi (%)
TCMB	110	7,8	128,5	7,3	146,2	7,6	202	8,7	265,9	9,7	31,6
İMKB (Kapitalizasyon)	350,8	24,8	472,6	26,9	381,2	19,9	552,9	23,8	503,7	18,4	(8,9)
Bankalar	834	59,0	1.006	57,3	1.217,6	63,7	1.370,6	59,0	1.732,4	63,4	26,4
Sigorta şirketleri	31,8	2,3	35,1	2,0	40,9	2,1	50,8	2,2	62,5	2,3	23,0
Reasürans şirketleri	1,6	0,1	1,6	0,1	1,6	0,1	1,8	0,1	1,8	0,1	-
Emeklilik yatırım fonları	9,1	0,6	12	0,7	14,1	0,7	20,4	0,9	26,3	1,0	28,9
Menkul kıymet yatırım fon.	29,6	2,1	33,2	1,9	32,2	1,7	30,7	1,3	30,5	1,1	(0,7)
Finansal kiralama şirketleri	14,6	1,0	15,7	0,9	18,6	1,0	20,3	0,9	28,5	1,0	40,4
GYO	4,7	0,3	17,2	1,0	18,7	1,0	24,1	1,0	18,7	0,7	(22,4)
Araç kurumlar	5,2	0,4	7,5	0,4	8	0,4	11,4	0,5	14	0,5	22,8
Faktöring şirketleri	10,4	0,7	14,5	0,8	15,7	0,8	18,2	0,8	21,8	0,8	19,8
Tüketici finansman şirketleri	4,5	0,3	6	0,3	8,9	0,5	11,6	0,5	16	0,6	37,9
Varlık yönetim şirketleri	0,4	0,0	0,7	0,0	0,9	0,0	1,4	0,1	1,6	0,1	14,3
Finansal holding şirketleri	4,9	0,3	5,1	0,3	5,5	0,3	6,2	0,3	6	0,2	(3,2)
MKYO	0,7	0,0	0,8	0,0	0,7	0,0	0,7	0,0	0,5	0,0	(28,6)
GSYO	0,2	0,0	0,2	0,0	0,6	0,0	0,7	0,0	1,2	0,0	71,4
Portföy yönetim şirketleri	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,4	0,0	0,7	0,0	75,0
KGF	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	-
Toplam	1.412,8	100,0	1.757,1	100,0	1.911,9	100,0	2.324,5	100,0	2.732,4	100,0	17,5

Kaynak: BDDK, TCMB, HM, SPK, KAP, TSPAKB, MKK, KGF

Ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen oluşan mali sektör (finansal sektör) 2013 yılında da büyümesini sürdürmüştür. Mali sektörün bilanço tutarı 2012 yıl sonuna göre %17,6 artarak 2013 yıl sonunda 2,7 trilyon TL'ye ulaşmış; GSYH'ye oranı ise %175,1 olarak gerçekleşmiştir.

2013 yıl sonu itibarıyla; Türk mali sektörünün aktif büyüklüğünde ilk sırayı %63,4 pay ve 1,7 trilyon TL tutarla bankacılık sektörü, ikinci sırayı %18,4 pay ve 0,5 trilyon TL tutarla İMKB (kapitalizasyon) ve üçüncü sırayı %9,7 pay ve 0,3 trilyon TL ile T.C. Merkez Bankası almıştır. Bankacılık dışı diğer mali sektörler %8,5 pay ve 0,2 trilyon TL tutarla yer almıştır.

Bankacılık sektörünün toplam varlıkları 2013 yıl sonunda önceki yıla göre %26,4 oranında artarak 1,7 trilyon TL'ye yükselirken, GSYH'ye oranı 2013 yıl sonunda %110,9'a ulaşmıştır.⁽¹⁾

Bankacılık sektöründeki 2009-2013 dönemine ait gelişmeler, kamu bankalarıyla karşılaştırılmalı olarak 7 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

⁽¹⁾ BDDK-Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü – Aralık 2013 – Sayı 2014/1 Sayfa:13

(Milyon TL)

Çizelge : 7- Türkiye'de faaliyette bulunan bankalarla ilgili başlıca finansal bilgiler (*)

Finansal bilgiler	2009			2010			2011			2012			2013		
	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %
Kaynaklar:															
Öz kaynaklar	106.467	26.494	24,9	129.087	32.423	25,1	138.452	34.433	24,9	174.563	43.048	24,7	184.892	47.210	25,5
Mevduat	507.258	142.479	28,1	614.680	180.580	29,4	698.920	179.314	25,7	770.016	198.940	25,8	943.313	242.491	25,7
Alınan krediler	69.957	4.717	6,7	93.335	6.829	7,3	125.999	13.205	10,5	129.330	21.834	16,9	198.038	43.046	21,7
Para piyasasına borçlar	61.287	14.906	24,3	57.707	8.158	14,1	98.932	30.663	31,0	80.081	11.635	14,5	117.591	25.652	21,8
Fonlar	6.333	5.916	93,4	7.590	6.692	88,2	8.307	7.652	92,1	9.052	8.427	93,1	9.519	8.917	93,7
Muhtelif borçlar	14.352	1.224	8,5	19.307	1.556	8,1	23.635	2.092	8,9	27.674	2.539	9,4	36.859	3.525	9,6
Karşılıklar	13.151	2.565	19,5	13.832	2.224	16,1	17.432	3.368	19,3	23.345	5.156	22,1	28.012	6.306	22,5
Diğer pasifler	19.728	2.662	13,5	26.338	3.203	12,2	49.035	4.925	10,0	84.082	10.551	12,5	117.146	13.407	11,4
Toplam	798.533	200.963	25,2	961.876	241.665	25,1	1.160.712	275.652	23,7	1.298.143	302.130	23,2	1.635.370	390.554	23,9
Varlıklar:															
Nakit değerler ve Merkez Bankası Bankaları	49.584	12.591	25,4	59.660	14.917	25,0	94.904	21.570	22,7	132.657	33.222	25,0	190.820	46.578	24,4
Para piyasasından alacaklar	39.946	9.024	22,6	32.617	9.482	29,1	41.055	6.904	16,8	35.053	9.097	25,6	44.765	8.563	19,1
Finansal varlıklar (net)	13.037	1.411	10,8	12.414	120	1,0	13.895	125	0,9	14.498	543	3,7	16.414	146	0,9
Krediler ve alacaklar:	280.930	93.061	33,1	308.994	97.999	31,7	303.367	95.691	31,5	294.197	89.386	30,4	304.262	92.026	30,2
-Krediler ve alacaklar	381.013	80.069	21	508.862	113.746	22,4	664.289	145.356	21,9	768.939	161.876	21,1	1.015.524	233.048	22,9
-Takipteki krediler	377.806	79.559	21,1	505.949	113.144	22,4	660.812	144.784	21,9	763.511	160.689	21,0	1.009.334	231.738	23,0
-Özel karşılıklar (-)	20.671	2.720	13,2	18.877	2.812	14,9	17.719	2.742	15,5	21.886	4.227	19,3	27.356	4.904	17,9
(17.464)	(2.210)	12,7	(15.964)	(2.210)	13,8	(14.241)	(2.169)	15,2	(16.458)	(3.040)	18,5	(21.166)	(3.594)	17,0	
İştirakler, bağlı ve birlikte kontrol	12.440	1.027	8,3	15.011	1.485	9,9	16.355	1.752	10,7	21.981	2.940	13,4	23.086	3.742	16,2
Duran varlıklar (net)	11.817	2.124	18	11.852	1.986	16,8	12.652	2.203	17,4	13.165	2.363	17,9	14.712	2.544	17,3
Diğer aktifler	9.766	1.656	17	12.466	1.930	15,5	14.915	2.051	13,8	17.653	2.703	15,3	25.787	3.907	15,2
Toplam	798.533	200.963	25,2	961.876	241.665	25,1	1.160.712	275.652	23,7	1.298.143	302.130	23,2	1.635.370	390.554	23,9

Kaynak: Bankalar Birliği-Bankalarımız 2013 - Mayıs 2014

(*) TCMB ve katılım bankaları hariç.

2013 yıl sonu itibarıyla, 32'si mevduat, 13'ü kalkınma ve yatırım, 4'ü katılım bankası olmak üzere 49 banka faaliyet göstermiştir.

Bankacılık sektörünün şube ve personel sayıları 2013 yılında artış göstermiştir. TBB'ye üye bankaların toplam şube sayısı 789 adet artarak 11.023'e; istihdam edilen personel sayısı 11.367 kişi artarak 197.465 kişiye yükselmiştir.

Öz kaynaklarda yeterli büyüme sağlanamamış olup; öz kaynaklar %5,9 oranında 10,3 milyar TL artarak 185 milyar TL olmuştur.

Sektörün toplam mevduatı %22,5 oranında 173,3 milyar TL artarak 943,3 milyar TL'ye, toplam kredileri %32,1 oranında 246,6 milyar TL artarak 1.015,5 milyar TL'ye ulaşmış, mevduatın krediye dönüşüm oranı 2013 yıl sonu itibarıyla %107,7 olarak gerçekleşmiştir.

Bankaların 2012 yılı net dönem kârı 22,6 milyar TL iken, 2013 yılında %4,4 oranında 1 milyar TL artarak 23,6 milyar TL olmuştur.

Bankacılık sektörünün toplam bilanço büyüklüğünde 2013 yılında ortaya çıkan 337,2 milyar TL tutarındaki kaynak artışının; %51'i oranında 173,3 milyar TL'si mevduattan, %3'ü oranında 10,3 milyar TL'si öz kaynaklardan ve %46'sı oranında 153,6 milyar TL'si mevduat dışı kaynaklar ve diğer pasiflerden kaynaklanmıştır.

Sağlanan kaynak artışının ağırlıklı olarak %73 oranında 246,6 milyar TL'si kredilere, %27 oranında 90,6 milyar TL'si likit aktifler ve diğer aktiflere ayrılmıştır.

Bankacılık sektörü aktif yapısında 2013 yıl sonunda toplam aktifler içinde kredilerin payı 2,9 puan artarak %62,1 olmuştur. Menkul kıymetler portföyü 3,9 puan azalarak %18,8'e; takipteki kredilerin payı 0,1 puan azalarak %1,6'ya gerilemiştir.

Kamu sermayeli bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki payı 0,7 puan artarak %23,9 olmuştur. Toplam mevduat içinde kamu sermayeli bankaların payı 0,1 puan azalarak %25,7 olmuştur. Toplam krediler içinde kamu bankalarının toplam payı 1,8 puan artarak %21,1'den %22,9'a yükselmiştir.

TBB verilerine göre sektördeki ilk beş bankanın toplam aktifler içindeki payı %58 olarak gerçekleşmiş olup, ilk beş banka içinde 2013 yıl sonu itibarıyla T.C. Ziraat Bankası AŞ ve 4 özel sermayeli mevduat bankası yer alırken, ilk 10 banka arasında 2 kamu sermayeli mevduat bankası, 6 özel sermayeli banka ve 2 yabancı sermayeli banka yer almıştır. Aktif büyüklüğü 100 milyar TL'nin üzerinde olan 7 banka, 50 milyar TL'nin üzerinde olan 10 banka ve 10 milyar TL'nin üzerinde olan 18 banka mevcuttur. Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların önemli bölümü küçük ölçekli bankalardır.

Toplam krediler 2013 yılında %32,1 oranında 246,6 milyar TL büyüyerek 1.015,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kredilerin %70,7'si TL, %29,3'ü ise yabancı para cinsi kredilerinden oluşmuştur.

2013 yıl sonu itibarıyla krediler içinde kurumsal kredilerin payı %68, hane halkının kullandığı kredilerin payı %32 olmuştur. 2012 yılına göre takipteki krediler %25 oranında artarak 27,4 milyar TL'ye ulaşırken, takipteki krediler için ayrılan karşılık oranı %77,4

olmuştur. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı %2,8'den %2,7'ye düşerken, özel karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ise %0,7'den %0,6'ya gerilemiştir.

Toplam mevduat %22,5 oranında büyürken, pasifler içindeki payı %57,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam mevduatın %61,3'ü TL mevduat, %38,7'si yabancı para cinsi mevduat oluşturmuştur.

Toplam öz kaynaklar %5,9 oranında 10,3 milyar TL artarak 185 milyar TL'ye ulaşmış olup, öz kaynaklardaki artış sermaye artışı ve kâr yedeklerindeki artıştan kaynaklanmıştır.

Bankacılık dışı diğer mali sektör içinde finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansman şirketleri, varlık yönetim şirketleri, finansal holding şirketleri, sigorta ve reasürans şirketleri, aracı kurumlar, KGF, MKYO, GY, GSYO, portföy yönetim şirketleri, MK yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonları yer almaktadır.

2013 yıl sonu itibarıyla bankacılık dışı diğer mali kuruluşlar içinde ilk sırayı sigortacılık sektörü, ikinci sırayı menkul kıymet yatırım fonu almış, mali sektörün toplam aktif büyüklüğü içindeki payları sırasıyla; %2,3 ve %1,1 olmuştur.

c) Yatırımlar yönünden:

KİT, diğer kamu ve özel kesim yatırımlarının 2009-2013 yılları gerçekleştirmeleri 8 sayılı, 2009-2013 yıllarında Türkiye ve KİT'ler tarafından yaratılmış olan GSYH ve yapılan yatırımların karşılaştırması 9 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 8- Sabit sermaye yatırımları (Cari fiyatlarla)

(Milyon TL)

Kesimler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
A-Kamu kesimi:							
1-KİT'ler	4.504	6.641	7.481	8.447	10.167	1.720	20,4
2-Diğer kamu	34.838	40.423	45.766	51.661	67.998	16.337	32
Toplam (A)	39.342	47.064	53.247	60.108	78.165	18.057	30
B-Özel kesim	124.600	163.330	233.382	231.033	244.464	13.431	5,8
Genel toplam	163.942	210.394	286.629	291.141	322.629	31.488	10,8

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı 2015 Yılı Programı, tablo I.14- Sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımı.

Çizelge: 9-Sabit sermaye yatırımları ve GSYH içindeki payları (Cari fiyatlarla)

Yıllar	Türkiye GSYH	Türkiye sabit sermaye yatırımı	Türkiye sabit sermaye yatırımı/GSYH	KİT GSYH	KİT sabit sermaye yatırımı	KİT sabit sermaye yatırımı/KİT GSYH
	Milyon TL	Milyon TL	(%)	Milyon TL	Milyon TL	(%)
2009	952.559	163.942	17,2	32.578	4.504	13,8
2010	1.098.799	210.394	19,1	32.984	6.641	20,1
2011	1.297.713	286.629	22,1	27.283	7.481	27,4
2012	1.415.786	291.141	20,6	33.325	8.447	25,3
2013	1.565.181	322.629	20,6	37.384	7.386	19,8

KİT sabit sermaye yatırımları 2012 yılına göre %20,4 oranında artarak 10,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında kamu kesimi içinde KİT'lerin payı %13 iken, toplam sabit sermaye yatırımları içindeki payı ise %3,2 olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında kamu sabit sermaye yatırımları %30 oranında, özel sektör sabit sermaye yatırımları ise %5,8 oranında artmıştır. 2013 yılında Türkiye GSYH'sinin %20,6'sı oranında sabit sermaye yatırımı gerçekleşmiştir. KİT sabit sermaye yatırımlarının KİT GSYH'sine oranı ise 2012 yılında %25,3 iken, 2013 yılında %19,8 olarak gerçekleşmiştir.

Eğitim ve sağlık hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, rekabet gücümüzün artırılması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için gerekli sosyal ve fiziki altyapının geliştirilmesi, çevrenin korunması, AB kriterlerine uyumun sağlanması, gelişmiş ülkelere göre ve bölgeler arasında oluşan gelişmişlik farklarının azaltılması için önemli miktarlarda kamu yatırımı ihtiyacı bulunmaktadır.

Kamu yatırımlarının etkili, verimli ve zamanında gerçekleştirilmesi, mevcut sermaye stokunun daha etkin kullanılması, eğitim, sağlık, teknolojik araştırma, ulaştırma, içme suyu ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik altyapı kapsamındaki kamu yatırımı ihtiyacı devam etmektedir.

d) Hazine ile ilişkiler yönünden:

KİT'ler ile Hazine arasındaki mali ilişkiler, Hazine Müsteşarlığı bütçesinden KİT'lere yapılan ödemeler ile sermayeye yönelik bazı kaynakların KİT bünyesinde bırakılması ve KİT'lerden bütçeye yapılan ödemelerden oluşmaktadır.

KİT'lerin 2009-2013 döneminde Hazineden sağladığı kaynaklar 10 sayılı, KİT'lerin kâr payı ve ödediği dolaylı-dolaysız vergiler yoluyla Hazineye katkısı 11 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 10 - KİT'lere yapılan Hazine ödemeleri

(Milyon TL)

Hazine ödemeleri	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
Cari fiyatlarla :							
-Sübvansiyonlar	2.162	1.586	2.530	1.893	1.631	(262)	(13,8)
-Sermaye ödemeleri (*)	3.264	4.787	4.411	4.728	9.028	4.300	90,9
Toplam	5.426	6.373	6.941	6.621	10.659	4.038	61,0
2003 yılı fiyatlarıyla :							
-Sübvansiyonlar	1.199	776	1.209	846	729	(117)	(13,8)
-Sermaye ödemeleri (*)	1.811	2.343	2.108	2.112	4.033	1.921	90,9
Toplam	3.010	3.120	3.317	2.958	4.761	1.804	61,0

(*) ÖİB sermaye ödemeleri dahil.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler İstatistikleri 05.11.2014

(<http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=EilDPQez15w=-H7deC+LxBI8=&mid=60&cid=14&nm=34>)

Çizelge: 11 -KİT'lerin Hazineye katkısı

(Milyon TL)

Hazineye katkısı	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
Dönem sonuçları yönünden :							
-Dönem kârları	16.269	18.474	14.044	15.624	20.712	5.088	32,6
-Dönem zararları	(2.576)	(4.097)	(3.980)	(2.634)	(6.772)	4.138	157,1
-Dönem sonucu	13.693	14.377	10.072	12.968	11.858	(1.110)	(8,6)
-Dönem kârından Hazineye devredilecek kâr payları	1.383	2.372	2.524	2.991	4.642	1.651	55,2
-Hasılat payı tahakkuku	283	342	473	496	573	77	15,5
Vergiler yönünden :							
-KİT vergi ödemeleri	10.388	11.311	6.740	9.466	7.886	(1.580)	(16,7)
-Türkiye'nin vergi hasılatı (*)	196.313	235.715	284.490	317.219	367.518	50.299	15,9
-Toplam vergi hasılatı içindeki KİT payı	5,3	4,8	2,4	3,0	2,1	(0,9)	(30,0)

(*) Gelir İdaresi Başkanlığı vergi istatistikleri, tablo 1,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_1.xls.htm

KİT'lere 233 sayılı KHK uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından verilen görevler dolayısıyla mevzuatta belirtilen usullere göre tahakkuk eden görev zararı alacakları çerçevesinde Hazinece ödeme yapılmaktadır.

Hazine tarafından 2013 yılında KİT'lere yapılan görev zararı ödemesi 2012 yılına göre %13,8 oranında azalarak 1,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Görev zararı ödemelerinde en büyük pay 56,8 oranında 927,3 milyon TL ile TMO'ya ait olup hububat alımlarından kaynaklanmıştır. Ayrıca 418 milyon TL TKİ'ye, 267,4 milyon TL TCDD'ye ve 19,1 milyon TL de TTK, DHMİ ve tta Gayrimenkul AŞ'ye görev zararı ödemesi yapılmıştır.

KİT'lere yapılan sermaye ödemeleri; merkezi yönetim bütçesinden KİT'lere nakit sermaye transferi yapılması, Hazine-KİT borç alacak ilişkileri çerçevesinde Hazineye olan borçlarının ödenmemiş sermayeye mahsup edilmesi ya da Özelleştirme Fonundan yapılan ödemelerle gerçekleştirilmektedir. 2013 yılında Hazine ve Özelleştirme İdaresi tarafından gerçekleştirilen sermaye ödemesinin tutarı 9 milyar TL olmuştur. Bu tutarın 5,2 milyar TL'si TEDAŞ'a Özelleştirme İdaresi'nden, 3,2 milyar TL'si TCDD'ye Hazine'den sağlanmıştır.

KİT'ler, vergi ve diğer kanuni yükümlülüklerin dışında Hazineye iki şekilde katkı yapmaktadır. Bunlardan birincisi, sermayedar olmanın bir sonucu olarak, ilgili mevzuata göre hesaplanıp Hazineye yapılan temettü ödemeleri; diğeri ise, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 78 inci maddesi uyarınca gayri safi satış hasılatının azami %15'ine kadar olmak üzere yapılan hasılat payı ödemeleridir. Bu ödemeleri yapacak KİT'ler ve ödeme oranları 30.12.2005li tarih ve 2005/9916 sayılı ve 29.12.2006 tarihli ve 2006/11442 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, DHMİ, DMO ve TPAO olarak belirlenmiştir.

2013 yılında 262,6 milyon TL'si TPAO'dan, 220,2 milyon TL'si DHMİ'den, 51,5 milyon TL'si Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nden, 39,1 milyon TL'si de DMO'dan olmak üzere değinilen dört kuruluştan Hazine adına toplam 573,4 milyon TL tutarında hasılat payı tahakkuku yapılmıştır. 2013 yılında Hazine adına tahakkuk eden temettü tutarı geçen yılın %55,2 oranında fazlasıyla yaklaşık 4,6 milyar TL olmuştur.

2013 yılında KİT'lere yükümlü sıfatıyla tahakkuk ettirilen vergi tutarı, önceki yılın %16,7 oranında eksikliğiyle 7,9 milyar TL olarak gerçekleşmiş olup 367,5 milyar TL tutarındaki Türkiye vergi hasılatının %2,1'ine tekabül etmiştir.

e) GSYH'ye katkı yönünden:

KİT'lerin 2009-2013 yıllarında GSYH'ye katkısı cari fiyatlarla 12/a sayılı, 2003 yılı sabit fiyatlarıyla 12/b sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

(Milyon TL)

Sektörler	2009				2010				2011				2012				2013			
	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)
	1- Tarım	78.776	8,3	101	0,1	92.739	8,4	189	0,2	103.644	8,0	228	0,2	111.690	7,9	257	0,2	112.688	7,2	296
2- Sanayi:	182.045	19,1	9.961	5,5	213.352	19,4	14.565	6,8	258.680	19,9	11.012	4,3	274.899	19,4	11.088	4,0	298.846	19,1	12.624	4,2
-Madencilik	14.235	1,5	2.651	18,6	15.785	1,4	3.320	21,0	19.175	1,5	4.954	25,8	21.200	1,5	3.962	18,7	21.890	1,4	3.739	17,1
-İmalat	144.992	15,2	1.743	1,2	172.112	15,7	1.637	1,0	210.752	16,2	1.884	0,9	221.213	15,6	1.853	0,8	240.842	15,4	1.775	0,7
-Enerji	22.818	2,4	5.567	24,4	25.455	2,3	9.608	37,7	28.753	2,2	4.174	14,5	32.486	2,3	5.273	16,2	36.114	2,3	7.110	19,7
3- Hizmetler:	514.096	54,0	17.200	3,3	573.623	52,2	13.666	2,4	674.112	51,9	13.682	2,0	743.756	52,5	17.847	2,4	827.155	53,0	22.136	2,7
-Ulaştırma- haberleşme	127.284	13,4	6.555	5,1	144.428	13,1	3.884	2,7	176.132	13,6	2.503	1,4	198.581	14,0	3.418	1,7	216.438	13,9	4.414	2,0
-Ticaret	103.452	10,9	750	0,7	120.869	11,0	906	0,7	156.120	12,0	1.264	0,8	169.666	12,0	871	0,5	189.281	12,1	716	0,4
-Hizmet, inşaat ve diğer	283.360	29,7	9.895	3,5	308.326	28,1	8.876	2,9	341.860	26,3	9.915	2,9	375.509	26,5	13.558	3,6	421.436	27,0	17.006	4,0
Toplam	774.917	81,4	27.262	3,5	879.714	80,1	28.420	3,2	1.036.436	79,8	24.922	2,4	1.130.345	79,8	29.192	2,6	1.238.689	79,3	35.056	2,8
4- Devlet hizmetleri	89.533	9,4			100.832	9,2			114.516	8,8			131.616	9,3			145.024	9,3		
5- İzafi banka hizmetleri (-)	21.708	2,3			19.419	1,8			17.474	1,3			21.926	1,5			25.195	1,6		
Toplam GSYH (Faktör fiyatları)	842.742	88,5	27.262	3,2	961.127	87,5	28.420	3,0	1.133.478	87,3	24.922	2,2	1.240.035	87,6	29.192	2,4	1.358.518	87,0	35.056	2,6
6- İthalat vergileri	109.817	11,5			137.672	12,5			164.584	12,7			175.751	12,4			202.992	13,0		
7- Dolaylı vergiler			7.098				7.844				4.628				5.743				4.816	
8- Negatif etkiler(*)			1.782				3.280				2.267				1.610				2.488	
Toplam GSYH (1998 bazlı) (Alıcı fiyatlarıyla)	952.559	100,0	32.578	3,4	1.098.799	100,0	32.984	3,0	1.298.062	100,0	27.283	2,1	1.415.786	100,0	33.325	2,4	1.561.510	100,0	37.384	2,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK Temel Ekonomik Göstergeler 1998 yılı bazlı seriden alınmıştır. Cari fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla, (<http://www.tuik.gov.tr/UsiMenu.do?metod=temel>) (05.11.2014) üzerinden hesaplanmıştır.

(*) KİT'lerde negatif etkiler subvansiyon şeklindeki Hazine yardımları, başkaca yardımlar ve vergi iadelerinden oluşmaktadır.

(1) Sektörlerin Türkiye GSMH'si içindeki paylarını göstermektedir.

(2) KİT'lerin Türkiye GSMH'si içindeki paylarını göstermektedir.

Çizelge : 12/b - GSMH ve KİT'lerin GSMH'ye katkısı (2003 yılı fiyatlarıyla)

(Milyon TL)

Sektörler	2009			2010			2011			2012			2013							
	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)	Türkiye Tutar	% (1)	KİT Tutar	% (2)				
1- Tarım	47.582	8,3	61	0,1	51.450	8,4	105	0,2	50.739	8,0	112	0,2	53.369	7,9	123	0,2	50.336	7,2	132	0,3
2- Sanayi :	109.957	19,1	6.017	5,5	118.364	19,4	8.080	6,8	126.636	19,9	5.391	4,3	131.355	19,4	5.298	4,0	133.491	19,1	5.639	4,2
-Madencilik	8.598	1,5	1.601	18,6	8.757	1,4	1.842	21,0	9.387	1,5	2.425	25,8	10.130	1,5	1.893	18,7	9.778	1,4	1.670	17,1
-İmalat	87.577	15,2	1.053	1,2	95.485	15,7	908	1,0	103.173	16,2	922	0,9	105.702	15,6	885	0,8	107.581	15,4	793	0,7
-Enerji	13.782	2,4	3.363	24,4	14.122	2,3	5.330	37,7	14.076	2,2	2.043	14,5	15.523	2,3	2.520	16,2	16.132	2,3	3.176	19,7
3- Hizmetler :	310.519	54,0	10.389	3,3	318.237	52,2	7.582	2,4	330.010	51,9	6.698	2,0	355.388	52,5	8.528	2,4	369.480	53,0	9.888	2,7
-Ulaştırma- haberleşme	76.881	13,4	3.959	5,1	80.126	13,1	2.155	2,7	86.225	13,6	1.225	1,4	94.888	14,0	1.633	1,7	96.680	13,9	1.972	2,0
-Ticaret	62.486	10,9	453	0,7	67.056	11,0	503	0,7	76.428	12,0	619	0,8	81.071	12,0	416	0,5	84.550	12,1	320	0,4
-Hizmet, inşaat ve diğer	171.152	29,7	5.977	3,5	171.055	28,1	4.924	2,9	167.357	26,3	4.854	2,9	179.429	26,5	6.478	3,6	188.250	27,0	7.596	4,0
Toplam	468.058	81,4	16.467	3,5	488.052	80,1	15.767	3,2	507.385	79,8	12.201	2,4	540.111	79,8	13.949	2,6	553.307	79,3	15.659	2,8
4- Devlet hizmetleri	54.079	9,4			55.940	9,2			56.061	8,8			62.890	9,3			64.780	9,3		
5- İzaflı banka hizmetleri (-)	13.112	2,3			10.773	1,8			8.554	1,3			10.477	1,5			11.254	1,6		
Toplam GSYH (Faktör fiy.)	509.025	88,5	16.467	3,2	533.219	87,5	15.767	3,0	554.892	87,3	12.201	2,2	592.524	87,6	13.949	2,4	606.833	87,0	15.659	2,6
6- İthalat vergileri	66.331	11,5			76.378	12,5			80.572	12,7			83.979	12,4			90.674	13,0		
7- Dolaylı vergiler			4.287				4.352				2.266				2.744				2.151	
8- Negatif etkiler(*)			1.076				1.820				1.110				769				1.112	
Toplam GSYH (1998 bazlı) (Alıcı fiyatlarıyla)	575.356	100,0	19.677	3,4	609.597	100,0	18.299	3,0	635.464	100,0	13.356	2,1	676.503	100,0	15.924	2,4	697.507	100,0	16.699	2,4

Kaynak: Türkiye rakamları, TÜİK Temel Ekonomik Göstergeler 1998 yılı bazı serilerinden alınmıştır. Cari fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla, (<http://www.tuik.gov.tr/UsstMenu.do?metod=temelst>) (05.11.2014) üzerinden hesaplanmıştır.

(*) KİT'lerde negatif etkiler sübvansiyon şeklindeki Hazine yardımları, başkaca yardımlar ve vergi adelerinden oluşmaktadır.

(1) Sektörlerin Türkiye GSMH'si içindeki paylarını göstermektedir.

(2) KİT'lerin Türkiye GSMH'si içindeki paylarını göstermektedir.

2009 yılında Türkiye’de yaratılan 952,6 milyar TL tutarındaki GSYH’nin, (alıcı fiyatlarıyla) %3,4 oranında 32,6 milyar TL’si KİT’lere aittir.

KİT’lerin alıcı fiyatlarıyla GSYH’ye katkısı 2013 yılında 37,4 milyar TL olurken; GSYH içindeki payı da %2,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2009-2013 döneminde, dalgalı bir seyir izlemekle birlikte, toplam GSYH içindeki KİT payının azalmasında TEDAŞ’ın bağlı ortaklıklarından önemli bir bölümünün hisse satışı veya işletme hakkı devri suretiyle özelleştirilmesi etkili olmuştur.

2009-2013 yıllarında KİT’lerin yarattığı katma değer sektörler itibarıyla büyüme hızları, Türkiye değerleriyle karşılaştırmalı olarak 13 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 13 - GSMH büyüme hızları (2003 yılı fiyatlarıyla) (%)

Sektörler	2009		2010		2011		2012		2013	
	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT	TR	KİT
1- Tarım	2,9	(12,5)	8,1	71,9	(1,4)	6,4	5,2	10,0	(5,7)	7,7
2- Sanayi :	(8,5)	40,5	7,6	34,3	7,0	(33,3)	3,7	(1,7)	1,6	6,4
-Madencilik	(0,1)	(11,6)	1,9	15,0	7,2	31,7	7,9	(21,9)	(3,5)	(11,8)
-İmalat	(11,0)	(29,4)	9,0	(13,7)	8,1	1,6	2,5	(4,0)	1,8	(10,5)
-Enerji	4,4	243,0	2,5	58,5	(0,3)	(61,7)	10,3	23,3	3,9	26,1
3- Hizmetler :	(5,7)	38,6	2,5	(27,0)	3,7	(11,7)	7,7	27,3	4,0	15,9
-Ulaştırma- haberleşme	(11,0)	60,4	4,2	(45,6)	7,6	(43,1)	10,0	33,3	1,9	20,7
-Ticaret	(16,0)	30,9	7,3	11,0	14,0	23,1	6,1	(32,7)	4,3	(23,2)
-Hizmet, inşaat ve diğer	1,6	27,7	(0,1)	(17,6)	(2,2)	(1,4)	7,2	33,5	4,9	17,3
Ara toplam	(5,6)	39,0	4,3	(4,2)	4,0	(22,6)	6,4	14,3	2,4	12,3
4- Devlet hizmetleri	5,8		3,4		0,2		12,2		3,0	
5- İzaflı banka hizmetleri (-)	37,3		(17,8)		(20,6)		22,5		7,4	
Toplam GSYH (Fak.fiy.)	(5,3)	39,0	4,8	(4,2)	4,1	(22,6)	6,8	14,3	2,4	12,3
6-İthalat vergileri	(6,5)		15,1		5,5		4,2		8,0	
7-Dolaylı vergiler		(5,2)		1,5		(47,9)		21,1		(21,6)
8-Negatif etkiler		47,0		69,1		(39,0)		(30,7)		6,8
Toplam GSYH (Alıcı fiy.)	(5,4)	25,8	6,0	(7,0)	4,2	(27,0)	6,5	19,2	3,1	6,7

2003 yılı sabit fiyatlarıyla GSYH’deki büyüme hızı incelendiğinde; Türkiye milli geliri 2009 yılı dışındaki son dört yılda artış gösterirken, KİT’lerin milli gelire katkısı 2010 ve 2011 yılları dışında artış göstermiştir.

C-İSTİHDAM

1-İstihdamla ilgili hedef ve politikalar:

233 sayılı KHK'ya tabi olan KİT ve bağlı ortaklıklarında personel istihdamının temel ilkeleri, KİT personel rejimini düzenleyen 22.01.1990 tarihli ve 399 sayılı KHK'nın 2 nci maddesinde yer almıştır.

399 sayılı KHK'nın temel ilkeler başlıklı 2 nci maddesinde; "Bu Kanun Hükümünde Kararnameye tabi personelin hizmet şartlarına, statülerine, hak, yükümlülük ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesinde;

a)İşin gerektirdiği nitelikleri haiz elemanların işe alınması ve işin gereğine uygun olarak yetiştirilmesi,

b)Verimlilik ve kârlılık ilkelerine bağlı olarak maliyet bilinci içinde çalıştırılması,

c)Çalıştığı kuruluştaki göreve devamını özendirerek bir özlük hakları sisteminin gerçekleştirilmesi,

d)Yaratıcılığı, girişimciliği, başarı ve çabasının maddi ve manevi olarak değerlendirilmesinin teşviki,

ilkeleri göz önünde bulundurulur." denilmiştir.

Kalkınma planlarında da KİT'lerdeki istihdama ilişkin hedef ve politikalar yer almaktadır.

Önceki beş yıllık planlarda, KİT'lere özel bir önem atfedilmekte ve KİT'ler ve KİT'lerde istihdamla ilgili hedef ve politikalar ayrı bir başlıkta ele alınmakta iken; IX. Kalkınma Planından itibaren KİT'lere ve KİT istihdamına ilişkin hedef ve politikalar ayrı bir başlık altında gösterilmemiş, genel olarak sektörlere ilişkin stratejik hedef ve politikalar içinde yer almıştır.

2014-18 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planında istihdama ilişkin temel amaç ve hedef; "313. Toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, işgücünün niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirildiği ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulması ..." şeklinde belirlenmiştir.

Kamuda insan kaynaklarına ilişkin Amaç ve Hedefler ise;

"379. Kamu sektöründe, işe alımdan emekliliğe kadar bütün süreçlerde hizmet kalitesi ve personel verimliliğinin yükseltilmesi temel amaçtır.

380. Hizmet içi eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması suretiyle kamu personelinin bilgi ve beceri düzeyinin artırılması, kamu insan kaynakları süreçlerinde liyakatin temel alınması, uygun kurumlardan başlanarak esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması ve işlevsel bir performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi hedeflenmektedir." şeklinde belirtilmiş ve buna yönelik politikalar;

"381. Kamu sektöründe hizmet kalitesi ve personel verimliliğini yükseltecek bir insan kaynağı yönetim modeli oluşturulacaktır.

382. Kamu sektöründe işe alım ve terfi süreci liyakat, şeffaflık, nesnellik, kurallılık temelinde iyileştirilecek, çalışanların niteliklerine uygun kariyer planlaması yapılacaktır.

383. Kariyer mesleklerde nitelikli insan gücü istihdamı teşvik edilecektir.

384. Kamu personelinin verimliliğinin artırılması amacıyla etkin bir performans sistemi oluşturulacak ve hizmet, personel, ücret ilişkisi daha sağlıklı hale getirilecektir.

385. Kamu personel sisteminde uygun iş ve kuruluşlardan başlanarak esnek çalışma modeli geliştirilecektir.

386. Kamu personelinin sayı, nitelik gibi temel özelliklerini içeren dijital veri tabanı oluşturulacaktır.

387. Hizmet içi eğitim uygulaması, akredite edilmiş program ve kuruluşlar aracılığıyla kamu çalışanlarının mesleki ve temel becerilerini artıran, uzaktan eğitim sistemleri de kullanılmak suretiyle kolayca erişilebilen bir yapıya dönüştürülecektir.

388. Düşük gelirlili bölgelerde, çalışmayı özendirerek yasal düzenlemeler yapılacak ve özellikle nitelikli ve tecrübeli kamu personelinin merkez-taşra, kurum ve kuruluşlar ile bölgeler arasındaki dengesiz dağılımı giderilecektir.” şeklinde sıralanmıştır.

KİT’lerde istihdama ilişkin yasal düzenleme, ilke, hedef ve politikalar; yıllık kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları genel yatırım ve finansman programı kararnameleleri, Bakanlar Kurulu kararları, Başbakanlık tarafından ihtiyaç duyulan zamanlarda yayımlanan genelgeler, yıllık işletme bütçeleri ve yönetim kurulu kararları ile uygulamaya geçirilmektedir.

233 sayılı KHK’nın 29 uncu maddesi gereği, 4.10.2012 tarih ve 2012/3840 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayımlanan, KİT ve Bağlı Ortaklıklarının 2013 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programının genel ilkeleri düzenleyen 3 üncü maddesinin (1/b) bendinde; etkin bir insan kaynakları politikası izlenmesi, bu çerçevede, tüm personelin kamu teşebbüsü içinde rasyonel bir şekilde dağıtılması ve atıl duran personelin eleman açığı bulunan diğer hizmet birimlerine kaydırılmasının sağlanması öngörülmüştür.

Kararnamenin istihdama ilişkin ikinci bölümünde (4-11 inci maddeler) ise; teşebbüs içi eleman nakli suretiyle personel ihtiyacının karşılanmasının mümkün olmadığı hallerde; 2012 yılında ayrılan eleman sayısının en fazla %50’si kadar personelin açıktan ve/veya naklen atanması, 2012 yılında ayrılan eleman sayısının en fazla %10’u kadar personelin de özelleştirme uygulamaları nedeniyle Devlet Personel Başkanlığına bildirilen nakle tabi personelden atanması konusunda teşebbüs yönetim kurulunun yetkili olacağı; uluslararası standartlar çerçevesinde istihdamına gerek görülen özel niteliklere sahip personel ile yeni üretim tesisi kurulması ve/veya yeni hizmet birimlerinin faaliyete geçmesi halinde bu tesisler için gerekli personel ve Ar-Ge faaliyetleri için istihdamı gereken personelin, teşebbüsçe sunulacak detaylı analiz ve gerekçeler üzerine Hazine Müsteşarlığınca yapılacak değerlendirme ve verilecek uygun görüş çerçevesinde, Devlet Personel Başkanlığınca unvan değişikliği yapılmaksızın sonuçlandırılacağı, bu kapsamda yapılacak ilave personel atamalarının hiçbir şekilde 2012 yılında ayrılan eleman sayısının %50’sini geçemeyeceği; belirtilmiştir.

Ayrıca teşebbüslerde, 5620 sayılı Kanun çerçevesinde, yıl içerisinde 179 prim gün süresini aşmamak üzere sadece mevsimlik ve/veya kampanya işlerinde geçici işçi çalıştırılabilmesi; maaş ve ücretleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca karşılanan kuruluşlarda 2012 yılı içinde emeklilik veya iş akdi feshi nedeniyle ayrılan işçilerin pozisyonlarının tamamının 30.06.2013 tarihine kadar yönetim kurulu kararı ile iptal edilmesi; bu kararda düzenlenmemiş olan her türlü personel alımından önce ilgisine göre Hazine Müsteşarlığı veya Özelleştirme İdaresi Başkanlığından izin alınması; öngörülmüştür.

2-Personel istihdamı şekilleri, ilgili mevzuat ve gelişmeler:

Başlangıçta özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösteren KİT'lerin personeli hakkında ilk yasal düzenleme, 03.07.1939 tarihli, Bankalar ve Devlet Müesseseleri Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülü Hakkında 3659 sayılı Kanunla yapılmıştır. Kanun memurlar ve müstahdemler için düzenlemeler getirmiş, işçiler özel hukuk hükümlerine tabi olmaya devam etmiştir.

3659 sayılı Kanun ve değişiklikleri, bu Kanuna tabi kurumların personeli hakkında kendi özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar uygulanmış, bu personel, 1970 yılında 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek geçici 9 ve 21 inci maddeler çerçevesinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilişkilendirilmiştir.

Daha sonra KİT'lerle ilgili olarak çıkarılan 60 sayılı KHK, 2929 sayılı Kanun ve 233 sayılı KHK ile, KİT personel rejiminin ayrı bir kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür.

Bu amaçla 233 sayılı KHK'nın personele ilişkin hükümlerinde önemli düzenlemeler yapan 05.01.1988 tarih ve 308 sayılı KHK'nın 3 üncü maddesinde; KİT'lerde istihdam edilecek personel olarak sadece sözleşmeli personel ve işçiler sayılmış, memurlar sayılmamıştır. Memur statüsündeki mevcut personelin sözleşmeli personel statüsüne geçmesi, geçmek istemeyenlerin ise mevcut statülerinde istihdam edilmeye devam edilmesi yönünde düzenlemeler yapılmıştır. 308 sayılı KHK kapsamında sözleşme imzalamamış ve sözleşmeli statüye geçmemiş olan memur statüsündeki personel 657 sayılı Kanunun Ek geçici 9 ve 21 inci maddeleri yollaması ile 657 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanmaya devam etmişlerdir.

Ancak, Anayasa Mahkemesi E. 1988/5 ve K. 1988/55 sayılı kararında; söz konusu 3 üncü maddenin, Anayasanın 128 inci maddesinde yer alan "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür..." hükmüne aykırı olduğuna karar vermiş ve bu maddeyi iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri de dikkate alınarak hazırlanan 22.01.1990 tarih ve 399 sayılı KHK'nın 3 üncü maddesinin (a) bendinde istihdam şekilleri; memur, sözleşmeli personel ve işçiler olarak belirlenmiştir.

Aynı maddenin, 05.02.1992 tarih ve 3771 sayılı Kanunla değişik (b) bendinde; "Teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda, devlet tarafından tahsis edilen kamu sermayesinin karlı, verimli ve ekonominin kurallarına uygun bir şekilde kullanılmasında bulunduğu teşkilat, hiyerarşik kademe ve görev unvanı itibarıyla kuruluşunun karlılık ve verimliliğini doğrudan doğruya etkileyebilecek karar alma, alınan kararları uygulatma ve uygulamayı denetleme

yetkisi verilmiş asli ve sürekli görevler genel idare esaslarına göre yürütülür. Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevleri; genel müdür, genel müdür yardımcısı, teftiş kurulu başkanı, kurul ve daire başkanları, müessese, bölge, fabrika, işletme ve şube müdürleri, müfettiş ve müfettiş yardımcıları ile ekli 1 sayılı cetvelde kadro unvanları gösterilen diğer personel eliyle gördürülür.

Bunlar hakkında bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.” hükmü yer almış ve memurlarca yürütülecek görevler ve memurların kadro unvanları belirlenmiştir.

399 sayılı KHK’nın (b) bendinin, 3771 sayılı Kanun ile değişmeden önceki 1 inci fıkrasında, unvanları sayılan veya unvanları 1 sayılı cetvelde yer alan kadrolara atanan personelin atandıkları kadrolarda sözleşmeli olarak da çalıştırılabilmelerine olanak sağlanmışken; bu fıkra hükmü Anayasa Mahkemesi’nin E. 1990/12 ve K. 1991/7 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

3771 sayılı Kanun’la yapılan düzenlemeden sonra söz konusu personel, imzaladıkları sözleşmeleri iptal edilerek, memur kadrolarında istihdam edilmişlerdir.

399 sayılı KHK’nın 3 üncü maddesinin (c) bendinde ise; “(b) bendi dışında kalan sözleşmeli personel, teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esasları dışında yürüttükleri hizmetlerinde bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hukuki esaslar çerçevesinde akdedilecek bir sözleşme ile çalıştırılan ve işçi statüsünde olmayan personeldir. (Bunlar bu Kanun Hükmünde Kararnamede sözleşmeli personel olarak geçecektir.) Sözleşmeli personel işin niteliğine göre yılın veya günün belirli sürelerini kapsamak üzere kısmi zamanlı da istihdam edilebilir.” hükmü yer almaktadır.

3 üncü maddenin (e) bendinde de, işçilerin bu KHK’ya tabi olmadığı belirtilmiştir.

399 sayılı KHK ile, 2 nci maddede belirtilen ilkeler doğrultusunda, KİT’lerde istihdam edilen sözleşmeli personelin hizmete alınması, görev ve yetkileri, nitelikleri, atanması, ilerlemesi, yükselmesi, hak ve yükümlülükleriyle diğer özlük hakları düzenlenmiştir.

Memur ve sözleşmeli personelin çalışma şartları ile özlük ve mali hakları 657 sayılı Kanun ve 399 sayılı KHK’da düzenlenmiş olmakla birlikte; 12.7.2001 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu gereği, memur ve sözleşmeli personel sendika üyesi olabilmekte ve ücretlerinin belirlenmesi konusunda hükümetle toplu görüşme yapabilmektedirler.

KİT’lerde işçi personelin istihdamı; 10.6.2003 tarih ve 25134 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan 4857 sayılı İş Kanunu ile 1475 sayılı eski İş Kanunu’nun 14 üncü maddesi hükümlerine göre yürütülmektedir.

İşçi personelin ücret ve diğer hakları 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ile düzenlenmiş iken, 7.11.2012 tarih ve 28460 sayılı R.G.’ de yayımlanarak yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu bu kanunları yürürlükten kaldırmıştır.

KİT’lerde 4857 sayılı İş Kanunu’na tabi olarak çalışan işçiler;

-Üretim yerlerinde ve bürolarda toplu iş sözleşmesi hükümlerine tabi olarak çalışanlar,

-İşveren vekili durumunda bulunan veya sendika üyesi olması yasaklananlar veyahut ta bunlardan olmamakla beraber işverenle toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili işçi sendikası üyesi olmayan ve bu sendikaya dayanışma aidatı ödemediklerinden haklarında toplu iş sözleşmesi hükümleri uygulanmayan ve kapsam dışı olarak nitelendirilen personel,

-Kamuda geçici işçi çalıştırılması hakkında 5620 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında bir mali yılda 6 aydan az olmak üzere çalıştırılan geçici işçiler,
olmak üzere üç ayrı grupta toplanmaktadır.

4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 37 nci maddesi gereğince, özelleştirme programına alınan kuruluşlar özelleştirme uygulamaları ile ilgili olarak 233 sayılı KHK kapsamı dışına çıkarılmaktadır. Ancak, bu kuruluşların personeli programa alınma tarihindeki statülerini korumakta ve özelleşmenin gerçekleştiği tarihe kadar buldukları statülerde çalışmaya devam etmektedirler. Bu bakımdan özelleştirme programındaki kuruluşların personeli de KİT personeli olarak değerlendirilmektedir.

Aynı şekilde, kamu bankalarının yeniden yapılandırılması ve özelleştirmeye hazırlanmasını düzenleyen 4603 sayılı Kanun'un 1 inci maddesi ile kamu bankaları 233 ve 399 sayılı KHK'ların kapsamından çıkarılmıştır. Ancak, 2 nci maddenin üçüncü bendi "Bankaların bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut personeli hakkında aylık, özlük ve emeklilikleri yönünden tabi oldukları mevzuatın uygulanmasına devam olunur. Bunlardan uygun görülenler istekleri halinde, emeklilik statüleri devam etmek üzere özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılabilir." hükmünü amir bulunmaktadır.

KİT'lerde çalışan personelin statüsünde görülen farklılıklar, kuruluşlarda aynı veya benzer nitelikteki hizmetlerin değişik statülerde çalışan personel eliyle görülmesine ve dolayısıyla da bu personele farklı olanakların sağlanmasına neden olmaktadır.

3-Personel sayıları ve personele yapılan harcamalar:

KİT statüsündeki kuruluşlarda, Bakanlar Kurulu kararları ile belirlenen memur kadroları ve sözleşmeli personel pozisyonları ile yıllık bütçeler ve yönetim kurulu kararları ile belirlenen işçi kadrolarının 2013 yılı toplamı 256 bin adettir. Buna göre, kuruluşlarda 2013 yılında fiilen kullanılmayan boş kadroların bulunduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile kuruluşların kadro ve personel ihtiyacı mevcut istihdam ile karşılanamamaktadır.

Ancak, mevcut kadrolar bilimsel iş analizlerine dayalı olarak belirlenmiş norm kadrolar değildir. Kuruluşlarda bilimsel iş analizlerine dayalı olarak norm kadroların tespit edilmesi yönünde bazı çalışmalar yapılmış ise de bu çalışmalar sonuçlandırılarak uygulanır hale getirilememiştir.

20.12.2000 tarih ve 24266 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 2000/1658 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uygulanacak Usul ve Esaslar" çerçevesinde KİT'lerde norm kadro tespit çalışmaları başlatılmıştır.

Söz konusu Usul ve Esasların 8 inci maddesinde; çalışmaların 2001-2003 yılları arasında tamamlanması, 9 uncu maddesinde tamamlanan çalışmaların Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığına gönderilmesi ve 10 uncu maddesinde çalışmaların Maliye Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı ve ilgili kurum temsilcilerinden oluşturulacak

komisyonlar tarafından konuyla ilgili mevzuat açısından incelenmesi ve sonuçlandırılması öngörülmüştür. Başbakanlık Makamının 2001/39 sayılı Genelgesi ile kuruluşlar bazında bir takvime de bağlanmış olan bu çalışmalar birçok KİT’te tamamlanmış ve Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığına gönderilmiştir.

Ancak, bu çalışmalar Usul ve Esasların 10 uncu maddesinde öngörüldüğü şekilde sonuçlandırılmadan, 27.12.2003 tarih ve 25329 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 2003/6532 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde “Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uyulacak Usul ve Esaslarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Usul ve Esaslar” yürürlüğe konulmuştur.

Bu kapsamda, Usul ve Esasların 8 inci maddesi değiştirilmiş ve norm kadro çalışmalarının öncelikle Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığınca belirlenen kuruluşlarda sonuçlandırılması, uygulama sonuçlarına göre, kapsama dahil diğer kuruluşlardan Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığınca uygun görülecekler için Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı süresini kapsayan dönemde başlamak üzere ayrıca takvim belirlenmesi, öngörülmüştür.

Ayrıca geçici 1 inci madde ile, bu Usul ve Esasların yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla sözleşme imzalamış ve çalışma başlatmış olan kuruluşların bu çalışmaları sonuçlandırmaları, bunun dışındaki kuruluşların Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığınca kendileri için yeni bir takvim belirlenmesine kadar norm kadro çalışmalarına başlamamaları hükmü getirilmiştir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının süresi 2005 yılında bittiği halde, söz konusu Usul ve Esasların 8 inci maddesi kapsamında KİT’ler için yeni takvim belirlenmemiş ve yapılmış çalışmalar henüz sonuçlandırılmamıştır.

KİT’lerde çalışan personel sayısı yıllar itibarıyla sürekli azalma eğilimi içindedir. 2008 yılında ortalama olarak 247.671 kişi, yıl sonu itibarıyla 240.009 kişi istihdam edilmiş iken; 2013 yılında ortalama olarak 199.534 kişi, yıl sonu itibarıyla 194.165 kişi istihdam edilmiştir. 2009-2013 döneminde ortalama personel sayısı %19,4 oranında 48.137 kişi, yıl sonu personel sayısı ise %19,1 oranında 45.844 kişi azalmıştır.

2008 yılı ortalama ve yıl sonu personel sayıları 100 kabul edildiğinde, 2013 yılı ortalama personel sayısının 80,6’ya, yıl sonu personel sayısının ise 80,9’a düştüğü görülmektedir. Personel sayısında son beş yılda mali sektör ile ticaret sektörü dışındaki tüm sektörlerde azalma olmuştur. Azalma özellikle imalat sanayi ve enerji sektörlerinde daha yoğundur.

Çalışan personel sayısındaki azalma esas itibarıyla, 4046 sayılı Kanun kapsamında KİT’lerin özelleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak faaliyet göstermeye devam eden KİT’lerdeki bazı hizmetlerin özelleştirilmesi de bu azalışta etkili olmaktadır. Bazı hizmetlerin hizmet alımı suretiyle yüklenicilere gördürülmesi nedeni ile emeklilik veya diğer şekillerde kuruluşlardan ayrılan personelin yerine yeni personel alınmasına kısıtlamalar getirilmekte ve personel sayısı azalmaktadır.

KİT statüsündeki kuruluşlarda 2009-2013 yıllarında çalışan toplam personelin sektörler itibarıyla yıllık ortalama ve yıl sonu sayıları 14 sayılı, bunlara yapılan harcamalar 15 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

(Kişi)

Çizelge : 14 - Yıllık ortalama ve yıl sonu personel sayısı

Sektörler	Ortalama							Yıl sonu					
	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2013 yılı toplamı içindeki payı %
1- Tarım	3.844	3.688	3.715	3.582	3.567	(15)	3.681	3.582	3.581	3.443	3.503	60	1,8
2- Sanayi :													
a) Madencilik	29.890	29.651	29.616	28.139	26.387	(1.752)	30.456	29.908	29.344	26.899	25.345	(1.554)	13,1
b) İmalat	48.005	33.306	32.056	30.130	28.853	(1.277)	43.038	30.973	30.219	27.562	26.643	(919)	13,7
c) Enerji	41.416	34.553	31.558	30.748	21.340	(9.408)	40.776	34.142	30.858	31.019	21.234	(9.785)	10,9
Toplam (2)	119.311	97.510	93.230	89.017	76.580	(12.437)	114.270	95.023	90.421	85.480	73.222	(12.258)	37,7
3- Hizmetler :													
a) Ulaştırma-haberleşme	72.519	71.152	70.302	71.384	69.970	(1.414)	72.285	70.218	70.711	70.635	67.056	(3.579)	34,5
b) Ticaret	4.384	4.769	4.735	4.876	4.520	(356)	4.403	4.696	4.823	4.885	4.566	(319)	2,4
c) Diğer hizmetler		4.833	2.991	2.034	1.173	(861)		3.245	1.413	1.945	1.106	(839)	0,6
Toplam (3)	76.903	80.754	78.028	78.294	75.663	(2.631)	76.688	78.159	76.947	77.465	72.728	(4.737)	37,5
4- Mali kuruluşlar:	38.207	40.380	41.805	42.713	43.724	1.011	38.535	40.727	42.423	42.841	44.712	1.871	23,0
Genel toplam	238.265	222.332	216.778	213.606	199.534	(14.072)	233.174	217.491	213.372	209.229	194.165	(15.064)	100,0
Endeks 2008= 100	96,2	89,8	87,5	86,2	80,6	(5,7)	97,2	90,6	88,9	87,2	80,9	(6,3)	

(Bin TL)

Çizelge: 15 - Personele yapılan harcamalar

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013			Toplam
					Esas ücret	Ek ödeme	Sosyal giderler	
1- Tarım	159.611	159.067	178.710	187.754	96.940	30.840	73.269	201.049
2- Sanayi :								
a) Madencilik	1.513.672	1.521.488	1.708.552	1.824.903	755.649	484.017	598.512	1.838.178
b) İmalat	2.018.079	1.592.280	1.707.497	1.806.074	900.265	395.985	612.175	1.908.425
c) Enerji	2.026.309	1.868.017	1.856.564	1.927.107	684.056	348.940	451.454	1.484.450
Toplam (2)	5.558.060	4.981.785	5.272.613	5.558.084	2.339.970	1.228.942	1.662.141	5.231.053
3- Hizmetler :								
a) Ulaştırma-haberleşme	2.823.508	3.060.217	3.432.197	3.962.318	2.423.267	775.714	1.232.911	4.431.892
b) Ticaret	155.785	187.168	215.158	250.855	152.016	32.972	54.611	239.599
c) Diğer hizmetler		588.729	237.683	165.279	47.548	15.808	35.215	98.571
Toplam (3)	2.979.293	3.836.114	3.885.038	4.378.452	2.622.831	824.494	1.322.737	4.770.062
4- Mali kuruluşlar	1.825.726	2.028.163	2.253.570	2.545.688	1.580.767	848.801	805.768	3.235.336
Genel toplam (Cari fiyatlarla)	10.522.690	11.005.129	11.589.931	12.669.978	6.640.508	2.933.077	3.863.915	13.437.500
Endeks 2008=100	102,0	106,7	112,4	122,8				130,3
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	6.156.860,3	6.051.761,9	5.770.441,1	5.941.930,3				5.867.647,7
Endeks 2008=100	95,8	94,1	89,8	92,4				91,3

2013 yıl sonu itibarıyla KİT personel sayısı önceki yıl sonuna göre %7,2 oranında azalarak 194,2 bin kişiye düşmüştür. Personel sayısının azalmasında, emeklilik vb. nedenlerle ayrılmaların yanında, TEDAŞ'a bağlı elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi etkili olmuştur.

2013 yıl sonu itibarıyla, KİT personelinin; %1,8'i tarım sektöründe, %37,7'si sanayi sektöründe, %37,5'i hizmetler sektöründe ve %23'ü de mali sektörde çalışmaktadır.

2013 yılında çalışan tüm personel için, geçen yıla göre %6 oranında 768 milyon TL artışla toplam 13,4 milyar TL personel harcaması yapılmıştır. Çizelgede yer alan veriler farklı hesaplarda bulunan harcamaların yanında, geçmiş yıllara ait personel giderlerini de kapsadığından raporun diğer bölümlerinde yer verilen çeşitli çizelgelerdeki (Giderler ve GSMH'ye katkı) personel harcamaları değerlerinden farklılık gösterebilmektedir.

Toplam personel harcamalarının son 5 yıllık dönemde artan bir trend gösterdiği ve 2008 yılı toplam personel harcaması 100 kabul edildiğinde, 2013 yılı toplam personel harcamasının 130,3 değerine yükseldiği görülmektedir.

Ancak, toplam personel harcamaları 2003 yılı tüketici fiyatları ile değerlendirildiğinde, 2008 yılında 100 olan harcamanın, 2013 yılında 91,3'e gerilediği görülmektedir.

2009-2013 dönemine ait personel giderlerinin personel statüleri itibarıyla dağılımı ve bu giderlerin ortalama personel sayısına bölünmesi ile bulunan kişi başına düşen aylık ortalama giderler 16 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 16- Toplam personel giderleri ve kişi başına düşen aylık ortalama giderler (Bin TL)

Personel giderleri	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl	
						Tutar	%
1- Personel statülerine göre giderler (Cari fiyatlarla)							
-Yön. ve Den. Kurulu üyeleri (kuruluş dışı)	9.228	15.202	16.522	18.781	18.525	(256)	(1,4)
-Memurlar	360.413	387.893	406.015	381.910	394.745	12.835	3,4
-Sözleşmeli personel	2.635.558	2.757.528	3.231.075	3.816.186	4.166.530	350.344	9,2
-İşçiler	7.517.491	7.844.506	7.936.319	8.453.101	8.857.700	404.599	4,8
Toplam (1)	10.522.690	11.005.129	11.589.931	12.669.978	13.437.500	767.522	6,1
Kişi başına düşen aylık ortalama gider (TL)	3.677	4.119	4.449	4.936	5.604	668	13,5
Endeks 2008=100	106,1	118,8	128,3	142,4	161,6	19	13,5
2- 2003 yılı tüketici fiyatlarıyla	6.156.860	5.970.962	5.770.441	5.941.930	5.867.648	(74.282)	(1,3)
Kişi başına düşen aylık ortalama gider.(TL)	2.151	2.265	2.215	2.315	2.447	132	5,7
Endeks 2008=100	99,6	104,8	102,5	107,1	113,2	6	5,7

2013 yılı toplam personel gideri 13,4 milyar TL'nin; %0,1 oranında 18,5 milyon TL'si kuruluş dışı yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, %2,9 oranında 394,7 milyon TL'si

memurlar için, %31,0 oranında 4,2 milyar TL'si sözleşmeli personel için ve %66 oranında 8,9 milyar TL'si de işçiler için yapılmıştır.

2013 yılı toplam giderlerinin ortalama toplam personel sayısına bölünmesi ile hesaplanan, kişi başına düşen aylık ortalama gider 5.604 TL olarak gerçekleşmiştir. Önceki yıla göre, 2013 yılı toplam personel giderleri %6 oranında artarken, kişi başına düşen aylık ortalama gider %13,5 oranında artmıştır. Kişi başına düşen aylık ortalama gider son beş yıllık dönemde ise %61,6 oranında artmıştır. Nitekim kişi başına düşen aylık ortalama giderin 2008 yılı değeri 100 kabul edildiğinde 2013 yılı değerinin 161,6'ya yükseldiği görülmektedir.

2003 yılı sabit fiyatlarına göre ise kişi başına düşen aylık ortalama gider 2013 yılında 2.447 TL seviyesinde kalmıştır. 2003 yılı sabit fiyatlarıyla kişi başına düşen aylık ortalama giderin 2008 yılı değeri 100 kabul edildiğinde 2013 yılı değerinin 113,2 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. 2003 yılı sabit fiyatları ile kişi başına ayda düşen ortalama giderin son beş yıldaki artışı %13,2 oranında gerçekleşmiştir.

4- Statülerine göre personel sayıları ve personel harcamaları:

2013 yılında KİT'lerde çalışan ortalama memur sayısı geçen yıla göre %7,3 oranında 441 kişi azalarak 5.613 kişiye, yıl sonu çalışan memur sayısı ise geçen yıla göre %12,7 oranında 766 kişi azalarak 5.278 kişiye düşmüştür. Son beş yıla bakıldığında, 2008 yılında 100 olan ortalama memur sayısı 60,5'e, 100 olan yıl sonu memur sayısı da 57,5'e gerilemiştir.

2013 yılında memurlara yapılan harcamalar, özelleştirmelere bağlı olarak enerji sektörü harcamalarındaki azalmaya rağmen, geçen yıla göre %3,4 oranında 12,8 milyon TL artarak 394,7 milyon TL'ye yükselmiştir. Son beş yıllık memur harcamalarına bakıldığında, 2008 yılında 100 olan harcamaların 2013 yılında 114,1 değerine yükseldiği görülmektedir.

Memurlar için yapılan harcamalar 2003 yılı sabit fiyatları ile değerlendirildiğinde ise; son beş yılda azalan bir trend izlediği ve 2008 yılında 100 olan harcamanın 2013 yılında 79,9'a gerilediği görülmektedir.

KİT'lerde sektörler itibarıyla 2009-2013 yıllarında çalışan memurların yıllık ortalama ve yıl sonu sayıları 17 sayılı, memurlar için yapılan harcamalar 18 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

(Kişi)

Çizelge: 17 - Sektörler itibarıyla memur sayısı

Sektörler	Ortalama						Yıl sonu						
	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2013 yılı toplamı içindeki payı %
1- Tarım	164	170	171	168	166	(2)	166	173	172	166	165	(1)	3,1
2- Sanayi :													
a) Madencilik	778	771	743	720	685	(35)	779	757	743	694	640	(54)	12,1
b) İmalat	1.560	1.360	1.320	1.309	1.336	27	1.525	1.339	1.311	1.320	1.349	29	25,6
c) Enerji	1.431	1.342	1.189	1.126	884	(242)	1.441	1.230	1.141	1.129	916	(213)	17,4
Toplam (2)	3.769	3.473	3.252	3.155	2.905	(250)	3.745	3.326	3.195	3.143	2.905	(238)	55,0
3- Hizmetler :													
a) Ulaştırma-haberleşme	2.246	2.225	2.298	2.379	2.205	(174)	2.300	2.159	2.387	2.393	1.881	(512)	35,6
b) Ticaret	270	269	279	282	286	4	267	270	327	284	282	(2)	5,3
c) Diğer hizmetler		109	59	60	51	(9)		72	45	57	45	(12)	0,9
Toplam (3)	2.516	2.603	2.636	2.721	2.542	(179)	2.567	2.501	2.759	2.734	2.208	(526)	41,8
4- Mali kuruluşlar	2.470	2.447	1.318	10	0	(10)	2.470	2.427	50	1	0	(1)	0,0
Genel toplam	8.919	8.693	7.377	6.054	5.613	(441)	8.948	8.427	6.176	6.044	5.278	(766)	100,0
Endeks 2008=100	96,1	93,6	79,5	65,2	60,5	(14,2)	97,4	91,7	67,2	65,8	57,5	(1,4)	

(Bin TL)

Çizelge: 18- Sektörler itibarıyla memur harcamaları

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013			
					Esas Ücret	Ek ödeme	Sosyal giderler	Toplam
1- Tarım	7.180	7.781	9.695	11.201	3.733	4.881	2.889	11.503
2- Sanayi :								
a) Madencilik	31.462	31.490	33.677	39.842	19.992	8.813	11.176	39.981
b) İmalat	72.986	68.206	70.614	81.975	34.354	29.042	26.579	89.975
c) Enerji	61.776	60.155	76.356	79.370	20.201	28.285	13.393	61.879
Toplam (2)	166.224	178.156	180.647	201.187	74.547	66.140	51.148	191.835
3- Hizmetler :								
a) Ulaştırma-haberleşme	89.136	98.272	124.781	147.184	39.008	76.495	53.516	169.019
b) Ticaret	12.533	12.016	14.301	17.118	6.457	7.428	4.222	18.107
c) Diğer hizmetler		18.305	4.011	4.723	1.555	1.761	947	4.263
Toplam (3)	101.669	110.288	143.093	169.025	47.020	85.684	58.685	191.389
4- Mali kuruluşlar	85.340	91.668	72.580	497	3		15	18
Genel toplam (Cari fiyatlarla)	360.413	387.893	406.015	381.910	125.303	156.705	112.737	394.745
Endeks 2008=100	104,2	112,1	117,4	110,4				114,1
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	210.879	213.304	202.148	179.107				172.370
Endeks 2008=100	97,8	98,9	93,7	83,1				79,9

Memur giderlerinin yıllık ortalama memur sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan memur başına düşen aylık ortalama giderler 19 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 19 -Memur başına düşen aylık ortalama giderler (TL)

Aylık ortalama giderler	2009	2010	2011	2012	2013
Cari fiyatlarla aylık ortalama gider	3.367	3.718	4.459	5.257	5.861
Endeks 2008=100	108,5	119,8	143,6	169,3	188,7
2003 yılı tüketici fiyatlarıyla aylık ortalama gider	1.970	2.045	2.220	2.465	2.559
Endeks 2008=100	101,8	105,7	114,7	127,4	132,3

2013 yılında KİT'lerde memur başına ayda ortalama 5.861 TL gider yapılmıştır. 2013 yılında memur başına düşen aylık ortalama gider önceki yıla göre %7,9 oranında artmıştır. 2013 yılı memur başına düşen aylık ortalama gider, 2008 yılına göre ise %88,7 oranında artış göstermiştir. Bu da 2008 yılında 100 olan memur başına düşen aylık ortalama giderin 2013 yılında 188,7'ye ulaşması anlamına gelmektedir.

Memur başına düşen aylık ortalama giderler 2003 yılı sabit fiyatlarına göre ise, 2008 yılında 100 olan değerinden 2013 yılındaki 132,3 değerine yükselmiştir.

2013 yılında KİT'lerde çalışan ortalama sözleşmeli personel sayısı geçen yıla göre %2,6 oranında 2.044 kişi azalarak 76.656 kişiye düşerken, yıl sonu çalışan sözleşmeli personel sayısı geçen yıla göre %6,1 oranında 4.818 kişi azalarak 73.885 kişiye düşmüştür. Sözleşmeli ortalama personel sayısı son beş yılda %8,1 oranında, yıl sonu sayısı %10,6 oranında azalmıştır. Başka bir ifade ile, 2008 yılında 100 olan ortalama sözleşmeli personel sayısı 91,9'a, yıl sonu sözleşmeli personel sayısı ise 89,4'e düşmüştür.

KİT'lerde istihdam edilen sözleşmeli personele ilişkin işlemler 399 sayılı KHK'ye göre yürütülmektedir. 399 sayılı KHK'nın 58 inci maddesine göre; sözleşmeli personel hakkında söz konusu KHK'da hüküm bulunmayan hallerde, Devlet Personel Dairesi Başkanlığı'nın görüşü alınmak kaydıyla 657 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

527 sayılı KHK hükümleri gereği, özelleştirme kapsam ve programında bulunan KİT'lerde çalışan sözleşmeli personel hakkında 399 sayılı KHK uygulanmaya devam edilmekte ve bunların ücretleri YPK kararları ile belirlenmektedir.

2009-2013 yıllarında çalışan sözleşmeli personelin yıllık ortalama ve yıl sonu sayıları 20 sayılı, yapılan harcamaların sektörler itibarıyla ayrıntısı 21 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge : 20 - Sektörler itibarıyla sözleşmeli personel sayısı

Sektörler	Ortalama										2013 yılı toplamı içindeki payı %		
	Yıl sonu												
	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2009	2010	2011	2012		2013	Son iki yıl farkı
1- Tarım	846	844	883	893	1.002	109	829	822	822	875	1.053	178	1,4
2- Sanayi :													
a) Madencilik	4.832	4.737	4.692	4.646	4.536	(110)	4.816	4.670	4.736	4.490	4.318	(172)	5,8
b) İmalat	8.054	6.105	6.045	6.002	5.989	(13)	7.544	6.037	6.182	6.019	5.925	(94)	8,0
c) Enerji	12.460	10.796	10.436	10.453	8.161	(2.292)	12.475	10.935	10.508	10.639	8.240	(2.399)	11,2
Toplam (2)	25.346	21.638	21.173	21.101	18.686	(2.415)	24.835	21.642	21.426	21.148	18.483	(2.665)	25,0
3- Hizmetler :													
a) Ulaştırma-haberleşme	50.777	50.501	50.060	49.982	50.162	180	50.899	50.070	50.280	49.958	47.411	(2.547)	64,2
b) Ticaret	3.413	3.402	3.413	3.520	3.641	121	3.456	3.347	3.492	3.561	3.723	162	5,0
c) Diğer hizmetler		695	346	353	252	(101)		391	287	308	201	(107)	0,3
Toplam (3)	54.190	54.598	53.819	53.855	54.055	200	54.355	53.808	54.059	53.827	51.335	(2.492)	69,5
4- Mali kuruluşlar	762	762	1.792	2.851	2.913	62	775	748	2.860	2.853	3.014	161	4,1
Genel toplam	81.144	77.842	77.667	78.700	76.656	(2.044)	80.794	77.020	79.167	78.703	73.885	(4.818)	100,0
Endeks 2008=100	97,3	93,4	93,1	94,4	91,9	1,2	97,8	93,2	95,8	95,2	89,4	(6)	

(Kişi)

(Bin TL)

Çizelge: 21 - Sektörler itibarıyla sözleşmeli personel giderleri

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013			
					Esas ücret	Ek ödeme	Sosyal giderler	Toplam
1- Tarım	27.218	28.463	33.753	41.535	34.940	4.977	8.961	48.878
2- Sanayi :								
a) Madencilik	174.755	182.290	208.436	233.377	164.453	19.649	53.611	237.713
b) İmalat	270.547	221.969	258.284	279.933	215.472	15.080	73.592	304.144
c) Enerji	404.331	363.503	408.138	458.835	280.146	37.023	70.699	387.868
Toplam (2)	849.633	795.744	874.858	972.145	660.071	71.752	197.902	929.725
3- Hizmetler :								
a) Ulaştırma-haberleşme	1.606.735	1.774.354	2.061.603	2.411.360	1.711.784	293.989	753.645	2.759.418
b) Ticaret	111.449	118.075	136.766	157.926	125.929	17.549	34.164	177.642
c) Diğer hizmetler		27.982	14.851	21.336	10.337	650	6.384	17.371
Toplam (3)	1.718.184	1.892.429	2.213.220	2.590.622	1.848.050	312.188	794.193	2.954.431
4- Mali kuruluşlar	40.523	40.892	109.244	211.884	139.775	53.039	40.682	233.496
Genel toplam (Cari fiyatlarla)	2.635.558	2.757.528	3.231.075	3.816.186	2.682.836	441.956	1.041.738	4.166.530
Endeks 2008=100	104,9	109,8	128,7	151,9				165,9
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	1.542.074	1.516.375	1.608.701	1.789.704				1.819.366
Endeks 2008=100	98,5	96,9	102,8	114,3				116,2

Sözleşmeli personele yapılan harcamalar 2013 yılında önceki yıla göre %9,2 oranında 350,3 milyon TL artarak 4,2 milyar TL'ye yükselmiştir. Sözleşmeliler için 2013 yılında yapılan giderlerde, 2008 yılına göre artış ise %65,9 oranında gerçekleşmiştir.

Sözleşmeli personel için yapılan harcamaların son beş yıldaki seyri 2003 yılı sabit fiyatları ile değerlendirildiğinde ise 2008 yılında 100 olan harcamanın 2013 yılında 116,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Sözleşmeli personel giderlerinin yıllık ortalama sözleşmeli sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan sözleşmeli başına düşen aylık ortalama giderler 22 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 22- Sözleşmeli personel başına düşen aylık ortalama giderler (TL)

Aylık ortalama giderler	2009	2010	2011	2012	2013
Cari fiyatlarla aylık ortalama gider	2.707	2.952	3.467	4.041	4.529
Endeks 2008=100	107,8	117,6	138,1	161,0	180,5
2003 yılı tüketici fiyatlarıyla aylık ortalama gider	1.584	1.623	1.726	1.895	1.978
Endeks 2008=100	101,2	103,7	110,3	121,1	126,4

2013 yılında KİT'lerde sözleşmeli başına ayda ortalama 4.529 TL gider yapılmıştır. Sözleşmeli başına düşen aylık ortalama gider son 5 yılda artan bir seyir izlemiş ve 2008 yılına göre %80,5 oranında artış göstermiştir.

2003 yılı sabit fiyatlarına göre değerlendirildiğinde ise, 2008 yılında 100 olan Sözleşmeli başına aylık ortalama gider 2013 yılında 126,4 olarak gerçekleşmiştir.

İşçiler, 4857 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalışmaktadırlar. Bunun dışında işçilere 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile toplu iş sözleşmesi ve personel yönetmelikleri hükümleri uygulanmaktadır.

İş yaşamında toplu iş sözleşmesi döneminin başladığı 1963 yılından itibaren hem işçiler hem de işverenler kendi sendikalarını kurmuş ve bu sendikalara üye olmuşlardır. Bütün KİT'lerin Kamu işveren sendikalarına üye olmaları 1986 yılında gerçekleşmiştir.

KİT'lerde 2009-2013 yıllarında çalışan işçilerin sektörler itibarıyla yıllık ortalama ve yıl sonu sayıları 23 sayılı, bunlara yapılan harcamalar 24 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 23- Sektörler itibarıyla işçi sayısı

(Kişi)

Sektörler	Ortalama							Yıl sonu					2013 yılı toplamı içindeki payı %
	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
1- Tarım	2.834	2.674	2.661	2.521	2.399	(122)	2.686	2.587	2.587	2.402	2.285	(117)	2,0
2- Sanayi :													
a) Madencilik	24.280	24.143	24.181	22.773	21.166	(1.607)	24.861	24.481	23.865	21.715	20.387	(1.328)	17,7
b) İmalat	38.391	25.841	24.691	22.819	21.528	(1.291)	33.969	23.597	22.726	20.223	19.369	(854)	16,8
c) Enerji	27.525	22.415	19.933	19.169	12.295	(6.874)	26.860	21.977	19.209	19.251	12.078	(7.173)	10,5
Toplam (2)	90.196	72.399	68.805	64.761	54.989	(9.772)	85.690	70.055	65.800	61.189	51.834	(9.355)	45,1
3- Hizmetler :													
a) Ulaştırma-haberleşme	19.495	18.426	17.944	19.023	17.603	(1.420)	19.085	17.989	18.044	18.284	17.764	(520)	15,4
b) Ticaret	701	1.098	1.043	1.074	593	(481)	680	1.079	1.004	1.040	561	(479)	0,5
c) Diğer hizmetler		4.029	2.586	1.621	870	(751)		2.782	1.081	1.580	860	(720)	0,7
Toplam (3)	20.196	23.553	21.573	21.718	19.066	(2.652)	19.765	21.850	20.129	20.904	19.185	(1.719)	16,7
4- Mali kuruluşlar	34.975	37.171	38.695	39.852	40.811	959	35.290	37.552	39.513	39.987	41.698	1.711	36,3
Genel toplam	148.201	135.797	131.734	128.852	117.265	(11.587)	143.431	132.044	128.029	124.482	115.002	(9.480)	100,0
Endeks 2008=100	95,6	87,6	85,0	83,1	75,7	(7,5)	96,8	89,1	86,4	84,0	77,6	(6,4)	

(Bin TL)

Çizelge: 24- Sektörler itibarıyla işçi giderleri

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013			Toplam
					Esas ücret	Ek ödeme	Sosyal giderler	
1- Tarım	125.051	122.663	135.067	134.817	58.036	20.982	61.419	140.437
2- Sanayi :								
a) Madencilik	1.306.858	1.306.984	1.465.549	1.550.765	570.579	455.220	533.725	1.559.524
b) İmalat	1.672.840	1.300.351	1.376.669	1.442.952	649.203	351.750	512.004	1.512.957
c) Enerji	1.558.869	1.441.549	1.369.177	1.385.893	382.123	283.603	367.350	1.033.076
Toplam (2)	4.538.567	4.508.759	4.211.395	4.379.610	1.601.905	1.090.573	1.413.079	4.105.557
3- Hizmetler :								
a) Ulaştırma-haberleşme	1.126.314	1.185.883	1.244.407	1.402.251	671.087	404.961	425.750	1.501.798
b) Ticaret	31.660	56.703	63.650	75.111	19.310	7.869	16.225	43.404
c) Diğer hizmetler		541.169	217.174	137.157	34.029	13.220	27.884	75.133
Toplam (3)	1.157.974	1.216.724	1.525.231	1.614.519	724.426	426.050	469.859	1.620.335
4- Mali kuruluşlar	1.695.899	1.889.204	2.064.626	2.324.155	1.430.825	795.568	764.978	2.991.371
Genel toplam (Cari fiyatlarla)	7.517.491	7.701.364	7.936.319	8.453.101	3.815.192	2.333.173	2.709.335	8.857.700
Endeks 2008=100	100,9	103,4	106,6	113,5				118,9
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	4.398.509	4.235.009	3.951.366	3.964.311				3.867.822
Endeks 2008=100	94,8	91,2	85,1	85,4				83,3

2013 yılında KİT'lerde çalışan ortalama işçi sayısı önceki yıla göre %9 oranında 11.587 kişi azalarak 117.265 kişiye, yıl sonu itibarıyla çalışan işçi sayısı ise önceki yıla göre %7,6 oranında 9.480 kişi azalarak 115.002 kişiye düşmüştür. 2009-2013 döneminde ortalama işçi sayısı %24,3 oranında, yıl sonu işçi sayısı %22,4 oranında azalmıştır. Başka bir ifade ile, 2008 yılında 100 olan ortalama işçi sayısı 2013 yılında 75,7'ye, aynı şekilde 2008 yılında 100 olan yıl sonu işçi sayısı da 2013 yılında 77,6'ya gerilemiştir.

KİT'lerde çalışan işçi personelin bir bölümü kapsam içi statüde çalışırken, bir bölümü işveren vekili olarak veya büro hizmetlerinde kapsam dışı statüde, bir bölümü de geçici kadrolarda istihdam edilmektedir.

2009-2013 yılları arasında KİT'lerde çalışan işçilerin statüleri itibarıyla ortalama ve yıl sonu sayıları 25 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 25- Statülerine göre işçiler

İşçiler	Kapsam dışı		Kapsam içi		Geçici işçi		Toplam	
	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu
2009	37.793	38.102	104.104	102.628	6.304	2.701	148.201	143.431
2010	40.862	41.402	86.195	85.354	8.740	5.288	135.797	132.044
2011	47.222	47.575	79.295	76.675	5.217	3.779	131.734	128.029
2012	44.229	44.439	78.812	76.376	5.811	3.667	128.852	124.482
2013	45.818	46.853	66.385	65.005	5.062	3.144	117.265	115.002

Kapsam dışı personel uygulaması ağırlıklı olarak mali sektörde yıllar itibarıyla yaygınlaşmış olup, madencilik (TPAO) sektöründe, bunun yanında imalat (TEMSAN) ve ulaştırma (TDİ, BOTAŞ, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü vb.) sektörlerinde de rastlanmaktadır.

Genel olarak mevsimlik faaliyetlerin ağırlıklı olduğu Çay-Kur, T.Şeker Fabrikaları AŞ gibi KİT'lerde geçici işçi çalıştırılmaktadır.

2013 yılında çalıştırılan toplam ortalama işçi sayısı 117.265 kişinin; %39,1 oranında 45.818'i kapsam dışı, %56,6 oranında 66.385'i kapsam içi, %4,3 oranında 5.062'si geçici kadrodadır.

İşçilere yapılan toplam harcamalar 2013 yılında önceki yıla göre %4,6 oranında 404,6 milyon TL artarak 8,9 milyar TL'ye yükselmiştir. İşçiler için 2013 yılında yapılan giderlerde, 2008 yılına göre artış oranı ise %18,9 oranında gerçekleşmiştir. Buna göre, 2008 yılında 100 olan işçi harcamaları 2013 yılında 118,9'a yükselmiştir.

İşçiler için yapılan harcamaların bu dönemdeki seyri 2003 yılı sabit fiyatları ile değerlendirildiğinde ise; dönem boyunca azalan bir trend izlediği ve bunun sonucunda 2008 yılında 100 olan harcamanın 2013 yılında 83,3'e gerilediği görülmektedir.

İşçi giderlerinin yıllık ortalama işçi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan işçi başına düşen aylık ortalama giderler 26 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 26 -İşçi başına düşen aylık ortalama giderler (TL)

Aylık ortalama giderler	2009	2010	2011	2012	2013
Cari fiyatlarla aylık ortalama gider	4.227	4.726	5.020	5.467	6.295
Endeks 2008=100	105,6	118,0	125,4	136,5	157,2
2003 yılı tüketici fiyatlarıyla aylık ortalama gider	2.473	2.599	2.500	2.564	2.749
Endeks 2008=100	99,1	104,2	100,2	102,8	110,2

2013 yılında KİT'lerde işçi başına ayda ortalama 6.295 TL gider yapılmıştır. İşçi başına düşen aylık ortalama gider son 5 yılda artan bir seyir izlemiş ve 2008 yılına göre %57,2 oranında artış göstermiştir. Başka bir ifade ile 2008 yılı ortalama gideri 100 kabul edildiğinde 2013 yılı ortalama gideri 157,2 olmuştur.

İşçi başına düşen aylık ortalama giderler 2003 yılı sabit fiyatlarına göre değerlendirildiğinde ise; 2008 yılında 100 olan aylık ortalama giderin 2013 yılında 110,2 değerine yükseldiği görülmektedir.

5- Personelle ilgili sosyal konular:

Personele ücret ve ek ödemeler dışında; sosyal güvenlik amaçlı, beden ve moral gücünü destekleyici araç ve olanaklar sağlamak üzere harcamalar yapılmaktadır. Bir kısmı mevzuat gereği olan, bunun yanında toplu iş sözleşmeleri ile sağlanan menfaatlerden oluşan sosyal nitelikteki harcamalar giderek personel giderlerinin önemli bir bölümünü oluşturmuştur. 2013 yılı personel harcamaları toplamı 13,4 milyar TL'nin %29,1 oranında 3,9 milyar TL'si sosyal giderlere aittir.

Sosyal giderlerin; %39 oranında 1.509 milyon TL'si SGK primi ve işsizlik sigortası primi işveren hissesi, %17 oranında 651 milyon TL'si işçilere ödenen kıdem tazminatı ve %11 oranında 427 milyon TL'si de emekli olan memur ve sözleşmelilere ödenen emekli ikramiyesinden oluşmaktadır.

KİT'lerde istihdam ve personel harcamalarına ilişkin sorunlara aşağıda özet olarak değinilmiştir.

1) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 88 inci maddesinin dördüncü fıkrasında, kamu idaresine ait iş yerlerinde çalıştırılan sigortalıların iş sözleşmesinin askıda kaldığı aylara ait genel sağlık sigortası priminin, prime esas günlük kazancın alt sınırının otuz günlük tutarı üzerinden ilgili kamu idaresince ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Bu durum, mevsimlik ve geçici işçi çalıştıran kuruluşlar açısından önemli bir yük oluşturmakta olup, genellikle rekabete açık piyasalarda özel sektör kuruluşları ile birlikte faaliyet gösteren kamu işletmeleri aleyhine haksız rekabete neden olmaktadır.

2) 4857 sayılı İş Kanununun 53 üncü maddesinde bir yılını dolduran işçilere ücretli izin verileceği ve yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemeyeceği belirtilmiş ve takip eden 54-60 inci maddelerde yıllık ücretli izin uygulaması detaylı olarak düzenlenmiştir. 103 üncü maddede de yıllık ücretli izin hükümlerine aykırılık durumunda uygulanması gereken cezalar belirtilmiştir.

Kanunun 59 uncu maddesinde; “ İş sözleşmesinin, herhangi bir nedenle sona ermesi halinde işçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin sürelerine ait ücreti, sözleşmenin sona erdiği tarihteki ücreti üzerinden kendisine veya hak sahiplerine ödenir...” hükmü yer almaktadır.

İş Kanununun bu hükümlerine rağmen, genellikle kuruluşlarda işçilerin ücretli yıllık izin hakları zamanında kullanılmamakta ve 59 uncu madde gereği her yıl önemli miktarlarda kullanılmamış izin ücreti ödenmektedir.

3) KİT’ler son yıllarda, esnek bir çalışma ortamının yaratılması yanında, işçilik maliyetlerini ve kıdem tazminatı ödemelerini düşürmek amacı ile birçok işi hizmet alımı yolu ile yüklenicilere gördürme ve işçi sayısını azaltma yoluna gitmektedirler.

Ancak, kuruluşlar hizmet alımlarında ve taşeron işçisi çalıştırma uygulamasında, işçi ile alt işveren arasında cereyan eden birçok sorunla karşılaşmaktadırlar.

Bu sorunlar daha çok alt işveren ile işçisi arasındaki sorunlar gibi görünmekte ise de, özellikle işçilerin çok düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmaları sonucunda moral motivasyonlarının ve iş barışının bozulması yönü ile kuruluşları da ilgilendirmekte ve önemli sorunlara yol açmaktadır.

2012/3840 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayımlanan KİT Genel Yatırım ve Finansman Kararnamesinin 14 üncü maddesinde; Kamu Teşebbüslerinin, hizmet alımı yaptıkları yüklenici firmalarda çalışan personelin ücretleri ile sosyal güvenlik ve işsizlik sigortası primlerinin düzenli yatırılıp yatırılmadığını takip etmeleri ve ihale şartname ve sözleşmelerine, yüklenici firmanın çalıştırdığı personelin ücretleri ile sosyal güvenlik ve işsizlik sigortası primlerini tam, zamanında ve düzenli olarak yatırmaması durumunda sözleşmenin feshedileceğine yönelik hüküm konulması öngörülmüş ise de bu konudaki sorunlar devam etmektedir.

Sorunun çözümüne yönelik olarak, 10.9.2014 tarih ve 6552 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi ile 4857 sayılı İş Kanununun 36 ncı maddesine bir fıkra eklenmiştir. Eklenen 5 inci fıkrada; “ İşverenler, alt işverene iş vermeleri hâlinde, bunların işçilerinin ücretlerinin ödenip ödenmediğini işçinin başvurusu üzerine veya aylık olarak resen kontrol etmekle ve varsa ödenmeyen ücretleri hak edişlerinden keserek işçilerin banka hesabına yatırmakla yükümlüdür” denilmiştir.

4) 4857 sayılı İş Kanunu’nun 2 nci maddesinin 6 ncı fıkrasında; “... asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.” hükmü bulunduğundan, alt işveren yükleniciler tarafından işçiye ödenmeyen ücret, izin, fazla çalışma ücreti, ihbar ve kıdem tazminatları nedeni ile çok sayıda başvuru ve dava ile karşılaşmaktadır. Bu davalar kuruluşlar aleyhine sonuçlanmakta ve dava masrafları ile ödenen ücret ve kıdem tazminatlarının alt işverene rücu edilmesi de çoğunlukla mümkün olmadığından, yıldan yıla artan yük KİT’ler üzerinde kalmaktadır.

1475 sayılı İş Kanunu’nun 14 üncü maddesinin gereği olan kıdem tazminatı fonu oluşturularak, işçilerin kıdem tazminatı alacaklarının güvence altına alınması, KİT’lerin de üst işveren olarak alt işverenin işçisinin kıdem tazminatını ödemekten kurtarılması yolunda yasal bir düzenleme bu güne kadar yapılamamıştır.

Sorunun çözümüne yönelik olarak 10.9.2014 tarih ve 6552 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile 4857 sayılı İş Kanununun 112 nci maddesine bir fıkra eklenmiştir. Eklenen ikinci fıkrada; “4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 62 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında alt işverenler tarafından çalıştırılan işçilerin kıdem tazminatları;

a) Alt işverenlerinin değişip değişmediğine bakılmaksızın aralıksız olarak aynı kamu kurum veya kuruluşuna ait işyerlerinde çalışmış olanların bu şekilde çalışmış oldukları sürelerle ilişkin kıdem tazminatına esas hizmet süreleri, aynı kamu kurum veya kuruluşuna ait işyerlerinde geçen toplam çalışma süreleri esas alınarak tespit olunur. Bunlardan son alt işverenleri ile yapılmış olan iş sözleşmeleri 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermiş olanların kıdem tazminatları ilgili kamu kurum veya kuruluşları tarafından,

b) Aynı alt işveren tarafından ve aynı iş sözleşmesi çerçevesinde farklı kamu kurum veya kuruluşlarında çalıştırılmış olan işçilerden iş sözleşmeleri 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesine göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirecek şekilde sona ermiş olanlara, 4734 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında farklı kamu kurum ve kuruluşuna ait işyerlerinde geçen hizmet sürelerinin toplamı esas alınarak çalıştırıldığı son kamu kurum veya kuruluşu tarafından, işçinin banka hesabına yatırılmak suretiyle ödenir.” hükmü yer almaktadır.

5) 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2 nci maddesinin 7 nci fıkrasında; “Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez.” hükmü yer almakta olup, kuruluşlarda çalışan taşeron işçileri, bu hükme dayanarak dava açmakta ve kuruluşlardan kadro talep etmektedirler. Genellikle, “işletmenin ve işin gereği ile teknolojik uzmanlık gerektiren işler dışında olan bir işin bölünerek yükleniciye(alt işverene) verildiği ve aynı işin bir bölümünde asıl işveren kamu kuruluşunun işçisi ile birlikte çalışıldığı” iddiası ile açılan bu davalar, kuruluşlarca kaybedilmekte ve ek istihdam ile ek işçilik maliyetlerine katlanılmaktadır.

2012/3840 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayımlanan KİT Genel Yatırım ve Finansman Kararnamesininin 14 üncü maddesinde; ihale yoluyla yapılacak hizmet alımlarında, taşeron işçisinin muhatabının teşebbüs değil yüklenici firma olması, taşeron işçilerin teşebbüsle olan ilişkilerinde, iş hukukuna göre devamlılık arz edebilecek hükümlerin sözleşmelerde yer almaması öngörülmekte ise de, söz konusu 7 nci fıkra hükmünden kaynaklanan sorunlar ve davalar devam etmektedir.

D-MALİ DURUM VE FİNANSMAN

1-Genel mali durum:

KİT'lerin 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları (mali kuruluşlar hariç) 2009 yıl sonu değerlerine göre %25 oranında artarken son beş yılın ortalama artış oranı ise %6,9 olmuştur. Son beş yıllık dönemde toptan eşya fiyatlarındaki ortalama artış ise %6,3 tür.

Mukayese edilen yıllara ait kaynak ve varlıkların artış oranları ile üretici fiyatlarındaki artış oranları aşağıda gösterilmiştir.

Yıllar	Kaynak varlık artışı %	Üretici fiyatları artışı %
2009	9,2	1,2
2010	3,9	8,5
2011	19,4	11,1
2012	13,1	6,1
2013	(10,9)	4,5

KİT'lerin kaynak ve varlıklarındaki ortalama artışın %6,9 olduğu dikkate alındığında, bu oranın aynı döneme ait üretici fiyatlarındaki ortalama artış oranınının 0,7 puan üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

KİT'lerin mali durumlarının değerlendirilmesine esas sektörel bazda 2013 yılı varlıklarının ayrıntısına (Ek:3), kaynaklarının ayrıntısına (Ek:4) de yer verilmiştir.

KİT'lerin 2009-2013 yıllarına ait bilançoları üzerinde gerekli sadeleştirmeler yapılarak hazırlanan konsolide mali durumu gösteren veriler ve bu verilerin kaynak ve varlıklar toplamı içerisindeki payları 27 sayılı, 2013 yılına ait kaynak ve varlıklarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 27/a sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge 27 : KİT'lerin 2009-2013 yılları mali durumu (*)

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	57.882.862	59,9	65.745.938	65,4	76.046.009	63,4	82.522.942	60,8	81.353.574	67,3	(1.169.368)	(1,4)
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	13.506.966	14,0	12.447.942	12,4	13.087.806	10,9	12.012.738	8,9	11.328.729	9,4	(684.009)	(5,7)
b) Kısa süreli	25.705.841	26,6	22.270.568	22,2	30.831.436	25,7	41.102.207	30,3	30.535.459	25,3	(10.566.748)	(25,7)
Toplam	39.212.807	40,6	34.718.510	34,6	43.919.242	36,6	53.114.945	39,2	41.864.188	34,7	(11.250.757)	(21,2)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)	(432.807)	(0,4)		0,0		0,0		0,0	2.359.788	2,0	2.359.788	
Kaynaklar toplamı	96.662.862	100,0	100.464.448	100,0	119.965.251	100,0	135.637.887	100,0	120.857.974	100,0	(14.779.913)	(10,9)
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	50.812.402	52,6	51.563.020	51,3	57.970.158	48,3	62.400.322	46,0	61.185.722	50,6	(1.214.600)	(1,9)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	1.683.180	1,7	1.226.725	1,2	2.841.120	2,4	2.955.615	2,2	2.717.572	2,3	(238.043)	(8,1)
Toplam (1)	52.495.582	54,3	52.789.745	52,5	60.811.278	50,7	65.355.937	48,2	63.903.294	52,9	(1.452.643)	(2,2)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	36.663.210	37,9	39.584.001	39,4	51.503.690	42,9	59.347.271	43,8	46.505.304	38,5	(12.841.967)	(21,6)
b) Hazır değerler	7.504.070	7,8	8.090.702	8,1	7.650.283	6,4	10.935.679	8,1	10.449.376	8,6	(486.303)	(4,4)
Toplam (2)	44.167.280	45,7	47.674.703	47,5	59.153.973	49,3	70.282.950	51,8	56.954.680	47,1	(13.328.270)	(19,0)
Varlıklar toplamı	96.662.862	100,0	100.464.448	100,0	119.965.251	100,0	135.638.887	100,0	120.857.974	100,0	(14.780.913)	(10,9)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	147,61	189,37	173,15	155,37	194,33
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	=	47,43	48,68	51,68	54,00	49,37
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	=	87,78	78,43	76,23	75,62	75,21
Disponibilite oranı	=	29,19	36,33	24,81	26,61	34,22
Genişletilmiş likidite oranı	=	171,82	214,07	191,86	171,00	186,52
Mali rantabilite oranı	=	11,08	5,23	4,26	6,25	4,55

Çizelge : 27/a- KİT'lerin 2013 yılı kaynak ve varlıklarının sektörler itibarıyla dağılımı (*)

M a l i d u r u m	Tarım	Maden	İmalat	Enerji	Ulaş.-hab.	Ticaret	Diğ.Hizmetler	Ara toplam	Sektörler arası düzeltme	Toplam
Sektördeki ana kuruluş sayısı	1	4	10	5	7	3	6	36	-	36
Kaynaklar (Pasif) :										
1 - Öz kaynaklar	1.169.724	10.310.201	4.313.908	27.386.957	34.579.970	3.831.924	799.552	82.392.236	1.038.662	81.353.574
2 - Yabancı kaynaklar :										
a) Uzun süreli	569	571.684	322.873	5.576.148	2.680.075	1.932.576	244.845	11.328.770	41	11.328.729
b) Kısa süreli	467.613	3.267.715	2.987.032	21.518.577	13.375.627	1.919.212	115.898	43.651.674	13.116.215	30.535.459
Toplam (2)	468.182	3.839.399	3.309.905	27.094.725	16.055.702	3.851.788	360.743	54.980.444	13.116.256	41.864.188
3 - Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar (-)										
Kaynaklar toplamı	1.637.906	14.149.600	7.623.813	52.135.636	50.635.672	7.683.712	1.146.553	135.012.892	14.154.918	120.857.974
Varlıklar (Aktif):										
1 - Duran varlıklar :										
a) Bağlı değerler	1.055.133	4.054.917	1.697.895	23.634.808	29.894.217	1.098.716	788.698	62.224.384	1.038.662	61.185.722
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	4.730	2.045.328	157.122	222.336	173.128	71.680	43.289	2.717.613	41	2.717.572
Toplam (1)	1.059.863	6.100.245	1.855.017	23.857.144	30.067.345	1.170.396	831.987	64.941.997	1.038.703	63.903.294
2 - Dönen varlıklar										
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	568.536	5.403.668	5.201.260	25.353.134	17.630.980	5.242.344	221.597	59.621.519	13.116.215	46.505.304
b) Hazır değerler	9.507	2.645.687	567.536	2.925.358	2.937.347	1.270.972	92.969	10.449.376		10.449.376
Toplam (2)	578.043	8.049.355	5.768.796	28.278.492	20.568.327	6.513.316	314.566	70.070.895	13.116.215	56.954.680
Varlıklar toplamı	1.637.906	14.149.600	7.623.813	52.135.636	50.635.672	7.683.712	1.146.553	135.012.892	14.154.918	120.857.974
Düzeltilme öncesi sektör payı	1,21	10,48	5,65	38,62	37,50	5,69	0,85	100,00	10,48	89,52
Düzeltilme sonrası sektör payı	1,36	11,71	6,31	43,14	41,90	6,36	0,95	111,71	11,71	100,00

(*) Mali kuruluşlar hariç.

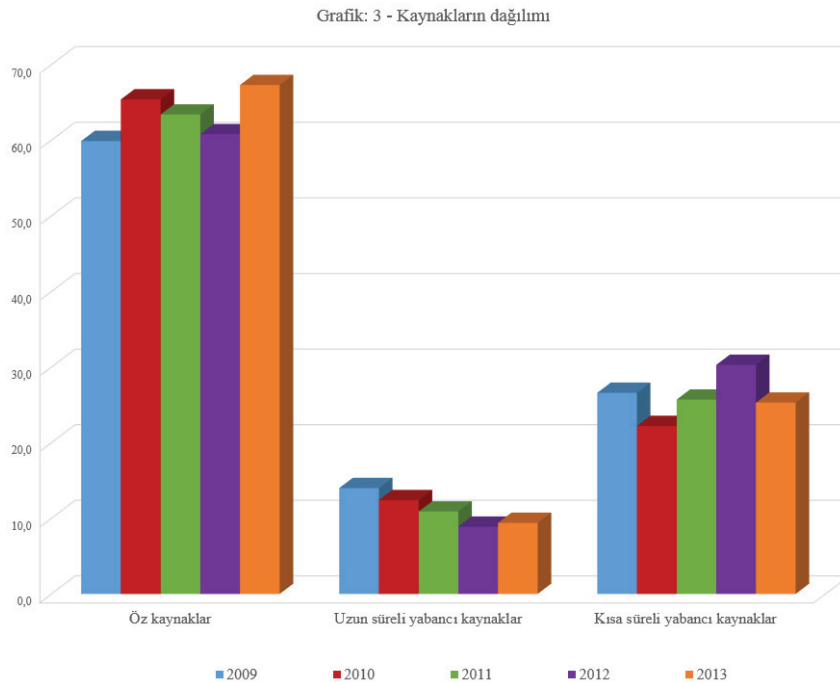
2012 yılı itibarıyla KİT'lerin 135,6 milyar TL tutarındaki kaynaklarının; %8,9'u uzun, %30,3'ü kısa süreli olmak üzere toplam %39,2'si yabancı kaynaklardan, %60,8'i de öz kaynaklardan oluşmuştur.

Çizelgede, sektörler arası düzeltmeler (kompanse) yapılmış olup, bu düzeltmelerden önceki ve sonraki duruma göre sektörlerin toplam varlıklar içerisindeki payları, 28 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

2013 yılı itibarıyla KİT'lerin 120,8 milyar TL tutarındaki kaynaklarının; %9,4'ü uzun, %25,3'ü kısa süreli olmak üzere toplam %34,7'si yabancı kaynaklardan, %67,3'ü de öz kaynaklardan oluşmuştur.

a) Kaynaklar arasındaki ilişkiler:

KİT'lerin 2009-2013 yıllarına ait beş yıllık öz kaynak ve yabancı kaynaklarının durumu aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Kaynaklar içerisinde, 2009 yılında son beş yılın en düşük seviyesinde bulunan öz kaynak payı, 2012 yılındaki %60,8 seviyesinden 2013 yılında %67,3'e ulaşmıştır. Söz konusu artışta önceki yıla göre azalan yabancı kaynakların etkili olduğu görülmektedir.

Öz kaynakları oluşturan unsurlar incelendiğinde; toplam öz kaynaklar içerisindeki ödenmiş sermaye payının yıldan yıla artmaya devam ettiği görülmektedir. KİT'ler içerisinde yaratılan kaynaklarla işletme faaliyetlerini dahi devam ettiremeyen, dolayısıyla kronik olarak Hazine finansmanına ihtiyaç duyan kuruluşların bulunması, ödenmiş sermaye paylarının sürekli olarak yükselmesinde temel etkindir. Diğer taraftan, bazı kuruluşlar tarafından başlatılan yüksek tutarlı yatırımların varlığı da, sermaye artışlarını zorunlu kılmaktadır.

2009-2013 döneminde net öz kaynaklar ortalama %11,1 artış kaydetmiştir.

KİT'lerin son beş yıla ait öz kaynak unsurları, zararları ve net öz kaynakları 28 sayılı, yabancı kaynak unsurlarının ayrıntısı 29 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 28- KİT'lerin öz kaynak unsurları (*)

Öz kaynak unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1 - Ödenmiş sermaye	47.582.677	58,5	56.253.707	62,3	66.947.049	64,3	72.430.874	59,7	81.248.624	67,1	8.817.750	12,2
2 - Yeniden değerlendirme fonu												
3 - Kâr yedekleri	12.054.289	14,8	15.858.128	17,6	22.462.360	21,6	29.729.304	24,5	20.145.731	16,6	(9.583.573)	(32,2)
4 - Diğer öz kaynaklar (Geçmiş yıllar kârları, serm.yedekleri vb.)	15.645.052	19,2	11.508.403	12,7	11.539.713	11,1	15.315.170	12,6	15.198.575	12,5	(116.595)	(0,8)
5 - Dönem kârlarının öz kaynaklarda kalacak kısmı	6.128.225	7,5	6.681.140	7,4	3.233.480	3,1	3.796.643	3,1	4.514.517	3,7	717.874	18,9
Ara toplam	81.410.243	100,0	90.301.378	100,0	104.182.602	100,0	121.271.991	100,0	121.107.447	100,0	(164.544)	(0,1)
6 - Geçmiş yıllar zararları (-)	(20.922.984)	(25,7)	(20.400.810)	(22,6)	(24.047.204)	(23,1)	(35.959.054)	(29,7)	(32.995.084)	(27,2)	2.963.970	(8,2)
7 - Dönem net zararı (-)	(2.604.397)	(3,2)	(4.154.630)	(4,6)	(4.089.389)	(3,9)	(2.789.995)	(2,3)	(6.758.789)	(5,6)	(3.968.794)	142,3
Toplam öz kaynaklar	57.882.862	71,1	65.745.938	72,8	76.046.009	73,0	82.522.942	68,0	81.353.574	67,2	(1.169.368)	(1,4)
8 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)	432.807	0,5							(2.359.788)		(2.359.788)	
Net öz kaynaklar	57.450.055	70,6	65.745.938	72,8	76.046.009	73,0	82.522.942	68,0	78.993.786	65,2	(3.529.156)	(4,3)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge: 29 - KİT'lerin yabancı kaynak unsurları (*)

Yabancı kaynak unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1-Mali borçlar	12.830.843	32,7	9.351.115	26,9	9.592.252	21,8	7.356.280	13,8	9.101.794	21,7	1.745.514	23,7
a) Kısa süreli	3.208.105	8,2	2.218.598	6,4	2.368.601	5,4	2.351.296	4,4	2.937.651	7,0	586.355	24,9
b) Uzun süreli	9.622.738	24,5	7.132.517	20,5	7.223.651	16,4	5.004.984	9,4	6.164.143	14,7	1.159.159	23,2
2-Ticari borçlar	9.855.375	25,1	8.272.251	23,8	11.507.328	26,2	13.550.202	25,5	10.523.680	25,1	(3.026.522)	(22,3)
a) Kısa süreli	8.938.464	22,8	7.615.708	21,9	10.622.248	24,2	11.734.963	22,1	9.836.089	23,5	(1.898.874)	(16,2)
b) Uzun süreli	916.911	2,3	656.543	1,9	885.080	2,0	1.815.239	3,4	687.591	1,6	(1.127.648)	(62,1)
3-Vergi borçları	3.763.230	9,6	3.462.198	10,0	1.330.814	3,0	2.271.445	4,3	1.414.363	3,4	(857.082)	(37,7)
a) Kısa süreli	3.762.863	9,6	3.462.198	10,0	1.329.188	3,0	2.271.445	4,3	1.362.401	3,3	(909.044)	(40,0)
b) Uzun süreli	367	0,0		0,0	1.626	0,0		0,0	51.962	0,1	51.962	
4-Diğer borçlar	6.452.506	16,5	5.824.610	16,8	10.109.396	23,0	19.524.768	36,8	6.739.700	16,1	(12.785.068)	(65,5)
a) Kısa süreli	6.334.013	16,2	5.772.919	16,6	8.757.502	19,9	18.338.980	34,5	6.679.547	16,0	(11.659.433)	(63,6)
b) Uzun süreli	118.493	0,3	51.691	0,1	1.351.894	3,1	1.185.788	2,2	60.153	0,1	(1.125.635)	(94,9)
5-Diğer yabancı kaynaklar	6.310.853	16,1	7.808.336	22,5	11.379.452	25,9	10.413.250	19,6	14.084.651	33,6	3.671.401	35,3
a) Kısa süreli	3.462.396	8,8	3.201.145	9,2	7.753.897	17,7	6.405.523	12,1	9.719.771	23,2	3.314.248	51,7
b) Uzun süreli	2.848.457	7,3	4.607.191	13,3	3.625.555	8,3	4.007.727	7,5	4.364.880	10,4	357.153	8,9
Yabancı kaynaklar toplamı	39.212.807	100,0	34.718.510	100,0	43.919.242	100,0	53.115.945	100,0	41.864.188	100,0	(11.251.757)	(21,2)
a) Kısa süreli	25.705.841	65,6	22.270.568	64,1	30.831.436	70,2	41.102.207	77,4	30.535.459	72,9	(10.566.748)	(25,7)
b) Uzun süreli	13.506.966	34,4	12.447.942	35,9	13.087.806	29,8	12.013.738	22,6	11.328.729	27,1	(685.009)	(5,7)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

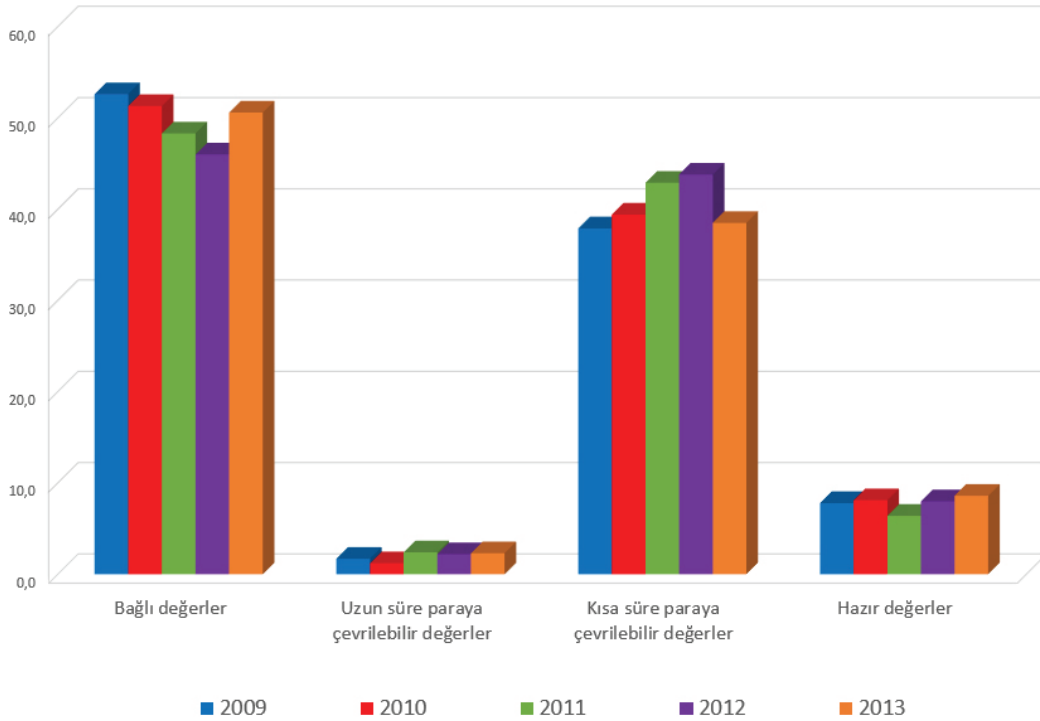
Cari dönemde, toplam kaynaklar içerisindeki yabancı kaynak payı 4,5 puan azalarak %34,7 olmuştur. Yabancı kaynakların kompozisyonu incelendiğinde; mali borçların %23,7 oranında artarken, ticari borçlar ve ticari nitelik göstermeyen diğer borçların sırasıyla %22,3 ve %65,5 oranında azaldığı gözlenmektedir.

Mali kuruluşlar hariç düzenlenen yukarıdaki çizelgede, son beş yıllık dönemdeki öz kaynakların toplam kaynaklar içindeki ortalama payının %63,4 yabancı kaynakların ortalama payının ise %36,6 olduğu görülmektedir.

b) Varlıklar arasındaki ilişkiler:

KİT'lerin 2009-2013 yılları arasındaki beş yıllık dönemde varlıklarının durumu aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 4 - Varlıkların dağılımı

KİT'lerin 2013 yılı varlıklarının %50,6'sını bağlı değerler oluşturmaktadır. %2,3 oranında uzun sürede paraya çevrilebilir diğer varlıklar da göz önüne alındığında, duran varlıklar toplam varlıkların %52,9'unu oluşturmaktadır.

KİT'lerin son beş yıla ait dönen ve duran varlıkları, son iki yılı karşılaştırmalı olarak 30 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 30 - KİT'lerin varlıklarının ayrıntısı (*)

Varlık unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1-Bağlı değerler :	50.812.402	52,6	51.563.020	51,3	57.970.158	48,3	62.400.322	46,0	61.185.722	50,6	(1.214.600)	(1,9)
a) Maddi duran varlıklar	43.133.959	44,6	45.051.590	44,9	51.053.593	42,6	55.108.449	40,6	55.123.400	45,6	14.951	0,0
b) Diğer bağlı değerler	7.678.443	7,9	6.511.430	6,5	6.916.565	5,8	7.291.873	5,8	6.062.322	5,0	(1.229.551)	(16,9)
2-Stoklar :	12.023.399	12,4	10.802.003	10,8	15.551.303	13,0	17.534.427	12,9	14.518.934	12,0	(3.015.493)	(17,2)
a) Dönen	12.016.684	12,4	10.795.288	10,7	15.551.303	13,0	17.534.427	12,9	14.518.934	12,0	(3.015.493)	(17,2)
b) Duran	6.715	0,0	6.715	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
3-Hazineden alacaklar :	2.757.291	2,9	4.557.597	4,5	4.482.845	3,7	2.471.350	1,8	1.346.084	1,1	(1.125.266)	(45,5)
a) Dönen	2.654.819	2,7	4.515.826	4,5	4.441.322	3,7	2.429.923	1,8	1.307.879	1,1	(1.122.044)	(46,2)
b) Duran	102.472	0,1	41.771	0,0	41.523	0,0	41.427	0,0	38.205	0,0	(3.222)	(7,8)
4-Yurt dışından alacaklar :	1.351.063	1,4	2.489.982	2,5	3.830.065	3,2	1.535.979	1,1	1.838.183	1,5	302.204	19,7
a) Dönen	1.347.811	1,4	2.486.726	2,5	3.826.809	3,2	1.532.723	1,1	1.708.900	1,4	176.177	11,5
b) Duran	3.252	0,0	3.256	0,0	3.256	0,0	3.256	0,0	129.283	0,1	126.027	3.870,6
5-Diğer alacaklar :	21.675.650	22,4	19.258.171	19,2	27.895.327	23,3	35.594.625	26,2	29.714.519	24,6	(5.880.106)	(16,5)
a) Dönen	20.105.238	20,8	18.107.129	18,0	25.098.986	20,9	32.698.174	24,1	27.164.452	22,5	(5.533.722)	(16,9)
b) Duran	1.570.412	1,6	1.151.042	1,1	2.796.341	2,3	2.896.451	2,1	2.550.067	2,1	(346.384)	(12,0)
6-Menkul kıymetler :	538.987	0,6	1.371.301	1,4	2.585.270	2,2	776.870	0,6	1.805.156	1,5	1.028.286	132,4
a) Dönen	538.658	0,6	1.370.943	1,4	2.585.270	2,2	776.870	0,6	1.805.139	1,5	1.028.269	132,4
b) Duran	329	0,0	358	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17	0,0	17	-
7-Hazır değerler :	7.504.070	7,8	8.090.702	8,1	7.650.283	6,4	10.935.679	8,1	10.449.376	8,6	(486.303)	(4,4)
a) Dönen	7.504.070	7,8	8.090.702	8,1	7.650.283	6,4	10.935.679	8,1	10.449.376	8,6	(486.303)	(4,4)
b) Duran												
Varlıklar toplamı :	96.662.862	100,0	100.437.448	100,0	119.965.251	100,0	135.638.887	100,0	120.857.974	100,0	(14.780.913)	(10,9)
a) Dönen	44.167.280	45,7	47.647.703	47,4	59.153.973	49,3	70.282.950	51,8	56.954.680	47,1	(13.328.270)	(19,0)
b) Duran	52.495.582	54,3	52.789.745	52,6	60.811.278	50,7	65.355.937	48,2	63.903.294	52,9	(1.452.643)	(2,2)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

KİT'lerin son beş yıla ait bağlı değerlerinin, paraya çevrilebilir ve hazır değerlerinin, varlıklar toplamı içindeki oranlarına aşağıda yer verilmiştir.

	2009 %	2010 %	2011 %	2012 %	2013 %
<u>Bağlı değerlerx100</u> Varlıklar toplamı	= 52,6	51,3	48,3	46	50,6
<u>Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerx100</u> Varlıklar toplamı	= 47,4	48,7	51,7	54	49,4

Son beş yıllık dönemde bağlı değerlerin varlıklar içerisindeki payı, yıllar itibarıyla azalış eğilimi gösterirken 2013 yılında 4,6 puan artış kaydettiği, buna karşılık paraya çevrilebilir değerler ve hazır değerlerde tam tersi durumun yaşandığı görülmektedir.

Maddi duran varlıkların toplam varlıklar içerisindeki payı 2009'daki %44,6 seviyesinden, 2013'de %45,6'ya yükselmiştir. 2013 yılında paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar içerisindeki payı 2009 yılı değerine göre 2 puan yükselerek %49,4 olarak gerçekleşmiştir. Aynı oran diğer taraftan, hazır değerler, menkul kıymetler, alacaklar ve stoklar toplamından oluşan brüt işletme sermayesinin varlıklar içerisindeki oransal ağırlığını da ifade etmektedir.

c) Kaynaklarla varlıklar arasındaki ilişkiler:

Kaynaklarla varlıklar arasındaki ilişkileri ve yıllara göre izlediği seyri görmek üzere bazı göstergelere aşağıda yer verilmiştir.

	2009 %	2010 %	2011 %	2012 %	2013 %
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı = $\frac{\text{Bağlı değerlerx100}}{\text{Öz kaynaklar}}$	= 87,8	78,4	76,2	75,6	75,2
Disponibilite = $\frac{\text{Hazır değerlerx100}}{\text{Kısa süreli borçlar}}$	= 29,2	36,3	24,8	26,6	34,2
Genişletilmiş likidite oranı = $\frac{\text{Dönen varlıklarx100}}{\text{Kısa süreli borçlar}}$	= 171,8	214	191,8	171	186,5

KİT'ler öz kaynakları ile bağlı değerlerini büyük ölçüde karşılayabilecek durumda bulunmaktadır.

Yıllar itibarıyla kısa süreli borçlarda meydana gelen artış ve azalış ile aynı dönemlerde hazır değerlerde meydana gelen artış oranlarına bağlı olarak, hazır değerlerin borçları karşılama oranı, 2009 yılında %29,2 seviyesinden 2013 yılında %34,2 seviyesine yükselirken, önceki yıla göre ise 7,6 puan artmıştır.

Genişletilmiş likidite oranı ise aynı şekilde değişkenlik gösterirken 2013 yılında %186 düzeyine yükselmiştir.

Kamu iktisadi teşebbüslerinde genel olarak;

-İşgücü maliyetinin yüksek buna karşılık işgücü verimliliğinin düşük olması, KİT yönetim kurullarının satış fiyatını belirleme konusunda esnek olamamaları, dolayısıyla maliyetlerdeki artışın aynı oranda satış fiyatlarına yansıtılamaması,

-Bazı kuruluşların işletme sermayesi ve büyük yatırımlar için ihtiyaç duydukları fonları kendi yarattıkları öz kaynak artışları ile karşılayamamaları; dolayısıyla ihtiyaç duyulan finansmanın banka kredileri veya Hazine destekli kaynaklarla karşılanması,

gibi nedenler KİT'lerin mali yapılarını olumsuz yönde etkilemekle birlikte, yıllar itibarıyla değişkenlik gösterse de toplamda KİT'lerin halen karlılığını koruduğu görülmektedir.

2-Sektörler itibarıyla mali durum:

KİT toplam kaynak ve varlıkları ile bunların sektörlere göre dağılımı 31 sayılı çizelgede; sektörlerin mali durumlarına ilişkin veriler ve bu veriler ışığında hesaplanan rasyolar 32-39 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge : 31 - Varlık ve kaynakların sektörler göre dağılımı

Sektör ve alt sektörler	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Toplam	(%)	Toplam	(%)	Toplam	(%)	Toplam	(%)	Toplam	(%)	Toplam	(%)
1-Tarım	460.811	0,2	656.206	0,2	882.269,0	0,2	1.204.637,0	0,3	1.637.906,0	0,3	433.269	36,0
2-Sanayii:												
a)Madencilik	8.747.004	3,0	9.818.144	2,9	11.680.579	2,9	13.346.146	3,0	14.149.600	2,7	803.454	6,0
b)İmalat sanayii	7.958.404	2,7	8.942.391	2,6	7.974.112	2,0	8.062.277	1,8	7.623.813	1,5	(438.464)	(5,4)
c)Enerji	82.383.241	28,0	75.743.753	22,2	54.681.174	13,8	59.980.316	13,7	52.135.636	10,1	(7.844.680)	(13,1)
Toplam (2)	99.088.649	33,7	94.504.288	27,7	74.335.865	18,8	81.388.739	18,6	73.909.049	14,4	(7.479.690)	(9,2)
3-Hizmetler:												
a)Ulaştırma-haberleşme	34.199.675	11,6	37.742.038	11,1	36.408.644	9,2	44.953.029	10,3	50.635.672	9,8	5.682.643	12,6
b)Ticaret	7.916.679	2,7	8.019.772	2,3	8.616.793	2,2	8.218.102	1,9	7.683.712	1,5	(534.390)	(6,5)
c)Diğ.Hizmetler					12.551.601	3,2	16.222.623	3,7	1.146.553	0,2	(15.076.070)	(92,9)
Toplam (3)	42.116.354	14,3	45.761.810	13,4	57.577.038	14,5	69.393.754	15,8	59.465.937	11,6	(9.927.817)	(14,3)
Toplam (1+2+3)	141.665.814	48,1	140.922.304	41,3	132.795.172	33,5	151.987.130	34,7	135.012.892	26,2	(16.974.238)	(11,2)
Düzeltilme (-)	45.002.952	15,3	40.457.856	11,8	12.829.921	3,2	16.348.243	3,7	14.154.918	2,8	(2.193.325)	(13,4)
Net toplam (1+2+3)	96.662.862	32,8	100.464.448	29,4	119.965.251	30,3	135.638.887	31,0	120.857.974	23,5	(14.780.913)	(10,9)
4-Mali kuruluşlar	197.736.144	67,2	240.970.005	70,6	276.309.239	69,7	302.308.229	69,0	393.679.287	76,5	91.371.058	30,2
Genel toplam	294.399.006	100,0	341.434.453	100,0	396.274.490	100,0	437.947.116	100,0	514.537.261	100,0	76.590.145	17,5

Çizelge : 32 - Tarım sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	398.672	86,5	531.749	81,0	701.848	79,6	937.670	77,8	1.169.724	71,4	232.054	24,7
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	1.530	0,3	1.109	0,2	992	0,1	735	0,1	569	0,0	(166)	(22,6)
b) Kısa süreli	60.609	13,2	123.348	18,8	179.429	20,3	266.232	22,1	467.613	28,5	201.381	75,6
Toplam	62.139	13,5	124.457	19,0	180.421	20,4	266.967	22,2	468.182	28,6	201.215	75,4
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	460.811	100,0	656.206	100,0	882.269	100,0	1.204.637	100,0	1.637.906	100,0	433.269	36,0
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	214.003	46,4	324.238	49,4	495.079	56,1	752.569	62,5	1.055.133	64,4	302.564	40,2
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	841	0,2	2.419	0,4	2.846	0,3	4.374	0,4	4.730	0,3	356	8,1
Toplam (1)	214.844	46,6	326.657	49,8	497.925	56,4	756.943	62,8	1.059.863	64,7	302.920	40,0
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	221.539	48,1	299.648	45,7	353.419	40,1	433.743	36,0	568.536	34,7	134.793	31,1
b) Hazır değerler	24.428	5,3	29.901	4,6	30.925	3,5	13.951	1,2	9.507	0,6	(4.444)	(31,9)
Toplam (2)	245.967	53,4	329.549	50,2	384.344	43,6	447.694	37,2	578.043	35,3	130.349	29,1
Varlıklar toplamı	460.811	100,0	656.206	100,0	882.269	100,0	1.204.637	100,0	1.637.906	100,0	433.269	36,0

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	: Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	2009	2010	2011	2012	2013
			%	%	%	%	%
			641,58	427,26	389,01	351,23	249,84
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin	: Paraya çevrilebilir ve hazır değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	53,56	50,59	43,89	37,53	35,58
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	: Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100	=	53,68	60,98	70,54	80,26	90,20
Disponibilite oranı	: Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100	=	40,30	24,24	17,24	5,24	2,03
Genişletilmiş likidite oranı	: Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100	=	405,83	267,17	214,20	168,16	123,62
Mali rantabilite oranı	: Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100	=	0,54	1,34	-	1,69	2,74

Çizelge : 33 - Madencilik sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	6.548.854	74,9	6.323.455	64,4	8.087.545	69,2	9.503.309	71,2	10.310.201	72,9	806.892	8,5
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	530.391	6,1	1.580.947	16,1	537.841	4,6	574.406	4,3	571.684	4,0	(2.722)	(0,5)
b) Kısa süreli	1.667.759	19,1	1.913.742	19,5	3.055.193	26,2	3.268.431	24,5	3.267.715	23,1	(716)	(0,0)
Toplam	2.198.150	25,1	3.494.689	35,6	3.593.034	30,8	3.842.837	28,8	3.839.399	27,1	(3.438)	(0,1)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	8.747.004	100,0	9.818.144	100,0	11.680.579	100,0	13.346.146	100,0	14.149.600	100,0	803.454	6,0
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	3.201.126	36,6	3.518.924	35,8	3.849.560	33,0	4.152.437	31,1	4.054.917	28,7	(97.520)	(2,3)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	1.245.655	14,2	1.165.533	11,9	1.285.576	11,0	1.251.994	9,4	2.045.328	14,5	793.334	63,4
Toplam (1)	4.446.781	50,8	4.684.457	47,7	5.135.136	44,0	5.404.431	40,5	6.100.245	43,1	695.814	12,9
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	1.967.678	22,5	2.124.739	21,6	3.996.412	34,2	4.808.194	36,0	5.403.668	38,2	595.474	12,4
b) Hazır değerler	2.332.545	26,7	3.008.948	30,6	2.549.031	21,8	3.133.521	23,5	2.645.687	18,7	(487.834)	(15,6)
Toplam (2)	4.300.223	49,2	5.133.687	52,3	6.545.443	56,0	7.941.715	59,5	8.049.355	56,9	107.640	1,4
Varlıklar toplamı	8.747.004	100,0	9.818.144	100,0	11.680.579	100,0	13.346.146	100,0	14.149.600	100,0	803.454	6,0

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	2009	2010	2011	2012	2013
		%	%	%	%	%
		297,93	180,94	225,09	247,30	268,54
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	63,40	64,16	67,04	68,89	71,34
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	=	48,88	55,65	47,60	43,69	39,33
Disponiblite oranı	=	139,86	157,23	83,43	95,87	80,96
Genişletilmiş likidite oranı	=	257,84	268,25	214,24	242,98	246,33
Mali rantabilite oranı	=	11,87	22,91	35,29	27,16	20,32

Çizelge : 34 - İmalat sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	5.901.286	74,2	5.933.007	66,3	4.365.405	54,7	4.279.451	53,1	4.313.908	56,6	34.457	0,8
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	528.043	6,6	421.233	4,7	362.455	4,5	389.612	4,8	322.873	4,2	(66.739)	(17,1)
b) Kısa süreli	1.529.075	19,2	2.588.151	28,9	3.246.252	40,7	3.393.214	42,1	2.987.032	39,2	(406.182)	(12,0)
Toplam	2.057.118	25,8	3.009.384	33,7	3.608.707	45,3	3.782.826	46,9	3.309.905	43,4	(472.921)	(12,5)
3 - Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	7.958.404	100,0	8.942.391	100,0	7.974.112	100,0	8.062.277	100,0	7.623.813	100,0	(438.464)	(5,4)
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	1.795.620	22,6	1.764.049	19,7	1.649.267	20,7	1.617.106	20,1	1.697.895	22,3	80.789	5,0
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	18.127	0,2	455.362	5,1	480.096	6,0	291.299	3,6	157.122	2,1	(134.177)	(46,1)
Toplam (1)	1.813.747	22,8	2.219.411	24,8	2.129.363	26,7	1.908.405	23,7	1.855.017	24,3	(53.388)	(2,8)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	5.572.648	70,0	6.045.030	67,6	5.165.736	64,8	5.128.639	63,6	5.201.260	68,2	72.621	1,4
b) Hazır değerler	572.009	7,2	677.950	7,6	679.013	8,5	1.025.233	12,7	567.536	7,4	(457.697)	(44,6)
Toplam (2)	6.144.657	77,2	6.722.980	75,2	5.844.749	73,3	6.153.872	76,3	5.768.796	75,7	(385.076)	(6,3)
Varlıklar toplamı	7.958.404	100,0	8.942.391	100,0	7.974.112	100,0	8.062.277	100,0	7.623.813	100,0	(438.464)	(5,4)

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman) : Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100

Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin : değerler/ Varlıklar toplamı*100

Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı : Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100

Disponibilite oranı : Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100

Genişletilmiş likidite oranı : Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100

Mali rantabilite oranı : Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100

2009	2010	2011	2012	2013
%	%	%	%	%
286,87	197,15	120,97	113,13	130,33
=	=	=	=	=
77,44	80,27	79,32	79,94	77,73
=	=	=	=	=
30,43	29,73	37,78	37,79	39,36
=	=	=	=	=
37,41	26,19	20,92	30,21	19,00
=	=	=	=	=
401,85	259,76	180,05	181,36	193,13
=	=	=	=	=
-	-	-	-	-
=	=	=	=	=

Çizelge : 35 - Enerji sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	23.385.098	28,4	27.315.954	36,1	28.606.322	52,3	30.018.867	50,0	27.386.957	52,5	(2.631.910)	(8,8)
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	6.690.148	8,1	4.934.560	6,5	6.273.558	11,5	5.292.126	8,8	5.576.148	10,7	284.022	5,4
b) Kısa süreli	52.740.802	64,0	43.493.239	57,4	19.801.294	36,2	24.669.323	41,1	21.518.577	41,3	(3.150.746)	(12,8)
Toplam	59.430.950	72,1	48.427.799	63,9	26.074.852	47,7	29.961.449	50,0	27.094.725	52,0	(2.866.724)	(9,6)
3 - Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar (-)	(432.807)	(0,5)				0,0		0,0	2.346.046	4,5	2.346.046	
Kaynaklar toplamı	82.383.241	100,0	75.743.753	100,0	54.681.174	100,0	59.980.316	100,0	52.135.636	100,0	(7.844.680)	(13,1)
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	30.966.812	37,6	28.554.477	37,7	28.319.614	51,8	27.868.426	46,5	23.634.808	45,3	(4.233.618)	(15,2)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	232.358	0,3	108.929	0,1	101.470	0,2	150.142	0,3	222.336	0,4	72.194	48,1
Toplam (1)	31.199.170	37,9	28.663.406	37,8	28.421.084	52,0	28.018.568	46,7	23.857.144	45,8	(4.161.424)	(14,9)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	50.657.184	61,5	45.463.937	60,0	24.907.057	45,5	29.395.103	49,0	25.353.134	48,6	(4.041.969)	(13,8)
b) Hazır değerler	526.887	0,6	1.616.410	2,1	1.353.033	2,5	2.566.645	4,3	2.925.358	5,6	358.713	14,0
Toplam (2)	51.184.071	62,1	47.080.347	62,2	26.260.090	48,0	31.961.748	53,3	28.278.492	54,2	(3.683.256)	(11,5)
Varlıklar toplamı	82.383.241	100,0	75.743.753	100,0	54.681.174	100,0	59.980.316	100,0	52.135.636	100,0	(7.844.680)	(13,1)

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	:	Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	2009	2010	2011	2012	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin	:	Paraya çevrilebilir ve hazır		39,35	56,41	109,71	100,19	101,08
varlıklar toplamına oranı	:	değerler/ Varlıklar toplamı*100						
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	:	Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100		62,41	62,30	48,21	53,54	54,67
Disponibilite oranı	:	Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100		132,42	104,53	99,00	92,84	86,30
Genişletilmiş likidite oranı	:	Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100		1,00	3,72	6,83	10,40	13,59
Mali rantabilite oranı	:	Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100		97,05	108,25	132,62	129,56	131,41
	:	Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100		4,85	5,83	4,05	8,30	0,80

Çizelge : 36 - Ulaştırma-haberleşme sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

Mali durum	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	19.868.248	58,1	23.031.605	61,0	25.292.118	69,5	28.690.733	63,8	34.579.970	68,3	5.889.237	20,5
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	2.071.022	6,1	1.829.567	4,8	2.134.156	5,9	2.264.702	5,0	2.680.075	5,3	415.373	18,3
b) Kısa süreli	12.260.405	35,8	12.880.866	34,1	8.982.370	24,7	13.997.594	31,1	13.375.627	26,4	(621.967)	(4,4)
Toplam	14.331.427	41,9	14.710.433	39,0	11.116.526	30,5	16.262.296	36,2	16.055.702	31,7	(206.594)	(1,3)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	34.199.675	100,0	37.742.038	100,0	36.408.644	100,0	44.953.029	100,0	50.635.672	100,0	5.682.643	12,6
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	14.586.047	42,6	17.387.887	46,1	20.437.406	56,1	23.879.815	53,1	29.894.217	59,0	6.014.402	25,2
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	435.687	1,3	455.533	1,2	541.861	1,5	367.697	0,8	173.128	0,3	(194.569)	(52,9)
Toplam (1)	15.021.734	43,9	17.843.420	47,3	20.979.267	57,6	24.247.512	53,9	30.067.345	59,4	5.819.833	24,0
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	15.526.632	45,4	17.729.153	47,0	14.130.120	38,8	18.644.307	41,5	17.630.980	34,8	(1.013.327)	(5,4)
b) Hazır değerler	3.651.309	10,7	2.169.465	5,7	1.299.257	3,6	2.061.210	4,6	2.937.347	5,8	876.137	42,5
Toplam (2)	19.177.941	56,1	19.898.618	52,7	15.429.377	42,4	20.705.517	46,1	20.568.327	40,6	(137.190)	(0,7)
Varlıklar toplamı	34.199.675	100,0	37.742.038	100,0	36.408.644	100,0	44.953.029	100,0	50.635.672	100,0	5.682.643	12,6

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	: Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	2009	2010	2011	2012	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	: Paraya çevrilebilir ve hazır değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	138,63	156,57	227,52	176,42	215,38
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	: Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100	=	57,35	53,93	43,87	46,88	40,96
Disponibilite oranı	: Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100	=	73,41	75,50	80,81	83,23	86,45
Genişletilmiş likidite oranı	: Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100	=	29,78	16,84	14,46	14,73	21,96
Mali rantabilite oranı	: Dönem sonuçları (Kâr) /Öz kaynaklar*100	=	156,42	154,48	171,77	147,92	153,77
		=	24,72	1,40	-	-	4,39

Çizelge : 37 - Ticaret sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

Mali durum	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	2.653.713	33,5	3.499.832	43,6	4.324.258	50,2	4.252.310	51,7	3.831.924	49,9	(420.386)	(9,9)
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	3.686.317	46,6	3.896.024	48,6	2.842.242	33,0	2.244.992	27,3	1.932.576	25,2	(312.416)	(13,9)
b) Kısa süreli	1.576.649	19,9	623.916	7,8	1.450.293	16,8	1.720.800	20,9	1.919.212	25,0	198.412	11,5
Toplam	5.262.966	66,5	4.519.940	56,4	4.292.535	49,8	3.965.792	48,3	3.851.788	50,1	(114.004)	(2,9)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-) Kaynaklar toplamı	7.916.679	100,0	8.019.772	100,0	8.616.793	100,0	8.218.102	100,0	7.683.712	100,0	(534.390)	(6,5)
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	921.803	11,6	903.109	11,3	1.881.890	21,8	1.885.238	22,9	1.098.716	14,3	(786.522)	(41,7)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	348	0,0	322	0,0	40.591	0,5	80.877	1,0	71.680	0,9	(9.197)	(11,4)
Toplam (1)	922.151	11,6	903.431	11,3	1.922.481	22,3	1.966.115	23,9	1.170.396	15,2	(795.719)	(40,5)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	6.597.636	83,3	6.528.313	81,4	5.801.891	67,3	5.315.711	64,7	5.242.344	68,2	(73.367)	(1,4)
b) Hazır değerler	396.892	5,0	588.028	7,3	892.421	10,4	936.276	11,4	1.270.972	16,5	334.696	35,7
Toplam (2)	6.994.528	88,4	7.116.341	88,7	6.694.312	77,7	6.251.987	76,1	6.513.316	84,8	261.329	4,2
Varlıklar toplamı	7.916.679	100,0	8.019.772	100,0	8.616.793	100,0	8.218.102	100,0	7.683.712	100,0	(534.390)	(6,5)

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	: Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	2009	2010	2011	2012	2013
			%	%	%	%	%
			50,42	77,43	100,74	107,22	99,48
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	: Paraya çevrilebilir ve hazır değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	88,36	88,74	78,16	77,06	85,70
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	: Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100	=	34,74	25,80	43,52	44,33	28,67
Disponibilite oranı	: Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100	=	25,17	94,25	61,53	54,41	66,22
Genişletilmiş likidite oranı	: Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100	=	443,63	1140,59	461,58	363,32	339,37
Mali rantabilite oranı	: Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100	=	9,79	9,89	3,65	5,08	5,70

Çizelge : 38- Diğer hizmetler sektörünün 2011-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :								
1 - Öz kaynaklar	5.558.176	44,3	5.779.014	35,6	799.552	69,7	(4.979.462)	(86,2)
2 - Yabancı kaynaklar :								
a) Uzun süreli	1.332.253	10,6	1.295.609	8,0	244.845	21,4	(1.050.764)	(81,1)
b) Kısa süreli	5.661.172	45,1	9.148.000	56,4	115.898	10,1	(9.032.102)	(98,7)
Toplam	6.993.425	55,7	10.443.609	64,4	360.743	31,5	(10.082.866)	(96,5)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)					13.742			
Kaynaklar toplamı	12.551.601	100,0	16.222.623	100,0	1.146.553	100,0	(15.076.070)	(92,9)
Varlıklar (Aktif) :								
1 - Duran varlıklar :								
a) Bağlı değerler	2.227.005	17,7	3.183.143	19,6	788.698	68,8	(2.394.445)	(75,2)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	784.371	6,2	857.676	5,3	43.289	3,8	(814.387)	(95,0)
Toplam (1)	3.011.376	24,0	4.040.819	24,9	831.987	72,6	(3.208.832)	(79,4)
2 - Dönen varlıklar								
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	8.693.622	69,3	10.982.961	67,7	221.597	19,3	(10.761.364)	(98,0)
b) Hazır değerler	846.603	6,7	1.198.843	7,4	92.969	8,1	(1.105.874)	(92,2)
Toplam (2)	9.540.225	76,0	12.181.804	75,1	314.566	27,4	(11.867.238)	(97,4)
Varlıklar toplamı	12.551.601	100,0	16.222.623	100,0	1.146.553	100,0	(15.076.070)	(92,9)

*Kaynak ve varlık toplamlarında görülen %93 oranındaki azalma, 2012 yılında 14,1 milyar TL varlığı bulunan Emlak Konut GYO AŞ'nin 2013 yılında halka arz edilmesi nedeniyle kapsam dışında kalması etkili olmuştur.

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	: Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	79,48	2011	55,34	2012	221,64	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	: Paraya çevrilebilir ve hazır değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	82,26		80,38		31,21	
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	: Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100	=	40,07		55,08		98,64	
Disponibilite oranı	: Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100	=	14,95		13,10		80,22	
Genişletilmiş likidite oranı	: Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100	=	168,52		133,16		271,42	
Mali rantabilite oranı	: Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100	=	1,08		5,70		-	

Çizelge : 39 - Mali kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu

Mali durum	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	25.410.851	12,9	31.673.635	13,1	35.230.813	12,8	44.126.628	14,6	48.076.399	12,2	3.949.771	9,0
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	11.720.671	5,9	13.478.149	5,6	18.929.321	6,9	27.666.387	9,2	40.294.197	10,2	12.627.810	45,6
b) Kısa süreli	160.604.622	81,2	195.818.221	81,3	222.149.105	80,4	230.515.214	76,3	305.308.691	77,6	74.793.477	32,4
Toplam	172.325.293	87,1	209.296.370	86,9	241.078.426	87,2	258.181.601	85,4	345.602.888	87,8	87.421.287	33,9
3 - Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	197.736.144	100,0	240.970.005	100,0	276.309.239	100,0	302.308.229	100,0	393.679.287	100,0	91.371.058	30,2
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	3.311.896	1,7	3.120.612	1,3	3.804.671	1,4	5.085.976	1,7	5.854.469	1,5	768.493	15,1
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	68.933.758	34,9	146.848.360	60,9	163.962.179	59,3	136.913.755	45,3	134.583.567	34,2	(2.330.188)	(1,7)
Toplam (1)	72.245.654	36,5	149.968.972	62,2	167.766.850	60,7	141.999.731	47,0	140.438.036	35,7	(1.561.695)	(1,1)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	104.010.176	52,6	66.779.289	27,7	78.904.782	28,6	116.616.691	38,6	196.069.106	49,8	79.452.415	68,1
b) Hazır değerler	21.480.314	10,9	24.221.744	10,1	29.637.607	10,7	43.691.807	14,5	57.172.145	14,5	13.480.338	30,9
Toplam (2)	125.490.490	63,5	91.001.033	37,8	108.542.389	39,3	160.308.498	53,0	253.241.251	64,3	92.932.753	58,0
Varlıklar toplamı	197.736.144	100,0	240.970.005	100,0	276.309.239	100,0	302.308.229	100,0	393.679.287	100,0	91.371.058	30,2

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman) : Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100

Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin : Paraya çevrilebilir ve hazır

varlıklar toplamına oranı : Paraya çevrilebilir ve hazır

Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı : Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100

Disponibilite oranı : Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100

Genişletilmiş likidite oranı : Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100

Mali rantabilite oranı : Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100

2009	2010	2011	2012	2013
%	%	%	%	%
= 14,75	= 15,13	= 14,61	= 17,09	= 13,91
= 98,33	= 98,70	= 98,62	= 98,32	= 98,51
= 13,03	= 9,85	= 10,80	= 11,53	= 12,18
= 13,37	= 12,37	= 13,34	= 18,95	= 18,73
= 78,14	= 46,47	= 48,86	= 69,54	= 82,95
= 28,87	= 23,99	= 19,49	= 17,70	= 18,68

KİT'lerin mali durumlarıyla ilgili olarak, gerek sektörler bazında yapılan incelemede, gerekse bu raporun 3 ve 4 numaralı eklerinde kaynak ve varlıkların ayrıntısı verildiğinden, aşağıda sektörler itibarıyla yapılan mali durum değerlendirmelerinde genel bilgilere yer verilmiştir.

a) Tarım sektörü:

Tarım sektöründe faaliyet gösteren tek KİT olan TİGEM'in 2013 yılı kaynak ve varlıkları 2009 yılına göre %255, bir önceki döneme göre ise %36 oranında artmıştır. Cari dönemde, varlıklardaki artış oranı 2013 yılı toptan eşya fiyat artış oranının oldukça üzerinde olmuştur.

Cari dönemin karla kapanmasına karşın, mali borçlar, ticari borçlar, alınan avanslar ve gider tahakkuklarındaki artışlar nedeniyle yabancı kaynakların %75 oranında artması neticesinde kaynaklar içerisinde öz kaynak payı azalmıştır. Önceki döneme göre brüt satışların 134 milyon TL ve satış maliyetlerinin ise 104 milyon TL artması neticesinde TİGEM karını %102 oranında artırarak dönemi 32 milyon TL karla kapatabilmiştir.

b) Sanayi sektörü:

Sanayi sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerin 2009-2013 dönemine ait mali durumları madencilik, imalat ve enerji alt sektörleri olarak aşağıda incelenmiştir.

2013 yılı itibarıyla madencilik sektöründe faaliyet gösteren 4 kuruluşun toplam varlıkları sanayi sektörünün %19,1'ini oluşturmuştur.

Madencilik alt sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerin 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları 2009 yılı değerlerine göre %61,7, bir önceki yıla göre ise %6 oranında artmıştır.

Mali rantabilite oranının önceki döneme göre yaklaşık 7 puan düşmesinde TPAO'nun karının 163 milyon TL ve ETİ Maden İşletmeleri AŞ'nin kârının 62,7 milyon TL artarken, TKİ karının 682 milyon TL düşmesi etkili olmuştur.

Karlılık düşüşüne rağmen sektörün likidite oranlarının yıllar itibarıyla güçlü konumunu sürdürdüğü gözlenmektedir.

Sektörün dönemi zararlar kapatan tek kuruluşu TTK'da, kömür üretim maliyetinin satış fiyatının üzerinde gerçekleşmesi nedeniyle oluşan dönem zararları, öz kaynakların azalmasına neden olmakta, bu durum sektörün genel mali yapısını olumsuz etkilemektedir. 2013 yılını 558,6 milyon TL zararlar kapatan kuruluşun, ortaya çıkan finansman açığının bir kısmı Genel Bütçeden KİT'lere yapılan transferler tertibindeki ödenekten sermaye artışına karşılık olarak, bir kısmı da görev zararı olarak Hazine tarafından karşılanmıştır.

2013 yılında imalat sanayinde faaliyet gösteren 10 kuruluşun toplam kaynak ve varlıkları sanayi sektörünün %10,3'ünü oluşturmuştur.

İmalat sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerin 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları, 2009 yılı değerlerine göre %4,2 oranında azalırken, bir önceki yıla göre %5,4 oranında azalmıştır. Sektör varlıklarından önceki yıla göre hazır değerlerde görülen %44,6'lık gerileme, MKE hazır değerlerinin 130 milyon TL, T.Şeker Fabrikaları AŞ hazır değerlerinin 341 milyon TL azalmasından kaynaklanmıştır. Öte yandan, uzun sürede paraya çevrilebilir değerlerde görülen %46,1 oranındaki düşüşte ise T.Şeker Fabrikaları AŞ'nin uzun süreli ticari

alacaklarında görülen 133 milyon TL azalmanın etkili olduğu görülmektedir. Beş yıllık dönemde, sektör varlıklarının artış gösterememesinde, zarar eden kuruluşlar ve yapılan özelleştirmeler etken olmuştur.

Sektörü oluşturan kuruluşlar 2013 yılını 271,7 milyon TL zarar ile kapatırken, zarar tutarı bir önceki döneme göre %27 oranında artmıştır. MKE, Tasfiye Halinde Karadeniz Bakır İşletmeleri ve TÜDEMSAŞ cari dönemi kar ile tamamlarken; TÜVASAŞ, TULOMSAŞ, TEMSAN, ÇAY-KUR, Et ve Süt Kurumu, T.Şeker Fabrikaları AŞ ve Doğusan AŞ mali tablolarında oluşan zararlar sektörün finansal yapısını olumsuz etkilemiştir.

Sektör zararının büyük kısmı 251,4 milyon TL ile T.Şeker Fabrikaları AŞ, 49 milyon TL ile TEMSAN ve 45,4 milyon TL ile ESK'ya ait bulunmaktadır.

Sektör varlıklarının %85'ine sahip olan T.Şeker Fabrikaları AŞ, MKE ve ÇAY-KUR faaliyetlerinde faize tabi yabancı kaynak kullandıklarından; mali piyasalarda faiz oranları ve döviz kurlarında yaşanan değişiklikler hem bu kuruluşların karlılık oranlarını hem de sektör rasyolarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Sektörde yer alan Tasfiye Halinde Karadeniz Bakır İşletmeleri AŞ 2013 yılını 7 milyon TL tasfiye kârı ile tamamlamış olup, gelirlerin tamamı faiz gelirlerinden oluşmaktadır.

2013 yılı itibarıyla enerji sektöründe yer alan 5 kuruluşun toplam kaynak ve varlıkları sanayi sektörünün %70,5'ini oluşturmuştur.

Enerji sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerin 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları 2009 yılı değerlerine göre %36,7 oranında, bir önceki yıla göre ise %13,1 oranında azalmıştır. Söz konusu azalışlar enerji sektöründe gerçekleşen özelleştirmelerden kaynaklanmıştır.

2013 yılında, EÜAŞ, TEİAŞ, TETAŞ ve Ankara Doğal Elektrik Üretim AŞ sırasıyla 3 milyar TL, 1 milyar TL, 573,8 milyon TL ve 1,1 milyon TL kar elde ederken, TEDAŞ'ın dönem zararı ise 4,4 milyar TL olmuş, sektör ise toplamda dönemi 220,2 milyon TL kâr ile kapatmıştır.

Sektör karlılığını neredeyse tamamen ortadan kaldıran 4,4 milyar TL'lik TEDAŞ zararı büyük ölçüde, özelleştirilen dağıtım şirketlerinin, ilgili kanun gereğince TEDAŞ'a devredilen ticari alacak ve borçları ile sermaye paylarının mahsup işlemlerinden sonra ortaya çıkan olumsuz farkın zarar kaydedilmesinden kaynaklanmıştır.

c) Hizmetler sektörü:

Ulaştırma-haberleşme alt sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerin 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları 2009 yılına göre %48, bir önceki döneme göre ise %12,6 oranında artmıştır.

Sektörde 2009 yılında elde edilen yüksek karlar sektörün mali rantabilite oranını %24,7 seviyesine çıkarırken, sonraki dönemde karlılıkların düşmesiyle 2011 ve 2012 yılını zararlarla kapatan sektör, 2013 yılını ise karlı kapatmıştır. Bu sonucun alınmasında 2012 yılında 606,2 milyon TL zarar eden BOTAŞ'ın 2013 yılında 1.557 milyon TL kâr elde etmesi etkili olmuştur.

Sektörü oluşturan diğer kuruluşlardan, TCDD dönemi 1,3 milyar TL zararla kapatırken, TÜRKSAT 200,7 milyon TL, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü 168 milyon TL, DHMİ 755 milyon TL, PTT 64,5 milyon TL ve TDİ ise 12,6 milyon TL karla kapatmıştır.

Sektörün en büyük kuruluşu olarak 2011 ve 2012 yıllarını zararla kapatan BOTAŞ'ın 2013 yılında elde ettiği 1,6 milyar TL kâr, 1,7 milyar TL'lik olağan dışı gelir kaydından kaynaklanmıştır. Söz konusu gelir kaydının 1,1 milyar TL'si TPAO'ya ait Turkish Petroleum International Company Ltd. (TPIC) Şirketinin BOTAŞ'a devri nedeniyle yapılan kayda, 613,7 milyon TL'si de önceki yıllarda sağlanamayan 'al ya da öde' tutarlarından telafi edilen doğal gaz fiyat farkı sonucu oluşan gelirlere aittir.

TCDD'nin 2009-2013 faaliyet dönemleri zararla sonuçlandığından, iç kaynak yaratılamamakta; kaynak ihtiyacı sürekli olarak Hazine tarafından yapılan sermaye artışları ve Hazine devirli/garantili yurt dışı krediler ile karşılanabilmektedir. Bu kapsamda 2013 yılında 3,7 milyar TL sermayeye mahsuben Hazine tarafından ödenmiştir. 2013 yılı itibarıyla bilançoda oluşan mali borç yükü 1,1 milyar TL düzeyindedir.

TCDD'nin modern, hızlı ve güvenli bir taşımacılık faaliyetinde bulunan, ekonomik teşkilat yapısına sahip, verimli çalışan ve rekabet gücü yüksek bir kuruluş haline getirilmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede, başta hızlı tren projeleri olmak üzere demiryolu taşımacılığının modernizasyonuna yönelik olan yatırımların sürdürüldüğü görülmektedir.

Sektörde istikrarlı olarak öz sermaye birikimine katkı sağlayan kuruluşların DHMİ, TÜRKSAT, PTT ve Kıyı Emniyeti GM olduğu izlenmektedir. Öte yandan 2012 yılını 12 milyon TL zararla kapatmış olan Türkiye Denizcilik İşletmeleri AŞ, 2013 yılında 12,6 milyon TL kâr elde etmiş bulunmaktadır.

Ticaret alanında faaliyet gösteren 3 kuruluşun 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları 2009 yılına göre %2,9 bir önceki döneme göre ise %6,5 oranında gerilemiştir.

Sektörün büyük kuruluşu TMO, her yıl Bakanlar Kurulunca çıkarılan kararnamelerle, tarım ürünlerinin destekleme alımı ve satımında görevlendirilmektedir. İlgili kararnamelerde, verilen görev sonucu meydana gelen zararların Hazine'ce karşılanması gerektiği, ayrıca TMO'nun ürün alımları için gerek duyacağı finansmanın, görev zararlarının ödenmesi için Genel Bütçeye konulan ödenekten yapılacak aktarmalar, T.C. Merkez Bankası'nca sağlanacak reeskont kredisi ve iç ve dış piyasalardan temin edilecek krediler ile karşılanması öngörülmektedir.

Kuruluşun bilançosunda 2013 yılı sonu itibarıyla 2,5 milyar TL görev zararı alacağı bulunmaktadır. Alacakların tahsilinde yaşanan gecikme, Kuruluşun işletme faaliyetlerini faize tabi yabancı kaynakla sürdürmesine neden olmaktadır. Kuruluş bilançosunda 2013 yılı sonu itibarıyla 625,2 milyon TL banka kredisi, 881 milyon TL Hazine kredisi kaynaklı mali borç bulunmaktadır.

Sektörün diğer kuruluşu DMO, maliyet+kar esasına dayalı satış fiyatını belirleme yönteminin de etkisiyle son beş yıllık faaliyet dönemlerinin tümünü kârlı kapatmış, 2013 yılında ise 110,7 milyon TL kâr elde etmiştir.

Sektörde yer alan Başkent Doğalgaz AŞ, 2013 yılında özelleştirme nedeniyle kapsamdan çıkarılırken, sektörün diğer kuruluşu Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ 5,2 milyon TL kâr elde etmiştir.

2013 yılında, diğer hizmetler alt sektöründe bulunan Marmara Teknokent AŞ ve Fintek Finansal Teknoloji Hizmetleri AŞ, denetim raporlarının düzenlenmemiş olması, Emlak Konut GYO AŞ ise halka arz edilmiş olması nedeniyle rapor kapsamına dahil edilmemiştir. 2012 dönem sonu itibarıyla 16,2 milyar TL büyüklüğü olan sektör varlıkları, 2013 yılı sonunda 1,1 milyar TL'ye gerilemiş olup, 15,1 milyar TL tutarındaki azalmanın 14,1 milyar TL'si Emlak Konut GYO AŞ'den kaynaklanmıştır.

Sektörde faaliyet gösteren Tütün, Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri (TTA)'nin adı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Başkanlık Makamının 03.02.2012 tarih ve 135 sayılı Oluru ile tta Gayrimenkul AŞ olarak değiştirilmiştir.

2013 yılında, tta Gayrimenkul AŞ 116,8 milyon TL, Sümer Holding AŞ 26,4 milyon TL ve Arıcak Turizm ve Tic. AŞ 613 bin TL dönem zararı elde ederken, Halk Gayrimenkul YO 29,2 milyon TL, Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret AŞ 205 bin TL, Bileşim AŞ 3,6 milyon TL kâr elde etmiş, sektör zararı 110,8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

tta Gayrimenkul AŞ'ye; faaliyet konularında yapılan bazı düzenlemelere ilaveten Şirketin elinde bulunan ya da özelleştirme sürecinde bulunan gayrimenkullerle ilgili olarak yapılan ifraz ve tevhit çalışmalarına yardımcı olmak, her tür ve ölçekte plan, imar planı ile değişiklik ve revizyonlarını ve imar uygulamasına ilişkin parselasyon planlarını hazırlamak veya hazırlatmak görevi verilmiştir.

d) Mali kuruluşlar:

2013 yılında sektörde bulunan 18 şirketin kaynakları toplamı son beş yılda %99,1 oranında artarken, son dönem yıllık artışı %30,2 ile üretici fiyatları artış endeksinin oldukça üzerinde gerçekleşmiştir.

2009 yılında toplam kaynakların %87,1'i yabancı kaynak, %12,9'u öz kaynaklardan oluşmakta iken, 2013 yılında bu değerler sırasıyla %87,8 ve %12,2 olarak gerçekleşmiş; sektörün mali yeterlilik oranı da 2012 yılında %17,1 seviyesinden 2013 yılında %13,9'a gerilemiştir.

Bankaların 2013 yılında verdiği krediler önceki döneme göre %46,1 oranında 72,5 milyar TL artarak 229,7 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Sektörün kullandığı yabancı kaynaklar ise önceki döneme göre %34 oranında artış gösterirken, öz kaynak artışı %9 seviyesinde olmuştur.

Sektörün öz kaynak kârlılığı önceki döneme göre yaklaşık 1 puan artarak %18,68 seviyesinde gerçekleşirken, sektörü oluşturan kuruluşların 2013 yılı dönem karları toplamı 9 milyar TL olmuştur.

3- Finansman programı ve gerçekleşmesi:

Genel yatırım ve finansman programları Hazine Müsteşarlığı tarafından takip edilmekte olan KİT'ler, bağlı ortaklıkları ve özelleştirme programındaki kuruluşlar için 2013 yılında kaynak, ödeme ve yatırım dengesi ile finansman ihtiyacı, temin edilen finansmanın kaynaklarına ilişkin program ve gerçekleşme tutarları 2012 yılı gerçekleştirmeleri ile birlikte 40 sayılı, 2013 yılına ilişkin finansman sonuçlarının İDT, KİK ve özelleştirme programındaki kuruluşlar bazında dağılımı 40/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 40- 2010-2013 yılları finansman sonuçları(*)

(Bin TL)

Finansman programı büyüklükleri	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
					Tutar	(%)
I-Yaratılan fonlar (1+2):	4.844.552	2.899.743	3.989.183	(148.233)	(4.137.416)	(103,7)
1-Ayrılan dönem kâr veya zararı (-) (A+B+C+D+E):	7.425.655	6.016.877	7.318.285	7.014.792	(303.493)	(4,1)
A-Dönem kâr veya zararı (-):	6.115.903	2.590.485	4.313.555	3.641.334	(672.221)	(15,6)
B-Görev zararı (tahakkuk eden) (-) (**)	(3.216.223)	(1.965.996)	(1.579.211)	(1.761.284)	(182.073)	11,5
C-Amortisman (cari dönemde ayrılan) (+)	3.150.890	3.710.006	3.876.069	3.842.148	(33.921)	(0,9)
D-Karşılık giderleri (cari dönemde ayrılan) (+)	1.083.667	574.790	558.139	488.825	(69.314)	(12,4)
E-Kur farkları (+)	291.418	1.107.592	149.733	803.769	654.036	436,8
2-Kanuni yükümlükler (-):	(2.581.103)	(3.117.134)	(3.329.102)	(7.163.025)	(3.833.923)	115,2
II-Toplam finansman ihtiyacı:	2.950.628	8.267.615	9.884.518	6.854.100	(3.030.418)	(30,7)
-Yatırım	5.644.132	6.292.255	6.426.637	7.756.307	1.329.670	20,7
-Stok artışı	(1.387.057)	2.003.532	2.266.482	1.158.143	(1.108.339)	(48,9)
-Sabit kıymet artışı	(1.354.817)	(77.860)	1.161.375	(2.942.882)	(4.104.257)	(353,4)
-Bağlı ortaklık ve iştiraklerdeki sermaye artışı	48.370	49.688	30.024	882.532	852.508	2.839,4
III-Borçlanma gereği (I-II)	(1.893.924)	5.367.872	5.895.335	7.002.333	1.106.998	18,8
IV-Net faiz ödemesi:	48.271	118.023	(315.596)	(695.266)	(379.670)	120,3
-Faiz gelirleri (-)	(553.085)	(469.004)	(662.589)	(918.434)	(255.845)	38,6
-Faiz giderleri (+)	601.356	587.027	346.993	223.168	(123.825)	(35,7)
V-Faiz dışı fazla (bütçe transferleri hariç) (III-IV)	1.942.195	(5.249.849)	(5.579.739)	(7.697.599)	(2.117.860)	38,0
VI-Toplam bütçe ve fon transferleri (tahsil veya mahsup olunan):	8.926.313	9.041.403	7.416.718	9.511.047	2.094.329	28,2
-Sermaye	7.319.265	6.468.284	5.504.466	7.856.462	2.351.996	42,7
-Görev zararı	1.585.517	2.550.662	1.887.577	1.627.654	(259.923)	(13,8)
-Yardım	21.531	22.457	24.675	26.931	2.256	9,1
VII-Transferler sonrası faiz dışı fazla (VI-V)	10.868.508	3.791.554	1.836.979	1.813.448	(23.531)	(1,3)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

(**) TCDD'nin 772.095 bin TL yol bakım ve onarım giderleri hariç.

Çizelge: 40/a - 2013 yılı finansman durumu(*)

Finansman programı büyüklükleri	İDT		KİK		Özel prog. kuruluşlar		KİT toplamı	
	Program	Gerçekleşme	Program	Gerçekleşme	Program	Gerçekleşme	Program	Gerçekleşme
I-Yaratılan fonlar (1+2):	5.939.915	3.357.037	596.680	528.846	(5.907.399)	(4.034.116)	629.196	(148.233)
1-Ayrılanmış dönem kâr veya zararı (-) (A+B+C+D+E):	8.076.310	9.601.585	1.473.553	1.447.323	(5.900.838)	(4.034.116)	3.649.025	7.014.792
A-Dönem kâr veya zararı (-):	6.537.611	7.136.196	999.161	1.021.509	(6.684.782)	(4.516.371)	851.990	3.641.334
B-Görev zararı (tahakkuk eden) (-)**	(1.773.836)	(1.756.403)	(4.898)	(4.824)		(57)	(1.778.734)	(1.761.284)
C-Amortisman (cari dönemde ayrılan) (+)	3.009.513	3.188.437	465.354	415.888	126.728	237.823	3.601.595	3.842.148
D-Karşılık giderleri (cari dönemde ayrılan) (+)	88.183	229.586	13.936	14.750	657.216	244.489	759.335	488.825
E-Kur farkları (+)	214.839	803.769					214.839	803.769
2-Kanuni yükümlükler (-):	(2.136.395)	(6.244.548)	(876.873)	(918.477)	(6.561)		(3.019.829)	(7.163.025)
II-Toplam finansman ihtiyacı:	11.659.799	9.561.535	1.330.958	1.138.280	(3.374.076)	(3.845.715)	9.616.681	6.854.100
-Yatırım	9.021.655	6.641.621	950.840	917.445	110.109	197.241	10.082.604	7.756.307
-Stok artışı	485.311	1.273.066	177.013	76.017	(167.656)	(190.940)	494.668	1.158.143
-Sabit kıymet artışı	2.127.494	767.579	201.543	141.555	(3.316.529)	(3.852.016)	(987.492)	(2.942.882)
-Bağlı ortaklık ve iştiraklerdeki sermaye artışı	25.339	879.269	1.562	3.263			26.901	882.532
III-Borçlanma gereği (II-I)	5.719.884	6.204.498	734.278	609.434	2.533.323	188.401	8.987.485	7.002.333
IV-Net faiz ödemesi:	(265.700)	(642.828)	(29.542)	(45.519)	(8.900)	(6.919)	(304.142)	(695.266)
-Faiz gelirleri (-)	(572.615)	(826.339)	(71.658)	(85.176)	(8.900)	(6.919)	(653.173)	(918.434)
-Faiz giderleri (+)	306.915	183.511	42.116	39.657			349.031	223.168
V-Faiz dışı fazla (bütçe transferleri hariç) (IV-III)	(5.985.584)	(6.847.326)	(763.820)	(654.953)	(2.542.223)	(195.320)	(9.291.627)	(7.697.599)
VI-Toplam bütçe ve fon transferleri (tahsil veya mahsup olunan):	4.298.785	7.644.634	1.837.572	1.833.985	6.496.948	32.428	12.633.305	9.511.047
-Sermaye	2.595.864	5.990.609	1.837.572	1.833.985	6.496.948	31.868	10.930.384	7.856.462
-Görev zararı	1.677.233	1.627.094				560	1.677.233	1.627.654
-Yardımlar	25.688	26.931					25.688	26.931
VII-Transferler sonrası faiz dışı fazla (V+VI)	(1.686.799)	797.308	1.073.752	1.179.032	3.954.725	(162.892)	3.341.678	1.813.448

(*) Mali kuruluşlar hariç.

(**) TCDD'nin 772.095 bin TL yol bakım ve onarım giderleri hariç.

KİT'ler, bağı ortaklıkları ve özelleştirme programındaki kuruluşları içeren 2013 yılı genel yatırım ve finansman programında; 629,2 milyon TL kaynak fazlası oluşacağı, 10,1 milyar TL yatırım, 494,7 milyon TL tutarındaki stok artışı, 987,5 milyon TL sabit kıymet azalışı ve 26,9 milyon TL tutarındaki sermaye iştirakiyle birlikte ortaya çıkan toplam 9,6 milyar TL borçlanma gereğinin, 10,9 milyar TL'sinin sermaye artışı ve 1,7 milyar TL'sinin görev zararı, 25,7 milyon TL'sinin yardım ödemesiyle karşılanacağı, transferler sonrasında 3,3 milyar TL tutarında finansman açığının oluşacağı öngörülmüştür.

Yıl içinde yapılan program revizesinde; yatırım, stok artışı ve sabit kıymet alım hedefleri küçültülmüş, 12,6 milyar TL tutarındaki transferlerden sonra 3,3 milyar TL tutarında finansman fazlası oluşması öngörülmüştür.

2013 yılında genel yatırım ve finansman programına tabi KİT'ler, bağı ortaklıkları ve özelleştirme programındaki kuruluşlar toplamında 148,2 milyon TL kaynak açığı oluşmuş, 7,8 milyar TL tutarındaki yatırım, 1,2 milyar TL tutarındaki stok artışı, 2,9 milyar TL tutarında sabit kıymet azalışı ve 882,5 milyon TL tutarındaki sermaye iştiraki neticesinde 7 milyar TL tutarında finansman açığı ortaya çıkmış, 695,3 milyon TL net faiz gelirleri ile 9,5 milyar TL transferlerden sonra 1,8 milyar TL faiz dışı fazla oluşmuştur.

E-İŞLETME ÇALIŞMALARI

1-Alımlar:

Kamu hukukuna tâbi olan veya kamu kaynağı kullanan kurum ve kuruluşların yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirleyen 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 22.01.2002 tarih ve 24648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 01.01.2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. KİT'ler, 4734 sayılı Kanun'un 2/b maddesi ile Kamu İhale Kanunu kapsamı içinde yer almaktadır. 4603 sayılı Kanuna tabi bankaların ise sadece yapım işleri kanun kapsamında bulunmaktadır. 13.02.2011 tarih 6111 sayılı Kanun ile bu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları şirketlerin yapım ihaleleri dışındaki mal ve hizmet alımları, Kamu İhale Kanunu'nun kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Kamu İhale Kanunu'nun 2 nci maddesinin son fıkrasında; enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketlerin bu Kanun kapsamı dışında olduğu belirtilirken, geçici 4 üncü maddesinde bu kuruluşların kendi kanunları yürürlüğe girinceye kadar 4734 sayılı Kanuna tabi olacakları belirtilmiştir. Ancak, söz konusu kanuni düzenlemenin yapılmamış olması ve 4734 sayılı Kanunun uygulanmaya devam edilmesi; ihaleye çıkışta projelendirme, yaklaşık maliyet hesaplaması, istisna limiti ve hizmet alım sözleşmelerinin süreleri açısından özellikle enerji sektöründeki kuruluşlarda sıkıntılara neden olmaktadır.

Kamu İhale Kanunu'ndan istisna tutulan mal ve hizmetler, Kanun'un 3 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin (g) fıkrasına göre; KİT'ler ile sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 2013 yılı için 6.791.568 TL'yi aşmayan mal veya hizmet alımları istisna kapsamındadır. İstisna kapsamındaki mal ve hizmetler, kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamında, ilgili kuruluşların talebi üzerine Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenmektedir.

24.04.2013 tarih ve 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde değişiklik yapılarak; bu kanun ile kurulan TCDD Taşımacılık AŞ'nin diğer TCDD bağlı ortaklıklarından yapacağı mal veya hizmet alımlarının ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç Kamu İhale Kanunu'na tâbi olmayacağı hükme bağlanmıştır.

09.05.2013 tarih ve 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun 31 inci maddesi ile, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen parasal limitin "Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketinin anılan bent kapsamındaki mal ve hizmet alımları" için uygulanmayacağı hükmü getirilmiştir. Gerçekleştirilen değişiklik ile PTT'nin, ana faaliyetlerine yönelik alımları, tutarı ne olursa olsun Kamu İhale Kanunu kapsamı dışında bırakılmıştır. Kanun'un yayımlandığı 2002 yılında 6 bent olarak düzenlenen istisnalar, ilgili maddede yapılan değişikliklerle 2013 yıl sonu itibarıyla 20 bent olmuş ve istisnaların kapsamı genişletilmiştir.

KİT'lerin 2009-2013 yılları sektörler itibarıyla mal alımları cari fiyatlarla 41/a, 2003 yılı sabit fiyatlarıyla 41/b, 2009-2013 yılları mal alımlarının gruplar itibarıyla dağılımı 42, 2013 yılı mal alımlarının sektörel ayrıntısı 42/a, sektörler itibarıyla dış alımlar 43, hizmet alımları 44, 2013 yılında yüksek tutarlı alımı olan 25 kuruluş ise 45 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 41/a – KİT'lerin sektörler itibarıyla tüm mal alımları

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	84.384	108.449	147.010	177.961	199.022	21.061	11,8
b) Sanayi:							
ba) Madencilik	1.352.597	1.179.618	1.937.674	1.703.540	2.233.927	530.387	31,1
bb) İmalat	2.913.969	3.396.755	3.669.167	3.962.279	4.188.435	226.156	5,7
bc) Enerji	17.174.295	14.234.263	20.309.557	24.554.875	18.714.025	(5.840.850)	(23,8)
Toplam (b)	21.440.861	18.810.636	25.916.398	30.220.694	25.136.387	(5.084.307)	(16,8)
c) Hizmetler							
ca)Ulaş.-haber.	14.901.213	16.726.282	27.981.199	35.008.431	32.179.003	(2.829.428)	(8,1)
cb)Ticaret	3.814.042	2.099.461	4.742.920	6.091.947	6.023.539	(68.408)	(1,1)
cc) Diğer hizmet	-	-	7.407	6.272	4.871	(1.401)	(22,3)
Toplam(c)	18.715.255	18.825.743	32.731.526	41.106.650	38.207.413	(2.899.237)	(7,1)
d) Mali kuruluşlar	77.712	105.746	151.833	216.857	221.146	4.289	2
Genel toplam	40.318.212	37.850.574	58.946.767	71.722.162	63.763.968	(7.958.194)	(11,1)

Çizelge: 41/b- KİT'lerin sektörler itibarıyla tüm mal alımları (2003 yılı fiyatlarıyla)

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	50.969	60.166	71.968	85.035	88.901	3.866	4,5
b) Sanayi:							
ba) Madencilik	816.983	654.434	948.585	814.000	997.868	183.868	22,6
bb) İmalat	1.760.068	1.884.469	1.796.234	1.893.291	1.870.923	(22.368)	(1,2)
bc) Enerji	10.373.457	7.896.956	9.942.506	11.733.025	8.359.327	(3.373.698)	(28,8)
Toplam (b)	12.950.508	10.435.859	12.687.325	14.440.316	11.228.118	(3.212.199)	(22,2)
c) Hizmetler:							
ca)Ulaş.-haberleş.	9.000.491	9.279.491	13.698.144	16.728.035	14.373.968	(2.354.066)	(14,1)
cb)Ticaret	2.303.722	1.164.750	2.321.888	2.910.907	2.690.641	(220.266)	(7,6)
cc)Diğer hizmet			3626	2.997	2.176	(821)	(27,4)
Toplam(c)	11.304.213	10.444.240	16.023.658	19.641.939	17.066.786	(2.575.153)	(13,1)
d) Mali kuruluşlar	46.939	58.666	74.330	103.621	98.783	(4.837)	(4,7)
Genel toplam	24.352.629	20.998.931	28.857.281	34.270.911	28.482.587	(5.788.324)	(16,9)

Çizelge: 42- Gruplar itibarıyla KİT'lerin 2009-2013 dönemi mal alımları

(Bin TL)

Alımlar	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
-İlk madde	8.334.958	8.518.177	10.595.911	12.013.711	10.416.924	(1.596.787)	(13,3)
-İşletme malz. ve yedek	1.302.843	1.168.938	1.273.606	1.582.805	1.333.921	(248.884)	(15,7)
-Ticari mal	30.313.630	27.881.886	46.728.657	57.843.057	51.759.633	(6.083.424)	(10,5)
-Diğer alımlar	366.781	281.573	348.593	282.589	253.490	(29.099)	(10,3)
Toplam	40.318.212	37.850.574	58.946.767	71.722.162	63.763.968	(7.958.194)	(11,1)

Çizelge: 42/a- KİT'lerin 2013 yılı mal alımlarının gruplar itibarıyla ayrıntısı

(Bin TL)

Alımlar	İlk madde	İşletme malz. ve yedek	Ticari mal	Diğer alımlar	Toplam
a) Tarım	37.932	161.090	-	-	199.022
b) Sanayi:					
ba) Madencilik	840.702	234.232	1.154.947	4.046	2.233.927
bb) İmalat	3.781.778	288.459	101.705	16.493	4.188.435
bc) Enerji	5.368.192	287.868	13.057.965	-	18.714.025
Toplam (b)	9.990.672	810.559	14.314.617	20.539	25.136.387
c) Hizmetler:					
ca)Ulaştırma.-haberleşme	314.960	320.570	31.531.016	12.457	32.179.003
cb)Ticaret	68.722	39.879	5.913.540	1.398	6.023.539
cc) Diğer hizmet	4.638	233	-	-	4.871
Toplam(c)	388.320	360.682	37.444.556	13.855	38.207.413
d) Mali kuruluşlar	-	1.590	460	219.096	221.146
Genel toplam	10.416.924	1.333.921	51.759.633	253.490	63.763.968

Çizelge: 43 – KİT'lerin sektörler itibarıyla dış mal alımları

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	229	147	324	169	263	94	55,6
b) Sanayi:							
ba) Madencilik	190.457	18.178	9.034	14.451	19.633	5.182	35,9
bb) İmalat	77.978	118.238	542.648	399.976	157.299	(242.677)	(60,7)
bc) Enerji	27.677	53.861	11.136	5.886	202	(5.684)	(96,6)
Toplam (b)	296.112	190.277	562.818	420.313	177.134	(243.179)	(57,9)
c) Hizmetler							
ca)Ulaş.-haberleş.	14.268.226	16.000.278	27.082.875	34.156.918	29.646.497	(4.510.421)	(13,2)
cb)Ticaret	178.234	33.751	468.021	9.180	153.442	144.262	1.571,5
cc)Diğer hizmet	-	-	3.308	-	-	-	-
Toplam(c)	14.446.460	16.034.029	27.554.204	34.166.098	29.799.939	(4.366.159)	(12,8)
d) Mali kuruluşlar	16.066	21.116	85.463	122.678	37.734	(84.944)	(69,2)
Genel toplam	14.758.867	16.245.569	28.202.809	34.709.258	30.015.070	(4.694.188)	(13,5)

Çizelge: 44 – KİT'lerin sektörler itibarıyla hizmet alımları

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	41.280	49.941	59.036	71.134	88.510	17.376	24,4
b) Sanayi:							
ba) Madencilik	356.439	500.548	549.374	677.984	697.791	19.807	2,9
bb) İmalat	230.377	267.326	277.654	308.410	358.272	49.862	16,2
bc) Enerji	739.825	773.182	727.176	880.283	467.902	(412.381)	(46,8)
Toplam (b)	1.326.641	1.541.056	1.554.204	1.866.677	1.523.965	(342.712)	(18,4)
c) Hizmetler:							
ca)Ulaş.-haberleş.	408.889	464.508	651.033	697.213	793.056	95.843	13,7
cb)Ticaret	118.222	154.388	115.530	139.466	140.138	672	0,5
cc)Diğer hizmet	-	-	24.701	41.737	75.448	33.711	80,8
Toplam(c)	527.111	618.896	791.264	878.416	1.008.642	130.226	14,8
d) Mali kuruluşlar	364.525	403.862	512.784	500.262	658.486	158.224	31,6
Genel toplam	2.259.557	2.613.755	2.917.288	3.316.489	3.279.603	(36.886)	(1,1)

Çizelge: 45- 2013 yılında yüksek tutarlı alımı olan 25 kuruluş

(Bin TL)

Kuruluş	Sektör	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
							Tutar	%
1- BOTAŞ	Ulaştırma	14.355.281	16.092.914	27.180.027	34.168.635	31.651.009	(2.517.626)	(7,4)
2- TETAŞ (1)	Enerji	9.287.646	11.135.288	11.594.486	14.342.376	22.589.925	8.247.549	57,5
3- EÜAŞ (Kons.)	Enerji	5.007.440	4.908.170	6.171.760	7.777.890	5.605.895	(2.171.995)	(27,9)
4- TMO	Ticaret	3.078.626	1.083.334	970.960	1.251.621	2.487.782	1.236.161	98,8
5- TÜRKŞEKER	İmalat	1.762.286	1.782.316	1.847.959	1.909.115	2.196.795	287.680	15,1
6- TPPD AŞ	Ticaret	-	-	853.100	1.739.806	1.952.915	213.109	12,2
7- DMO	Ticaret	735.416	1.016.127	1.567.227	1.518.514	1.582.842	64.328	4,2
8- TKİ	Maden	769.066	718.535	990.012	953.239	1.029.488	76.249	8,0
9- TPAO	Maden	440.014	310.387	716.028	525.178	976.398	451.220	85,9
10- ÇAY-KUR	İmalat	577.652	627.533	788.040	861.459	961.884	100.425	11,7
11- TCDD (Kons.) (2)	Ulaştırma	562.069	710.952	1.007.533	965.740	574.586	(391.154)	(40,5)
12- ESK	İmalat	199.667	538.531	382.676	472.458	420.427	(52.031)	(11,0)
13- MKE	İmalat	231.412	236.509	283.735	355.071	340.613	(14.458)	(4,1)
14- TİGEM	Tarım	84.384	108.449	147.010	177.961	199.022	21.061	11,8
15- Ziraat Bankası	Bankacılık	63.480	92.405	127.588	163.906	190.101	26.195	16,0
16- Eti Maden İşlet.	Maden	78.424	86.343	149.552	136.147	145.024	8.877	6,5
17- DHMİ	Ulaştırma	33.093	34.782	40.347	100.935	118.791	17.856	17,7
18- TÜLOMSAŞ	İmalat	34.792	46.807	93.270	94.982	110.718	15.736	16,6
19- TÜDEMSAŞ	İmalat	42.940	57.112	66.300	52.149	91.645	39.496	75,7
20- TTK	Maden	65.093	64.353	82.082	88.976	83.017	(5.959)	(6,7)
21- TÜVASAŞ	İmalat	30.293	92.182	191.885	196.032	51.045	(144.987)	(74,0)
22- TEİAŞ	Enerji	63.151	43.638	81.159	66.025	48.754	(17.271)	(26,2)
23- PTT	Haberleşme	25.047	45.607	34.967	43.102	37.992	(5.110)	(11,9)
24- TURKSAT	Haberleşme	17.804	21.028	51.676	51.634	26.535	(25.099)	(48,6)
25- KEGM	Ulaştırma	6.770	11.931	16.076	20.051	22.957	2.906	14,5
Toplam		37.551.846	39.865.233	55.435.455	68.033.002	73.496.160	5.463.158	8,0

(1) Sektör içinde kompanse edilen 9,5 milyar TL dahil.

(2) İmalat sektöründe faaliyet gösteren 3 adet bağlı ortaklığa ait 253,4 milyon TL dahil.

2013 yılında KİT'lerin tüm mal alımları, önceki yıla göre %11,1 oranında 7,9 milyar TL azalarak 63,8 milyar TL'ye gerilemiştir. Azalış büyük ölçüde hava koşulları sebebiyle, BOTAŞ'ın doğalgaz ithalatının düşüş göstermesinden ve TEDAŞ'a ait Akdeniz, Boğaziçi, Gediz, Dicle, Vangölü, Anadolu Yakası, Toroslar ve Aras Elektrik Dağıtım Şirketleri'nin 2013 yılında alıcılarına devredilmesinden kaynaklanmıştır.

KİT toplam alımlarının; %50,5'i ulaştırma haberleşme, %29,3'ü enerji sektöründe gerçekleşmiştir. Ulaştırma haberleşme sektörü içinde en büyük pay, KİT alımlarının 31,7 milyar TL'sini tek başına gerçekleştiren BOTAŞ'a aittir. Özelleştirmenin etkisiyle enerji sektöründeki alımların toplam alımlar içindeki payı 2013 yılında azalmıştır.

Gruplar itibarıyla alımlarda; 2013 yılında tüm alım gruplarında düşüş görülmüştür. Toplam alımların %16,3'ünü oluşturan ilk madde ve malzeme alımları, ağırlıklı olarak imalat ve enerji sektöründe gerçekleştirilmiştir. Ulaştırma sektöründe yer alan BOTAŞ'ın doğal gaz ve LNG alımları ile enerji sektöründeki kuruluşların elektrik enerjisi alımlarının yüksek

tutarlarda olması, toplam alımlarda ticari mal alımlarının payının yüksek olması sonucunu doğurmuştur.

2013 yılında KİT'lerin dış alımları, BOTAŞ'ın alımlarındaki düşüşün etkisiyle %13,5 oranında azalmıştır. Dış alımların 30 milyar TL tutarında %98,8'i ulaştırma sektöründe, 157 milyon TL tutarında %0,5'i de imalat sektöründe gerçekleşmiştir. TÜİK verilerine göre, 2013 yılında dış ticaret açığının 99,8 milyar Amerikan Doları düzeyinde olduğu dikkate alındığında, bu açıktan BOTAŞ tarafından gerçekleştirilen 29,6 milyar TL değerindeki doğal gaz ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatının önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

KİT'ler içinde en büyük alımı gerçekleştiren ilk 25 kuruluşun 2013 yılı alımlarına bakıldığında, 31,7 milyar TL ile BOTAŞ ilk sırada, sektör içi alımlar dahil 22,6 milyar TL ile TETAŞ ikinci sırada yer almıştır.

Sektörler itibarıyla genel duruma bakıldığında; tarım sektöründe faaliyet gösteren tek kuruluş olan TİGEM'in 2013 yılında gerçekleşen alımlar toplamı önceki yıla göre %11,8 oranında artarak 199 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarın 263 bin TL'si yurt dışı alımlara aittir.

Sanayi sektörünün mal alımları önceki yıla göre %16,8 oranında artarak 25,1 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu tutarın %8,9'u madencilik, %16,7'si imalat ve %74,4'ü enerji sektöründe gerçekleşmiştir.

Madencilik sektörü alımları önceki yıla göre %31,1 oranında artarak 2,2 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Sektör alımlarındaki yükseliş büyük ölçüde TPAO alımlarındaki 451 milyon TL'lik artıştan kaynaklanmıştır. Madencilik sektöründeki alımların; %46'sı TKİ, %44'ü TPAO, %6'sı Eti Maden İşletmeleri, %4'ü TTK tarafından gerçekleştirilmiştir.

TKİ alımları 2013 yılında önceki döneme göre %8 oranında artarak 1.029 milyon TL tutarında gerçekleşmiştir. Toplam alım tutarının 214 milyon TL'si ilk madde malzeme, 815 milyon TL'si ticari kömür alımıdır. Satın alınan kömürün 4,8 milyon tonu rodövans sözleşmeleri kapsamında alınan kömür, 1 milyon tonu Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca fakir ailelere dağıtılmak üzere alınan kömür, 103 bin tonu ise diğer kömür alımlarıdır. TPAO'nun 2013 yılındaki alımları önceki yıla göre %86 oranında 451 milyon TL artarak 976 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Şirket faaliyetlerinin artması sonucunda, dışarıdan alınan kimyevi madde, yağ ve boyalardaki 265 milyon TL'lik artış ile elektrikli ekipman ve madeni malzeme alımlarındaki artışlar, şirketin ve sektörün alım tutarının artmasına büyük rol oynamıştır.

İmalat sektörü alımları, 2013 yılında %5,7 oranında artarak 4,2 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir. İmalat sektöründeki alımların %52'sini T. Şeker Fabrikaları AŞ, %23'ünü ÇAY-KUR, %10'unu ESK, %8'ini MKE ve kalan %7'sini diğer kuruluşlar gerçekleştirmiştir. 2013 yılında 2,2 milyar TL'ye yükselen T. Şeker Fabrikaları AŞ alımlarının %82'si pancar alımlarından oluşmaktadır. Yıl içinde büyükbaş hayvan ithalatındaki azalış, ESK'nin alımlarının 2013 yılında %11 oranında düşmesine neden olmuştur.

Enerji sektörü alımları, 2013 yılında 28,2 milyar TL olarak gerçekleşmiş olup; 9,5 milyar TL tutarındaki sektör içi alımların düşülmesinden sonra nihai değer 18,7 milyar TL olmuştur. Net alım tutarının görülebilmesi için, EÜAŞ'da üretilen ve TETAŞ'a satılan elektrik enerjisinin tutarı toplam alımlardan düşülmüştür. Sektörde kamu payının özelleştirme

işlemleri sonucunda azalmış olması, 2013 yılı alımlarında düşüş gerçekleşmesine sebep olmuştur. 4046 sayılı Kanuna göre ihale işlemleri tamamlanan; Akdeniz, Boğaziçi, Gediz, Dicle, Vangölü, Anadolu Yakası, Toroslar ve Aras Elektrik Dağıtım Şirketleri, 01.01.2013 tarihinden itibaren tüzel kişilik kazanan perakende satış şirketleri ile birlikte 2013 yılında alıcılara devredilmişlerdir. Böylece, TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bünyesindeki dağıtım şirketlerinin tümü özelleştirilmiş bulunmaktadır.

Hizmet sektörünün toplam mal alımları 2013 yılında önceki yıla göre %7,1 oranında azalarak 38,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarın %84,2'si oranında 32,2 milyar TL'si dış alımlara aittir. Hizmet sektörü alımlarının %84,2'si ulaştırma-haberleşme, %15,7'si ticaret ve %0,1'i diğer hizmetler sektöründe gerçekleşmiştir.

Ulaştırma-haberleşme sektörü alımları, 2013 yılında %8,1 oranında 2,8 milyar TL azalarak 32,2 milyar TL'ye gerilemiştir. Sektör alımlarındaki azalış, büyük ölçüde BOTAŞ alımlarındaki 2,5 milyar TL'lik azalıştan kaynaklanmıştır. BOTAŞ alımlarının toplamı 2013 yılında 31,7 milyar TL düzeyinde olup, tamamına yakını yurt dışından alınan doğal gaz tutarına aittir. 2013 yılında ortalama sıcaklıklardaki yükselişler, doğalgaz ithalatının azalması sonucunu doğurmuştur.

Ticaret sektörü alımları 2013 yılında %1,1 oranında artarak 6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ticaret sektöründeki alımların %41'i TMO, %33'ü TPPD AŞ, %26'sı ise DMO tarafından gerçekleştirilmiştir. Önceki yıl sektör içinde gösterilen Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ, 2013 yılında özelleştirilmiş bulunmaktadır. TMO'nun alımları, 2013 yılında mısır ve buğday alımlarındaki artışların etkisiyle %98,8 oranında yükselmiştir.

Ticaret sektöründe faaliyet gösteren DMO'nun alımları, 2013 yılında 64 milyon TL artarak 1,6 milyar TL yükselmiştir. Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşları adına merkezi tedarik hizmetlerini yürütme görevi Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğüne, kamu alımlarına ilişkin mevzuatı hazırlama ve 4734 sayılı Kanunda sayılan diğer işleri yürütme görevi ise Kamu İhale Kurumuna verilmiştir. Ancak, kamu kurum ve kuruluşlarının DMO'dan alım yapma zorunluluğu bulunmamaktadır.

2000'li yıllardan itibaren bütün dünyada, pek çok alanda işlemlerin elektronik ortamda yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş, bu durum kamu alımları dâhil pek çok işlemin birbiri ile bağlantılı olarak daha hızlı bir şekilde gerçekleştirmesi sonucunu ortaya koymuştur. Birçok ülkede alımlarda elektronik tedarik (e-tedarik) uygulamaları, etkin bir biçimde kullanılmaktadır. Elektronik yolla yapılan kamu alımları, müşterilere işlem süresinin kısaltılması ve kolaylaştırılması, maliyeti düşürmesi ve raporlama ve değerlendirme sistemiyle mal alım sürecinin kontrolünde şeffaflık sağlaması gibi avantajlar sunmaktadır.

Kamu alımlarında elektronik tedarik uygulamalarının, zaman ve maliyet tasarrufu sağlaması, rekabetin artırılması, gerçek zamanlı teklif verme imkânı sağlaması, usulsüzlüklerin önüne geçilmesi gibi olumlu katkılar sağlayacağı dikkate alınarak; e-tedarik uygulamasına geçilmesi yönünde çalışmalar yapılması yararlı görülmektedir.

Ticaret sektöründe faaliyet gösteren TPPD AŞ; EPDK mevzuatı çerçevesinde satın aldığı akaryakıtı aynı mevzuat çerçevesinde dağıtarak, faaliyet sahasındaki müşteri ve bayilere satış hizmeti vermektedir. Şirketin 1,9 milyon TL olan alımlarının %96'sı akaryakıt alımına aittir. Akaryakıt taşımada, Şirket tarafından ayrı ayrı yapılan ihaleler ile çok sayıda

firmayla çalışılmakta, bu durum da nakliye firmalarının takip ve kontrolünü zorlaştırmaktadır. Akaryakıt taşımalarında karşılaşılan risklerin minimize edilmesi bakımından, çalışılan firma sayısının takip ve kontrole imkân verecek seviyeye düşürülmesi, kazanılan kamu ihalelerine bağlı olarak ihtiyaç duyulabilecek ilave kapasiteleri de karşılayabilecek bir taşıma sistemi oluşturulması hususu önem arz etmektedir.

Mali kuruluşların alımları 2013 yılında %2 oranında artarak 221 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Alımların %93,2'si bankaların, kalan %6,8'i bankaların mali sektörde faaliyet gösteren bağlı şirketlerinin alımlarından oluşmuştur. Alımların artmasında T.C. Ziraat Bankası AŞ'nin geçen dönem 164 milyon TL olan alımlarının 2013 yılında 190 milyon TL'ye ve Ziraat Finansal Kiralama AŞ'nin 341 bin TL olan alımlarının 620 bin TL'ye yükselmesi rol oynamıştır. Bankaların alımları; genel olarak kırtasiye ve bilgisayar sarf malzemesi alımlarından oluşmaktadır.

2013 yılında kamu iktisadi teşebbüslerine ait hizmet alımları tutarı, geçen yıla göre %1,1 oranında azalışla 3.280 milyon TL'ye gerilemiştir. Azalışta TEDAŞ'a ait bağlı ortaklıkların tamamının 2013 yılında özelleştirilmiş olması etkili olmuştur. Enerji sektöründe hizmet alımları önceki yıla göre %46,8 oranında 412 milyon TL azalış göstermiştir. Hizmetler sektöründe yer alan kuruluşlar ile mali kuruluşlara ait alımlarda ise sırasıyla 130 milyon TL ve 158 milyon TL artış görülmüştür.

2013 yılında hizmetler sektörünün hizmet alımlarının 130 milyon TL yükseliş göstermesinde, PTT'nin hizmet alımlarının 55 milyon TL, Emlak Konut GYO'nun 34 milyon TL, TCDD'nin ise 19 milyon TL artış göstermesi etkili olmuştur. Emlak Konut GYO'nun kuruluşunun 60 ıncı yılı kapsamında 9,4 milyon TL, ikincil halka arz kapsamında da yıl içinde 14,1 milyon TL reklam ve tanıtım hizmeti alımı gerçekleşmiştir.

Mali sektör hizmet alımlarının 2013 yılında 158 milyon TL artış göstermesinde ise, Halk Bankası'nda reklam ve tanıtım giderlerinin %50 oranında artışla 144,6 milyon TL'ye yükselmesi etkili olmuştur.

KİT'lerde temizlik ve yemek gibi yardımcı hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamaya yönelik olarak başlatılan hizmet alımları yöntemi, zaman içinde işçi alımına getirilen kısıtlamalar nedeniyle yaygınlaşmış, son yıllarda esas faaliyet alanına giren birçok iş, hizmet alımı ile yürütülür hale gelmiştir.

TPAO'da arama ve üretim alanı ile ilgili hizmet alımı gerçekleştirilmektedir. Eti Maden İşletmeleri'nde triyaj (ayıklama), öğütme, ambalajlama gibi bazı işler yüklenici personeli tarafından yapılmaktadır. Aynı şekilde TKİ'de kömür kırblaj (eleme), lavvar (yıkama) ve torbalama tesislerinde çalıştırma ve yer altı üretim işçiliği gibi bazı üretimle ilgili işler yüklenici personeli tarafından yapılmaktadır.

KİT'lerde üçüncü kişilerden yapılan hizmet alımlarında, İş Kanunu'ndan doğan maddi yükümlülükler nedeniyle ortaya çıkan hukuki ihtilaflarda, son yıllarda kuruluşlar aleyhine verilen yargı kararlarının sürekli artması, kalıcı ve köklü çözümün sağlanması için yasal bir düzenlemenin yapılması gereğini ortaya koymaktadır.

Üretim alanındaki hizmet alımlarında, iş yerlerinde öngörülen güvenlik tedbirlerinin alınmamış olmasının sonucunda ortaya çıkan iş kazaları, hizmet alımının ve öngörülen üretimlerin gerçekleştirilmesinin önünde engel teşkil etmektedir.

2- Üretim:

Bu bölümde KİT üretimleri; tarım sektörü, sanayi sektörü, hizmetler sektörü ve mali kuruluşlar başlıkları altında incelenmiştir.

a) İşletmeciler kuruluşlar:

aa) Tarım sektörü:

KİT'lerin başlıca tarımsal mallar üretimi 46 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 46 - KİT'lerin başlıca tarımsal ve hayvansal ürün üretimi

Ürün cinsi	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
Buğday	Bin ton	179	219	278	260	357	97	37,3	1,62
Arpa	Bin ton	26	19	26	17	26	9	52,9	0,33
Silaj mısır (yem)	Bin ton	114	108	118	116	145	29	25,0	0,81
Yonca (kuru ot)	Bin ton	20	20	20	20	23	3	15,0	-
Buzağı	Baş	7.336	8.128	6.044	9.260	8.088	(1.172)	(12,7)	-
Kuzu	Baş	74.118	60.068	54.061	55.655	62.098	6.443	11,6	-
Tay	Baş	290	316	299	297	311	14	4,7	-

KİT'ler içinde esas faaliyet alanı tarım olan ve tarım sektöründe tek KİT durumunda bulunan TİGEM, Türkiye'nin bitkisel ve hayvansal üretimini artırmak, çeşitlendirmek ve ürün kalitesini iyileştirmek amacıyla yetiştirdiği tohumluk, fidan, fide ve benzerleri ile ürettiği damızlık hayvan ve spermaları yetiştiricilere intikal ettirmek, tarım teknolojisi, girdi kullanımı ve ıslahı konularında öncülük ve öğreticilik yapmaktadır. TİGEM bu faaliyetleri sırasında tarımsal üretimde de bulunmaktadır.

TİGEM, Ana Statü ile kendine verilmiş olan görevleri 36 işletmesi ile yürütmektedir.

Yapısal sorunları nedeniyle kârlı ve verimli olarak çalıştırılmayan tarım işletmelerinin tasfiye edilerek, işletme hakkının TİGEM'in amaç ve faaliyetleri doğrultusunda kullanılmak üzere devri veya kiralanması hususunda 04.07.2003 tarih ve 2003/T-13 sayılı YPK kararı alınmıştır.

2013 yılı itibarıyla, söz konusu 36 adet tarım işletmesinden, 16 adedi uzun süreli kiralama, 1 adedi kısmi kiralama ve 2 adedi de iştirak şeklinde olup, kısmi kiralama yapılmış tarım işletmesi ile birlikte 18 adet tarım işletmesinde üretim faaliyetlerini sürdürmüştür.

2013 yılı toplam buğday üretimi önceki yıla göre %37,3 oranında artarak 357 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Dünya'da geçen yıla göre buğday üretimi %5,67 oranında artarak 713,2 milyon tona, Türkiye'de ise %9,7 oranında artarak 22,1 milyon tona yükselmiştir. 2013 yılı dünya buğday üretiminde Türkiye'nin payı %3,1, TİGEM'in payı ise %0,05 olarak gerçekleşmiştir.

TİGEM'in 2013 yılında buğday verimi bir önceki yıla göre %20 artışla ve dünya ortalamasının üzerinde 344,7 kg/da olarak gerçekleşirken, Türkiye ortalama buğday verimi 284 kg/da olarak dünya ortalamasının gerisinde kalmıştır.

2013 yılında arpa üretimi geçen yıla göre % 53 oranında artarak 26 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin yıllık 250 bin ton arpa tohumluğuna ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak TİGEM'in üretimi bu ihtiyacı karşılamaya kâfi gelmemektedir. Arpa, yem ve bira sanayinin önemli bir ham maddesidir. Bu sebeple söz konusu sanayinin talep ettiği kalite ve özelliğe sahip üretimin yapılabilmesi için mutlaka nitelikli tohumluk kullanılması gerekli görülmektedir.

Türkiye'de hayvancılığın gelişmesi, alınacak birçok mali ve teknik tedbirin yanı sıra üstün nitelikli damızlık temini ile yakından ilgilidir. TİGEM hayvancılık yaparak et ve süt üreten bir kuruluştan ziyade hayvan üretiminde girdi olarak kullanılan damızlık üretimi yapmaktadır. Türkiye hayvancılığının gelişmesinde TİGEM tarafından yetiştirilen damızlıkların önemi büyüktür.

2013 yılı sonu itibarıyla TİGEM'e bağlı 18 işletmede hayvancılıkla ilgili faaliyetler sürdürülmüştür. Bu işletmelerin 12'sinde sığırcılık, 9'unda koyunculuk, 2'sinde keçicilik, 3'ünde atçılık, 2'sinde kangal köpekçiliği, 2'sinde ceylan yetiştiriciliği faaliyetleri yapılmaktadır.

2013 yılında önceki yıla göre buzağı üretimi %12,7 oranında azalırken, kuzu üretimi %11,6, tay üretimi %4,7 oranlarında artmıştır.

ab) Sanayi sektörü:

(1) Madencilik:

KİT'lerin birincil enerji kaynakları ve metal dışı maden üretimi 47 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 47 -KİT'lerin başlıca birincil enerji kaynakları ve metal dışı maden üretimi

Birincil enerji kaynakları	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
Taşkömürü (tuvenan)	Bin Ton	2.833	2.727	2.607	2.441	2.191	(250)	(10,2)	79
Linyit Kömürü (tuvenan)	Bin Ton	72.370	65.128	67.717	63.343	47.231	(16.112)	(25,4)	78
Ham petrol	Bin Ton	1.818	1.863	1.780	1.710	1.809	99	5,8	73
Doğalgaz	Milyon m ³	277	261	319	340	308	(32)	(9,4)	55
Tinkal (Konsantre)	Bin ton	791	1.045	740	666	131	(535)	(80)	100
Üleksit (Konsantre)	Bin ton	55	105	176	214	193	(21)	(10)	100
Kolemanit (Konsantre)	Bin ton	1.119	1.219	1.213	1.345	1.457	112	8,3	100

Dünya fosil yakıt rezervinin, petrol eşdeğeri olarak %74'ünü kömür, %13'ünü petrol ve %13'ünü doğal gaz oluşturmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Türkiye'de toplam 13,5 milyar ton toplam kömür rezervinin, 12,2 milyar tonu linyit, 1,3 milyar tonu ise taşkömürüdür. Dünya birincil enerji tüketimine türler bazında dağılımına bakıldığında; %37 ile petrol, %27 ile kömür, %24 ile doğal gaz, %6 ile hidro-elektrik ve %6 ile nükleer yer almaktadır.

Ülkemizde kamu eliyle linyit kömürü üretimi TKİ ve EÜAŞ tarafından gerçekleştirilmektedir. TKİ 2013 yılında üretim faaliyetlerini 4 müessese ve 4 işletmesinde sürdürmüş olup, tuvenan (işlenmemiş) linyit kömürü üretimi bir önceki yıla göre %25,4 azalışla 47,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. TKİ genelinde yıl içerisinde yapılmış olan kömür üretiminin düşük oranlarda gerçekleşmesi, pazar yetersizliği, EÜAŞ'a ait Çöllolar maden sahasında meydana gelen heyelanlar nedeniyle bu sahada madencilik faaliyetinin durdurulması, havzadaki EÜAŞ'a bağlı santrallerde oluşan kaza ve arızalar sebebiyle enerji santrallerinin yetersiz miktarlarda kömür talep etmesinden kaynaklanmıştır. TKİ'nin satılabilir kömür üretiminin yaklaşık %68'lik bölümü termik santrallerin kömür talebinin karşılanmasında kullanılmış iken %32'lik bölümü piyasanın ihtiyacının karşılanmasında kullanılmıştır. EÜAŞ tarafından Afşin-Elbistan Linyit Havzasındaki Kışlaköy ve Çöllolar sahalarında kömür üretimi yapılmaktadır. Ancak 06.02.2011 ve 10.02.2011 tarihlerinde meydana gelen heyelanların sonrasında Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 15.02.2011 tarihinde Çöllolar sahasındaki madencilik faaliyetleri durdurulmuştur. EÜAŞ'ın Afşin-Elbistan A ve B olmak üzere her iki santralinin kömür ihtiyacı, Afşin Elbistan Linyitleri İşletmesi tarafından işletilen ve yıllık proje üretim kapasitesi 18,6 milyon ton olarak belirlenmiş olan Kışlaköy sahasından karşılanmaktadır.

ÖYK'nın 26.08.2013 tarih ve 2013/146 sayılı kararı ve 26.08.2013 tarih ve 2013/148 sayılı kararları ile TKİ'ye bağlı Güney Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi ve Müesseseye bağlı Yeniköy Linyitleri İşletmesi uhdesindeki maden ruhsatlarının EÜAŞ'ın bağlı ortaklıklarından YEAS'a devri ile 26.08.2013 tarihinden itibaren YEAS bünyesinde madencilik faaliyetleri de yürütülmeye başlanmıştır. 26.08.2013 tarihinden 2013 yılı sonuna kadar geçen süreçte Güney Ege Linyitleri İşletmesine bağlı ocaklarda 1,3 milyon ton ve Yeniköy Linyitleri İşletmesine bağlı ocaklarda 2,7 milyon ton olmak üzere toplam 4 milyon ton tuvenan kömür üretimi yapılmıştır. 2013 yılında EÜAŞ'a ait ruhsat sahalarından 17,8 milyon ton program değerine karşılık YEAS üretimi hariç 21 milyon ton linyit kömürü üretimi yapılmıştır. EÜAŞ'ın 2013 yılı toplam tuvenan linyit kömürü üretimi 25 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

TTK 2013 yılında üretim faaliyetlerini 5 müessesesinde sürdürmüş ve 2012 yılına göre tuvenan taş kömürü üretimi %10 oranında azalma ile 2,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimin son üç senedir program hedeflerinden %25-%28 oranlarında düşük gerçekleşmesinde, müesseselerde yaşanan grizu kazası, degaj olayları ve ocak yangınları gibi olumsuzlukların yanı sıra, üretimin tamamen insan gücüne dayalı olmasına rağmen iş gücü yetersizliği etken olmuştur.

2013 yılında Türkiye toplam tuvenan kömür üretimi, linyit ve taşkömürü olarak 63,5 milyon ton olurken, bunun 60,7 milyon tonu linyit, 2,8 milyon tonu da taşkömürü üretimine aittir. 2013 yılında Türkiye genelindeki linyit kömürü üretiminin %37'si TKİ, %41'i EÜAŞ, taşkömürü üretiminin %79'u TTK, ham petrol üretiminin %73'ü ve doğal gaz üretiminin %55'i TPAO tarafından gerçekleştirilmiştir.

TPAO'nun ham petrol üretimi, 2013 yılında önceki yıla göre %5,8 oranında artarak 1,8 milyon ton olarak gerçekleşirken, doğal gaz üretimi %9,4 oranında azalarak 308 milyon Sm³ olmuştur.

Türkiye dünya bor rezervinin %73'üne yakın bir kısmına sahiptir. 2013 yılında dünya bor üretiminin %47'sini Türkiye gerçekleştirmiştir. Eti Maden İşletmeleri bor madeni üretiminde Türkiye'de tekel konumundadır. Eti Maden İşletmeleri bor satışında da dünya lideri olup, satışlarının %97 oranındaki bölümü yurt dışına yapılmıştır. 2013 yılı bor minerallerinden olan tinkal üretimi bir önceki yıla göre %80 oranında azalmıştır. Bor türevleri tesislerinde tuvenan cevherden ürün elde edilmesini sağlayan 'Çözme (Olukları) Üniteleri'nin devreye alınmasıyla birlikte konsantre tinkale olan ihtiyaç süreç içinde azalma göstermiştir. 1975 yılında 60 bin ton olarak başlayan konsantre tinkal üretimi 1990'da 552 bin tona, 2010 yılında 1 milyon tona çıkmış, boraks pentahidrat tesislerinde çözme oluklarının (tek kademede penta üretim tesislerinin) devreye girmesiyle azalan ihtiyaç doğrultusunda 2011'de 740 bin tona, 2012 yılında 666 bin tona düşmüş, 2013 yılında 13.06.2013 tarihine kadar 2 üniteden oluşan tesisin 1 ünitesinde çalışılarak sadece 131 bin ton konsantre tinkal üretimi yapılmış ve aynı tarih itibarıyla yıkama ünitesi faaliyetlerine son verilmiştir.

2) İmalat sanayii sektörü:

KİT'lerin başlıca tüketim malları, ara mallar ve yatırım malları üretimi 48 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 48 -KİT'lerin başlıca tüketim malları, ara malları ve yatırım malları üretimi

Tüketim malları	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
1-Tüketim malları:									
a)Gıda maddeleri									
-Et ve et ürünleri									
Kırmızı et (gövde et)	Ton	14.284	29.561	20.251	26.364	21.887	(4.477)	(17,0)	2,2
Kanatlı (beyaz) et	Ton	4.889	3.828	2.973	254	-	(254)	(100,0)	-
-Süt:									
Küçükbaş (koyun)	Ton	3.209	3.426	2.903	2.812	3.091	279	9,9	0,3
Büyükbaş (inek)	Ton	40.623	43.650	34.454	43.474	54.511	11.037	25,4	0,3
-Çay (paketli)	Ton	106.908	123.155	106.774	120.460	129.875	9.415	7,8	61,0
-Şeker	Bin ton	1.370	1.260	1.215	1.170	1.295	125	10,7	56,7
b)Dokuma ve giyim ürünleri:									
-Halı	m ²	6.159	2.818	-	-	-	-	-	-
c)Diğer									
-Gaz maskesi	Adet	12.942	13.682	8.354	18.133	23.055	4.922	27,1	100
-Kiremit	Bin adet	2.015	2.559	1.201	1.430	1.089	(341)	(23,8)	-
2-Ara mallar:									
-İspirto (alkol)	Bin lt	4.800	6.560	5.190	5.200	6.400	1.200	23,1	-
-Morfin hidrat	Ton	126	114	123	123	119	(4)	(3)	100
-Boraks (DH:dekahidrat)	Bin ton	88	147	179	158	145	(13)	(8,2)	100
-Borik asit	Ton	185	215	326	323	257	(66)	(20,4)	100
-Boraks (PH:pentahidrat)	Bin ton	491	700	845	863	799	(64)	(7,4)	100
-Karboksimetil selüloz	Ton	3.009	2.744	1.442	-	-	-	-	-
3-Yatırım malları:									
a)Madeni eşya üretimi:									
-Metal yapı malzemesi	Ton	1.891	1.497	1.668	1.433	1.617	184	12,8	-
b)Meslek, bilim, ölçü kontrol ve optik donatımı üretimi:									
-Kesici	Adet	180	302	71	12	22	10	83,3	-
-Ayrırcı	Adet	73	340	3	4	776	772	19.300,0	-
c)Demiryolu taşıtları:									
-Lokomotif	Adet	15	-	1	5	3	(2)	(40,0)	100
-Yolcu vagonu	Adet	87	40	153	120	125	5	4,2	100
-Yük vagonu	Adet	847	702	829	873	804	(69)	(7,9)	100

Kırmızı ve beyaz et üretimi ESK'nın faaliyetleri içerisinde yer almaktadır. ESK 2013 yılında faaliyetlerini; büyükbaş ve küçükbaş hayvan kesiminin yapıldığı 8 adet kırmızı et kombinasında sürdürmüştür. Söz konusu kombinalarda üretim kapasiteleri kırmızı et için 143,1 bin ton/yıldır. 2013 yılında geçen yıla göre %17 oranında azalma ile 21,9 bin ton kırmızı et üretimi gerçekleştirilirken, beyaz et üretimi yapılmamıştır. ESK'nın Sincan Kombinasında beyaz et üretiminden çekilmesi sonrasında 2013 yılında beyaz et üretimi

yapılmamış, kurum tarafından tavuk eti piyasadan temin ederek satılmaktadır. Kuruma bağlı kombinaların kesim ve üretim kapasiteleri dikkate alındığında, kapasite kullanım oranlarının; büyükbaş hayvanda % 15, küçükbaş hayvanda % 1 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

KİT'lerde çay üretimi; 2013 yılında 45 adet tasnifli kuru çay ve 2 adet paketleme fabrikasına sahip Çay-Kur tarafından gerçekleştirilmiştir. Tasnifli kuru çay fabrikalarının 32'si Rize, 8'i Trabzon, 4'ü Artvin ve 1'ide Giresun'da bulunmaktadır. 2013 yılında 45 adet fabrikada 7.075 ton/gün kapasite ile 130 bin ton paketli çay üretimi gerçekleştirilmiştir.

T. Şeker Fabrikaları AŞ 2013 yılı faaliyetlerini; 25 şeker fabrikası, 4 alkol fabrikası, 5 makine fabrikası, Ankara Elektromekanik Aygıtlar Fabrikası ve Tohum İşleme Fabrikası ile gerçekleştirmiştir.

Türkiye'de pancar şekeri üretimi, T. Şeker Fabrikaları AŞ'ye ait 25 adet ve özel sektöre ait 8 adet olmak üzere toplam 33 fabrikada yapılmaktadır. Türkiye'de kurulu şeker üretim kapasitesi 4,1 milyon ton/yıl olup, bunun; 3,1 milyon tonu pancar şekeri, 990 bin tonu nişasta bazlı şeker üreten tesislere aittir. Sektördeki pancar şekeri kurulu kapasitesi 2009-2013 döneminde 3,1 milyon ton değerinde sabit kalmıştır. Türkiye üretiminin %56,7'sini oluşturan T. Şeker Fabrikaları'nın üretimi önceki yıla göre %10,7 oranında artış göstermiştir.

MKE, Milli Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının taleplerini karşılamakta olup, 2013 yılında gaz maskesi üretimi bir önceki yıla göre %27 oranında artmıştır.

Perlitli beton kiremit üretimi yapan, özelleştirme kapsam ve programında bulunan Doğusan Boru San. ve Tic. AŞ tarafından 2013 yılında önceki yıla göre %23,8 oranında azalma ve %8,6 kapasite oranı ile 1.089 bin adet kiremit üretilmiştir.

Ara malı olarak kullanılmak üzere alkol (ispirto) üretimi Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kuruluşa bağlı Erzurum, Eskişehir, Malatya ve Turhal şeker fabrikaları bünyesinde alkol fabrikaları bulunmaktadır. Alkol üretimi, şeker üretim sürecinin son aşamasında elde edilen melastan gerçekleştirilmektedir. Melasın bünyesinde bulunan yaklaşık %50 oranındaki şeker teknolojik olarak geri kazanılmadığı için melas şurubu alkol, yem ve maya üretiminde kullanılmaktadır. Fabrikaların yıllık alkol üretim kapasitesi 57,6 milyon litredir. Talep azlığı ve diğer 3 fabrikanın çevre sorunları nedeniyle üretimin tamamı Eskişehir fabrikasında gerçekleştirilmiştir. 2013 yılında alkol üretimi geçen yıla göre %23,1 oranında artarak 6,4 milyon litre olarak gerçekleşmiş, kapasite kullanım oranı %110 olmuştur.

Morfin, TMO'nun 26.000 ton çizilmemiş haşhaş kapsülü işleme kapasitesine sahip Bolvadin Afyon Alkoloidleri fabrikasında üretilmektedir. Üretilen morfin ve türevleri, yurtiçi ihtiyacının karşılanması yanı sıra %95'i tıbbi amaçlı olarak ihraç edilmektedir. 2013 yılında işlenen haşhaş kapsülünün %0,413'ü oranında morfin ihtiva ettiği ve yurt dışı piyasada yer alan diğer ülkelerde bunun 5 katı olarak % 2 seviyesine kadar çıktığı dikkate alındığında, bu konuda alınacak daha çok mesafe bulunduğu anlaşılmaktadır.

Kapasite kullanım oranı kapsüle göre %108, morfine göre %104 oranında olmuştur.

Boraks ve borik asit üretimi Eti Maden İşletmeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Borik asit piyasasındaki daralmanın sonucu olarak stokların artması neticesinde geçen yıla göre %20 daha az Borik asit üretimi yapılmıştır.

Şeker Fabrikaları AŞ'nin Afyon, Ankara, Eskişehir, Erzincan ve Turhal'da olmak üzere 5 adet makine fabrikası ile Ankara'da bir adet Elektromekanik aygıtlar fabrikası bulunmaktadır. 2013 yılında önceki yıla göre %12,8 oranında artarak toplam 1.617 ton çelik konstrüksiyon imal edilmiştir.

TEMSAN'ın Ankara'da Orta ve Yüksek Gerilim Kesici ve Ayırıcı Fabrikası ve Diyarbakır'da Su Türbini ve Jeneratör Fabrikası olmak üzere iki fabrikası bulunmaktadır. Elektrik üretim ve dağıtımında kullanılan kesici ve ayırıcılar, su türbini, jeneratör, elektrik motoru gibi imalatlar ve ayrıca hidroelektrik santraller kurmakta ve işletmektedir. 2013 yılında %1,5 kapasite kullanım oranı ile 22 adet kesici, %38 kapasite kullanım oranı ile 776 adet ayırıcı üretimi gerçekleştirilmiştir.

TCDD'nin bağlı ortaklıkları olan TÜDEMSAŞ yük vagonu yapımı ve onarımı, TÜLOMSAŞ lokomotif ve yük vagonu yapımı ile bakım ve onarımı, TÜVASAŞ yolcu vagonu yapım ve onarımı alanlarında faaliyet göstermektedir. 2013 yılında 3 adet lokomotif üretimi gerçekleştirilmiş olup, TÜLOMSAŞ tarafından 174 adet, TÜDEMSAŞ tarafından 630 adet yük vagonu, TÜVASAŞ tarafından 125 adet yolcu vagonu imal edilmiştir. 2013 yılında çıkarılan "6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun" la, Türkiye'de yeni bir dönem başlamış; sektör rekabete açılmıştır.

Anılan Kanunla TCDD, altyapı işletmecisi olarak ve İDT statüsünde yapılandırılırken; demiryolu tren işletmecisi olarak "TCDD Taşımacılık Anonim Şirketi" unvanıyla yeni bir şirket kurulması öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemeye uygun yapılanma çalışmaları halen devam etmektedir.

3) Enerji (ikincil enerji) sektörü:

KİT'lerin ikincil enerji kaynağı üretimi 49 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 49 -İkincil enerji kaynakları

İkincil enerji	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
Elektrik (Brüt)	GWh	89.454	95.532	92.351	90.823	77.352	(13.471)	(14,8)	32,2

Türkiye'nin elektrik enerjisi kurulu gücü, son 10 yıllık periyotta yıllık ortalama %7 oranında artarak, 2004 yılında 38.844 MW iken 2013 yılında 64.008 MW seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde toplam kurulu güç içindeki termik tesislerin payı %65,6'dan %60,4'e düşerken, hidrolik tesislerin payı %34,3'den %34,8'e, %0,1 seviyesinde olan jeotermal ve rüzgâr tesislerinin payı ise %4,8'e yükselmiştir.

Türkiye'nin 2013 yılı elektrik enerjisi kurulu gücü 2012 yılına göre %12,2 oranında artarak 64.008 MW olarak gerçekleşmiş olup, bunun %37,2'si oranında 23.781 MW'ı EÜAŞ ve bağlı ortaklıklarına aittir.

EÜAŞ kurulu gücünün %45,6'sı (10.863 MW) termik, %54,4'ü (12.918 MW) hidroelektrik santrallere aittir. 10.863 MW olan EÜAŞ termik kurulu gücünün 6.704 MW ile

%61,7'sini kömür yakıtlı santraller, 3.779 MW ile %34,8'sini doğal gaz yakıtlı santraller, 381 MW ile %3,5'ini sıvı yakıtlı santraller oluşturmaktadır.

EÜAŞ bünyesindeki santrallerde 2013 yılında elektrik üretimi %14,8 oranında azalma ile brüt 77.352 GWh olmuştur. EÜAŞ yapmış olduğu bu üretimle Türkiye'de üretilen brüt 240.154 GWh'lik toplam elektrik enerjisinin %32,2'sini karşılamıştır. Üretimdeki düşüş büyük oranda, EÜAŞ ve bağlı ortaklıklarının toplam kurulu güç içindeki payı önceki yıl %44,3 iken, özelleştirmelerin etkisiyle cari yılda %37,2 seviyesine düşmesinden kaynaklanmaktadır. 2013 yılı EÜAŞ toplam brüt elektrik üretiminin 39.470 GWh'si (%51) hidroelektrik, 37.882 GWh'si (%49) da termik santrallerden gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de üretilen elektrik enerjisinin %66,6'sı ise; 3.421 MW kurulu güce sahip otoprodüktörler, 6.102 MW kurulu güce sahip "Yap-İşlet Santralleri", 2.336 MW kurulu güce sahip "Yap-İşlet-Devret Santralleri", 27.429 MW kurulu güce sahip serbest üretim şirketleri ve 938 MW kurulu güce sahip işletme hakkı gerçek ve tüzel kişilere devredilen santraller tarafından üretilmiştir. 2013 yılı Türkiye üretiminin kuruluşlara dağılımında; %32,21'i EÜAŞ'a, %36,16'sı serbest üretim şirketlerine, %18,42'si yap-işlet, %5,62'si yap-işlet-devret modeliyle çalışan üreticilere, %5,44'ü otoprodüktörlere, %2,15'i işletme hakkı devredilen santrallere aittir.

ac) Hizmetler sektörü:

(1) Ulaştırma-haberleşme:

KİT'lerin ulaştırma ve haberleşme sektöründeki başlıca üretimleri 50 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 50 –KİT’lerin başlıca ulaştırma ve haberleşme hizmetleri üretimi

Ulaştırma hizmetleri	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
1-Ulaştırma hizmetleri:									
a)Demiryolu:									
-Yolcu taşıma	Milyon yolcu km	5.374	5.491	5.882	4.598	3.775	(823)	(17,9)	100
-Yük taşıma	Milyon ton km	10.164	11.300	11.303	11.223	11.177	(46)	(0,4)	100
b)Denizyolu:									
-Gemi kurtarma	Adet	15	18	12	13	15	2	15,4	-
c)Petrol ve doğal gaz taşıma:									
-Doğal gaz	Milyon Sm ³	35.998	38.187	43.828	46.773	46.534	(239)	(0,5)	100
-Ham petrol (boru hattı)	Milyon ton/yıl	28	25	27	24	25	1	4,2	100
2-Haberleşme hizmetleri:									
a)Posta hizmetleri:									
-Mektup (1)	Milyon adet	1.090	1.034	1.009	1.019	959	(60)	(5,9)	100
-Kargo/APG/KKTG/Kurye(2)	Milyon adet	10,9	16	36	39	42	3	7,7	-
-Havale	Milyon adet	35,3	37,3	39,9	55,0	70,0	15	27,3	-
b)Telekomünikasyon hizmetleri:									
-Telgraf (yurt içi)	Bin adet	1.142	973	727	846	747	(99)	(11,7)	100
-Kablo-TV abonesi	Bin adet	1.141	1.230	1.261	1.251	1.182	(69,0)	(5,5)	100

(1)2009-2010 yılı değerlerine acele posta gönderi sayıları dahildir.

(2)2009-2010 yılı değerleri sadece koli sayılarını içerir.

Ulaştırma sektöründe demiryolu taşımacılığı Türkiye’de TCDD tarafından gerçekleştirilmektedir. 2013 yılında demiryolu ile 46,4 milyon kişi taşınmış ve bu yolcuların taşındığı mesafe 3,8 milyar yolcu/km olmuştur. Yolcuların %55 oranında 25,4 milyon kişisi banliyö, %45 oranında 21 milyon kişisi ana hat yolcusudur. Anahat yolcularının 4,2 milyon kişisini, Ankara-Eskişehir-Ankara, Ankara-Konya-Ankara ve Konya-Eskişehir-Konya arasında YHT ile taşınan yolcular oluşturmaktadır. YHT ile taşınan yolcu sayısında 2012 yılına göre % 25,6 oranında artış kaydedilmiştir. 2013 yılında geçen yıla göre, ana hat yolcu taşımalarında %5 oranında artma, banliyö yolcu taşımalarında ise %49 oranında azalma meydana gelmiştir. Banliyö hatlarında yolcu kaybının oluşmasında bu hatların devam etmekte olan yol yapım ve onarım çalışmaları nedeniyle kapatılmasının önemli etkisi bulunmaktadır.

Türkiye’deki hava meydanlarının işletilmesi, meydan yer hizmetlerinin sağlanması, hava trafik kontrol hizmetlerinin ifası, seyrüsefer sistem ve kolaylıklarının kurulması ve işletilmesi görevi DHMİ tarafından yürütülmektedir.

2013 yılında DHMİ tarafından işletilen 47 adet havalimanına inen-kalkan toplam uçak sayısı, geçen yıla göre %10,9 oranında artış göstererek 1.063 bin adete, yolcu sayısı ise %12,9 oranında artış göstererek 130.425 bin kişiye ulaşmıştır. 2013 yılında önceki yıla göre; uçak trafiğinde iç hatlarda %13 ve dış hatlarda %8,5 oranında; yolcu trafiğinde ise iç hatlarda %16,4 ve dış hatlarda %9,7 oranında artış meydana gelmiştir.

DHMI, Türkiye'deki hava meydanlarının işletilmesi, meydan yer hizmetlerinin sağlanması, hava trafik kontrol hizmetlerinin ifası, seyrüsefer sistem ve kolaylıklarının kurulması ve işletilmesi görevinin yanı sıra, YİD modeli ile havalimanları yaptırabilmektedir. Bu kapsamda, 2013 yılında İstanbul Yeni Havalimanının ihalesi yapılmıştır. Söz konusu havalimanı, ilk etabının en geç 42 ayda tamamlanarak işletmeye verilmesi suretiyle 25 yıllık işletme süresi için 22.152 Milyon Avro+ KDV bedelle ihale edilmiş ve 19.11.2013 tarihinde uygulama sözleşmesi imzalanmıştır.

Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri 2013 yılında; 549 adet seyir yardımcısı ile 416 adet yardımcı tesis, 449 adet fener, 11 adet sis düdüğü, 93 adet ışıklı-ışısız şamandıra, 21 adet racon, 7 adet alamet bıkın ile kıyı emniyeti hizmetini, 16 adet kurtarma gemisi, 2 adet yangın söndürme römorkörü ve 16 adet tahlisiye (can kurtarma) botu ile kurtarma hizmetlerini yürütmüş, 15 adet gemiye kurtarma yardımı hizmeti vermiştir. 2013 yılında kılavuzluk hizmeti verilen toplam gemi sayısı 55.060 adet olmuştur.

BOTAŞ, yerli ve yabancı menşeli ham petrolün borularla taşınması yanında, sıvılaştırılmış doğal gaz ve boru gazının satın alınması, yurt içinde taşınması ve ana müşterilere satılması faaliyetlerini yerine getirmektedir.

Haberleşme sektöründe posta hizmetleri, PTT tarafından yürütülmektedir. PTT işyeri sayısı 2013 yılı sonunda 1.096 adet merkez, 2.339 adet şube ve 1.087 adet acente olmak üzere toplam 4.522 adet olarak gerçekleşmiştir.

Gerek elektronik postanın, gerekse özel kargo ve koli şirketleri ile bankacılık hizmetlerinin gelişmesi, posta hizmetlerinde ana hizmet gurubu olarak kabul edilen mektup postası, koli, havale ve çek hizmetlerinin rekabet ortamına girmesine neden olmuştur. Telgraf hizmetleri ise teknolojik ve ekonomik önemini büyük ölçüde yitirerek en düşük seviyeye inmiştir. Acele posta gönderileri istikrarlı bir şekilde artmaktadır. 2013 yılında havale işlem sayısı, önceki yıla göre %35,7 oranında artış göstererek 70 milyon adet olarak gerçekleşmiştir. 31.12.2010 tarihinde PTT ile Karayolları Genel Müdürlüğü arasında ücretli geçiş yapılan yollarda Otomatik Geçiş Sistemi (OGS) ve Kartlı Geçiş Sistemi (KGS) dışında daha hızlı ve ekonomik bir model olarak öngörülen Hızlı Geçiş Sistemi 17.09.2012 tarihinde ülke çapında hizmete sunulmuştur. HGS ürün satış işlemlerinin yapılması amacıyla otoyollar üzerinde açılan PTT şube ve acente sayısı yıl sonunda 29 adet olmuştur. 2013 yılı itibarıyla PTT aracılığıyla 3,7 milyon adet, protokol imzalanan bankalar aracılığıyla da 1,9 milyon adet HGS ürünü satışı gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de uydu haberleşme hizmetleri 22.07.2004 tarihinden itibaren TÜRKSAT tarafından yürütülmektedir. Yapılan yasal düzenlemelerle Şirkete kablo TV şebekesinin işletilmesi ve e-Devlet Kapısının kurulması görevleri de verilmiştir. Şirket, sahibi olduğu uydularda kapasite kullanım oranlarında önemli artışlar sağlamış, Türksat-3A uydusunu hizmete vermiş, Türksat-4A ve Türksat-4B uydularını hizmete verme çalışmalarını son aşamaya getirmiştir.

(2) Ticaret sektörü:

KİT'lerin ticaret sektöründeki başlıca üretimleri 51 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 51 –KİT’lerin başlıca ticaret sektörü üretimi

Ticaret ürünleri	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
1-Kırtasiye ürünleri:									
-Klasör	Milyon ad.	2,1	2,2	2	2,3	1,5	(0,8)	(34,8)	-
-Toplu iğne	Ton	11	8,8	7,5	1,7	2,1	0,4	23,5	-
-Ataş	Milyon ad.	62,8	41,3	57,6	39,1	50	10,9	27,9	-
2-İlaç endüstrisi ürünleri:									
-Morfin hidrat	Ton	126	114	123	123	119	(4,0)	(3,3)	-

Kamu kuruluşlarının ihtiyaç duydukları malzemelerin tek elden, topluca, zamanında, istenilen kalitede ve uygun fiyatlarla temini DMO tarafından yürütülmektedir. DMO faaliyetlerini 7 Bölge Müdürlüğü, 4 İrtibat Bürosu ve Basım İşletmesi Müdürlüğü ile sürdürmektedir. İstanbul Basım İşletmesinde müşterilerin basılı evrak ihtiyaçlarının karşılanması yanında klasör, toplu iğne, ataş ve zarf üretimi gerçekleştirilmektedir.

TMO esas itibarıyla ticari bir kuruluş olup, ana görevi hububat alımı ve bu ürünlerin piyasada istikrarının temin edilmesi ve afyon ile uyuşturucu maddelere konulan devlet tekeli işletmektedir. TMO 2013 yılında 1.987 bin ton buğday, 20 bin ton haşhaş kapsülü, 200 bin ton arpa ve bir önceki yıla göre %1.057 artışla 1.402 bin ton mısır alımı yapmıştır. TMO bünyesinde sınaî üretim yapan bir alkaloid fabrikası bulunmaktadır. Afyon’un Bolvadin ilçesinde 1981 yılında kurulan Alkaloid Fabrikası, modern teknolojisi ve 26 bin ton çizilmemiş haşhaş kapsülü işleme kapasitesi ile dünyanın belli başlı işletmeleri arasındadır. Alkaloid Fabrikasında 2013 yılında 27,1 bin ton kapsül işlenerek 119 ton morfin hidrat üretilmiştir.

Ankara’nın ihtiyacı olan doğalgazın BOTAŞ’tan alınarak şehir içi dağıtım şebekesi vasıtasıyla abonelere ulaştırılması alanında faaliyet gösteren Başkent Doğalgaz AŞ’nin 31.05.2013 tarihinde imzalanan hisse satış sözleşmesi ile özelleştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Nisan 2013 sonu itibarıyla Şirketin BOTAŞ’tan 1,1 milyar TL tutarında 1,167 milyar Sm³ gaz çekişi olmuş, 982,6 milyon Sm³ gaz satışı gerçekleşmiştir.

TP Petrol Dağıtım AŞ’nin doğrudan bir üretim faaliyeti bulunmamakta, EPDK mevzuatı çerçevesinde satın aldığı akaryakıtın dağıtımını yaparak faaliyet sahasındaki müşteri ve bayilere yeterli, kaliteli ve sürekli akaryakıt sağlama hizmeti vermektedir. 2013 yılında 675 bin m³ beyaz ürün (benzin, motorin, gaz yağı) ve 154 bin ton siyah ürün (fuel oil, diğer) satışı yapan şirket, 2013 yılı akaryakıt dağıtım pazarında tonaj sıralamasında 6. olmuştur.

ad) Diğer hizmetler sektörü:

KİT’lerin diğer hizmetler sektöründeki başlıca üretimleri 52 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 52 –KİT’lerin başlıca diğer hizmetler üretimi

Ticaret ürünleri	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		Türkiye 2013 yılı Üretimi içindeki KİT payı %
							Miktar	%	
1-Bankacılık ürünleri:									
-Kredi kartı	Milyon ad.	4,3	5,3	5,6	5,6	6,6	1	17,9	-
-Banka kartı	Milyon ad.	19,8	21,3	24,8	28,4	32,5	4	14,4	-
2-İnşaat sektörü üretimleri:									
-Konut ve villa	Adet	4.665	12.722	10.884	17.515	12.260	(5.255)	(30,0)	-
-Ticari ünite	Adet	120	555	604	1.823	2.259	436	23,9	-

tta Gayrimenkul AŞ, 2010 yılında özelleştirilen Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri'nin elinde bulunan ya da özelleştirme sürecinde bulunan gayrimenkullerle ilgili olarak yapılan ifraz ve tevhit çalışmalarına yardımcı olmak, her tür ve ölçekte plan, imar planı ile değişiklik ve revizyonlarını ve imar uygulamasına ilişkin parselasyon planlarının hazırlanması alanlarında faaliyet göstermektedir. Şirket 2013 yılından itibaren bazı arsaların satışı ve Erzurum Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezlerinin işletilmesi ile ilgili olarak Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca görevlendirilmiştir. 2013 yılında, merkezi Erzurum'da olmak üzere Şirket bünyesinde Erzurum Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezleri İşletme Daire Başkanlığı birimi oluşturulmuştur. 2013 yılında Şirketin 15,7 milyon TL tutarındaki toplam satışlarının tamamını tütün satışları teşkil etmiştir.

Sektörde faaliyet gösteren Arıcak Turizm ve Ticaret AŞ'nin Fethiye'de bulunan 4 yıldızlı 124 odalı ve 256 yatak kapasiteli Aries Oteli, 07.11.2007 tarihli sözleşme ile 5 yıllığına kiraya verilmiştir. Şirketin başkaca bir faaliyeti bulunmamaktadır.

Bileşim Alternatif Dağıtım Kanalları ve Ödeme Sistemleri AŞ; kredili bankacılık ürünleri, kartlı ve/veya elektronik ödeme sistemleri, çağrı merkezleri, internet bankacılığı, ATM ve diğer elektronik bankacılık uygulamaları, üye işyeri çalışmaları alanlarında mevcut veya teknolojik gelişmelerden ötürü ortaya çıkacak her türlü faaliyette bulunmaktadır. Şirket 2013 yılında 8.402 adet ATM, 242.274 adet POS makinesi hizmeti vermiştir.

Emlak Konut GYO; inşaat, emlak, müteahhitlik, mühendislik, proje işleri vb. alanlarda faaliyet göstermekteyken, YPK'nın 04.08.1999 tarih ve 99/T-29 sayılı kararı ile sermaye piyasası mevzuatına göre faaliyet gösterecek gayrimenkul yatırım ortaklığına dönüştürülmüştür. Şirket 2013 yılında gelir paylaşım yöntemine göre 8.155 adet konut, 1.904 adet ticari ünite, 1 adet okul ve sosyal donatı, 4734 sayılı Kanun kapsamında 4.105 adet konut, 355 adet ticari ünite, 4 adet okul ve sosyal donatı, başlangıçtan 2013 yılının sonuna kadar gelir paylaşım yöntemiyle 66.709 adet konut, 5.437 adet ticari ünite, 45 adet okul ve sosyal donatı; 4734 sayılı Kanun kapsamında 14.521 adet konut, 538 adet ticari ünite, 20 adet okul ve sosyal donatı üretmiş, toplam 83.892 adet konut ve işyerini satışa sunmuştur.

Emlak Konut GYO tarafından gelir paylaşımı ve Kamu İhale Kanunu kapsamında üretilen toplam konut ve villa adetleri bir önceki yıla göre %30 oranında azalmakla birlikte, tüm inşaat üretimleri (konut, villa, ticari ünite, okul ve sosyal tesisler) değerlendirildiğinde, bir önceki yıla göre 1,15 milyon m² daha fazla büyüklükteki projeler gerçekleştirilmiştir.

Halk GYO; 26.10.2010 tarihinde kurulmuş olup, faaliyet konusu, gayrimenkul portföyü oluşturmak, geliştirmek ve gayrimenkule dayalı sermaye araçlarına yatırım yapmaktır. 2013 yıl sonu itibarıyla Şirket'in toplam portföy değeri 1.304.695 bin TL'dir. Toplam portföyün %34 oranında 438.372 bin TL'sini binalar, %52 oranında 689.965bin TL'sini gayrimenkul projeleri ve %14 oranında 176.357 bin TL'sini de para ve sermaye piyasası araçları oluşturmuştur. Şirket 22 adet gayrimenkulünü kiraya vermiş olup bunlardan 28,9 milyon TL kira geliri elde etmiştir.

Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret AŞ'nin faaliyet alanı; inşaat, taahhüt, proje, müşavirlik ve mühendislik etütleri yapmak, restorasyon için restorasyon mimarı, sedefkâr, sanat tarihçisi, kalemkâr vb. meslek mensuplarını kadrosunda bulundurmak ve bu meslek guruplarıyla ilgili okul, enstitü, araştırma merkezi vb. eğitim tesisleri kurmak, yönetmek, işletmek veya işletilmesini sağlamak olup, 1 adet devam eden restorasyon projesi bulunmaktadır.

Fintek Finansal Teknoloji Hizmetleri AŞ; 2001 yılında bilgi işlem faaliyetlerinin yürütülmesinin yanında, her nevi yazılım, donanım, network yapılarının kurulması, bakım ve destek hizmetlerinin sağlanması amacıyla kurulmuş olup, 01.06.2005 tarihinden bu yana T.C. Ziraat Bankası ve iştiraklerinin bilgi işlem faaliyetlerinin yürütülmesi hususunda hizmet vermektedir.

Türkiye'deki tek uygulama olan teknoloji serbest bölgesini de içeren Tübitak Marmara Teknokent AŞ'nin kuruluş amacı, Ar-Ge çalışması yapacak yerli ve yabancı firmalara imkân sunarak, bu firmaların talep ettikleri girdileri ve üretimleriyle ülke ekonomisine daha büyük katkıda bulunmalarını sağlamaktır. Şirketin gelirleri; Ar-Ge yapan firmalara verilen hizmetlerin bedellerinden ve firmalara tahsis edilen gayrimenkullerin kira gelirlerinden oluşmaktadır.

b) Mali kuruluşlar:

ba) Bankacılık:

2013 yılında Türk bankacılık sektörü ekonomik faaliyetlerin finansmanı işlevini sürdürmeye devam etmiştir. Türkiye Bankalar Birliği'ne üye 45 bankanın toplam aktifleri 2013 yılında %26 oranında büyüyerek 1,6 trilyon TL olurken, aktif büyümesinin %73'ü kredilerden kaynaklanmıştır. Sektörün 2013 yılı toplam net dönem kârı %4,4 oranında artarak 23,6 milyar TL olmuştur. Sektörün sermaye yeterliliği %15,4 oranı ile hedef rasyonun üzerindedir.

Bankacılık sektörü ihtiyaçları doğrultusunda şube ve personel sayılarını arttırmıştır. TBB'ne üye bankaların toplam şube sayıları 789 adet artarak 11.023'e; istihdam edilen personel sayıları 11.367 kişi artarak 197.465'e yükselmiştir.

Kamu sermayeli bankaların 2009-2013 yılları mevduatı ve kredileri ve sektör değerleriyle karşılaştırmalı olarak 53 ve 54 sayılı çizelgede verilmiştir.

Çizelge : 53- Kamu sermayeli bankaların mevduat toplamının mevduat bankaları içindeki yeri (Milyon TL)

Mevduat türü	2009			2010			2011			2012			2013		
	Mevduat bankaları	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Mevduat bankaları	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Mevduat bankaları	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Mevduat bankaları	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Mevduat bankaları	Kamu sermayeli bankalar	Payı %
Tasarıf mevduatı	200.658	68.516	34,1	241.971	80.766	33,4	270.786	80.583	29,8	293.590	84.621	28,8	330.986	91.989	27,8
Resmî kuruluşlar	21.311	12.915	60,6	26.097	16.310	62,5	32.147	18.590	57,8	39.858	21.876	54,9	47.763	25.307	53,0
Ticari kuruluşlar	81.520	15.888	19,5	114.244	28.786	25,2	105.828	18.399	17,4	125.896	23.241	18,6	148.115	31.993	21,6
Bankalar mevduatı	17.347	2.518	14,5	28.495	5.698	20,0	39.677	10.385	26,2	43.052	14.682	34,1	55.574	18.168	32,7
Döviz tevdiat	162.667	32.085	19,7	171.134	34.867	20,4	210.269	39.545	18,8	218.538	40.355	18,5	311.384	61.295	19,7
Diğer	22.603	10.213	45,2	30.822	13.680	44,4	29.602	9.745	32,9	34.737	11.313	32,6	33.097	9.717	29,4
Kıymetli madenler	994	185	18,6	1.917	473	24,7	10.612	2066	19,5	14.345	2.852	19,8	16.394	4.022	24,5
Toplam	507.100	142.320	28,1	614.680	180.580	29,4	698.920	179.313	25,7	770.016	198.940	25,8	943.313	242.491	25,7

Çizelge: 54- Mevduat bankalarının toplam kredileri içindeki kamu sermayeli banka kredilerinin yeri (Milyon TL)

Kredi türü	2009			2010			2011			2012			2013		
	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %	Tüm bankalar	Kamu sermayeli bankalar	Payı %
1- Mevduat bankaları:															
a) Krediler ve Alacaklar	361.415	68.701	19,0	487.069	101.164	20,8	633.324	127.122	20,1	728.169	136.181	18,7	957.291	194.667	20,3
b) Takipteki krediler (Brüt)	20.342	2.523	12,4	18.537	2.613	14,1	17.368	2.532	14,6	21.588	4.018	18,6	26.931	4.663	17,3
c) Özel karşılıklar (-)	(17.217)	(2.041)	11,9	(15.690)	(2.038)	13,0	(13.974)	(2.008)	14,4	(16.239)	(2.878)	17,7	(20.884)	(3.434)	16,4
d) Net takipteki krediler	3.125	482	15,4	2.847	575	20,2	3.394	524	15,4	5.349	1.140	21,3	6.047	1.229	20,3
Toplam (1)	364.540	69.183	19,0	489.916	101.739	20,8	636.718	127.646	20,0	733.518	137.321	18,7	963.338	195.896	20,3
2- Kalkınma ve yatırım bankaları:															
a) Krediler ve alacaklar:	16.391	10.858	66,2	18.880	11.980	63,5	27.488	17.662	64,3	35.342	24.508	69,3	52.044	37.092	71,3
b) Takipteki krediler (Brüt)	329	197	59,9	339	199	58,7	351	210	59,8	299	210	70,2	425	242	56,9
c) Özel karşılıklar (-)	(247)	(169)	68,4	(273)	(172)	63,0	(268)	(161)	60,0	(220)	(162)	73,6	(283)	(161)	56,9
d) Net takipteki krediler	82	28	34,1	66	27	40,9	83	49	59,0	79	48	60,1	142	81	57,0
Toplam (2)	16.473	10.886	66,1	18.946	12.007	63,4	27.571	17.711	64,2	35.421	24.556	69,3	52.186	37.173	71,2
Genel toplam	381.013	80.069	21,0	508.862	113.746	22,4	664.289	145.337	21,8	768.939	161.877	21,1	1.015.524	233.069	23,0

Türkiye’de 2013 yıl sonu itibarıyla faaliyet gösteren banka sayısı 49 olmuştur. Bunlardan 4 adedi katılım bankasıdır. Bankacılık Kanunu’nun 79 uncu maddesi hükümlerine göre kurulmuş ve tüzel kişiliğe haiz kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan TBB’ye üye Türkiye’de faaliyet gösteren banka sayısı 2013 yıl sonu itibarıyla 45 olup, bunların; 32’si mevduat bankası, 13’ü kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 2’si kamusal sermayeli, 12’si özel sermayeli, 17’si yabancı sermayeli ve 1’i TMSF bünyesindedir. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3’ü kamu sermayeli, 6’sı özel sermayeli ve 4’ü yabancı sermayeli bankadır.

2013 yılında TBB’ye üye olarak Türkiye’de mevduat, kalkınma ve yatırım bankası olarak faaliyet gösteren 45 bankadan; 5’i (T.C. Ziraat Bankası, T. Halk Bankası, İller Bankası, T. Kalkınma Bankası ve Türk Eximbank) kamusal sermayeli bankalar olup, 2’si mevduat bankası, 3’ü kalkınma ve yatırım bankası statüsündedir. Kamusal sermayeli T. Emlak Bankası ise tasfiye halindedir.

Sektörün toplam mevduat değerleri dikkate alındığında; kamu sermayeli bankaların sektör toplam mevduatından aldıkları pay, 2012 yılında %25,8 iken 2013 yılında 0,1 puan azalarak %25,7 olmuştur.

Bankacılık sektörünün toplam kredileri, önceki yıla göre 2013 yılında %32 oranında 246,6 milyar TL artarak 1.015,5 milyar TL’ye ulaşırken, kamu sermayeli bankaların kredileri aynı dönemde %44 oranında 71 milyar TL artarak 233 milyar TL’ye ulaşmıştır.

Sektörün toplam kredileri 2012 yılında toplam aktifin %59,2’sini oluştururken, kamu sermayeli bankaların kredileri aktiflerinin %53,6’sını oluşturmuş; 2013 yılında bankacılık sektörünün toplam kredileri, toplam aktifin %62,1’ini, kamu sermayeli bankaların kredileri ise, aktiflerinin %59,7’sini oluşturmuştur.

Kamu sermayeli bankaların toplam kredileri, 2012 yıl sonunda sektörün %21,1’ini oluştururken, 2013 yıl sonunda bu oran %23’e yükselmiştir.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının 2012 yıl sonu itibarıyla kullandıkları krediler, tüm mevduat bankaları kredileri içinde %18,7 oranında yer alırken, bu oran 2013 yıl sonunda %20,3’e yükselmiştir.

Diğer yandan, kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarının 2012 yıl sonundaki kredileri, sektör kalkınma ve yatırım bankaları içinde %69,3 oranında yer alırken, bu oran 2013 yıl sonunda %71,2 olarak gerçekleşmiştir.

2012 yılında kamu mevduat bankalarının brüt takipteki kredilerinin, mevduat bankaları takipteki kredileri içindeki payı %18,6 olup, 2013 yıl sonunda bu oran %17,3’e, kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarının 2012 yılındaki brüt takipteki kredilerinin kalkınma ve yatırım bankaları takipteki kredileri içindeki payı %70,2 düzeyinde iken, bu oran 2013 yıl sonunda %56,9’a gerilemiştir.

(1) Kamu sermayeli mevduat ve ticaret bankaları:

Kamu sermayeli mevduat ve ticaret bankalarının sektör bankaları ile birlikte önemli finansal verilerine 55 sayılı çizelgede yer verilmiştir.

Çizelge : 55 –Mevduat bankalarının finansal değerleri

(Milyon TL)

Finansal değerler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
1- Öz kaynaklar:							
a) Diğer mevduat bankaları	77.719	94.076	101.190	128.063	133.441	5.378	4,2
b) Kamu bankaları	16.114	20.903	21.817	29.490	32.513	3.023	10,3
Toplam (1)	93.833	114.979	123.007	157.553	165.954	8.401	5,3
2- Mevduat:							
a) Diğer mevduat bankaları	364.779	434.103	519.606	571.076	700.822	129.746	22,7
b) Kamu bankaları	142.479	180.578	179.314	198.940	242.491	43.551	21,9
Toplam (2)	507.258	614.681	698.920	770.016	943.313	173.297	22,5
3- Krediler ve alacaklar:							
a) Diğer mevduat bankaları	295.357	388.177	509.072	596.198	767.442	171.244	28,7
b) Kamu bankaları	69.183	101.739	127.646	137.320	195.896	58.576	42,7
Toplam (3)	364.540	489.916	636.718	733.518	963.338	229.820	31,3
4- Finansal varlıklar (net):							
a) Diğer mevduat bankaları	185.011	207.548	201.948	199.109	207.946	8.837	4,4
b) Kamu bankaları	92.361	96.559	94.112	88.424	91.258	2.834	3,2
Toplam (4)	277.372	304.107	296.060	287.533	299.204	11.671	4,1
5- Toplam aktifler:							
a) Diğer mevduat bankaları	586.333	706.845	867.314	974.266	1.217.784	243.518	25,0
b) Kamu bankaları	185.179	224.102	251.805	271.150	347.474	76.324	28,1
Toplam (5)	771.512	930.947	1.119.119	1.245.416	1.565.258	319.842	25,7
6- Net dönem kârı:							
a) Diğer mevduat bankaları	13.348	14.795	14.031	16.294	16.392	98	0,6
b) Kamu bankaları	5.142	5.723	4.146	5.245	6.081	836	15,9
Toplam (6)	18.490	20.518	18.177	21.539	22.473	934	4,3

Kamu sermayeli mevduat bankaları (T.C. Ziraat Bankası ve T. Halk Bankası) 2013 faaliyetleri sonunda toplam aktifler, krediler, öz kaynak ve net dönem karı artışında sektörün üzerinde; mevduat ve finansal varlıklar (net) artışında ise sektörün altında oranlarda artış sağlamıştır.

Kamu sermayeli mevduat ve ticaret bankalarının sektör bankaları ile birlikte seçilmiş performans verilerine 56 sayılı çizelgede yer verilmiştir.

Çizelge : 56- Mevduat bankalarına ait rasyolar

Rasyolar	Mevduat bankaları						T.C. Ziraat Bankası						T. Halk Bankası							
	2009		2010		2011		2012		2013		2009		2010		2011		2012		2013	
Sermaye yeterlilik standart oranı	19,3	17,7	15,5	17,2	14,6	23,2	19,2	15,6	19	13,2	16	15,9	14,3	16,2	13,9					
Öz kaynaklar / toplam aktifler	12,2	12,4	11	12,7	10,6	8,3	8,9	8,2	10,5	8,9	9,5	10,2	9,5	11,4	10,1					
Toplam krediler ve alacaklar/toplam aktifler	47,3	52,6	56,9	58,9	61,5	29,5	38	44,5	43,9	53,5	53,5	60,7	61,7	60,9	60,6					
Tüketici kredileri/toplam krediler ve alacaklar	35,2	35,3	34,3	35,2	33,1	45,6	40,6	42,5	40,4	33,6	22,8	25,6	26,5	26,6	27,2					
Takipteki krediler (brüt)/toplam krediler ve alacaklar	5,6	3,8	2,7	2,9	2,8	2,3	1,5	1,2	2,9	2,2	5,1	4	3	3	2,6					
Finansal varlıklar (net)/toplam aktifler	36	32,7	26,6	23,1	19,4	57	50,5	44	40,2	30,3	35,2	27,7	25,6	21,2	20,4					
Likit aktifler / toplam aktifler	33,1	32,9	31	31,4	28,8	32,7	36,3	33,5	37,4	36,7	15,4	18,2	19,9	22,7	22,5					
Net dönem kâr / toplam aktifler	2,4	2,2	1,6	1,7	1,4	2,8	2,5	1,3	1,6	1,6	2,7	2,8	2,2	2,4	2					
Net dönem kâr / öz kaynaklar	19,7	17,8	14,8	13,7	13,5	33,9	27,6	15,9	15,4	18,1	28,3	27	23,7	21,1	19,4					
Grup payı :	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Toplam kaynaklar (toplam aktifler)	-	-	-	-	-	16,1	16,2	14,4	13,1	13,3	7,9	7,8	8,1	8,7	8,9					
Toplam krediler ve alacaklar	-	-	-	-	-	10,1	11,7	11,2	9,7	11,5	8,9	9	8,8	9	8,8					
Toplam mevduat	-	-	-	-	-	19,4	20,5	16,1	15,4	15	8,7	8,9	9,4	10,4	12,6					

T.C. Ziraat Bankası'nın 2013 yıl sonu itibarıyla aktif büyüklüğü bir önceki yıla göre %27,4 oranında artışla 207,5 milyar TL'ye yükselmiş, aktif büyüklüğü itibarıyla 2. sırada yer alan Banka'nın bankacılık sektöründen aldığı pay %12,7, mevduat bankaları içindeki payı da %13,3 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında aktif kalemler içindeki finansal varlıkları (menkul kıymetler cüzdanı) bir önceki döneme göre %4,1 oranında azalarak 62,8 milyar TL'ye gerilemiş ve bunun sonucu olarak, aktifler içindeki payı önceki yılda %40,2 iken %30,3'e düşmüştür. 2013 yıl sonu itibarıyla, yabancı kaynakların içinde mevduatın payı önceki yıla göre %4,7 oranında azalarak 141,7 milyar TL olmuştur.

Sektörde ticari ve diğer kuruluşlar vadesiz mevduatı, sektörün toplam vadesiz mevduatının %24,5'ini, sektör toplam mevduatının %4,4'ünü oluşturmakta iken; bu oranlar T.C. Ziraat Bankası AŞ'de sırasıyla %16,4 ve %3,3 şeklinde sektörün gerisinde kalmıştır. Bu oranlar Banka'nın ticari ve kurumsal müşterilerden yeterli verimi sağlayamadığını, sektörün gerisinde kaldığını göstermektedir.

2012 yıl sonunda Banka aktifinin %43,9'unu oluşturan toplam krediler, 2013 yıl sonunda 111 milyar TL ile aktifin %53,5'ini oluşturmuştur. Mevduat bankalarında bu oran 2012 yılında %58,9, 2013 yılında ise %61,5 olarak gerçekleşmiştir. Banka'nın kredilerinde son yıllarda yüksek tutar ve oranlarda artış izlenmiştir.

Banka'nın mevduat bankaları toplam kaynaklarından aldığı pay 2012 yıl sonunda %13,1 iken, 2013 yıl sonunda %13,3'e; benzer şekilde toplam kredilerden aldığı grup payı %9,7'den %11,5'e yükselmiş ancak toplam mevduat içerisindeki payı ise %15,4'den %15'e gerilemiştir.

Takipteki krediler (brüt)/toplam krediler ve alacak oranı, 2012 yıl sonunda sektörde %2,8 iken, 2013 yıl sonunda 0,1 puan azalarak %2,7'ye gerilemesine karşın; Banka'da 2012 yıl sonunda %2,9 iken, 0,7 puan azalarak 2013 yıl sonunda %2,2'ye gerilemiştir. Takipteki krediler (brüt) sektörde 2013 yıl sonu itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre %25 oranında artarken; Bankada aynı dönemde %17,4 oranında artış kaydetmiştir. Banka'nın kredi takip artış oranı ile genel takip oranları; kredilerden sağlanan yıllık %55,5'lik artışın önemli ölçüdeki etkisiyle sektörün altında gerçekleşmiştir.

BKM verilerine göre T.C. Ziraat Bankası, 2012 yıl sonu itibarıyla sektörün kredi kartları toplamı içindeki payı 3.423 bin adet ve %6,3'den, 2013 yıl sonu itibarıyla 3.319 bin adet ve %5,8'e gerilemiş; 2012 yıl sonu kredi kartı cirosu ile sektör cirosunun %2,7'sine sahip iken 2013 yıl sonu da aynı oranı muhafaza etmiştir.

T.C. Ziraat Bankası kredi kartı sayısı ve işlem cirosu bakımından büyüklüğüne uygun bir konumda olmayıp, sektörün gerisinde kalmıştır.

2013 yıl sonu itibarıyla bankacılık sektöründe internet bankacılığı müşteri sayısı önceki yıl sonuna göre %18 oranında artarak 12,4 milyon kişiye; yapılan toplam işlemler ise %22 oranında artarak 2.153 milyar TL'ye ulaşmıştır. Ziraat Bankası'nın 2013 yıl sonu itibarıyla; toplam internet bankacılığı müşteri sayısı içindeki payı %7,6, yapılan toplam işlemler içindeki payı ise %3,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar da sektör büyüklüğünün çok altındadır.

Mevduat bankalarının aktif toplamı 2012 yılında %25,7, T. Halk Bankası'nın %29,2 oranında artmış; bunun sonucu olarak Banka'nın aktiflerinin tüm mevduat bankaları aktif

toplamındaki payı önceki dönem %8,7 iken, 2013 yıl sonunda %8,9'a yükselmiştir. 2013 yıl sonunda bankacılık sektörü aktif büyüklüğü sıralamasında, Halk Bankası 140 milyar TL ile 6. sırada yer almıştır.

T. Halk Bankasının kullandığı nakdi krediler önceki döneme göre 2013 yıl sonunda %28,7 oranında, mevduat bankalarının kullandığı nakdi krediler %31,3 oranında artış göstermiştir. Bunun sonucu olarak Banka'nın kredilerinin mevduat bankaları içindeki payı ise %9'dan %8,8'e gerilemiştir. Diğer yandan, Bankanın toplam aktiflerinin %60,6'sını krediler oluşturmuş olup, bu oran mevduat bankalarında %61,5 olarak gerçekleşmiştir.

Mevduat bankalarında brüt takipteki krediler önceki döneme göre %24,7 oranında artmış, T. Halk Bankası'nın takipteki alacakları ise önceki döneme göre %14,5 oranında artmış, mevduat bankalarının brüt takipteki alacaklar toplamında Banka'nın payı ise 0,8 puan azalarak %9,1'den %8,3'e gerilemiştir.

Takipteki krediler (brüt)/toplam krediler ve alacaklar oranı, 2012 yıl sonunda sektörde %2,9 iken, 2013 yıl sonunda 0,1 puan artarak %2,8' gerilemesine karşın; Banka'da 2012 yıl sonunda %3 iken, 2013 yıl sonunda %2,6 olmuştur. Banka'nın kredi takip artış oranı ile genel takip oranları sektörün altında gerçekleşmiştir.

T. Halk Bankası kredi kart pazar payını arttırmaya yönelik olarak kredi kart markası "Paraf" kartı oluşturarak piyasaya girmiştir. 2012 yıl sonu itibarıyla 2.400 bin adet kredi kart sayısı ile sektör toplamının %4,4'üne, 7 milyar TL kredi kartı cirosu ile sektör cirosunun %1,9'una sahip iken; 2013 yıl sonu itibarıyla 3.249 bin adet kredi kart sayısı ile sektör toplamının %5,7'sine, 11,9 milyar TL kredi kartı cirosu ile sektör cirosunun %2,8'ine sahiptir.

T. Halk Bankası kredi kartı sayısı ve işlem cirosu bakımından Banka büyüklüğüne uygun bir konumda olmayıp, sektörün gerisinde kalmıştır.

Mevduat bankalarının net dönem kârı 2013 yıl sonunda bir önceki yıla göre %4,3 oranında 934 milyon TL artışla 22,5 milyar TL olarak gerçekleşirken; T. Halk Bankası'nın net dönem kârı önceki yıla göre %6 oranında 156 milyon TL artarak 2,8 milyar TL, T.C. Ziraat Bankasının dönem net kârı önceki yıla göre %25,7 oranında 680 milyon TL artışla 3,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

(2) Kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları:

2013 yıl sonu itibarıyla, 3'ü kamu sermayeli 10'u özel sermayeli olmak üzere toplam 13 mevduat kabul etmeyen kalkınma ve yatırım bankası mevcuttur.

Kamu sermayeli bankalardan İller Bankası yerel yönetimleri, Türkiye Eximbank AŞ ihracatı, T. Kalkınma Bankası AŞ ise enerji, turizm ve sanayi sektörünü finanse etmektedir.

Kalkınma ve yatırım bankaları varlık ve kaynaklar itibarıyla 2012 yıl sonunda tüm bankacılık sektörü aktifinin %4'ünü oluştururken, 2013 yıl sonunda bu oran %4,3'e yükselmiştir.

Kalkınma ve yatırım bankalarının toplam kredileri, önceki yıl sonuna göre 2013 yıl sonunda %47,3 oranında, tüm bankacılık sektörünün toplam kredileri de %32 oranında artmış; bu nedenle kalkınma ve yatırım bankalarının toplam krediler itibarıyla tüm sektörden aldığı pay, 2012 yıl sonunda %4,6 iken, 2013 yıl sonunda %5,1'e yükselmiştir.

Kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarının sektör bankaları ile birlikte önemli finansal verileri 57 sayılı, seçilmiş performans verilerine 58 sayılı çizelgede yer verilmiştir.

Çizelge : 57 – Kalkınma ve yatırım bankalarının finansal değerleri

(Milyon TL)

Finansal veriler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
1- Krediler ve alacaklar:							
a) Diğer kalkınma ve yat. bankaları	5.587	6.939	9.861	10.865	15.034	4.169	38,4
b) Kamu bankaları	10.886	12.007	17.710	24.556	37.153	12.597	51,3
Toplam (1)	16.473	18.946	27.571	35.421	52.187	16.766	47,3
2- Özkaynaklar:							
a) Diğer kalkınma ve yat. bankaları	2.255	2.588	2.809	3.452	4.241	789	22,9
b) Kamu bankaları	10.830	11.520	12.636	13.558	14.697	1.139	8,4
Toplam (2)	12.635	14.108	15.445	17.010	18.938	1.928	11,3
3- Toplam aktifler:							
a) Diğer kalkınma ve yat. bankaları	11.237	13.366	17.746	21.746	27.032	5.286	24,3
b) Kamu bankaları	15.874	17.563	23.847	30.980	43.080	12.100	39,1
Toplam (3)	27.021	30.929	41.593	52.726	70.112	17.386	33,0
4- Net dönem kârı							
a) Diğer kalkınma ve yat. bankaları	275	325	364	510	530	20	3,9
b) Kamu bankaları	713	517	501	557	610	53	9,5
Toplam (4)	988	842	865	1.067	1.140	73	6,8

Çizelge : 58 – Kalkınma ve yatırım bankalarına ait bazı rasyolar (%)

Rasyolar	Kalkınma ve yat. bankaları				T. Kalkınma Bankası				T. Eximbank				İller Bankası							
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013					
Sermaye yeterlilik standart oranı	60,3	58,6	48,2	34,3	32,7	70	75,2	58,3	25,2	21,4	126	142,8	95,9	25,1	26,2	66,4	73,1	64,9	62,5	59,9
Öz kaynaklar / toplam aktifler	46,8	45,6	37,1	32,3	27	38,8	32,2	18,9	20,1	17	56,4	57,7	37,8	23,8	15,7	77,7	76,2	74,1	73,6	69,3
Toplam krediler ve alacaklar/toplam aktifler	61	61,3	66,3	67,2	74,4	62,3	73,8	66,5	78,5	77,6	60,2	66,1	83,5	86,3	92,8	77,1	68,9	68,3	70,8	77,2
Takipteki krediler (brüt)/toplam krediler	2	1,8	1,3	0,8	0,8	11,7	6,6	5,1	4,3	4,5	2,6	2,9	1,4	0,8	0,5					
Likit aktifler / toplam aktifler	32	31,3	29,2	29,9	21,8	25,2	18,7	29,2	17	18,6	34,5	19,3	10,7	11,3	4,9	20,2	29,3	30,2	27,7	20
Net dönem kârı / toplam aktifler	3,7	2,7	2,1	2	1,6	2	1,3	0,9	1,5	1	5,3	4,1	2,4	1,4	1	4,3	2,5	2,2	2,3	2,2
Net dönem kârı / özkaynaklar	7,8	6	5,6	6,3	6	5,1	4,1	4,5	7,6	6,1	9,4	7,1	6,3	6	6,3	5,5	3,3	2,9	3,1	3,2
Grup payı :																				
Toplam kaynaklar (t.aktifler)	-	-	-	-	-	4,8	5,2	6,7	5,4	5,1	24	22	23,2	29,3	35,4	29,6	31,2	27,4	24	21
Toplam krediler ve alacaklar	-	-	-	-	-	4,9	6,2	6,7	6,4	5,3	23,7	20,3	29,2	38,3	44,1	37,4	35,2	28,2	25,3	21,8

2013 yıl sonunda kalkınma ve yatırım bankalarının bir önceki yıl sonuna göre; toplam aktifleri %33, kredileri %47,3 ve net dönem karı %6,8 oranlarında artış kaydetmişken; 3 kamu bankası toplamında sırasıyla %39,1, %51,3 ve %9,5 oranlarıyla daha yüksek performans göstermiştir.

Kalkınma ve yatırım bankalarının toplam kredileri 2013 yıl sonunda %47,3 oranında artarken, İller Bankası'nın toplam kredileri 2013 yıl sonunda %26,9 oranında artmış, bunun sonucu olarak Banka'nın toplam krediler itibarıyla sektörden aldığı pay, 2012 yıl sonuna nazaran 2013 yıl sonunda 3,4 puan azalarak %21,8'e düşmüştür.

2013 yıl sonunda sektörün varlık ve kaynaklarının %33 oranında, İller Bankası'nın varlık ve kaynaklarının %16,4 oranında artması nedeniyle, sektörden aldığı pay önceki yıl sonuna göre 3 puan azalarak %21 olmuştur.

İller Bankası'nın 2013 yıl sonu performans göstergeleri kalkınma ve yatırım bankaları ortalamasının altında kalmıştır.

T. Kalkınma Bankası AŞ, 2013 yılı faaliyetleri sonucunda önceki yıl sonuna göre ulaştığı aktif toplamında %23,9, kredilerde % 22 oranında artış kaydetmesine karşın, net dönem kârı %15,9 oranında azalarak kalkınma ve yatırım bankaları ortalamasının altında performans sergilemiştir.

2013 yıl sonu itibarıyla, bankacılık sektöründe ortalama %2,7, kalkınma ve yatırım bankalarında ortalama %0,8 olan kredinin takibe dönüşüm oranı Banka'da %4,5 olarak gerçekleşmiştir.

T. Kalkınma Bankası AŞ'nin personel sayısı mevcut iş kapasitesine göre fazla ve verimlilik konusunda sektörün gerisinde bulunduğu izlenmiştir.

T. Eximbank'ın önceki yıl sonuna göre 2013 yıl sonunda; toplam aktiflerini %60,4 oranında, kredilerini %72,5 oranında ve net dönem karını %11,3 oranında artarak, kalkınma ve yatırım bankaları ortalamasının üzerinde performans sergilemiştir.

TBB tarafından yayımlanan "Bankalarımız 2013" Raporuna göre üye 45 banka içinde aktif sıralamasında T. Eximbank 13, İller Bankası 16 ve Kalkınma Bankası 27. sırada yer almıştır.

T.H. Türkiye Emlak Bankası AŞ:

2001 yılında 4603 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle; Banka'nın 2001/2202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında tüm hak ve yükümlülükleriyle birlikte Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığına devri öngörülen varlıkları ile kanuni takibe intikal etmiş alacakları ve yuva kredileri hariç, bütün hak, alacak ve borçlar, alacaklıların rızası ve sair herhangi bir işleme gerek kalmaksızın T.C. Ziraat Bankası AŞ veya T. Halk Bankası AŞ'ye devredilmiş, bankacılık yapma ve mevduat kabul etme yetkisi sona erdirilerek, tasfiye süreci başlatılmıştır.

Banka'nın, 2009-2013 yıllarına ait başlıca finansal verileri 59 sayılı çizelgede verilmiştir.

Çizelge: 59– T.H. Emlak Bankası'na ait finansal veriler

(Milyon TL)

Türü	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
Öz kaynaklar	425	460	1.130	1.154	1.229	75	6,5
Toplam aktifler	2.230	2.258	3.040	2.193	2.293	100	4,6
Hazineye borçlar	1.780	1.773	1.858	999	998	(1)	(0,1)
Krediler	59	47	37	21	18	(3)	(14,3)
Brüt takipteki krediler	903	895	916	872	989	117	13,4
Karşılıklar	258	260	264	267	267	-	-
Takipteki krediler (Net)	645	636	652	605	722	117	19,3

Banka 2013 yılı faaliyetleri sonucunda 94 milyon TL dönem kârı sağlamış olup, öz kaynaklarını 1,2 milyar TL'ye yükseltmiştir.

Banka'nın 2013 yıl sonu itibarıyla 2,3 milyar TL olan aktiflerinin %54,4'ü vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlere, %31,5'i takipteki kredi alacaklarına (net) ve %14,1'i diğer aktiflere aittir.

Banka'nın tasfiyesinin başladığı 06.07.2001 tarihinden 31.12.2013 tarihine kadar geçen sürede tasfiye edilecek alacakların 1,1 milyar TL'si tahsil edilmiş olup; ilgili yasal mevzuat ve Banka Ana Sözleşmesinin Tasfiye Kurulu'na verdiği görev ve yetkiler kapsamında, tasfiye işlemleri sürdürülmektedir.

bb) Diğer mali kuruluşlar:

1- Sigortacılık:

2013 yıl sonu itibarıyla kamu sermayeli 4 sigorta şirketinin ikisi hayat dışı branşlarda, ikisi hayat ve bireysel emeklilik branşlarında faaliyet göstermiştir. Halk Sigorta AŞ ve Ziraat Sigorta AŞ hayat dışı branşlarda, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ ve Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ hayat ve bireysel emeklilik branşlarında faaliyet göstermektedir.

Kamu sermayeli sigorta şirketlerinin 2009-2013 dönemine ait başlıca bilanço kalemleri, toplam prim üretimi ve net dönem kârları, sektör değerleri ile karşılaştırmalı olarak 60 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

(Milyon TL)

Çizelge : 60– Sigorta şirketleri ile ilgili başlıca bilgiler

Başlıca bilgiler	2009			2010			2011			2012			2013		
	Tüm sigortacılık	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm sigortacılık	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm sigortacılık	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm sigortacılık	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm sigortacılık	Kamu sermayeli	Payı %
Kaynaklar:															
Özkaynaklar	8.821	140	1,6	7.195	236	3,3	8.230	324	3,9	8.573	475	5,5	10.694	702	6,6
K.vadeli yükümlülükler	15.513	107	0,7	18.901	312	1,7	22.051	433	2,0	29.017	626	2,2	35.520	847	2,4
U.vadeli yükümlülükler	6.920	54	0,8	9.032	387	4,3	10.615	831	7,8	13.245	1.072	8,1	16.223	1.813	11,2
Toplam	31.254	302	1,0	35.128	935	2,7	40.896	1.588	3,9	50.835	2.173	4,3	62.437	3.362	5,4
Varlıklar:															
Cari varlıklar	24.781	297	1,2	27.022	924	3,4	31.313	1.517	4,8	38.505	1.936	5,0	46.900	2.424	5,2
Cari olmayan varlıklar	6.473	5	0,1	8.106	11	0,1	9.583	71	0,7	12.330	237	1,9	15.337	938	6,1
Toplam	31.254	302	1,0	35.128	935	2,7	40.896	1.588	3,9	50.835	2.173	4,3	62.437	3.362	5,4
Toplam prim üretimi	12.436	191	1,5	14.130	1.071	7,6	17.164	1.520	8,9	19.829	1.606	8,1	24.227	2.125	8,8
Net dönem kârı	455	22	4,8	455	96	21,1	329	119	36,2	(221)	176	0,0	1.230	302	24,5

Kaynak: Sigorta Denetleme Kurulu-Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu 2013,

T.C. Hazine Müsteşarlığı – Sigortacılık ve Özel Emeklilik İstatistikleri

2013 yıl sonunda sektörün varlıklar toplamı (reasürans şirketleri hariç) 62,5 milyar TL'ye ulaşmış olup; bunun 46,9 milyar TL'lik kısmı cari, kalan kısmı ise cari olmayan varlıklardan oluşmuştur. Sektörde 2009-2013 yılları arasında kaynaklar toplamı içinde yükümlülük/öz sermaye dengesi; öz sermaye %17-28 arası, yükümlülükler de buna paralel %72-%83 arasında seyir izlemiştir.

Türkiye'de 2013 yıl sonu itibarıyla 36'sı hayat dışı sigorta, 18'i hayat ve emeklilik, 6'sı hayat sigorta ve biri reasürans alanında olmak üzere toplam 61 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketi faaliyet göstermektedir.⁽¹⁾ Türk sigortacılık sektöründe 2013 yılında hayat dışı branşlarda 20,8 milyar TL, hayat grubunda ise 3,4 milyar TL olmak üzere toplam 24,2 milyar TL brüt prim üretimi gerçekleştirilmiştir. Kamu sermayeli sigorta şirketleri 2012 yıl sonu itibarıyla sektör toplam varlıklar/kaynaklarının yaklaşık %5,4'ünü, toplam prim üretiminin %8,8'ini ve net dönem kârının %24,5'ini sağlamıştır.

Kamu sermayeli sigorta şirketlerinden;

-Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ 2012 yıl sonunda hayat ve ferdi kaza ürünleri prim üretiminde %21,7 pazar payı ile lider konumunda iken; 2013 yıl sonunda söz konusu sigorta branşlarında prim üretimini 796 milyon TL'ye, pazar payını %23,4'e yükselterek sektörde lider konumunu devam ettirmiş olup; 796 milyon TL'si hayat branşından ve 9 milyon TL'si de ferdi kaza branşından olmak üzere toplam 805 milyon TL prim üretimi gerçekleştirilmiş ve 2013 yılı 130 milyon TL,

-Halk Hayat ve Emeklilik AŞ 2012 yıl sonunda 181 milyon TL'lik prim üretimi ile hayat branşındaki şirketler arasındaki 5. sırada yer almış iken; 2013 yıl sonunda 280 milyon TL'lik prim üretimi ile hayat branşındaki şirketler arasındaki 4. sıraya yükselmiş, Şirket'in 2012 yılı toplam prim üretimi 242 milyon TL olmuş ve yılı 75 milyon TL,

-Ziraat Sigorta AŞ 2013 yıl sonu itibarıyla 567,8 milyon TL tutarındaki toplam prim üretimi ile %2,3 pazar payı ile 11. sırada yer almış ve yılı 54,8 milyon TL,

-Halk Sigorta AŞ hayat dışı branşlarda 2012 yıl sonunda 395 milyon TL prim üretimi ile %2,3 pazar payı ile 14. sırada yer almış iken; 2013 yıl sonu itibarıyla 470,4 milyon TL prim üretimi ve %2,3 payla yerini muhafaza etmiş ve dönemi 16 milyon TL,

net dönem kârıyla kapatmıştır.

2-Sermaye piyasası kurumları:

“Aracı kuruluş” terimi, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak üzere yetki belgesi almış olan banka, aracı kurum ve vadeli işlemler aracılık şirketlerini ifade etmektedir.

2a) Aracı kurumlar:

2012 yıl sonu itibarıyla 100 aracı kurum ve 41 banka olmak üzere toplam 141 kuruluş⁽²⁾ sermaye piyasasında faaliyette bulunmuştur.

Aracı kurumların 2009-2013 yıllarına ait başlıca bilgileri, kamu sermayeli aracı kurumlar ile karşılaştırmalı olarak 61 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

⁽¹⁾ <http://www.hazine.gov.tr>. T.C. Hazine Müsteşarlığı – Sigortacılık ve Özel Emeklilik İstatistikleri Tablo:1

⁽²⁾ TSPAKB-Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği 2013 Yılı Faaliyet Raporu

(Milyon TL)

Çizelge : 61 – Aracı kurumlarla ilgili başlıca bilgiler (*)

Başlıca bilanço bilgileri	2009			2010			2011			2012			2013		
	Tüm aracı kurumlar	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm aracı kurumlar	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm aracı kurumlar	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm aracı kurumlar	Kamu sermayeli	Payı %	Tüm aracı kurumlar	Kamu sermayeli	Payı %
Kaynaklar:															
Öz kaynaklar	2.153	100	4,6	2.426	117	4,8	2.770	130	4,7	3.058	131	4,3	3.337	152	4,6
K.vadeli borçlar	3.772	53	1,4	5.006	158	3,2	5.227	67	1,3	8.218	339	4,1	10.579	531	5,0
U.vadeli borçlar	47	2	4,3	43	1	2,3	53	2	3,8	90	2	2,2	71	2	2,8
Toplam	5.972	155	2,6	7.475	276	3,7	8.050	199	2,5	11.366	472	4,2	13.897	685	4,9
Varlıklar:															
Dönen varlıklar	5.287	135	2,6	6.711	267	4,0	7.306	188	2,6	10.345	460	4,4	12.964	672	5,2
Duran varlıklar	685	20	2,9	764	9	1,2	744	11	1,5	1.021	12	1,2	1.023	13	1,3
Toplam	5.972	155	2,6	7.475	276	3,7	8.050	199	2,5	11.366	472	4,2	13.897	685	4,9
Hisse senedi işlem hacmi	483.000	30.195	6,3	636.000	35.624	5,6	695.000	39.541	5,7	1.246.653	28.979	2,3	1.633.717	84.303	5,2
Net dönem kârı	317	19	6,0	367	19	5,2	414	22	5,3	275	18	6,5	528	17	3,2

Kaynak: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB) - Türkiye Sermaye Piyasası 2013-Mayıs 2014

2013 yılında 13,9 milyar TL'ye ulaşan sektör varlıklarının; %93,5'i oranında 13 milyar TL'si dönen, kalanı duran varlıklardan oluşmuştur. Kaynaklar toplamı içinde öz sermaye %24 oranında 3,3 milyar TL ve kısa vadeli borçlar %76 oranında 10,6 milyar TL olmuştur.

2013 yıl sonu itibarıyla faaliyet gösteren kamusal sermayeli aracı kurum sayısı iki olup; bunlar Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ ve Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ'dir.

Kamu sermayeli aracı kurumlar 2013 yılında sektör toplam varlıklarının %4,9'unu, öz kaynaklarının %4,6'sını, hisse senedi işlem hacminin %5,2'sini ve net dönem kârının %3,2'sini sağlamıştır.

Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ'nin 2013 işlem hacmi %105,7 artışla 32.142 milyon TL'ye ulaşmıştır. 2012 yılında işlem yapan 88 aracı kurum arasında 27. sırada yer alan ve pazar payı % 1,25 olan Şirket, 2013 yılında işlem yapan 89 Aracı Kurum arasında 17 inci sırada yer almış ve pazar payı %1,97 seviyesinde oluşmuştur.

Şirketin 2013 yılında net dönem kârı 9,2 milyon TL olmuştur.

Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ'nin hisse senedi işlem hacmi, 2012 yılında 13,4 milyar TL iken 2013 yılında %45 artışla 19,3 milyar TL olmuştur ve Borsa İstanbul Hisse Senetleri Piyasasındaki payı %1,2 olarak gerçekleşmiştir. Şirket, 2013 yılında 89 aracı kurum arasında 26. sırada yer almıştır.

Şirketin, kesin alım-satım işlem hacmi, 2013 yılında %34 oranında azalarak 4 milyar TL; repo/ters repo işlem hacmi %32 oranında azalarak 35 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında aracı kurumlar arasında kesin alım-satım işleminde ve repo/ters repo işlem hacminde 8. sırada yer almıştır.

Kuruluşunu izleyen ilk yıllarda hızlı bir büyüme sergileyen VİOP'un işlem hacmindeki artış hızı küresel piyasalarda yaşanan krizin de etkisiyle yavaşlamıştır. VİOP'da 18.10.2007 tarihinde aracılık işlemleri yapmaya başlayan Şirketin VİOP işlem hacmi 2012 yılında 9,1 milyar TL iken 2013 yılında %32 azalışla 6,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Şirket, VİOP işlemleri yapan 75 kurum arasında 29. sırada yer almıştır

Şirketin 2012 yılında dönem kârı 8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Diğer yandan, Kalkınma Yatırım Menkul Değerler AŞ Genel Kurulunda 20.03.2012 tarihinde hakim ortak T. Kalkınma Bankası AŞ'nin istemi doğrultusunda tasfiye kararı alınmıştır. 27.03.2012 tarihinde tasfiye işlemleri başlatılan Tasfiye Halinde Kalkınma Yatırım Menkul Değerler AŞ, nakitlerin mevduat olarak değerlendirilmesi sonucunda 2013 yılında 233 bin TL net kâr sağlamıştır.

2b) Portföy yönetim şirketleri:

SPK verilerine göre, 2013 yıl sonu itibari ile portföy yönetimi belgesi olan 41 portföy yönetim şirketinden 36'sı portföy yönetimi faaliyetinde bulunmuştur. Bu şirketlerin yönetmiş oldukları portföyün büyüklüğü önceki yıl sonuna göre %15,2 oranında artarak 65 milyar TL olmuştur. Yönetilen portföyün %89,3'ü kurumsal, %7,8'i tüzel ve %2,9'u bireysel portföylerdir.

Portföy yönetim şirketlerinin seçilmiş performans verileri 62 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 62- Portföy yönetim şirketlerine ait başlıca bilgiler

		2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
							Tutar	%
Portföy büyüklüğü:								
-Sektör toplamı	Milyon TL	40.098	46.889	47.927	56.368	64.919	8.551	15,2
-Kamu sermayeli	"	2.116	2.075	2.742	2.627	3.668	1.041	39,6
-Kamunun payı	%	5,3	4,4	5,7	4,7	5,7	1,0	21,3
Sözleşme sayısı:								
-Sektör toplamı	Adet	1.243	1.392	1.761	2.118	2.248	130	6,1
-Kamu sermayeli	Adet	21	20	32	46	61	15	32,6
-Kamunun payı	%	1,7	1,4	1,8	2,2	2,7	0,5	22,7

Kamunun yönetmiş olduğu 2 portföy yönetim şirketinin 2013 yıl sonu itibarıyla toplam portföy büyüklüğündeki payı %5 olmuştur.

Ziraat Portföy Yönetimi AŞ 26.11.2002 tarihli Portföy Yöneticiliği Yetki Belgesi ile 2003 yılında, Halk Portföy Yönetimi AŞ 21.09.2011 tarihli Portföy Yöneticiliği Yetki Belgesi ile 2011 yılında faaliyete başlamıştır.

2012 yıl sonu itibarıyla 1,5 milyar TL'lik portföy büyüklüğü ve %2,7 pazar payı ile portföy yönetim şirketleri arasında 7. sırada yer alan Ziraat Portföy Yönetimi AŞ, 2013 yıl sonunda 1,8 milyar TL'lik portföy büyüklüğü ve %2,8 pazar payı ile portföy yönetim şirketleri arasındaki bir önceki yıl sonuna göre bir basamak gerileyerek 8. sırada yer bulmuştur. Şirket'in 2013 dönemi net kârı da %72 oranında azalarak 176 bin TL olmuştur.

Diğer kamu sermayeli Halk Portföy Yönetimi AŞ'nin 2012 yıl sonu itibarıyla 1,1 milyar TL'lik portföy büyüklüğü ve %1,9 pazar payı ile portföy yönetim şirketleri arasında 12. sırada yer alırken; 2013 yıl sonunda 1,8 milyar TL'lik portföy büyüklüğü ve %2,8 pazar payı ile portföy yönetim şirketleri arasındaki 7. sırada yer bulmuştur. Şirket'in 2013 dönemi net kârı da %144 oranında arttırarak 1,3 milyon TL olmuştur.

2c) Finansal kiralama şirketleri:

Kamusal sermayeli finansal kiralama şirketlerinin 2009-2013 yıllarına ait başlıca bilgileri sektör değerleriyle birlikte 63, başlıca rasyolar 64 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

(Milyon TL)

Çizelge: 63– Finansal kiralama şirketleri ile ilgili başlıca bilgiler (*)

Finansal bilgiler	2009		2010		2011		2012		2013				
	Sektör toplamı	Kamusal sermayeli	Sektör toplamı	Kamusal sermayeli	Sektör toplamı	Kamusal sermayeli	Sektör toplamı	Kamusal sermayeli	Sektör toplamı	Kamusal sermayeli			
Kaynaklar:													
Öz kaynaklar	3.498	100	3.853	111	4.177	247	4.614	297	5.344	453	6,4	8,5	
Alınan krediler	10.673	191	11.249	272	13.412	1.201	13.909	1.364	19.848	2.812	9,8	14,2	
Diğer pasifler	473	21	647	9	1.015	49	1.737	176	3.279	300	10,1	9,1	
Toplam	14.644	311	15.749	392	18.604	1.497	20.260	1.837	28.471	3.565	9,1	12,5	
Varlıklar:													
Kiralama işlemleri	11.066	275	10.711	341	15.112	1.375	17.122	1.630	24.957	3.024	9,5	12,1	
Takipteki alacaklar (Net)	900	3	763	3	702	30	742	63	883	211	8,5	23,9	
Bankalar	1.626	9	3.109	25	1.651	24	1.484	91	1.493	244	6,1	16,3	
Diğer aktifler	1.052	24	1.166	24	1.139	68	912	53	1.138	88	5,8	7,7	
Toplam	14.644	311	15.749	392	18.604	1.497	20.260	1.837	28.471	3.565	9,1	12,5	
Net dönem kârı	583	14	466	15	510	41	443	61	450	21	13,8	4,7	
İşlem hacmi					8.448	876	9.582	825	13.888	2.277	8,6	16,4	
Sözleşme adedi					14.648	1.374	17.787	1.390	19.790	1.969	7,8	9,9	

Kaynak : BDDK – Banka Dışı Mali Kuruluşlar Bülteni 2013

(*) Halk Finansal Kiralama AŞ 27.05.2011 tarihinde denetime tabi olmuştur.

Çizelge : 64 – Finansal kiralama sektörüne ait rasyolar (%)

Rasyolar	Tüm finansal kiralama sektörü					Ziraat Finansal Kiralama					Halk Finansal Kiralama		
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Öz kaynaklar / toplam aktifler	23,8	24,5	22,4	22,7	18,8	32	28,2	22,8	23,3	10,4	12,8	12,1	14,5
Takipteki alacaklar (brüt)/toplam alacaklar	12,4	12,7	9	8,4	7,4	7,7	4,1	4,8	5,1	9,9	6,5	8,9	10,7
YP Nakdi alacaklar/Toplam nakdi alacaklar	82,8	79,1	77,8	74,3	73,8	69,6	73,4	72	74,7	72,8	84,5	87,6	87,6
Dönem net kâr / toplam aktifler	3,8	3,1	2,9	2,3	1,8	4,5	3,7	2,6	2,9	0,8	2,6	3,6	0,2
Dönem net kâr / öz kaynaklar	18,3	12,7	12,6	10	8,9	14,2	13,1	13,5	29,6	5,8	20,3	12,6	1,4
Grup payı :													
Toplam kaynaklar (toplam aktifler)	-	-	-	-	-	2,1	2,4	3	3,2	5,4	5	5,8	7,1
Öz kaynaklar	-	-	-	-	-	2,9	2,9	3	3,4	2,9	5,7	3,1	5,5
Toplam kiralama işlemleri	-	-	-	-	-	2,4	3,2	3,4	3,6	5,5	3,8	6	5,8
Toplam takipteki al. (Net)	-	-	-	-	-	0,3	0,4	0,4	0,9	10,5	4,7	7,5	13,4
Dönem net kârı	-	-	-	-	-	2,4	3,2	3,3	4,3	3,8	2,9	9,5	0,9

Türkiye’de 2012 yıl sonu itibarıyla 26 ve 2013 yıl sonu itibarıyla 25 finansal kiralama şirketi faaliyet göstermiştir. 2013 yıl sonu itibarıyla kamusal sermayeli iki finansal kiralama şirketi Ziraat Finansal Kiralama AŞ ve Halk Finansal Kiralama AŞ’dir.

2013 yıl sonu itibarıyla toplam 28,5 milyar TL olan finansal kiralama sektörü varlıklarının %12,5’ini, kiralama işlemlerinin %12,1’ini ve net dönem kârının %4,7’sini kamu sermayeli iki şirket gerçekleştirmiştir. Sektörün 2013 yıl sonunda gerçekleştirdiği 13.888 milyon TL’lik işlem hacminin %9,9’nu kamu sermayeli şirketler sağlamıştır.

Ziraat Finansal Kiralama AŞ’nin net finansal kiralama alacakları, 2012 yıl sonunda 591 milyon TL iken, 2013 yıl sonunda %126,4 oranında 747,5 milyon TL artarak 1,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında 1.127 adet sözleşme ve 1,3 milyar TL tutarındaki işlem hacmi ile leasing sektöründe %8 pazar payı ile 4. sırada yer almıştır. Şirket’in 2013 yıl sonu itibarıyla kanuni takipteki finansal kiralama alacakları bir önceki yıla göre %346,7 oranında 106,9 milyon TL artarak 137,7 milyon TL olmuştur. Kanuni takipteki finansal kiralama alacakları (brüt)/toplam alacaklar oranı sektör ortalaması 2013 yıl sonu itibarıyla %7,4 iken; Şirkette bu oran %9,3 olarak gerçekleşmiştir. Şirketin dönem net kârı %83,2 oranında azalarak 4 milyon TL olmuştur. Şirketin takipteki finansal kiralama alacakları sektör ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir.

Halk Finansal Kiralama AŞ faaliyet gösteren 25 finansal kiralama şirketi arasında; ödenmiş sermayede %4,3 pay ile 8. sırada, öz kaynaklarda %3,1 pay ile 10. sırada, toplam aktiflerde %5,8 pay ile 8. sırada, net kira alacaklarında %6 pay ile 7. sırada yer almıştır.

Halk Finansal Kiralama AŞ’nin net finansal kiralama alacakları, 2012 yıl sonunda 945 milyon TL iken, 2013 yıl sonunda %93,1 oranında 632,6 milyon TL artarak 1,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kanuni takipteki finansal kiralama alacakları, önceki yıl sonuna göre %92,5 oranında 83,9 milyon TL artarak 174,5 milyon TL olmuştur.

Şirket 2013 yılı faaliyet sonucunda 17 milyon TL dönem net kârı elde etmiştir.

2d) Faktoring şirketleri:

BDDK verilerine göre Türkiye’de 2013 yıl sonu itibarıyla 75 faktoring şirketi mevcut olup bunların toplam aktifleri 21,7 milyar TL, toplam öz kaynakları 4 milyar TL, toplam alacakları 20 milyar TL ve toplam net dönem karları 498 bin TL olarak gerçekleşmiştir. Sektörü düzenleme, gözetim ve denetim yetkisi BDDK’ya aittir.

Kamu sermayeli Halk Faktoring AŞ, T. Halk Bankası önderliğinde kurulmuş ve BDDK izni sonrası 06.06.2012 tarihinde 20 milyon TL sermayesi ile faaliyete geçmiştir. Şirket’in Sayıştay denetimi 06.06.2012 tarihinde başlamıştır. 19.12.2013 tarihinde sermayesi 40 milyon TL’ye çıkarılmış ve tamamı ödenmiştir.

Şirket’in 2013 yıl sonunda 325 milyon TL brüt faktoring alacağının bulunduğu, buna karşılık takipteki brüt faktoring alacakları toplamının 784 bin TL olduğu; brüt takipteki alacaklarının toplam alacaklar içindeki oranı %0,2 olup, sektörün 2013 yılındaki takipteki alacak oranı %4,9’un altında kaldığı görülmüştür.

Türkiye’de 2013 yıl sonu itibarıyla faaliyet gösteren 75 faktoring şirketi arasında işlem hacmi ile 16. sırada yer alan Şirket 1,1 milyon TL net dönem kârı sağlamıştır.

3- Satışlar:

KİT'lerin 2009-2013 yıllarına ilişkin net satış hasılatı cari fiyatlarla 65/a, 2003 yılı fiyatları ile 65/b sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge 65/a-Net satış hasılatı(*) (Cari fiyatlarla)

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a)Tarım	203.033	349.879	431.569	384.420	519.137	134.717	35,0
b)Sanayi:							
ba)Madencilik	4.441.183	5.303.439	7.082.700	7.376.088	7.115.774	(260.314)	(3,5)
bb)İmalat	4.314.033	4.877.261	5.134.031	5.866.689	6.376.760	510.071	8,7
bc)Enerji	29.014.595	29.373.952	34.811.283	32.505.705	27.711.654	(4.794.051)	(14,7)
Toplam (b)	37.769.811	39.554.652	47.028.014	45.748.482	41.204.188	(4.544.294)	(9,9)
c)Hizmetler:							
ca)Ulaştırma- haberleşme	23.018.929	22.194.480	32.786.481	43.042.456	40.108.211	(2.934.245)	(6,8)
cb)Ticaret	3.044.111	5.204.160	6.735.738	6.739.174	5.943.706	(795.468)	(11,8)
cc)Diğer hizmetler			1.078.580	1.319.496	2.588.459	1.268.963	96,2
Toplam (c)	26.063.040	27.398.640	40.600.799	51.101.126	48.640.376	(2.460.750)	(4,8)
Genel toplam	64.035.884	67.303.171	88.060.382	97.234.028	90.363.701	(6.870.327)	(7,1)

(*) Mali kuruluşlar hariç

Çizelge 65/b-Net satış hasılatı(*) (2003 yılı fiyatlarla)

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a)Tarım	122.634	194.108	211.274	183.687	231.892	48.205	26,2
b)Sanayi:							
ba)Madencilik	2.682.522	2.942.269	3.467.323	3.524.507	3.178.530	(345.977)	(9,8)
bb)İmalat	2.605.722	2.705.831	2.513.355	2.803.273	2.848.421	45.148	1,6
bc)Enerji	17.525.124	16.296.229	17.041.799	15.532.160	12.378.458	(3.153.702)	(20,3)
Toplam (b)	22.813.367	21.944.328	23.022.477	21.859.940	18.405.408	(3.454.531)	(15,8)
c)Hizmetler:							
ca)Ulaştırma- haberleşme	13.903.678	12.313.165	16.050.561	20.566.923	17.915.849	(2.651.074)	(12,9)
cb)Ticaret	1.838.675	2.887.190	3.297.468	3.220.171	2.654.981	(565.190)	(17,6)
cc)Diğer hizmetler				630.493	1.156.233	525.740	83,4
Toplam (c)	15.742.353	15.200.355	19.348.029	24.417.587	21.727.063	(2.690.524)	(11,0)
Genel toplam	38.678.355	37.338.791	43.109.797	46.461.214	40.364.364	(6.096.850)	(13,1)

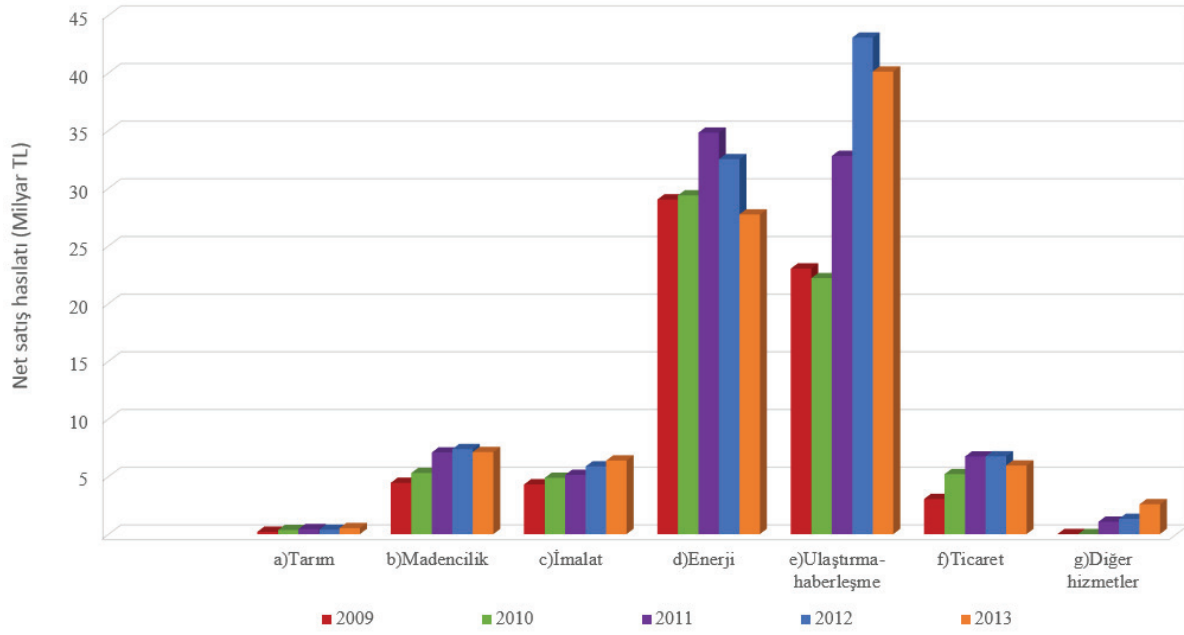
(*) Mali kuruluşlar hariç

Mali kuruluşlar hariç KİT'lerin 2013 yılı net satışları toplamı, 2012 yılına göre cari fiyatlarla %7,1 oranında 7 milyar TL azalarak 90,4 milyar TL'ye inmiştir. Azalışın temel nedeni, TEDAŞ'ın bağlı ortaklıklarının özelleştirilmesi sonucu enerji sektöründeki kamu payının azalması ve ulaştırma-haberleşme sektörünün %81,8'ini oluşturan BOTAŞ'ın satışlarında gerçekleşen azalıştır.

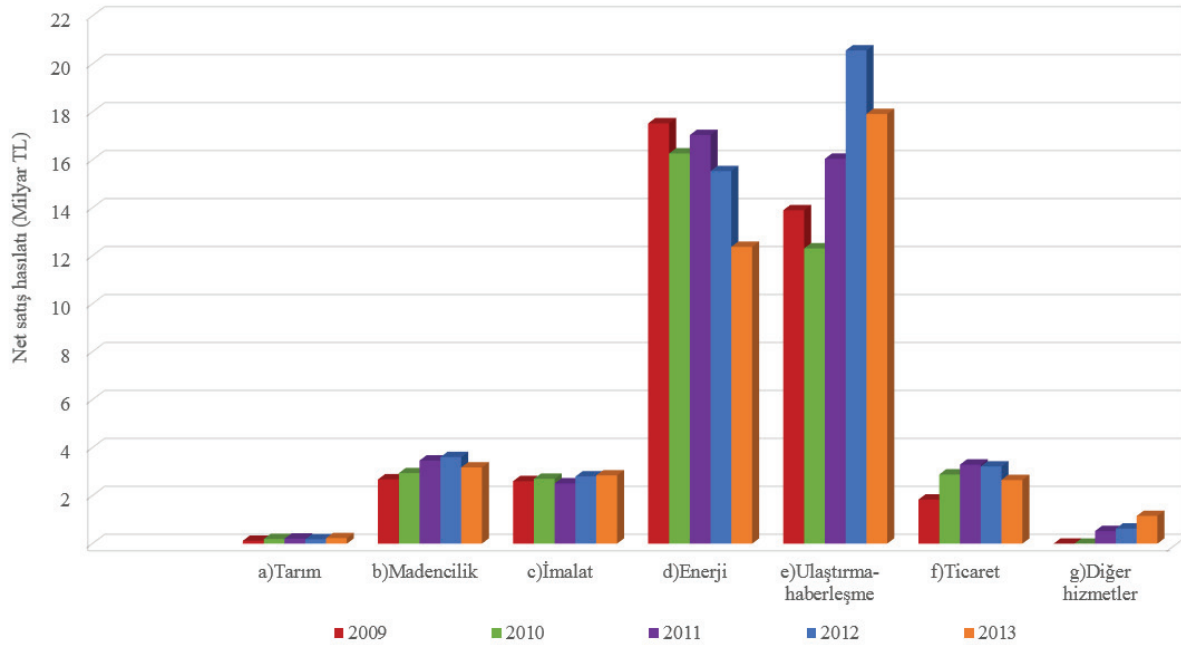
Sabit fiyatlar bazında net satış hasılatı; enerji ve ulaştırma-haberleşme sektöründe görülen %20,3 oranındaki azalışın etkisiyle, %13,1 oranında azalış göstermiştir.

KİT'lerin sektörler itibarıyla 2009-2013 dönemine ait net satış hasılatları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik: 5 - Net satış hasılatı (cari fiyatlarla)

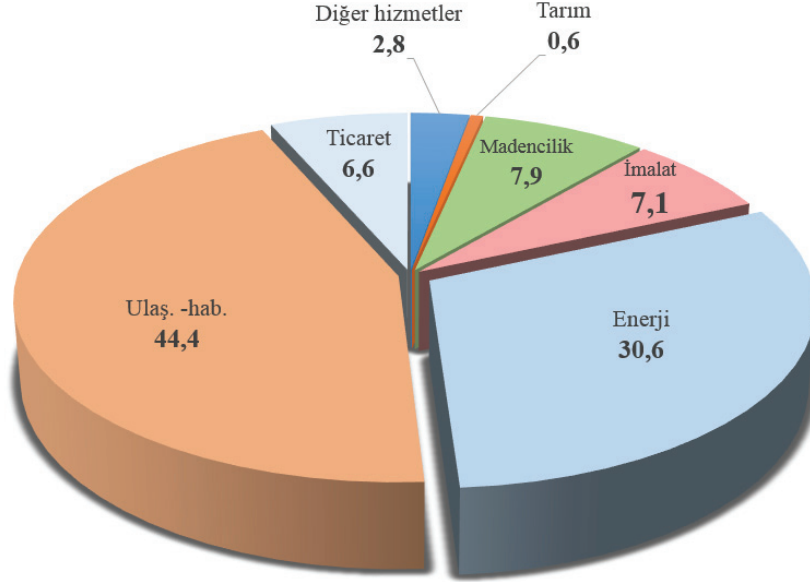

Grafik: 6 - Net satış hasılatı (2003 yılı fiyatlarıyla)

2013 yılı KİT satışlarının sektörel bazda oransal dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 7 - 2013 yılı satışların dağılımı (%)

KİT'lerin 2013 yılı net satış hasılatı 90,4 milyar TL'nin; 88,6 milyar TL'si mal ve hizmet satışlarından, 1,8 milyar TL'si de Hazine tarafından karşılanan sübvansiyon ve görev zararlarından oluşmuştur. Hazine tarafından karşılanan görev zararı ve sübvansiyonların kuruluşlar bazında dağılımı 66 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 66-Hazinece karşılanan görev zararı ve sübvansiyonlar

(Bin TL)

Kuruluşlar	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a)233 sayılı KHK kapsamında olanlar:							
-TMO	1.020.827	2.411.737	957.640	588.873	756.807	167.934	28,5
-TCDD	313.530	353.578	333.268	339.900	356.374	16.474	4,8
-DHMİ	6.219	3.523	4.191	4.748	4.824	76	1,6
-TTK	15.425	15.568	12.836	14.324	23.264	8.940	62,4
-TKİ	557.799	431.827	654.306	631.366	619.958	(11.408)	(1,8)
-TİGEM				5.482		(5.482)	(100,0)
Toplam (a)	1.913.800	3.216.233	1.962.601	1.584.693	1.761.227	176.534	11,1
b)4046 sayılı Kanun kapsamında olanlar:							
-TÜRK ŞEKER			3.222				
Toplam (b)			3.222				
Genel toplam	1.913.800	3.216.233	1.965.823	1.584.693	1.761.227	176.534	11,1

2009 yılında 1,9 milyar TL olan sübvansiyon ve görev zararları tutarı, 2010 yılında önemli bir artış göstererek 3,2 milyar TL'ye yükselmiş; 2011 yılında 2 milyar TL'ye, 2012 yılında 1,7 milyar TL'ye düşmüş, 2013 yılında %11,1 oranında artışla 1,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1,8 milyar TL tutarındaki sübvansiyon ve görev zararlarının; %43'ü TMO'ya, %35,2'si TKİ'ye, %20,2'si TCDD'ye, %1,3'ü TTK'ya ve %0,3 DHMİ'ye aittir. 2013 yılında TCDD'de ayrıca 772,1 milyon TL tutarında yol bakım ve onarım gideri karşılığı tahakkuk ettirilmiştir.

a) Tarım sektörü:

KİT statüsü içinde tarım sektöründe faaliyet gösteren tek kuruluş olan TİGEM; bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak, çeşitlendirmek, ürün kalitesini geliştirmek amaçlarıyla yetiştirdiği damızlık hayvan, tohumluk, fidan, fide gibi ürünleri piyasaya vermek, tarım teknolojisi ve tarımın ıslahı konularında eğitici ve öncü olarak kurulmuştur. TİGEM'de üretilen ürünlerin önemli bir bölümü yurt içi piyasalara pazarlanmakta, bir kısmı da değişik şekilde bünye içinde kullanılmaktadır.

2013 yılında buğday, yemlik mısır, ayçiçeği gibi bitkisel ürün satışlarında sağlanan artış sonucunda, önceki yıla göre %35 oranında artışla 519,1 milyon TL olarak gerçekleşen satışların; 393,1 milyon TL'si bitkisel ürün satışlarını, 115,3 milyon TL'si hayvansal ürün satışlarını ve bakiye 10,7 milyon TL'si de diğer gelirleri ifade etmektedir.

b) Sanayi sektörü:

ba) Madencilik sektörü:

Madencilik sektöründe Eti Maden İşletmeleri, TPAO, TKİ ve TTK olmak üzere 4 kuruluş faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşların 2013 yılı net satışları toplamı önceki yıla göre %3,5 oranında azalarak 7,1 milyar TL'ye inmiştir.

Eti Maden İşletmeleri; ana sözleşmesi çerçevesinde bor mineralleri ve türevlerinin üretilmesi, işlenmesi ve pazarlanması alanında faaliyette bulunmaktadır. 2013 yılında, Eti Maden İşletmeleri'nin net satış hasılatı geçen yıla göre %9,5 oranında artışla 1,6 milyar TL'ye yükselmiş olup, bu satışların %96,4'lük kısmı yurt dışı satışlardan oluşmuştur.

TPAO petrol sektöründe arama, sondaj, kuyu tamamlama ve üretim, doğal gaz depolama ve bağlı kuruluşu TPIC kanalıyla petrol ticareti ve taşımacılığı yapmaktadır. Kuruluşun ham petrol satış fiyatları, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu uyarınca tespit edilmektedir. Buna göre petrol alım satımında fiyatlar en yakın erişilebilir dünya piyasa koşullarına göre oluşmakta olup, yerli ham petrol için teslim yeri olan en yakın liman veya rafineride teşekkül eden piyasa fiyatı olarak kabul edilmektedir. Doğal gaz satış fiyatı ise BOTAŞ'ın belirlediği satış fiyatı ve satılan gazın kalorisi esas alınarak hesaplanmaktadır.

TPAO'nun 2013 yılı net satış hasılatı önceki döneme göre %12,9 oranında artarak 2,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Satış hasılatının %82,2'sini hampetrol, %6,9'unu doğal gaz ve bakiye %10,9'unu diğer hizmet satışları oluşturmuştur.

TKİ 2013 yılı faaliyet döneminde, geçen yıla göre %22 oranında azalışla 2,5 milyar TL tutarında net satış hasılatı elde etmiştir. Bu tutarın; 1,5 milyar TL'si esas ürün ve 944 milyon TL'si de ticari kömür satışlarından elde edilmiştir. Geçen yıla göre net satış hasılatındaki azalış esas ürün satışlarından kaynaklanmıştır.

Zonguldak havzasındaki taşkömürünün çıkarılması ve ekonomiye kazandırılması görevini üstlenen TTK, Türkiye taşkömürü ihtiyacının yaklaşık %6'sını karşılamaktadır. Kurumun 2013 yılı net satışları önceki döneme göre %3,4 oranında azalışla 294,7 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

bb)İmalat sektörü:

İmalat sektörünün 2013 yılı net satışları önceki döneme göre %8,7 oranında artarak 6,4 milyar TL'ye yükselmiştir. Sektörde faaliyetini sürdüren KİT'lerin net satışlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

İmalat sektöründe yer alan KİT'lerin net satış hasılatının %43,2'si T. Şeker Fabrikaları AŞ'ye aittir. Şeker Kurumu tarafından tespit edilip üreticilere dağıtımı yapılan kotalar dahilinde üretim yapan T. Şeker Fabrikaları AŞ'nin, 2013 yılında satılan 1.265 bin ton şeker ve diğer ürünlerden elde ettiği net satış hasılatı 2,8 milyar TL'nin; %98,4'ü yurt içi ve kalan %1,6'sı da yurt dışına gerçekleştirilen satışlardan oluşmaktadır.

ÇAY-KUR'un kuruluş amacı, çay ziraatını geliştirmek, çay kalitesini ıslah etmek ve kuru çay üretip pazarlamak olarak belirlenmiştir. 3092 sayılı Çay Kanunu ile çayda devlet tekeli kaldırılmış ve gerçek ve tüzel kişilerin yaş çay işleme ve paketleme fabrikaları kurup işletebilmeleri, ihtiyaçları olan yaş çay yaprağını doğrudan üreticilerden satın alabilmeleri imkanı getirilmiştir. ÇAY-KUR 2013 yılında 133,5 bin ton çay satmış olup, satış teşvik önlemleri, ürün çeşitlendirilmesi ve artan reklam tanıtım faaliyetlerinin etkisiyle, geçen yıla göre %20,5 oranında artışla 1,5 milyar TL net satış hasılatı elde etmiştir.

Satışları önemli ölçüde askeri siparişlere bağlı olan MKE Kurumu'nun net satış hasılatı 2013 yılında %6,3 oranında artışla 869,8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı toplam satış tutarının geçen yıla göre %6,3 oranında artmasında, Hurda İşletmesi satışlarının %11,3 oranında artması etkili olmuştur.

ESK'nın 2013 yılı net satışları önceki yıla göre %2,8 oranında artışla 545,8 milyon TL'ye yükselmiş olup, tamamı yurt içi piyasaya gerçekleştirilen satışların %85,4'ünü et satışları oluşturmuştur.

İmalat sektöründe faaliyet gösteren TCDD'nin bağlı ortaklıkları TÜDEMSAŞ, TÜVASAŞ ve TULOMSAŞ'ın 2013 yılı net satışları %20,7 oranında artarak 669,7 milyon TL'ye yükselmiştir.

Sektörde faaliyet gösteren diğer kuruluşlar olan TEMSAN ve Doğusan'ın 2013 yılı net satışları toplamı 19,8 milyon TL olmuştur.

bc)Enerji sektörü:

Enerji sektöründe faaliyet gösteren TETAŞ, EÜAŞ ve TEİAŞ'ın 2013 yılı toplam net satışları geçen yıla göre %14,1 oranında azalışla 49,5 milyar TL olmuştur. Azalışın temel nedenleri; yıllar itibarıyla kamunun enerji üretim ve dağıtım sektöründeki payının azalması ve TEDAŞ'ın bağlı ortaklıklarının 2013 yılında özelleştirilmesi sonucunda kamu enerji satışlarının nihai tüketicilere perakende fiyatlardan satılması yerine dağıtım şirketlerine toptan satış fiyatları üzerinden satılmasıdır. Enerji sektöründe gerçekleştirilen toplam net satışların 23,2 milyar TL'si TETAŞ, 15,4 milyar TL'si TEİAŞ ve 10,9 milyar TL'si EÜAŞ tarafından gerçekleştirilmiştir.

Esas itibarıyla EÜAŞ elektrik enerjisini üretmek, TEİAŞ üretilen elektriği iletmek ve yük tevzii faaliyetlerini yürütmek ve TETAŞ ise elektrik ticaret ve taahhüt faaliyetlerinde bulunmak ile görevlendirilmiştir. Bu bağlamda, bu sektörde yer alan kuruluşların birbirleri arasında yaptıkları satışlar toplamı 21,8 milyar TL'nin mahsup edilmesi ile konsolide edilmiş net satış tutarı 27,7 milyar TL olarak hesaplanmıştır.

Sektörde yer alan ve faaliyeti, işletme hakkı devredilen 8 santralin sözleşmeden doğan takip işleri ile sınırlı olan ADÜAŞ'ın 2011-2013 yıllarında satış hasılatı bulunmamaktadır.

c) Hizmetler sektörü:

ca) Ulaştırma-haberleşme sektörü:

Ulaştırma ve haberleşme sektöründe TCDD, TDİ, PTT, TÜRKSAT, BOTAS, DHMİ ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü faaliyet göstermektedir. Sektörün 2013 yılı net satışları toplamı geçen yıla göre %6,8 oranında azalışla 40,1 milyar TL'ye inmiş olup azalış sektörün %81,8'ini oluşturan BOTAS'ın net satışlarının %10 oranında azalmasından kaynaklanmıştır.

Satışlarının %99,5'i doğal gaz ve sıvılaştırılmış doğal gaz satışlarından, kalanı ise petrol ve doğal gaz taşıma, liman hizmetlerinden elde edilen BOTAS'ın net satışları, geçen yıla göre %10 oranında azalışla 32,8 milyar TL'ye inmiştir. Azalış; doğal satışlarının miktar itibarıyla %8 oranında azalmasından kaynaklanmıştır. BOTAS'ın doğal gaz satışları miktar itibarıyla, 2013 yılında elektrik üretiminde 19,3 milyar m³, konut kullanımında 7,5 milyar m³, sanayide ise 9 milyar m³ olarak gerçekleşmiş, bakiye 2 milyar m³ çeşitli sektörlerle ve yurtdışına satılmıştır.

Sektörde tekel olarak faaliyet gösteren TCDD'nin yük taşıma, liman ve iskele, yolcu ve bagaj, banliyö, yolcu taşıma, demiryolu hattı, Vangölü Feribot İşletmesi gelirlerinden oluşan 2013 yılı net satış hasılatı önceki döneme göre %3,7 oranında artışla 2,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

DHMİ'nin 2013 yılı net satışları, geçen yıla göre %19,5 oranında artarak 2,1 milyar TL olarak gerçekleşmiş olup, satışların %76,2'si yurt içi, %23,6'sı yurt dışı hizmet gelirlerinden oluşmuştur. Bakiye %0,2'si ise Bakanlar Kurulu'nun 17.07.1997 tarih ve 97/9608 sayılı kararı uyarınca, Kuzey Kıbrıs ile Türkiye arasında gerçekleştirilen direkt uçuşların görev zararlarına aittir.

PTT'nin 2013 yılı net satışları geçen yıla göre %9,3 oranında artarak 2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu hasılatın; %69,8'i posta hizmetlerinden, %20,8'i parasal posta hizmetlerinden, %9'u lojistik faaliyetlerinden ve %0,3'ünü de telgraf hizmetlerinden elde edilmiştir.

TÜRKSAT, 2013 yılında 141,2 milyon TL uydu hizmetlerinden, 297,6 milyon TL Kablo TV hizmetlerinden, 72,3 milyon TL bilişim e-devlet gelirlerinden ve 42,4 milyon TL diğer satışlardan olmak üzere toplam 553,5 milyon TL net yurt içi satış hasılatı elde etmiştir. Yurt dışına yapılan net satışlar ise 31,2 milyon TL tutarında olup, 2013 yılı net satış toplamı 584,7 milyon TL tutarında gerçekleşmiştir.

Alanında tekel konumunda faaliyet gösteren KEGM'in 2013 yılı net satışları geçen yıla göre %11,7 oranında artışla 446,4 milyon TL olmuştur. Bu hasılatın; 209,4 milyon TL'si kılavuzluk, 194,5 milyon TL'si fener, 26 milyon TL'si tahlisiye, 13,5 milyon TL'si gemi kurtarma ve 3 milyon TL'si de telsiz hizmetlerinden elde edilmiştir.

TDİ'nin 2013 yılı net satış hasılatı, Şirket'in 2012 yılı içerisinde Tekirdağ Limanı işletmeciliğini devralmasıyla, liman hizmetleri gelirlerinin artması sonucunda, geçen yıla göre %62,7 oranında artarak 38,7 milyon TL yükselmiştir.

cb) Ticaret sektörü:

DMO, TMO, Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ ve Başkent Doğalgaz AŞ'nin faaliyet gösterdiği ticaret sektöründeki KİT'lerin net satış hasılatı Başkent Doğalgaz AŞ'nin

2013 yılında özelleştirilmesi nedeniyle geçen yıla göre %11,8 oranında azalışla 5,9 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir. DMO, TMO ve Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ'nin toplam net satış hasılatı geçen yıla göre %19,4 oranında artış göstermiştir.

Devletin merkezi satın alma birimi olarak faaliyetlerini sürdüren DMO'nun 2013 yılı satışları önceki yıla göre %4,1 oranında artışla 1,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu satışların; %50'si genel bütçeli idarelere, %16'sı belediye bütçeli idarelere, %11'i özel idare bütçeli idarelere, %3'ü KİT'lere, %2'si sosyal güvenlik kurumlarına ve %8'i diğer kuruluşlara yapılmıştır.

TMO 2013 yılında, hububat ve bakliyat ürünleri satışlarındaki artışın etkisiyle geçen yıla göre %47,5 oranında artışla 2,2 milyar TL net satış hasılatı elde etmiştir. Bu satışların; 1.203 milyon TL yurt içi, 284,5 milyon TL yurt dışı ve 756,8 milyon TL'de görev zararı kapsamında satış geliri niteliğindedir.

Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ'nin 2013 yılı net satışları, önceki yıla göre %9,6 oranında artışla 2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Artışta; fuel oil ve diğer siyah ürünlerden oluşan siyah ürün satışlarındaki düşüşe rağmen motorin, benzin, gaz yağından oluşan beyaz ürün satışlarındaki artış etkili olmuştur.

cc)Diğer hizmetler:

Önceki yıllarda imalat sektöründe görülen Sümer Holding AŞ, 2012 yılından itibaren diğer hizmetler sektöründe değerlendirilmeye alınmıştır. Diğer hizmetler sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların net satışları 2013 yılında 2,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Sektörün toplam net satışlarının %93'ünü sağlayan Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ'nin 2013 yılı net satışları, projelendirilen arsa satışları ile arazi, arsa ve konut satışlarındaki artışların etkisiyle, önceki döneme göre %129,1 oranında artarak 1.407 milyon TL olmuştur.

2013 yılında Halk GYO'nun İzmir Karşıyaka'daki gayrimenkul satışı nedeniyle net satışları geçen yıla göre %88,2 oranında artışla 47 milyon TL'ye yükselmiştir. Bileşim Alternatif Dağıtım Kanalları ve Ödeme Sistemleri AŞ'nin 2013 yılı net satışları önceki döneme göre %17,5 oranında artarak 108 milyon TL'ye ve Sümer Holding'in net satışları %11,1 oranında artarak 6,7 milyon TL'ye yükselmiştir.

Sektörde yer alan diğer kuruluşlar tta Gayrimenkul AŞ ve Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret AŞ'nin toplam net satışları ise geçen yıla göre %67,8 oranında azalarak 19,8 milyon TL olmuştur.

4-Stoklar:

KİT stoklarının 2009-2013 dönemindeki seyri incelendiğinde, stok miktarının 2010 yılında gerilediği, 2011-2012 yıllarında arttığı, 2013 yılında ise önceki yıla göre azaldığı görülmektedir. 2013 yılı stok toplamı 14,5 milyar TL olup, 2012-2013 yılları arasında gerçekleşen yaklaşık 2,4 milyar TL tutarındaki azalışın büyük bölümü hizmetler sektörü altında izlenen Emlak Konut GYO'nun denetimden çıkması nedeniyle azalan KİT stoklarından kaynaklanmıştır. Önceki yıldan farklı olarak, 2013 yılında KİT stoklarının içinde sanayi sektörünün stokları oransal olarak artarken, hizmetler sektörünün payı azalmıştır.

2013 yılı KİT stoklarının malzeme grupları ve sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında, toplam stokun, 3,1 milyar TL tutarında %21'ini ilk madde ve malzemelerin, 477

milyon TL tutarında %3,3'ünü yarı mamullerin, 4,1 milyar TL tutarında %28,3'ünü mamullerin, 5,1 milyar TL tutarında %35,2'sini ticari malların ve 1,8 milyar TL tutarında %12,2'sini de diğer stokların oluşturduğu görülmektedir. Diğer yandan dikey yüzdeler olarak, 2013 yılında toplam KİT stokunun %2,8'i tarım sektörüne, %53,4'ü sanayi sektörüne, %43,6'sı hizmetler sektörüne ve %0,2'si de mali kuruluşlara ait bulunmaktadır.

2013 yılında toplam KİT stoku içinde ilk sırayı 3,8 milyar TL stok ile, Toprak Mahsulleri Ofisi almıştır. TMO'nun stokları, ağırlıklı olarak hububat ürünlerinden oluşmaktadır. İkinci sıradaki T.Şeker Fabrikaları AŞ'nin stokları, 2,6 milyar TL düzeyindedir. T. Şeker Fabrikaları AŞ'nin stoklarının tamamına yakını şeker, melas, yaş küspe vb. mamul stoklarından oluşmaktadır. Bu iki kuruluşu 1,8 milyar TL tutarında stok ile üçüncü sırada TPAO takip etmiştir. Dördüncü sırada yer alan BOTAS'ın stok miktarı 1,6 milyar TL düzeyindedir. BOTAS'ın stoklarının büyük bölümünün gelecek yıllar ihtiyacı stoklardan oluştuğu görülmektedir. İlk dört sırayı paylaşan bu kuruluşların stok tutarı, 2013 yılı KİT stoklarının yaklaşık olarak %68'ini oluşturmaktadır.

2013 yılında KİT'lerin toplam stoku, yaklaşık 2,4 milyar TL azalmıştır. Bu azalışın büyük bölümü hizmetler sektöründe yer alan EMLAKKONUT'un denetimden çıkması nedeniyle azalan KİT stoklardan kaynaklanmıştır. Hizmetler sektörü içinde ulaştırma-haberleşme alt sektörünün stokları 529,6 milyon TL, diğer hizmetler alt sektörü stokları 2,7 milyar TL azalırken, ticaret alt sektörü stokları ise 1 milyar TL artış göstermiştir. Hizmetler sektöründeki toplam stok azalışı ise, 2,3 milyar TL olmuştur.

KİT'lerin 2009-2013 dönemine ilişkin stoklarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 67 sayılı, 2013 yılı stoklarının malzeme grupları ve sektörler itibarıyla ayrıntısı 67/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

(Bin TL)

Çizelge: 67 - KİT'lerin 2009-2013 yılları stokları

Stoklar	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
1-Tarım	158.951	1,3	184.641	1,7	258.357	1,7	358.819	2,1	403.080	2,8	44.261	12,3
2-Sanayi:												
-Madencilik	736.193	6,1	834.401	7,7	2.078.653	13,4	2.277.475	13,5	2.526.541	17,4	249.066	10,9
-İmalat	3.697.471	30,7	3.994.162	36,9	4.219.100	27,1	4.347.473	25,7	4.276.338	29,4	(71.135)	(1,6)
- Enerji	858.173	7,1	875.680	8,1	1.576.746	10,1	1.234.881	7,3	967.484	6,7	(267.397)	(21,7)
Sanayi toplamı	5.291.837	44,0	5.704.243	52,7	7.874.499	50,6	7.859.829	46,5	7.770.363	53,4	(89.466)	(1,1)
3-Hizmetler :												
-Ulaştırma- haberleşme	1.225.831	10,2	1.442.886	13,3	1.598.393	10,3	2.735.943	16,2	2.206.258	15,2	(529.685)	(19,4)
-Ticaret	5.346.780	44,4	3.470.233	32,1	2.816.105	18,1	3.077.504	18,2	4.079.152	28,1	1.001.648	32,5
-Diğer hizmetler					3.003.949	19,3	2.840.700	16,8	60.081	0,4	(2.780.619)	(97,9)
Hizmetler toplamı	6.572.611	54,6	4.913.119	45,4	7.418.447	47,6	8.654.147	51,2	6.345.491	43,6	(2.308.656)	(26,7)
Ara toplam	12.023.399	99,9	10.802.003	99,8	15.551.303	99,9	16.872.795	99,9	14.518.934	99,8	(2.353.861)	(14,0)
4-Mali kuruluşlar	12.028	0,1	23.208	0,2	17.463	0,1	24.445	0,1	22.949	0,2	(1.496)	(6,1)
Genel toplam	12.035.427	100,0	10.825.211	100,0	15.568.766	100,0	16.897.240	100,0	14.541.883	100,0	(2.355.357)	(13,9)

Çizelge : 67/a - Stok türleri itibarıyla 2013 yılı stokları

(Bin TL)

Stoklar	İlk madde malzeme.	Yarı mamul	Mamul	Ticari mal	Diğer	Toplam
1-Tarım sektörü	44.491	183.421	139.897		35.271	403.080
2-Sanayi sektörü:						
-Madencilik	738.246	75.047	414.730	57.352	1.241.166	2.526.541
-İmalat	649.376	180.861	3.287.146	23.787	135.168	4.276.338
-Enerji	821.448		28.463		117.573	967.484
Toplam (2)	2.209.070	255.908	3.730.339	81.139	1.493.907	7.770.363
3-Hizmetler sektörü:						
-Ulaş- haberleşme	443.164	27.621	142	1.643.547	91.784	2.206.258
-Ticaret	322.334	2.715	239.572	3.398.912	115.619	4.079.152
-Diğer hizmetler	37.539	7.636	5.901		9.005	60.081
Toplam (3)	803.037	37.972	245.615	5.042.459	216.408	6.345.491
Ara toplam	3.056.598	477.301	4.115.851	5.123.598	1.745.586	14.518.934
4-Mali kuruluşlar	43				22.906	22.949
Genel toplam	3.056.641	477.301	4.115.851	5.123.598	1.768.492	14.541.883

KİT stoklarının önceki yıla göre artış-azalışı incelendiğinde, tarım sektörü dışındaki tüm sektörlerin stoklarının azaldığı görülmüştür. KİT stoklarında önceki yıla göre gerçekleşen azalış, hizmetler sektöründen kaynaklanmıştır. Hizmetler sektöründe ulaştırma-haberleşme alt sektörü ile diğer hizmetler alt sektörlerinin stokları azalırken, ticaret alt sektörünün stokları artmıştır. Ticaret alt sektöründeki artışın 903 milyon TL'si TMO'nun stok artışından ileri gelmiştir. TMO'nun stok büyüklükleri esas olarak hububat piyasası alım ve satış politikalarına göre belirlenmekte, piyasa fiyatlarının dengelenmesi ihtiyacına göre stok tutarları yıldan yıla değişebilmektedir. Diğer hizmetler alt sektöründeki stok azalışı, Emlak Konut'un denetimden çıkmasından kaynaklanmış, ulaştırma-haberleşme alt sektöründeki stok azalışı ise BOTAŞ ve TCDD'nin stoklarının önceki yıla göre azalmasından ileri gelmiştir.

5- İşletme sonuçları:

a) Satışların kârlılığı:

KİT'lerin dönemine ilişkin faaliyet kârı veya zararlarının oluşumu cari fiyatlarla 68/a, 2003 yılı fiyatlarıyla 68/b, sektörel bazda 2013 yılı faaliyet sonuçları 69 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge : 68/a - KİT'lerin 2009-2013 yılları satış sonuçları (Cari fiyatlarla) (*)

(Bin TL)

Yıllar	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kar veya zarar (8/7)%
2009	85.013.330	2.006.670	83.006.660	70.467.112	2.337.941	3.120.779	75.925.832	7.080.828	9,3
2010	87.360.420	989.156	86.371.264	73.425.954	1.636.226	3.147.104	78.209.284	8.161.980	10,4
2011	99.654.431	1.016.035	98.638.396	90.513.212	1.892.712	3.875.071	96.280.995	2.357.401	2,4
2012	123.598.121	1.178.757	122.419.364	112.549.728	1.959.802	4.066.093	118.575.623	3.843.741	3,2
2013	113.551.429	1.369.363	112.182.066	100.127.744	998.994	4.149.471	105.276.209	6.905.857	6,6
Son iki yıl farkı	(10.046.692)	190.606	(10.237.298)	(12.421.984)	(960.808)	83.378	(13.299.414)	3.062.116	(23,0)
Artış yada azalış (%)	(8,1)	16,2	(8,4)	(11,0)	(49,0)	2,1	(11,2)	79,7	(710,3)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge : 68/b - KİT'lerin 2009-2013 yılları satış sonuçları (2003 yılı fiyatlarıyla) (*)

(Bin TL)

Yıllar	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kar veya zarar (8/7)%
2009	51.348.955	1.212.050	50.136.905	42.562.885	1.412.141	1.884.984	45.860.010	4.276.895	9,3
2010	48.466.252	548.769	47.917.483	40.735.619	907.754	1.745.966	43.389.339	4.528.144	10,4
2011	48.785.642	497.398	48.288.244	44.310.575	926.574	1.897.034	47.134.183	1.154.061	2,4
2012	59.058.735	563.244	58.495.491	53.779.495	936.450	1.942.896	56.658.841	1.836.650	3,2
2013	50.722.039	611.678	50.110.361	44.725.843	446.238	1.853.518	47.025.599	3.084.762	6,6
Son iki yıl farkı	(8.336.696)	48.434	(8.385.130)	(9.053.653)	(490.211)	(89.378)	(9.633.242)	1.248.112	(13,0)
Artış yada azalış (%)	(14,1)	8,6	(14,3)	(16,8)	(52,3)	(4,6)	(17,0)	68,0	(399,7)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge : 69 - KİT'lerin sektörler itibarıyla 2013 yılı satış sonuçları (Cari fiyatlarla) (*) (Bin TL)

Satış sonuçları	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kâr veya zarar (8/7) (%)
a) Tarım	519.453	316	519.137	345.959	8.584	121.020	475.563	43.574	9,2
b) Sanayi:									
(1) Madencilik	7.378.344	262.570	7.115.774	3.862.586	358.698	1.313.155	5.534.439	1.581.335	28,6
(2) İmalat sanayi	6.400.138	23.378	6.376.760	5.679.685	312.873	415.072	6.407.630	(30.870)	(0,5)
(3) Enerji	50.150.709	620.690	49.530.019	44.545.162	7.212	656.874	45.209.248	4.320.771	9,6
Toplam (b)	63.929.191	906.638	63.022.553	54.087.433	678.783	2.385.101	57.151.317	5.871.236	10,3
c) Hizmetler:									
(1) Ulaştırma-haberleşme	40.496.391	388.180	40.108.211	38.858.104	89.303	1.345.691	40.293.098	(184.887)	(0,5)
(2) Ticaret	6.016.251	72.545	5.943.706	5.370.922	177.645	85.997	5.634.564	309.142	5,5
(3) Diğer hizmetler	2.590.143	1.684	2.588.459	1.465.326	44.679	211.662	1.721.667	866.792	50,3
Toplam (c)	49.102.785	462.409	48.640.376	45.694.352	311.627	1.643.350	47.649.329	991.047	2
KİT toplamı	113.551.429	1.369.363	112.182.066	100.127.744	998.994	4.149.471	105.276.209	6.905.857	6,6

(*) Mali kuruluşlar hariç

KİT'lerin 2009 yılına göre 2013 yılı brüt satışları cari fiyatlarla %33,5 oranında artarken, net satış gelirleri artış oranı %35,2, satış maliyet giderleri artış oranı %38,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ulaştırma-haberleşme ve imalat sektörleri dışında diğer sektörlerin dönem sonuçları kâr oluşturmuş, 2013 yılı toplam faaliyet sonucu kârı 2012 yılına göre %79,6 oranında artışla 6,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Sabit fiyatlar bazında dalgalı seyir izleyen net satış gelirleri 2013 yılında 2009 yılı ile yaklaşık aynı seviyede 50,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde satış maliyet tutarındaki artışın %2,4 oranında oluşması faaliyet kârlılığını azaltmıştır.

KİT'lerin dönemi faaliyet sonuçlarına göre hesaplanan maliyet, dönem, satış, faaliyet sonucu göstergeleri ile mali kârlılık/zararlılık göstergeleri 70 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 70- KİT'lerle ilgili satış göstergeleri (*)

(%)

Göstergeler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
1-Maliyet giderleri göstergesi :						
-Satış üretim maliyeti/Net satış hasılatı x 100	84,9	85,0	91,8	91,9	89,2	0,1
2-Dönem giderleri göstergesi :						
-Satış giderleri/Net satış hasılatı x 100	2,8	1,9	1,9	1,6	0,9	(0,3)
-Diğer dönem giderleri/Net satış hasılatı x 100	3,8	3,6	3,9	3,3	3,7	(0,6)
3-Satış göstergesi :						
-Satış maliyeti tutarı/Net satış hasılatı x 100	91,5	90,5	97,6	96,8	93,8	(0,8)
4-Faaliyet sonucu göstergesi :						
-Faaliyet kârı/Net satış hasılatı x 100	8,5	9,5	2,4	3,2	6,2	0,8
5-Mali kârlılık/zararlılık :						
-Dönem sonucu/Öz kaynaklar x 100	11,1	9,7	4,1	6,3	6,1	(0,1)
-Dönem sonucu/Aktif toplamı x 100	6,6	6,7	2,6	3,8	4,1	0,3

(*)Mali kuruluşlar hariç.

b) Dönem sonuçları:

KİT'lerin 2009-2013 yıllarına ilişkin dönem sonuçlarının oluşumu cari fiyatlarla 71/a, 2003 sabit fiyatlarıyla 71/b, 2013 yılı dönem sonuçlarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 72, kuruluş bazında brüt satış kârı veya zararı ile faaliyet ve dönem sonuçları 73 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 71/a - KİT'lerin 2009-2013 yılları gelir ve gider unsurları (Cari fiyatlarla) (*)

(Bin TL)

Gelir ve giderler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
A-Brüt satışlar	85.013.330	87.360.420	99.654.431	123.598.121	113.551.429	(10.046.692)	(8,1)
1-Yurt içi satışlar	73.550.323	73.551.310	85.165.290	94.594.103	94.280.514	(313.589)	(0,3)
2-Yurt dışı satışlar	2.361.010	3.237.257	3.826.313	14.617.418	3.915.037	(10.702.381)	(73,2)
3-Diğer gelirler	9.101.997	10.571.853	10.662.828	14.386.600	15.355.878	969.278	6,7
B-Satış indirimleri (-)	2.006.670	989.156	1.016.035	1.178.757	1.369.363	190.606	16,2
1- Satıştan iadeler (-)	1.701.548	622.039	468.419	528.720	642.989	114.269	21,6
2- Satış iskontoları (-)	109.912	11.763	43.294	99.334	339.720	240.386	242,0
3- Diğer indirimler (-)	195.210	355.354	504.322	550.703	386.654	(164.049)	(29,8)
C-Net satışlar	83.006.660	86.371.264	98.638.396	122.419.364	112.182.066	(10.237.298)	(8,4)
D-Satışların maliyeti (-)	70.467.112	73.425.954	90.513.212	112.549.728	100.127.744	(12.421.984)	(11,0)
1-Satılan mamuller maliyeti (-)	12.354.962	24.903.196	15.199.932	33.504.853	16.034.845	(17.470.008)	(52,1)
2- Satılan ticari mallar maliyeti (-)	45.121.586	34.705.995	59.150.728	55.411.694	61.755.573	6.343.879	11,4
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	5.345.854	6.339.682	7.196.387	10.772.108	8.349.331	(2.422.777)	(22,5)
4-Diğer satışların maliyeti (-)	7.644.710	7.477.081	8.966.165	12.861.073	13.987.995	1.126.922	8,8
Brüt satış kârı	12.539.548	12.945.310	8.125.184	9.869.636	12.054.322	2.184.686	22,1
E-Faaliyet giderleri (-)	5.458.720	4.783.330	5.767.783	6.025.895	5.148.465	(877.430)	(14,6)
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)	376.352	326.719	740.575	493.082	414.989	(78.093)	(15,8)
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	2.337.941	1.636.226	1.892.712	1.959.802	998.994	(960.808)	(49,0)
3-Genel yönetim giderleri (-)	2.744.427	2.820.385	3.134.496	3.573.011	3.734.482	161.471	4,5
Faaliyet kârı	7.080.828	8.161.980	2.357.401	3.843.741	6.905.857	3.062.116	79,7
F-Diğer faal. olağan gelir ve kârlar	6.010.038	6.289.022	7.949.161	7.364.440	9.067.491	1.703.051	23,1
1-İştiraklerden temettü gelirleri	412.130	430.205	791.309	680.827	1.017.785	336.958	49,5
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri	71.731	380.229	813.844	663.030	700.892	37.862	5,7
3-Faiz gelirleri	736.000	597.644	626.316	799.194	1.093.225	294.031	36,8
4-Komisyon gelirleri	535	536	13.115	4.083	558	(3.525)	(86,3)
5-Konusu kalmayan karşılıklar	450.290	412.757	604.571	243.503	97.712	(145.791)	(59,9)
6-Menkul kıymet satış kârları	72.723	19.901	15.864	33.528	82.445	48.917	145,9
7-Kambiyo kârları	1.225.681	1.079.091	1.419.955	1.150.550	1.568.896	418.346	36,4
8-Reeskont faiz gelirleri			133.234	40.113	35.944	(4.169)	(10,4)
9-Enflasyon düzeltmesi kârları							
10-Diğer olağan gelir ve kârlar	3.040.948	3.368.659	3.530.953	3.749.612	4.470.034	720.422	19,2
G-Diğer faal. olağan gider ve zararlar (-)	4.775.671	4.052.100	4.537.807	4.409.855	5.703.022	1.293.167	29,3
1-Komisyon giderleri (-)	8.444	11.420	146.950	22.687	25.356	2.669	11,8
2-Karşılık giderleri (-)	794.926	1.087.063	492.407	583.056	526.843	(56.213)	(9,6)
3-Menkul kıymet satış zararları (-)			86	27.475	10.264	(17.211)	(62,6)
4-Kambiyo zararları (-)	983.562	729.124	1.082.107	795.734	1.091.533	295.799	37,2
5-Reeskont faiz giderleri (-)			52.355	35.944	47.369	11.425	31,8
6-Enflasyon düzeltmesi zararları (-)							
7-Diğer olağan gider ve zararlar (-)	2.988.739	2.224.493	2.763.902	2.944.959	4.001.657	1.056.698	35,9
H-Finansman giderleri (-)	1.226.229	891.513	1.578.128	501.578	1.043.114	541.536	108,0
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)	363.377	328.682	203.999	166.212	106.632	(59.580)	(35,8)
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)	862.852	562.831	1.374.129	335.366	936.482	601.116	179,2
Olağan kâr	7.088.966	9.507.389	4.190.627	6.296.748	9.227.212	2.930.464	46,5
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	4.423.978	3.969.160	12.195.121	3.591.947	4.182.028	590.081	16,4
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	5.104.473	6.728.214	13.241.674	4.731.849	8.477.369	3.745.520	79,2
Dönem kârı veya zararı	6.408.471	6.748.335	3.144.074	5.156.846	4.931.871	(224.975)	(4,4)
K-Dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları	1.715.631	1.973.077	1.301.089	1.386.924	1.899.975	513.051	37,0
Net dönem kârı veya zararı	4.692.840	4.775.258	1.842.985	3.769.922	3.031.896	(738.026)	(19,6)

(*) Mali kuruluşlar hariç

Çizelge: 71/b - KİT'lerin 2009-2013 yılları gelir ve gider unsurları (2003 yılı fiyatlarıyla) (*)

(Bin TL)

Gelir ve giderler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
A-Brüt satışlar	51.348.955	48.466.252	48.785.642	59.058.735	50.722.039	(8.336.696)	(14,1)
1-Yurt içi satışlar	44.425.177	40.805.165	41.692.510	45.199.782	42.113.956	(3.085.825)	(6,8)
2-Yurt dışı satışlar	1.426.075	1.795.982	1.873.164	6.984.623	1.748.799	(5.235.823)	(75,0)
3-Diğer gelirler	5.497.703	5.865.106	5.219.968	6.874.331	6.859.284	(15.048)	(0,2)
B-Satış indirimleri (-)	1.212.050	548.769	497.398	563.244	611.678	48.434	8,6
1- Satıştan iadeler (-)	1.027.753	345.098	229.314	252.638	287.215	34.578	13,7
2- Satış iskontoaları (-)	66.388	6.526	21.194	47.465	151.749	104.284	219,7
3- Diğer indirimler (-)	117.909	197.145	246.890	263.142	172.714	(90.428)	(34,4)
C-Net satışlar	50.136.905	47.917.483	48.288.244	58.495.491	50.110.361	(8.385.130)	(14,3)
D-Satışların maliyeti (-)	42.562.885	40.735.619	44.310.575	53.779.495	44.725.843	(9.053.653)	(16,8)
1-Satılan mamuller maliyeti (-)	7.462.528	13.815.920	7.441.099	16.009.582	7.162.570	(8.847.012)	(55,3)
2- Satılan ticari mallar maliyeti (-)	27.253.918	19.254.366	28.957.129	26.477.300	27.585.462	1.108.161	4,2
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	3.228.953	3.517.161	3.522.978	5.147.223	3.729.544	(1.417.678)	(27,5)
4-Diğer satışların maliyeti (-)	4.617.486	4.148.173	4.389.369	6.145.390	6.248.267	102.876	1,7
Brüt satış kârı veya zararı	7.574.020	7.181.864	3.977.669	4.715.996	5.384.519	668.523	14,2
E-Faaliyet giderleri (-)	3.297.125	2.653.720	2.823.607	2.879.346	2.299.757	(579.589)	(20,1)
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)	227.321	181.259	362.547	235.609	185.371	(50.238)	(21,3)
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	1.412.141	907.754	926.574	936.450	446.238	(490.211)	(52,3)
3-Genel yönetim giderleri (-)	1.657.663	1.564.707	1.534.487	1.707.287	1.668.148	(39.140)	(2,3)
Faaliyet kârı veya zararı	4.276.895	4.528.144	1.154.061	1.836.650	3.084.762	1.248.112	68,0
F-Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlar	3.630.127	3.489.055	3.891.497	3.518.941	4.050.338	531.397	15,1
1-İştiraklerden temettü gelirleri	248.931	238.671	387.384	325.319	454.632	129.313	39,7
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri	43.326	210.945	398.416	316.815	313.080	(3.735)	(1,2)
3-Faiz gelirleri	444.552	331.564	306.612	381.878	488.330	106.452	27,9
4-Komisyon gelirleri	323	297	6.420	1.951	249	(1.702)	(87,2)
5-Konusu kalmayan karşılıklar	271.980	228.991	295.967	116.353	43.647	(72.706)	(62,5)
6-Menkul kıymet satış kârları	43.925	11.041	7.766	16.021	36.827	20.807	129,9
7-Kambiyo kârları	740.324	598.664	695.136	549.766	700.807	151.041	27,5
8-Reeskont faiz gelirleri			65.224	19.167	16.056	(3.111)	(16,2)
9-Enflasyon düzeltmesi kârları							
10-Diğer olağan gelir ve kârlar	1.836.765	1.868.882	1.728.571	1.791.672	1.996.710	205.037	11,4
G-Diğer faal. olağan gider ve zararlar (-)	2.884.556	2.248.044	2.221.475	2.107.155	2.547.470	440.315	20,9
1-Komisyon giderleri (-)	5.100	6.336	71.939	10.841	11.326	486	4,5
2-Karşılık giderleri (-)	480.144	603.086	241.057	278.601	235.334	(43.267)	(15,5)
3-Menkul kıymet satış zararları (-)			42	13.128	4.585	(8.544)	(65,1)
4-Kambiyo zararları (-)	594.082	404.507	529.743	380.225	487.574	107.350	28,2
5-Reeskont faiz giderleri (-)			25.630	17.175	21.159	3.984	23,2
6-Enflasyon düzeltmesi zararları (-)							
7-Diğer olağan gider ve zararlar (-)	1.805.230	1.234.115	1.353.063	1.407.186	1.787.491	380.305	27,0
H-Finansman giderleri (-)	740.655	494.598	772.570	239.668	465.946	226.278	94,4
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)	219.484	182.348	99.867	79.421	47.631	(31.790)	(40,0)
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)	521.172	312.250	672.702	160.248	418.315	258.068	161,0
Olağan kâr veya zarar	4.281.811	5.274.557	2.051.514	3.008.767	4.121.683	1.112.916	37,0
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	2.672.130	2.202.031	5.970.099	1.716.336	1.868.061	151.725	8,8
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	3.083.156	3.732.712	6.482.437	2.261.013	3.786.737	1.525.724	67,5
Dönem kârı veya zararı	3.870.785	3.743.875	1.539.176	2.464.089	2.203.007	(261.083)	(10,6)
K-Dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları	1.036.259	1.094.634	636.946	662.712	848.696	185.984	28,1
Net dönem kârı veya zararı	2.834.525	2.649.242	902.230	1.801.377	1.354.311	(447.066)	(24,8)

(*) Mali kuruluşlar hariç

(Bin TL)

Gelir ve giderler	Tarım	Maden			Sanayi			Hizmetler			KİT toplamı
		İmalat	Enerji	San. top.	Ulaş-hab.	Ticaret	Diğer hizm.	Hiz. top.			
A-Brüt satışlar	519.453	7.378.344	6.400.138	50.150.709	63.929.191	40.496.391	6.016.251	2.590.143	49.102.785	113.551.429	
1-Yurt içi satışlar	502.943	5.808.382	6.163.967	36.659.231	48.631.580	37.599.106	4.966.065	2.580.820	45.145.991	94.280.514	
2-Yurt dışı satışlar	1.049	1.569.962	236.171	13.491.478	1.806.133	1.813.990	284.542	9.323	2.107.855	3.915.037	
3-Diğer gelirler	15.461					1.083.295	765.644		1.848.939	15.355.878	
B-Satış indirimleri (-)	316	262.570	23.378	620.690	906.638	388.180	72.545	1.684	462.409	1.369.363	
1- Satıştan indeler (-)		4.442		601.538	605.980	30.780	5.003	1.226	37.009	642.989	
2- Satış iskintoları (-)	316	262.570	17.266	11.041	28.307	282.322	28.470	305	311.097	339.720	
3- Diğer indirimler (-)			1.670	8.111	272.351	75.078	39.072	153	114.303	386.654	
C-Net satışlar	519.137	7.115.774	6.376.760	49.530.019	63.022.553	40.108.211	5.943.706	2.588.459	48.640.376	112.182.066	
D-Satışların maliyeti (-)	345.959	3.862.586	5.679.685	44.545.162	54.087.433	38.858.104	5.370.922	1.465.326	45.694.352	100.127.744	
1-Satılan malların maliyeti (-)	338.414	2.559.934	4.970.999	7.262.045	14.792.978	14.792.978	337.669	565.784	903.453	16.034.845	
2- Satılan ticari malların maliyeti (-)	8	1.168.483	1.47.649	22.590.782	23.906.914	32.058.270	5.007.233	783.148	37.848.651	61.755.573	
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	0	134.169	18.978	1.263.357	1.416.504	6.799.834	16.599	116.394	6.932.827	8.349.331	
4-Diğer satışların maliyeti (-)	7.537	0	542.059	13.428.978	13.971.037		9.421		9.421	13.987.995	
Brüt satış kârı veya zararı	173.178	3.253.188	697.075	4.984.857	8.935.120	1.250.107	572.784	1.123.133	2.946.024	12.054.322	
E-Faaliyet giderleri (-)	129.604	1.671.853	727.945	664.086	3.063.884	1.434.994	263.642	256.341	1.954.977	5.148.465	
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)	19	366.041	38.082		404.123	10.116	731		10.847	414.989	
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	8.584	358.698	312.873	7.212	678.783	89.303	177.645	44.679	311.627	998.994	
3-Genel yönetim giderleri (-)	121.001	947.114	376.990	656.874	1.980.978	1.335.575	85.266	211.662	1.632.503	3.734.482	
F-Diğer faaliyetlerden oluşan gelir ve kârlar	43.574	1.581.335	(30.870)	4.320.771	5.871.236	(184.887)	309.142	866.792	991.047	6.905.857	
1-İştiraklerden temettü gelirleri	47.403	2.128.332	1.41.804	4.891.868	7.162.004	1.467.211	126.289	264.584	1.858.084	9.067.491	
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri		959.870	15.809	37.843	1.013.522	3.396		867	4.263	1.017.785	
3-Faiz gelirleri		260.295		440.597	700.892		62.180	152.384	467.132	700.892	
4-Komisyon gelirleri	713	102.757	35.999	486.624	625.380	252.568				1.093.225	
5-Konusu kalmayan karşılıklar			253		253	305				305	
6-Menkul kıymet satış kârları		7.711	2.052	26.397	36.160	24.327	8.602	28.623	61.552	97.712	
7-Kambiyo kârları	20	581.878		134.471	773.120	766.324	27.893	1.539	795.756	1.568.896	
8-Reeskont faiz gelirleri								35.944	35.944	35.944	
9-Enflasyon düzeltilmesi kârları											
10-Diğer oluşan gelir ve kârlar	46.670	215.821	30.920	3.765.936	4.012.677	346.418	20.325	43.944	410.687	4.470.034	
G-Diğer faal. oluşan gider ve zarar(-)	21.410	403.401	87.326	4.073.378	4.564.105	956.374	58.117	103.016	1.117.507	5.703.022	
1-Komisyon giderleri (-)		90	1.600	403	2.093	22.636	311	316	23.263	25.356	
2-Karşılık giderleri (-)	23	1.739	17.573	443.942	463.254	35.425	2.154	25.987	63.566	526.843	
3-Menkul kıymet satış zararları (-)				9.567				697	697	697	
4-Kambiyo zararları (-)	18	104.291	53.460	6.479	164.230	868.742	55.646	2.897	927.285	1.091.533	
5-Reeskont faiz giderleri (-)			11		11			47.358	47.358	47.369	
6-Enflasyon düzeltilmesi zararları (-)											
7-Diğer oluşan gider ve zararlar (-)	21.369	297.281	14.682	3.612.987	3.924.950	29.571	6	25.761	55.338	4.001.657	
H-Finansman giderleri (-)	12.601	101	70.931	472.773	543.805	400.805	6.485	79.418	486.708	1.043.114	
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)	12.601	101	70.931	472.242	472.242	384.954	6.485	79.286	464.240	936.482	
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)						(74.855)		948.942	1.244.916	9.227.212	
Olağan kâr veya zarar	56.966	3.306.165	(47.323)	4.666.488	7.925.330	370.829	370.829	192.541	2.489.599	4.182.028	
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	9.721	119.869	179.133	1.383.706	1.682.708	2.254.169	42.889	192.541	2.489.599	4.182.028	
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	34.633	1.330.659	403.491	5.829.996	7.564.146	661.249	195.207	22.134	878.590	8.477.369	
K-Dönem kârı veya zararı	32.054	2.095.375	(271.681)	220.198	2.043.892	1.518.065	218.511	1.119.349	2.855.925	4.931.871	
Dönem kârı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları (-)											
L-Dönem net kârı veya zararı	32.054	554.070	25.964	1.028.840	1.608.874	246.816	43.276	1.009	291.101	1.899.975	
Dönem net kârı veya zararı		1.541.305	(297.645)	(808.642)	435.018	1.271.249	175.235	1.118.340	2.564.824	3.031.896	

(*) Mali kuruluşlar hariç

(Bin TL)

Çizelge: 73- KİT'lerin 2009-2013 dönemi faaliyet ve dönem sonuçları

Kuruluşlar	2009			2010			2011			2012			2013		
	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı
Tarım :															
TİGEM	21.812	(66.553)	(88.800)	102.894	13.069	8.779	135.292	32.397	30.099	142.981	30.865	15.823	173.178	43.574	32.054
Madencilik :															
ETİ Maden İş. AŞ	430.690	302.839	315.684	589.942	428.940	439.378	971.183	773.919	841.485	996.283	749.880	779.077	1.053.081	773.966	841.797
TKİ (Konsolide)	708.943	434.153	424.021	618.489	329.135	340.110	929.083	595.846	513.807	1.221.875	842.318	860.016	721.637	362.127	178.037
TTK (Konsolide)	(244.822)	(358.454)	(386.107)	(327.057)	(438.252)	(456.375)	(313.856)	(436.453)	(460.056)	(356.250)	(487.073)	(529.356)	(387.205)	(526.941)	(558.658)
TPAO	750.637	89.156	423.475	1.087.879	456.682	1.297.369	1.619.598	545.016	1.792.793	1.602.163	697.533	1.471.136	1.865.675	972.183	1.634.199
İmalat :															
ESK	(12.971)	(32.360)	(28.663)	16.303	(8.090)	(9.392)	(11.730)	(49.252)	(48.854)	39.121	(21.493)	(25.534)	28.518	(38.434)	(45.447)
MKE	234.629	106.119	20.824	291.048	150.244	60.670	422.132	260.280	164.969	376.862	198.411	138.808	387.398	199.196	136.862
Stiner Holding AŞ (1)	1.401	(18.107)	(26.071)	978	(21.121)	(23.886)	(105)	(18.166)	(105.101)	(18.166)	(105)	(18.166)	(18.166)	(105.101)	(18.166)
T. Şeker Fabrikaları AŞ	126.565	(14.661)	(8.844)	131.800	(16.668)	(59.750)	142.507	(14.756)	(134.883)	124.148	(43.845)	(198.228)	61.070	(116.581)	(251.362)
Stinerhali San ve Tic. AŞ	(173)	(2.655)	(2.851)												
T. Elektromekanik San. AŞ	5.202	(3.679)	(11.881)	574	(8.484)	(13.534)	(7.837)	(17.905)	(26.236)	(10.189)	(22.446)	(36.862)	(20.223)	(33.927)	(49.136)
CAY-KUR	140.559	31.064	(23.209)	156.001	22.869	(26.991)	98.253	(26.926)	(74.557)	171.758	(1.681)	(64.828)	194.851	(44.034)	(39.301)
T. Vağon Sanayi TAŞ	15.324	5.269	646	17.624	6.530	974	22.699	11.286	2.375	11.192	(1.113)	(22.301)	6.562	(7.594)	(21.393)
T. Lokomotif ve Motor San. TAŞ	18.920	9.687	2.099	23.739	13.242	8.280	23.267	10.071	1.829	25.112	9.409	(4.326)	25.093	8.335	(8.031)
T. Demiryolu Mak. San. TAŞ	27.796	19.796	16.895	12.553	4.056	725	13.073	3.608	543	(14.602)	(23.335)	(42.375)	13.579	4.158	323
Acıpayam Sellaöz San. ve Tic. AŞ	1.575	584	542	933	(159)	(286)	911	(115)	(198)						
DOĞUSAN Boru San. ve Tic. AŞ	(41)	(815)	(1.219)	243	(401)	(1.264)	33	(846)	(1.207)	265	(513)	(1.013)	227	(541)	(1.176)
TH KBI (2)		(1.569)	9.832		(1.482)	6.255		(1.357)	7.204					(1.448)	6.980
Enerji :															
T. Elektrik Tic. ve Taahhüt AŞ	1.764.847	1.742.880	372.131	1.377.605	1.352.936	1.123.540	(396.232)	(420.431)	(463.228)	1.113.414	1.069.606	859.122	616.299	561.722	573.859
EÜAŞ (Konsolide)	2.676.618	2.524.675	1.712.325	6.363.221	6.220.884	5.503.061	2.352.385	2.199.407	1.555.094	1.102.023	947.297	573.440	3.678.468	3.516.047	2.981.214
TEİEŞ (Konsolide) (3)	1.068.957	(1.313.904)	(894.037)	573.311	(1.153.853)	(1.930.330)	1.325.649	(404.498)	(178.680)	1.248.200	(596.988)	(34.543)		(361.341)	(4.373.150)
T. Elektrik İletim AŞ	285.578	234.030	(54.515)	326.343	272.658	469.852	354.156	291.561	311.183	919.438	843.416	1.090.538	690.090	605.427	1.037.169
Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Tic. AŞ		(612)	(681)		(641)	1.642		(714)	2.350		(877)	2.843		(1.084)	1.106
Ulaştırma - haberleşme :															
TDI	41.995	12.326	20.720	13.397	(20.476)	(48.789)	1.839	(31.959)	(28.022)	13.085	(21.657)	(12.015)	14.819	(13.217)	12.647
BOTAŞ	3.541.518	3.491.950	4.257.572	553.066	496.518	202.544	(1.502.632)	(1.558.160)	(1.342.476)	(686.748)	(771.188)	(606.244)	10.972	(68.234)	1.556.465
TCDD (Füzyon)	(524.051)	(775.866)	(515.868)	(598.692)	(865.494)	(866.337)	(542.105)	(962.993)	(733.327)	(737.751)	(1.132.199)	(877.508)	(740.945)	(1.178.359)	(1.280.554)
PİT	433.213	49.178	230.051	314.369	38.032	143.624	354.219	2.755	174.039	433.670	52.287	171.445	524.995	(124.947)	64.543
DHİMİ	696.963	626.365	756.893	742.564	666.575	746.303	975.151	885.728	811.075	788.281	672.076	754.756	1.050.904	933.831	796.275
Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşl.	98.540	54.679	73.943	112.593	53.021	66.983	201.936	134.997	151.217	222.448	148.975	155.028	239.903	154.575	167.938
TÜRKSAAT	30.400	27.048	88.042	30.542	27.079	78.482	16.994	9.622	162.202	135.475	125.807	185.130	149.459	111.464	200.751

(Bin TL)

Çizelge: 73- KİT'lerin 2009-2013 dönemi faaliyet ve dönem sonuçları (devam)

Kuruluşlar	2009			2010			2011			2012			2013		
	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Bürüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı
Ticaret :															
DMO	76.991	28.245	99.198	98.932	46.663	64.485	142.952	75.984	1.128.56	135.291	63.081	92.924	139.551	59.479	110.693
TMO	295.007	228.275	160.618	467.439	360.051	281.791	485.035	396.129	44.275	220.263	137.244	13.530	328.100	222.723	102.635
Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ	53.296	36.773	(39.592)	100.312	74.381	30.583	69.620	36.020	48.739	95.907	56.861	57.304	105.133	26.940	5.183
T. Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ							52.496	3.541	(47.800)	106.552	39.808	52.244			
Diğer hizmetler :															
Gayrimenkul AŞ (4)	(171.539)	(348.484)	(534.971)	(152.147)	(262.643)	(661.128)	(165.630)	(237.748)	(316.987)	(111.318)	(150.607)	(163.332)	(73.973)	(101.973)	(116.809)
Arçak Turizm Tic. AŞ	354	(92)	(712)		(436)	(1.050)	(377)	(495)	(573)	(376)	(519)	(591)	(377)	(612)	(613)
Bileşim Ziraat-Halk AİD Dağ. Kan. Ve Öd. Sis. AŞ	4.241	2.680	2.901	9.002	5.923	6.009	4.017	1.194	2.284	4.010	716	1.615	6.189	2.674	3.571
Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ort. AŞ	506.205	457.631	343.620	748.812	647.403	605.363	306.735	202.579	343.973	499.242	432.716	488.913	1.158.011	957.190	1.230.195
FINTEK-Finansal Teknoloji Hizm. AŞ	9.498	79	400	10.058	229	441	11.812	451	705	13.290	904	868			
TSE Sojuztest Metroloji ve Kalibrasyon Ltd.Şti.	897	(302)	(246)												
TÜBİTAK Marmara Teknokent AŞ	4.418	2.404	2.943	3.349	1.868	2.361	4.080	2.471	4.718	4.993	2.854	2.880			
Vakıf İnş. Rest. ve Tic. AŞ	293	(1.143)	(1.546)	(1.798)	(2.456)	(2.296)	28.563	26.290	26.769	16.290	12.311	12.005	30.956	24.385	29.211
Halk Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	1.401	(18.107)	(26.071)	978	(21.121)	(23.886)	(105)	(18.166)	(105.101)	1.026	(15.117)	(14.986)	2.017	(14.258)	(26.411)
Stamer Holding AŞ															
Bankalar :															
TH T. Emlak Bankası AŞ			2.131			35.242			687.129			31.360			94.140
T. C. Ziraat Bankası			4.416.735			4.469.360			2.779.504			3.504.725			4.378.523
İller Bankası			474.637			330.378			334.472			393.942			441.018
T. Halk Bankası AŞ			2.017.200			2.509.285			2.636.696			3.329.139			3.364.892
T. İhraçat Kredi Bankası AŞ			342.488			256.221			230.256			221.191			245.927
T. Kalkınma Bankası AŞ			31.447			28.502			23.761			43.630			47.262
Diğer mali kuruluşlar :															
Halk Sigorta AŞ			5.793			5.495			(8.932)			16.265			52.839
Halk Hayat ve Emeklilik AŞ			24.370			37.423			43.522			58.644			91.972
Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ			11.201			13.860			12.988			12.513			11.538
Halk Finansal Kiralama AŞ									29.973			27.228			20.600
Halk Portföy Yönetimi AŞ									(315)			583			1.642
Halk Faktoring AŞ												(333)			1.293
Kalkınma Menkul Değerler AŞ			173			(406)			538			201			296
Ziraat Finansal Kiralama AŞ			13.806			17.449			21.810			19.401			10.705
Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ			(94)			62.063			66.626			89.288			164.902
Ziraat Sigorta AŞ			(704)			17.825			54.146			58.582			69.982
Ziraat Portföy Yönetimi AŞ			2.252			2.369			1.936			811			237
Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ			12.000			11.037			14.422			9.157			9.998

(1) 2012 yılından itibaren diğer hizmetler içinde değerlendirilmiştir.

(2) Faaliyeti durdurulduğu için satış hasılatı yoktur.

(3) 2013 değerleri fiyozon.

(4) 2009 değerleri konsolide.

KİT'lerin 2013 yılı brüt satışları önceki döneme göre %8,1 oranında azalışla 113,6 milyar TL'ye gerilemiş, buna karşılık satışların maliyeti ve faaliyet giderlerinde sırasıyla %11 ve %14,6 oranlarındaki azalış sonucu faaliyet kârı %79,7 seviyesinde artarak 6,9 milyar TL'ye yükselmiştir. Satış ve maliyet tutarlarındaki azalışta, TEDAŞ'ın özelleştirilen bağlı ortaklıklarına ilişkin verilere çizelgelerde yer verilmemesi etkili olmuştur.

Faaliyet kârındaki yükseliş, olağandışı giderlerdeki yükselmenin etkisiyle dönem kârına yansımamış ve KİT'lerin 2013 yılı dönem kârı önceki yıla göre %4,4 oranında azalışla 4,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

KİT'lerin 2012 yılı gelir tablosunda 7,3 milyar TL düzeyinde gerçekleşen diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karları, 2013 yılında %23,1 oranında artarak 9,1 milyar TL'ye, 4,4 milyar TL seviyesindeki diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararları ise %29,3 oranında artışla 5,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Finansman giderleri de %108 oranında artışla 1 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir.

Diğer faaliyetlerden olağan dışı gelir ve kârlar, önceki döneme göre %16,4 artışla 4,2 milyar TL olarak gerçekleşirken; diğer faaliyetlerden olağan dışı gider ve zararlar %79,2 oranında artarak 8,57 milyar TL'ye yükselmiştir.

Vergi karşılıkları %37 oranında artarak 1,9 milyar TL tutarında tahakkuk etmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak KİT'lerin 2013 yılı net dönem kârı önceki döneme göre %19,6 azalış göstererek 3 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir.

2003 yılı sabit fiyatları bazında 2013 yılı dönem kârı 2,2 milyar TL, dönem net kârı ise 1,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

KİT'lerin kuruluş bazında 2013 yılı kârlılık performansları ile faaliyet dönemi içerisinde sektörü ve/veya kuruluşu etkileyen önemli gelişmelerin yanı sıra, seçilmiş mali rasyolar yardımıyla bunların mali yapılarına ilişkin olarak kamuoyunun bilgilendirilmesini amaçlayan değerlendirmelere raporun "Mali Durum ve Finansman" bölümünde yer verilmiştir.

c)Finansman giderleri:

KİT'lerin 2009-2013 yıllarına ait finansman giderleri cari fiyatlarla 74/a sayılı, 2003 yılı fiyatlarıyla 74/b, 2012 yılı finansman giderlerinin sektörler itibarıyla ayrıntısı 75, 2009-2013 yıllarında tahakkuk eden finansman giderlerinin, sektörler itibarıyla faiz, kredi komisyonları ve kur farkları olarak ayrıntısına 76 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 74/a - 2009-2013 yılları finansman giderleri (Cari fiyatlarla) (*)

(Bin TL)

Verilen faiz, komisyon ve kur farkları	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
1- Kaydedildiği hesaplar bakımından :							
İşletme maliyetine giren	278.662	321.866	396.226	166.497	116.726	(49.771)	(29,9)
Kâr ve zarar hesabına alınan	2.431.546	891.530	1.578.153	657.894	1.070.669	412.775	62,7
Yatırım bedellerine giren	83.623	254.616	497.001	48.021	34.050	(13.971)	(29,1)
Toplam	2.793.831	1.468.012	2.471.380	872.412	1.221.445	349.033	40,0
2- Ödendiği yada alacak kaydedildiği yerler bakımından :							
Hazineye	927.082	78.487	855.966	271.301	373.546	102.245	37,7
T.İhracat Kredi Bankası (Eximbank)	34.339	0	259	795	2	(793)	
Öteki KİT'ler	866.681	367.852	326.143	345.597	185.546	(160.051)	(46,3)
İç borçlar için başkaca yerler	965.729	1.021.673	1.289.012	254.696	458.641	203.945	80,1
Dış borçlar için verilen				23	203.710		
Diğer							
Toplam	2.793.831	1.468.012	2.471.380	872.412	1.221.445	349.033	40,0

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge : 74/b - 2009-2013 yılları finansman giderleri (2003 yılı fiyatlarıyla) (*)

(Bin TL)

Verilen faiz, komisyon ve kur farkları	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
1- Kaydedildiği hesaplar bakımından :							
İşletme maliyetine giren	168.315	178.567	193.972	79.557	52.140	(27.417)	(34,5)
Kâr ve zarar hesabına alınan	1.468.680	494.607	772.582	314.361	478.255	163.894	52,1
Yatırım bedellerine giren	50.509	141.257	243.306	22.946	15.210	(7.736)	(33,7)
Toplam	1.687.504	814.431	1.209.859	416.864	545.605	128.741	30,9
2- Ödendiği yada alacak kaydedildiği yerler bakımından :							
Hazineye	559.967	43.543	419.037	129.635	166.858	37.223	28,7
T.İhracat Kredi Bankası (Eximbank)	20.741	0	127	380	1	(379)	
Öteki KİT'ler	523.485	204.079	159.663	165.136	82.881	(82.255)	(49,8)
İç borçlar için başkaca yerler	583.311	566.809	631.033	121.701	204.869	83.168	68,3
Dış borçlar için verilen				11	90.995		
Diğer							
Toplam	1.687.504	814.431	1.209.859	416.864	545.605	128.741	30,9

(*) Mali kuruluşlar hariç.

(Bin TL)

Çizelge: 75- 2013 yılı finansman giderleri (*)

Verilen faiz, komisyon ve kur farkları	Tarım	Sanayi				Hizmetler				KİT toplamı			
		Maden	İmalat	Enerji	San. top.	Ulaş.-hab.	Ticaret	Diğ. hiz.	Hiz.top.				
1- Kaydedildiği hesaplar bakımından:													
İşletme maliyetine giren			15.556				15.556	9.668	91.502			101.170	116.726
Kar ve zarar hesabına alınan	12.601	102	71.046	472.247		543.395	400.805	400.805	34.450	79.418		514.673	1.070.669
Yatırım bedellerine giren				23.476		23.476	10.574	10.574				10.574	34.050
Toplam	12.601	102	86.602	495.723		582.427	421.047	421.047	125.952	79.418		626.417	1.221.445
2- Ödendiği yada alacak kaydedildiği yerler bakımından:													
Hazineye								247.332	63.180	63.034		373.546	373.546
T.İhracat Kredi Bankası													
Öteki KİT'ler		2				2							2
İç borçlar için başkaca yerler	12.601	100	86.472	292.160		86.572	19.304	19.304	62.755	4.314		86.373	185.546
Dış borçlar için verilen				203.563		203.693	154.411	154.411		12.070		166.481	458.641
Diğer			130						17			17	203.710
Toplam	12.601	102	86.602	495.723		582.427	421.047	421.047	125.952	79.418		626.417	1.221.445

(*) Mali kuruluşlar hariç.

(Bin TL)

Çizelge : 76 - Finansman giderlerinin ayrıntısı (*)

Sektörler	2009				2010				2011				2012				2013			
	Faiz	Kredi kom.	Kur farkı	Toplam	Faiz	Kredi kom.	Kur farkı	Toplam	Faiz	Kredi kom.	Kur farkı	Toplam	Faiz	Kredi kom.	Kur farkı	Toplam	Faiz	Kredi kom.	Kur farkı	Toplam
Tarım	2.341			2.341	2.110			2.110	3.146	58		3.204	3.763			3.763	12.601			12.601
Sanayi:																				
-Madencilik	65.411	40		65.451	25.718	223		25.941	8.649	260		8.909				230				102
-İmalat	27.832		480	28.312	35.614		4.641	40.255	117.713	14	34.305	152.032	104.924	3.960		108.884	71.342	15.260		86.602
-Enerji	591.001	288	556.210	1.147.499	390.205		552.035	942.240	132.928	992	759.697	893.617	84.776	146.200		231.020	50.324	445.396		495.723
Sanayi toplamı	684.244	328	556.690	1.241.262	451.537	223	556.676	1.008.436	259.290	1.266	794.002	1.054.558	189.708	150.160		340.134	121.666	460.656		582.427
Hizmetler:																				
-Ulaş-haberleşme	1.164.303	1.766	32.039	1.198.108	120.456	1.429	20.263	142.148	87.752	1.351	480.110	569.213	196.870	1.128	17.516	215.514	43.254	377.406		421.047
-Ticaret	340.625	12	11.483	352.120	315.302	16		315.318	422.689	286	312.729	735.704	203.614	1.691	18.367	223.672	97.986	1.684	26.282	125.952
-Diğer hizmetler									108.701			108.701	89.148	61	120	89.329	79.418			79.418
Hizmetler toplamı	1.504.928	1.778	43.522	1.550.228	435.758	1.445	20.263	457.466	619.142	1.637	792.839	1.413.618	489.632	2.880	36.003	528.515	220.658	403.688		626.417
KIT toplamı	2.191.513	2.106	600.212	2.793.831	889.405	1.668	576.939	1.468.012	881.578	2.961	1.586.841	2.471.380	683.103	3.146	186.163	872.412	354.925	864.344		1.221.445

(*) Mali kuruluşlar hariç.

2013 yılı finansman giderleri yıl içinde döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalara paralel olarak önceki döneme göre %40 oranında artışla 1,2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Finansman giderlerinin ağırlıklı olarak %82,6 oranında 1 milyar TL'si beş kuruluşa ilişkin bulunmaktadır. Finansman giderleri tutarının 292,2 milyon TL'si EÜAŞ, 267,5 milyon TL'si TCDD, 203,6 milyon TL'si TEİAŞ, 154,4 milyon TL'si BOTAŞ, 91,5 milyon TL'si TMO, geriye kalan 212,2 milyon TL'si ise diğer KİT'lere ait bulunmaktadır.

Finansman giderleri genel itibarıyla;

-TMO'da hububat piyasasındaki regülasyon görevi münasebetiyle zaman zaman programın üzerinde alım yapılmasına bağlı olarak ortaya çıkan finansman yükünden,

-EÜAŞ ve TEİAŞ'ta devralınan tesislere ilişkin dış kredilerin ödenmesi ve diğer yatırım projeleri için temin edilen kredilerden,

-Diğer kuruluşlarda ise yatırım projelerinin finansman gereğinden, kaynaklanmıştır.

KİT'lerin kısa ve uzun süreler için kullandığı yabancı kaynaklara ilişkin olarak 2013 yılında tahakkuk eden yaklaşık 1,2 milyar TL tutarındaki finansman giderinin %70,8'ini kur farkı, geriye kalan %29,2'sini faiz ve komisyon giderleri oluşturmaktadır.

KİT statüsündeki kuruluşların 2009-2013 yılları kâr ve zarar hesaplarında yer alan finansman giderlerinin, cari yıl ve 2003 yılı sabit fiyatlarıyla faaliyet ve dönem sonuçlarına etkisi 77 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 77- KİT'lerin finansman giderlerinin dönem sonucuna etkisi (*)

(Bin TL)

Finansman giderleri dönem sonucu ilişkisi	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
Cari fiyatlarla:							
-Faaliyet sonucu	7.080.828	8.161.980	2.357.401	3.843.741	6.905.857	3.062.116	79,7
-Finansman giderleri	2.431.546	891.530	1.578.153	657.894	1.043.114	385.220	58,6
-Dönem sonucu	6.408.471	6.748.285	3.144.074	5.156.846	4.931.871	(224.975)	(4,4)
2003 yılı fiyatlarıyla:							
-Faaliyet sonucu	4.276.895	4.528.144	1.154.061	1.836.650	3.084.762	1.248.112	68,0
-Finansman giderleri	1.468.680	494.607	772.582	314.361	465.946	151.586	48,2
-Dönem sonucu	3.870.785	3.743.847	1.539.176	2.464.089	2.203.007	(261.083)	(10,6)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Yatırım projelerinden kaynaklanan finansman maliyetleri ile diğer borçlanma maliyetine ilişkin tahakkuk eden faiz, kur farkı ve komisyon giderleri, varlıkların maliyet bedellerine ya da netice hesaplarına aktarılmaktadır. Bu çerçevede 2013 yılında yaklaşık 1,2 milyar TL olarak tahakkuk eden finansman giderinin %85,4 oranında 1 milyar TL'si netice hesaplarında yansıtılmıştır.

d) Kamu iktisadi teşebbüslerinin genel ekonomi ile ilişkileri:

KİT'lerden bütçeye yapılan ödemelerin ağırlıklı olarak büyük bölümünü vergi ve diğer kanuni yükümlülükler oluşturmaktadır. Söz konusu yükümlülükler, KİT'lerin doğrudan

mükellef olduğu ödemelerle birlikte üçüncü şahısların ya da KİT personelinin mükellef olduğu kanuni yükümlülüklerden, ödenmesi hususunda KİT'lerin sorumlu olduğu ödemeleri kapsamaktadır.

2013 yılında KİT'lerin vergi tahakkuku tutarı önceki dönemin %4,2 oranında eksiğiyle 15,6 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

KİT'ler tarafından 2013 yılında mal ve hizmet ihracatından 3,9 milyar TL tutarında döviz geliri sağlanmış, ithal edilen mal ve hizmetler karşılığında 32,1 milyar TL döviz cinsinden ödeme yapılmıştır.

Sermaye hareketleriyle, görünmeyen işlemlerden sağlanan ve ödenen döviz tutarları hesaba katıldığında; KİT'lerin 2013 yılında dış dünya ile olan bütün işlemlerden sağladığı dövizin TL cinsinden toplam tutarı 20,7 milyar TL, ödediği dövizin toplam tutarı ise 37,7 milyar TL'dir. Bu işlemler sonucu oluşan denge farkı 2013 yılında dış aleme ödenen lehine 17 milyar TL'dir.

KİT'lerin dış ödemeler dengesine etkileri sektörler itibarıyla incelendiğinde; madencilik, imalat, diğer hizmetler ve mali kuruluşların sermaye hareketleri hariç diğer sektörlerin döviz çıktılarının daha fazla olduğu görülmektedir. Ulaştırma-haberleşme sektöründeki 30,2 milyar TL tutarındaki ithalat bedelinin 29,6 milyar TL'si BOTAŞ'ın dışalımına ait bulunmaktadır.

KİT'lerin 2013 yılında üretici fiyatlarıyla GSYH'ye katkısı 35,1 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir. Bu değere sübvansiyonlar, hazine yardımları, vergi iadeleri ile diğer yardım ve bağışların negatif etkisi; tüketicilere yansıtılan vergi ve fonların pozitif etkisiyle hesaplanan alıcı fiyatlarıyla GSYH'ye katkısı ise 37,4 milyar TL düzeyindedir. Dış aleme ödenen giderler ve dış alemden sağlanan gelirlerin net sonucunun hesaba katılmasıyla birlikte KİT'lerin 2013 yılı alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkısı 37,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

KİT'lerin 2009-2013 yıllarında tahakkuk eden vergileri 78, 2013 yılında tahakkuk eden vergilerin sektörler itibarıyla ayrıntısı 78/a, 2009-2013 yıllarında uluslararası ticaretten sağlanan ve ödenen döviz tutarları 79, 2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizlerin sektörler itibarıyla ayrıntısı 79/a, 2009-2013 yıllarında üretici ve alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkısı 80, 2013 yılı GSMH'ye katkının sektörler itibarıyla ayrıntısı 80/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 78 - KİT'lerin 2009-2013 yıllarında tahakkuk eden vergileri

(Bin TL)

Vergi türleri	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
A- Kuruluşun yükümlü olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :							
1- Gelirden alınan :							
- Gelir vergisi							
- Kurumlar vergisi	3.289.302	3.466.953	2.112.189	3.722.821	3.069.524	(653.297)	(17,5)
- Fonlar							
- Diğer							
Toplam (1)	3.289.302	3.466.953	2.112.189	3.722.821	3.069.524	(653.297)	(17,5)
2- Servetten alınan :							
- Motorlu taşıtlar vergisi	6.018	6.220	6.499	6.301	6.356	55	0,9
- Emlak vergisi (Belediyelere ödenen)	47.810	76.192	91.497	87.102	91.332	4.230	4,9
- Diğer			948	636	12.204	11.568	1.818,9
Toplam (2)	53.828	82.412	98.944	94.039	109.892	15.853	16,9
3- Mal ve hizmetten alınan :							
(Dolaylı vergiler)							
- KDV	5.679.420	5.883.326	2.567.103	3.915.866	2.932.558	(983.308)	(25,1)
- Özel tüketim vergisi	795.287	719.626	1.014.149	1.170.443	1.171.930	1.487	0,1
- Banka ve sigorta muamele vergisi	429.485	628.628	282.690	82.193	105.493	23.300	28,3
- Damga vergisi	85.783	109.579	89.772	203.613	188.434	(15.179)	(7,5)
- Dış ticarete ödenen vergiler	687	2.098	19.670	52	809	757	1.455,8
- Harçlar	10.959	99.162	125.754	146.400	201.389	54.989	37,6
- Belediyelere ödenen(Emlak vergisi dışında) vergi resim ve harçlar	6.003	8.757	13.512	16.468	16.389	(79)	(0,5)
- Özel iletişim vergisi	14.495	16.566	21.636	29.249	35.270	6.021	20,6
- Özel işlem vergisi							
- Şans oyunları vergisi							
- Haberleşme vergisi							
- Fonlar							
- Diğerleri	22.441	294.303	394.422	84.989	126	(31.149)	(36,7)
Toplam (3)	7.044.560	7.762.045	4.528.708	5.649.273	4.706.238	(943.035)	(16,7)
Toplam (2+3)	7.098.388	7.844.457	4.627.652	5.743.312	4.816.130	(927.182)	(16,1)
Toplam (A)	10.387.690	11.311.410	6.739.841	9.466.133	7.885.654	(1.580.479)	(16,7)
B- Kuruluşun sorumlu olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :							
- Personelden kesilen gelir ve damga vergisi	1.418.997	1.471.967	1.721.969	1.867.802	1.959.869	92.067	4,9
- Yüklenici , üretici ve ortaklardan kesilen gelir, kurumlar ve damga vergisi	2.738.249	2.446.108	2.797.359	2.870.502	3.533.492	662.990	23,1
-Tevkif edilen KDV	229.155	263.437	360.750	472.202	580.269	108.067	22,9
- Elektrik ve havagazı tüketim vergisi	755.249	599.567	515.711	659.677	21.369	(638.308)	
- Fonlar							
- Diğerleri	118.549	477.212	893.687	954.813	1.594.745	639.932	67,0
Toplam (B)	5.260.199	5.258.291	6.289.476	6.824.996	7.689.744	864.748	12,7
Genel toplam (A+B)	15.647.889	16.569.701	13.029.317	16.291.129	15.575.398	(715.731)	(4,4)

Çizelge : 78/a - 2013 yılında tahakkuk eden vergiler

(Bin TL)

Vergi türleri	Sanayi						Hizmetler				Mali kur.	KİT toplamı	
	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Sanayi toplamı	Ulaş-hab.	Ticaret	Diğer hizmetler	Hizmetler toplamı				
A- Kuruluşun yükümlü olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :													
1- Gelirden alınan													
- Gelir vergisi													
- Kurumlar vergisi													
- Fonlar													
- Diğer													
Toplam (1)													
2- Servetten alınan :													
- Motorlu taşıtlar vergisi	253	1.400	660	784	2.844	1.716	322	45	2.083	1.176	6.356		
- Emlak vergisi (Belediyelere ödenen)	976	7.996	23.406	15.506	46.908	13.501	3.539	18.374	35.414	8.034	91.332		
- Diğer			310		310	12	10	71	93	11.801	12.204		
Toplam (2)	1.229	9.396	24.376	16.290	50.062	15.229	3.871	18.490	37.590	21.011	109.892		
3- Mal ve hizmetten alınan :													
(Dolaylı Vergiler)													
-KDV													
-Özel tüketim vergisi													
- Banka ve sigorta muamele vergisi													
- Damga vergisi	883	10.502	15.540	37.420	63.462	88.101	18.177	765	107.043	17.046	188.434		
- Dış ticarete ödenen vergiler													
- Harçlar	120	240	1.120	2.122	3.482	9.403	383	23.893	33.679	164.108	201.389		
- Belediyelere ödenen(Emlak vergisi dışında) vergi, resim ve harçlar	14	2.516	996	1.867	5.379	5.525	115	896	6.536	4.460	16.389		
-Özel iletişim vergisi	159		60	102	162	30.309	60		30.369	4.580	35.270		
- Özel işlem vergisi													
- Şans oyunları vergisi													
- Haberleşme vergisi													
- Fonlar													
- Diğer	55	49.687	435	339	50.461	567			567	2.757	53.840		
Toplam (3)	1.231	816.567	188.858	1.104.955	2.110.379	1.585.648	470.264	37.506	2.093.341	501.287	4.706.238		
Toplam (2+3)	2.460	825.963	213.234	1.121.245	2.160.441	1.600.877	474.135	55.996	2.130.931	522.298	4.816.130		
Toplam (A)	2.460	1.380.033	239.198	2.150.084	3.769.314	1.847.693	517.411	57.005	2.422.032	1.691.848	7.885.654		
B- Kuruluşun sorumlu olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :													
- Personelden kesilen edilen gelir ve damga vergisi	21.707	201.174	248.975	237.373	687.522	632.074	31.097	12.551	675.722	574.918	1.959.869		
- Yüklencici, üretici ve ortaklardan kesilen gelir, kurumlar ve damga vergisi	9.318	88.806	91.173	660.758	840.737	465.982	99.123	7.085	572.190	2.111.247	3.533.492		
-Tevkif edilen KDV	28.310	98.204	20.691	58.561	177.456	229.300	30.405	16.900	276.605	97.898	580.269		
- Elektrik ve havagazi tüketim vergisi		374	9.855	11.140	21.369						21.369		
- Fonlar													
- Diğerleri													
Toplam (B)	59.335	394.249	370.854	969.397	1.734.500	1.329.016	160.625	58.812	1.548.453	4.347.456	7.689.744		
Genel toplam (A+B)	61.795	1.774.282	610.052	3.119.481	5.503.814	3.176.709	678.036	115.817	3.970.485	6.039.304	15.575.398		

Çizelge: 79 - KİT'ler tarafından 2009 - 2013 yıllarında sağlanan ve ödenen dövizler (Bin TL)

Dış ödemeler dengesine etki	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı (%)	
						Tutar	(%)
Dış alemden sağlanan:							
1- İhracat bedellerinden	2.001.237	2.625.515	3.460.433	3.306.772	3.850.102	543.330	16,4
2-Sermaye hareketlerinden	911.247	4.135.152	4.273.359	10.122.753	14.838.003	4.715.250	46,6
3-Görünmeyen işlemlerden	2.807.726	688.928	423.068	1.932.434	2.049.160	116.726	6,0
Toplam (1)	5.720.210	7.449.595	8.156.860	15.361.959	20.737.265	5.375.306	35,0
Dış aleme ödenen:							
1-İthalat bedellerine	15.156.393	17.471.091	28.741.875	36.441.631	32.119.091	(4.322.540)	(11,9)
2-Sermaye hareketlerine	347.005	2.317.045	2.555.371	3.005.924	3.990.226	984.302	32,7
3-Görünmeyen işlemlere	1.141.234	841.400	954.771	1.327.277	1.637.222	309.945	23,4
Toplam (2)	16.644.632	20.629.536	32.252.017	40.774.832	37.746.539	(3.028.293)	(7,4)
Denge farkı (+)	2.221.428	4.547.725	3.959.308	10.169.806	13.338.843	3.169.037	31,2
Denge farkı (-)	(13.145.850)	(17.727.666)	(28.054.465)	(35.582.679)	(30.348.117)	5.234.562	(14,7)
Denge farkı	(10.924.422)	(13.179.941)	(24.095.157)	(25.412.873)	(17.009.274)	8.403.599	(33,1)

(Bin TL)

Çizelge:79/a- 2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizler

Dış ödemeler dengesine etki	Tarım	Sanayi				Hizmetler				Mali kur.	KIT toplamı	
		Madencilik	İmalat	Enerji	Sanayi toplamı	Ulaş-hab.	Ticaret	Diğer hizmetler	Hizmetler toplamı			
Dış alemden sağlanan:												
1- İhracat bedellerinden	1.049	1.569.962	236.171		1.806.133	1.742.115	284.461	9.076	2.035.652	7.268	3.850.102	
2-Sermaye hareketlerinden		1.206.701		203.335	1.410.036	218.302			218.302	13.209.665	14.838.003	
3-Görünmeyen işlemlerden		1.226.490			1.226.490	757.184		688	757.872	64.798	2.049.160	
Toplam (1)	1.049	4.003.153	236.171	203.335	4.442.659	2.717.601	284.461	9.764	3.011.826	13.281.731	20.737.265	
Dış aleme ödenen:												
1-İthalat bedellerine	34.970	620.772	157.923	37.336	816.031	30.249.513	687.600		30.937.113	330.977	32.119.091	
2-Sermaye hareketlerine		1.508.083		440.226	1.948.309	132.202			132.202	1.909.715	3.990.226	
3-Görünmeyen işlemlere		530.876		251.125	782.001	216.570		278	216.848	638.373	1.637.222	
Toplam	34.970	2.659.731	157.923	728.687	3.546.341	30.598.285	687.600	278	31.286.163	2.879.065	37.746.539	
Denge farkı (+)		1.560.656	145.453		1.706.109	1.007.404	163.286	9.486	1.180.176	10.452.558	13.338.843	
Denge farkı (-)	(33.921)	(217.234)	(67.205)	(525.352)	(809.791)	(28.888.088)	(566.425)		(29.454.513)	(49.892)	(30.348.117)	
Denge farkı	(33.921)	1.343.422	78.248	(525.352)	896.318	(27.880.684)	(403.139)	9.486	(28.274.337)	10.402.666	(17.009.274)	

Çizelge: 80 - KİT'lerin 2009 - 2013 yıllarında GSMH'ye katkısı (Cari fiyatlarla)

Firma ölçüğünde katma değer oluşumu (Gelir yoluyla)	Sıra no	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
							Tutar	(%)
A- Pozitif etkiler :								
Personel giderleri (Yevmiyeler dahil)	1	10.170.054	10.324.402	11.242.387	12.165.826	12.771.150	605.324	5,0
Verilen faizler (Yurt içi)	2	1.888.139	965.394	1.248.661	720.220	616.665	(103.555)	(14,4)
Verilen bina ve arazi kiralari	3	251.885	238.666	327.732	368.490	434.771	66.281	18,0
Karşılık giderleri	4	2.205.521	1.772.550	2.239.274	3.552.212	4.350.314	798.102	22,5
Mevzuat gereğince katılma payları	5	97.120	112.911	134.018	137.498	149.648	12.150	8,8
Demek ve benzeri yerlere bağışlar	6	14.473	28.137	20.742	49.745	55.948	6.203	12,5
Geçmiş yıllara aid gider ve zararlar	7	1.042.961	2.094.232	3.665.488	1.027.694	1.227.679	199.985	19,5
İç sigorta fonu gideri	8	154.316	142.492	145.298	191.429	202.274	10.845	5,7
Amortisman ve tükenme payları	9	3.467.403	3.398.308	4.012.432	4.048.253	3.979.226	(69.027)	(1,7)
Dış aleme ödenen giderler	10	1.141.234	841.400	954.771	1.327.277	1.637.222	309.945	23,4
Diğer pozitif etkiler	11	5.297.073	8.350.213	12.591.416	7.436.041	12.958.981	5.522.940	74,3
Dönem kârı	12	16.269.607	18.473.835	14.044.365	15.623.669	20.711.678	5.088.009	32,6
Toplam (A)	13	41.999.786	46.742.540	50.626.584	46.648.354	59.095.556	12.447.202	26,7
B- Negatif etkiler (-) :								
Alınan faizler (Yurt içi)	14	1.097.594	911.996	1.130.653	1.556.425	1.926.681	370.256	23,8
Alınan bina ve arazi kiralari	15	297.312	393.463	497.405	516.817	557.634	40.817	7,9
Karşılıklardan kullanılan kısım	16	887.931	1.535.648	1.315.985	701.898	959.847	257.949	36,8
Geçmiş yıllara ait gelir ve kârlar	17	228.615	318.804	721.772	452.146	902.535	450.389	99,6
İştiraklerden alınan kâr payları	18	517.440	902.516	1.683.495	1.509.393	1.975.694	466.301	30,9
İç sigorta fonundan yapılan tahsilat	19	9.199	13.274	7.970	56.892	14.711	(42.181)	(74,1)
Dış alemden sağlanan gelirler	20	2.807.726	688.928	423.068	1.932.434	2.049.160	116.726	6,0
Diğer negatif etkiler	21	6.315.075	9.461.475	15.943.541	8.096.414	8.881.125	784.711	9,7
Dönem zararı	22	2.576.498	4.096.512	3.980.371	2.634.375	6.772.041	4.137.666	157,1
Toplam (B)	23	14.737.390	18.322.616	25.704.260	17.456.794	24.039.428	6.582.634	37,7
Üretici fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)ya katkı (A-B)	24	27.262.396	28.419.924	24.922.324	29.191.560	35.056.128	5.864.568	20,1
Subvansiyonlar (-)	25	1.775.852	3.280.034	1.973.851	1.600.511	2.483.623	883.112	55,2
Hazine yardımları (-)	26			35				
Diğer yardım ve bağışlar (-)	27	7.163	303	292.956	9.332	5.115	(4.217)	(45,2)
Vergi tadelileri (-)	28							
Tüketiciye yansıtılan vergi ve fonlar	29	7.098.388	7.844.457	4.627.652	5.743.312	4.816.308	(927.004)	(16,1)
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)ya katkı	30	32.577.769	32.984.044	27.283.134	33.325.029	37.383.698	4.058.669	12,2
Dış aleme ödenen giderler (-)	31	(1.141.234)	(841.400)	(954.771)	(1.327.277)	(1.637.222)	(309.945)	23,4
Dış alemden sağlanan gelirler	32	2.807.726	688.928	423.068	1.932.434	2.049.160	116.726	6,0
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi milli hasıla (GSMH)ya katkı	33	34.244.261	32.831.572	26.751.431	33.930.186	37.795.636	3.865.450	11,4

Çizelge: 80/a- 2013 yılında KİT'lerin GSMH'ye katkısı

(Bin TL)

Sıra no	Tarım	Sanayi			Hizmetler			Ara toplam	Mali kur.	KİT toplamı		
		Madencilik	İmalat	Enerji	Sanayi toplamı	Ulaş-hab.	Ticaret				Diğer hizmetler	Hizmetler toplamı
Firma ölçeğinde katma değer in oluşumu (Gelir yoluyla)												
A-Pozitif etkiler :												
1	177.683	1.743.044	1.757.453	1.444.575	4.945.072	4.248.051	234.270	85.336	4.567.657	9.690.412	3.080.738	12.771.150
2	12.601	2	71.343	10.825	82.170	188.045	98.004	79.446	365.495	460.266	156.399	616.665
3	75	90.116	3.595	69.974	163.685	42.024	17.822	4.370	64.216	227.976	206.795	434.771
4	23	1.739	19.692	443.942	465.373	35.425	2.155	27.564	65.144	530.540	3.819.774	4.350.314
5	755	9.688	5.962	18.126	33.776	36.793	4.840	340	41.973	76.504	73.144	149.648
6		30.488			30.488	11.326	5	4.502	15.833	46.321	9.627	55.948
7	24.629	96.669	180.043	483.752	760.464	366.274	12.782	1.925	380.981	1.166.074	61.605	1.227.679
8	73.778	13.896	5.716	93.657	113.269	78.096	9.991	479	88.566	201.835	439	202.274
9		978.275	108.210	1.445.045	2.531.530	1.083.158	67.812	6.068	1.157.038	3.762.346	216.880	3.979.226
10		530.876		251.125	782.001	216.570	278		216.848	998.849	638.373	1.637.222
11	31.391	1.635.641	224.214	5.199.334	7.059.189	1.153.001	183.684	98.761	1.435.446	8.526.026	4.432.955	12.958.981
12	32.054	2.654.033	144.165	4.593.348	7.391.546	2.798.619	218.511	1.263.182	4.280.312	11.703.912	9.007.766	20.711.678
13	352.989	7.784.467	2.520.393	14.053.703	24.358.563	10.257.382	849.876	1.572.251	12.679.509	37.391.061	21.704.495	59.095.556
B-Negatif etkiler (-)												
14	713	102.757	36.002	486.621	625.380	252.567	62.180	152.384	467.131	1.093.224	833.457	1.926.681
15	40.002	174.725	2.030	7.151	183.906	298.295	3.773	5.532	307.600	531.508	26.126	557.634
16		7.711	2.090	26.397	36.198	24.257	7.105	28.623	59.985	96.183	863.664	959.847
17	235	21.874	9.753	706.673	738.300	104.614	15.258	1.687	121.559	860.094	42.441	902.535
18		1.220.165	15.809	478.440	1.714.414	3.396		416	3.812	1.718.226	257.468	1.975.694
19		565	320	341	1.226	13.225	222		13.447	14.673	38	14.711
20		1.226.490			1.226.490	757.184		688	757.872	1.984.362	64.798	2.049.160
21	16.174	732.161	263.614	864.727	1.860.502	3.108.896	45.638	273.311	3.427.845	5.304.521	3.576.604	8.881.125
22		558.658	415.846	4.373.150	5.347.654	1.280.554		143.833	1.424.387	6.772.041		6.772.041
23	57.124	4.045.106	745.464	6.943.500	11.734.070	5.842.988	134.176	606.474	6.583.638	18.374.832	5.664.596	24.039.428
Üretici fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)'ya katkı (A-B)												
24	295.865	3.739.361	1.774.929	7.110.203	12.624.493	4.414.394	715.700	965.777	6.095.871	19.016.229	16.039.899	35.056.128
25		643.522			643.522	1.083.294			1.840.101	2.483.623		2.483.623
26												
27						5.115			5.115			5.115
28												
29	2.460	826.063	213.234	1.121.245	2.160.542	1.600.877	474.135	55.996	2.131.008	4.294.010	522.298	4.816.308
30	298.325	3.921.902	1.988.163	8.231.448	14.141.513	4.926.862	433.028	1.021.773	6.381.663	20.821.501	16.562.197	37.383.698
31		(530.876)		(251.125)	(782.001)	(216.570)		(278)	(216.848)	(998.849)	(638.373)	(1.637.222)
32		1.226.490			1.226.490	757.184		688	757.872	1.984.362	64.798	2.049.160
33	298.325	4.617.516	1.988.163	7.980.323	14.586.002	5.467.476	433.028	1.022.183	6.922.687	21.807.014	15.988.622	37.795.636

KİT'lerin son beş yıllık dönemde yarattıkları katma değer Türkiye'de yaratılan toplam GSMH değerleri içindeki payları ve KİT'lerin Hazineye katkılarını gösteren çizelgeler Raporun "KİT'lerin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri" başlıklı ikinci bölümünde yer almıştır.

KİT'lerin yarattıkları katma değer faktörler itibarıyla dağılımı 81 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 81-KİT'lerin yarattıkları katma değer faktörler itibarıyla dağılımı (%)

Katma değer unsurları	2009	2010	2011	2012	2013
Personel giderleri	31,2	31,3	41,2	36,5	34,2
Dernek vb. yerlere bağışlar	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Mevzuat gereğince katılma payları	0,3	0,3	0,5	0,4	0,4
Verilen-alınan faiz farkı	2,4	0,2	0,4	(2,5)	(3,6)
Verilen-alınan kiralar farkı	(0,1)	(0,5)	(0,6)	(0,4)	(0,3)
İç sigorta fonu (Net)	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
Karşılıklar (Net)	4,0	0,7	3,4	8,6	9,0
İştirak karları	(1,6)	(2,7)	(6,2)	(4,5)	(5,2)
Amortismanlar	10,6	10,3	14,7	12,1	10,6
Geçmiş yıllara ait gider ve zararlar (net)	2,5	5,4	10,8	1,7	0,9
Dış aleme ödenen giderler (Net)	(5,1)	0,5	1,9	(1,8)	(1,1)
Tüketicilere yansıtılan vergi ve fonlar	21,8	23,8	17,0	17,2	12,9
Hazine yardımları, sübvansiyonlar, diğ. (-)	(5,5)	(9,9)	(8,3)	(4,8)	(6,5)
Diğer pozitif ve negatif etkiler (Net)	(3,1)	(3,4)	(12,3)	(2,0)	10,9
Dönem kârı veya zararı (+,-)	42,0	43,6	36,9	39,0	37,3
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2013 yılında KİT'ler tarafından yaratılan 37,4 milyar TL tutarındaki katma değer %37,3'ü toplam dönem kârları toplamının dönem zararlarını aşan kısmına, %34,2'si çalışanlara ücret olarak yapılan ödemelere, %12,9'u tüketicilere yansıtılan vergi ve fonlara, %10,6'sı amortisman giderlerine aittir.

F- YATIRIMLAR

1- Genel durum:

2013 Yılı Programında yer alan toplam 314,5 milyar TL tutarındaki sabit sermaye yatırımının; 74,6 milyar TL'sinin kamuyla, 239,9 milyar TL'sinin özel sektörle ilgilidir. Önceki yıla göre özel sektör yatırımlarının %3,9 oranında, kamu yatırımlarının %24,1 oranında artması öngörülmüştür.

2013 yılı programına göre kamu kesimi yatırımı %4,8 oranında, özel kesim yatırımında ise %1,9 oranında olmak üzere toplam sabit sermaye yatırımı 2013 yılında %2,6 oranında artarak 322,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 Yılı Yatırım Programında 2.737 proje için ayrılan 45,6 milyar TL tutarındaki ödenek içinde %29,6 oranındaki pay ile ulaştırma-haberleşme sektörü ilk sırayı almış, bunu %17,2 ile eğitim, %16,8 ile diğer kamu hizmetleri, %12,5 tarım ve %9,4 ile enerji sektörleri izlemiş, sağlık sektörünün payı ise %6,9 olmuştur. 2013 yılı kamu yatırım tahsisleri içinde madencilik, imalat, turizm ve konut sektörlerinin toplam payı ise %7,5 olmuştur.

2013 yılı kamu ve özel sektör yatırımları toplamı 2012 yılına göre %8 artışla 314,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında mali kuruluşlar dahil KİT yatırımlarında 13,5 milyar TL olan revize yatırım ödeneğinin %75,4'ü oranında 10,2 milyar TL nakdi gerçekleşme oluşmuştur.

KİT yatırımlarının 2013 yılı nakdi gerçekleşme oranları incelendiğinde; en yüksek gerçekleşme %83 oranı ile tarım ve ulaştırma-haberleşme, en düşük gerçekleşme %17 oranı ile ticaret sektöründe meydana gelmiştir.

Yatırım büyüklükleri itibarıyla 2013 yılı toplam KİT yatırımlarının; %56'sı ulaştırma-haberleşme, %15,1'i enerji, %13,4'ü mali kuruluşlar, %9,4'ü madencilik, %4,8'i imalat, %0,8'i tarım sektörlerindeki kuruluşlara ve kalan %0,4'lük kısmı da ticaret ile diğer hizmetlere aittir.

2012 yılına göre nakdi harcamalarda en yüksek artış %202,4 ile imalat sektöründe en büyük düşüş ise %73,8 oranı ile tarım sektöründe gerçekleşmiştir.

2009-2013 döneminde KİT yatırımlarının sektörler itibarıyla dağılımı 82 sayılı ve 2013 yılı yatırımlarının program ve gerçekleştirmeleri 82/a sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge: 82 - KİT'lerin 2009-2013 yılları nakdi yatırım harcamaları (Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
a) Tarım	63.522	144.886	174.069	307.363	80.510	(226.853)	(73,8)
b) Sanayi:							
ba) Madencilik	643.152	790.672	1.184.383	1.204.879	950.671	(254.208)	(21,1)
bb) İmalat	264.734	214.862	185.679	162.736	492.047	329.311	202,4
bc) Enerji	874.175	1.486.493	1.333.239	1.893.920	1.535.353	(358.567)	(18,9)
Toplam (b)	1.782.061	2.492.027	2.703.301	3.261.535	2.978.071	(283.464)	(8,7)
c) Hizmetler							
ca) Ulaştırma-haberleşme	2.005.578	3.467.669	4.169.320	3.988.003	5.697.601	1.709.598	42,9
cb) Ticaret	2.537		85.869	5.931	4.054	(1.877)	(31,6)
cc) Mali kuruluşlar	152.500	110.010	338.199	860.465	1.364.108	503.643	58,5
cd) Diğer hizmetler	497.926	426.232	10.489	23.909	42.685	18.776	78,5
Toplam (c)	2.658.541	4.003.911	4.603.877	4.878.308	7.108.448	2.230.140	45,7
Genel toplam (a+b+c)	4.504.124	6.640.824	7.481.247	8.447.206	10.167.029	1.719.823	20,4

Çizelge : 82/a - KİT'lerin sektörler itibarıyla 2013 yılı yatırım harcaması

Sektörler	Proje son tutarı Bin TL	Başlangıçtan 2013 yılı sonuna kadar		2013 yılı ödeneğinin son tutarı Bin TL	2013 yılında		Gerçekleşen (%)			
		Nakdi ödeme Bin TL	Fiziki yatırım Bin TL		Nakdi ödeme Bin TL	Fiziki yatırım Bin TL	Nakdi		Fiziki	
							Tümünde	2013	Tümünde	2013
a) Tarım	309.962	190.451	190.421	96.800	80.510	80.480	61	83	61	83
b) Sanayi:										
ba) Madencilik	2.943.097	1.507.890	1.242.738	1.585.271	950.671	1.026.332	51	60	42	65
bb) İmalat	1.351.655	318.129	258.297	680.872	492.047	447.873	24	72	19	66
bc) Enerji	13.562.200	4.336.706	3.809.242	2.286.053	1.535.353	1.262.813	32	67	28	55
Toplam (b)	17.856.952	6.162.725	5.310.277	4.552.196	2.978.071	2.737.018	35	65	30	60
c) Hizmetler:										
ca) Ulaştırma-haberleşme	55.583.229	18.896.959	18.162.291	6.915.041	5.697.601	5.170.825	34	83	33	60
cb) Ticaret	23.320	4.054	4.054	23.320	4.054	4.054	17	17	17	17
cc) Mali kuruluşlar	3.183.582	3.242.870	3.242.826	1.834.329	1.364.108	1.363.010	102	74	102	74
cd) Diğer hizmetler	253.837	132.692	128.384	54.455	42.685	39.814	52	78	51	73
Toplam (c)	59.043.968	22.276.575	21.537.555	8.827.145	7.108.448	6.577.703	38	81	36	75
Genel toplam (a+b+c)	77.210.882	28.629.751	27.038.253	13.476.141	10.167.029	9.395.201	37	75	35	70

2- Yatırımların sektörel dağılımı:

a) Tarım sektörü:

2013 yılında tarım sektörüne yapılan KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %83,2 oranında 80,5 milyon TL olup başlıca yatırımcı kuruluşlar TMO ve T. Şeker Fabrikaları'dır. TMO ve T. Şeker Fabrikaları hem tarım hem de imalat sektöründe yer almaktadır. Tarım sektöründe yapılan 80,5 milyon TL tutarındaki nakdi harcamanın %97,5'i TMO tarafından yapılmıştır. TMO tarafından 2013 yılında merkez ve taşra teşkilatı modernizasyonu ve rehabilitasyonu için ekipman alımı, tarım işletmelerinin modernizasyonu ile muhtelif sayıda depolama tesisi yapılmıştır.

b) Sanayi sektörü:

Madencilik sektöründe 2013 yılı KİT yatırımlarının nakdi gerçekleşme tutarı ödeneğine göre %60 oranında 950,7 milyon TL olup, başlıca yatırımcı KİT'ler TPAO, EÜAŞ, TKİ ve TTK'dır. EÜAŞ hem enerji hem de madencilik sektöründe yer almaktadır. Madencilik sektöründeki nakdi gerçekleşmenin %79'u TPAO tarafından gerçekleştirilmiştir.

2013 yılında imalat sektörüne yapılan KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %72,3 oranında 492,1 milyon TL olup, başlıca yatırımcı kuruluşlar TİGEM, MKEK, TCDD ve bağlı ortaklıkları, EBK, T.Şeker Fabrikaları, Eximbank, ÇAY-KUR, DMO ve TEMSAN'dır. TCDD hem ulaştırma hem de imalat sektöründe yer almaktadır. İmalat sektöründeki toplam 492,1 milyon TL'nin %57,5'i TİGEM tarafından gerçekleştirilmiş olup bu sektördeki en büyük nakdi gerçekleşme payını oluşturmaktadır.

Enerji sektöründe 2013 yılı KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %67,2 oranında 1,5 milyar TL olup, başlıca yatırımcı kuruluşlar; TEİAŞ, TEDAŞ, EÜAŞ ve bağlı ortaklıkları ile TETAŞ'tır. Sektörün yatırım toplamı 1,5 milyar TL'nin %72,8'i TEİAŞ tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu sektördeki en büyük nakdi gerçekleşme payını oluşturmaktadır. TEİAŞ enerji iletim faaliyetlerinde tekel konumunda olup, 2013 yılı enerji sektörü yatırımları kapsamında; muhtelif etütler, elektrik iletim hatları ve trafo merkezleri yapımı ve idame yenileme nitelikli yatırımlar yürütülmüştür. 2013 yılında 1.335 km enerji iletim hattı ve 6.300 MVA kurulu güç değerinde trafo merkezi tesisi yapılmıştır.

Enerji sektöründe, elektriğin güvenilir ve düşük maliyetli olarak planlanması, işletilmesi ve tüketicilere kaliteli, yeterli ve düşük maliyetli elektrik enerjisi arz edilebilmesi için; özellikle dağıtım sistemindeki kayıp-kaçığın azaltılması hususunda gerekli tedbirlerin alınması ve yatırımların yapılması, elektriğin üretimi, iletimi ve dağıtımında enerji verimliliğini artırmaya yönelik yatırımların özendirilmesi ve öncelik verilmesi konuları önemini korumaktadır.

2013 yılında Türkiye genelinde üretilen enerjinin %43,8'i doğal gaz kullanılarak üretilmiştir. Tamamına yakını ithal kaynak olan doğal gazla enerji üretiminde %43,8 oranındaki dışa bağımlılık önemli bir arz güvenliği riski oluşturmakta, ayrıca elektrik üretiminde maliyetlerin azaltılması olanağını da güçleştirmektedir.

Rezervleri belirlenen ve termik santral kurulabilecek özellikte olan linyit sahalarının devreye sokulması sonucu yerli kurulu gücünün artırılması mümkün görülmektedir.

Termik santrallerde tüketimi fazla olan yüksek kaliteli çelikten üretilen kazan boruları, türbin kanatları gibi malzemeler ile hidrolik santrallerde türbin dizayn ve üretimi olmak üzere santrallerde yer alan tüm elektromekanik teçhizatındaki yerli dizayn ve üretim oranlarının artırılması önemini korumaktadır.

Enerji arz güvenliğinin sağlanabilmesi ve enerjide dışa bağımlılığımızın azaltılması, bazı tedbirler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Enerji sektöründeki sürdürülebilirliğin devamlılığı açısından, yıllardır süregelen termik santral teknolojileri konusunda dışa bağımlılığın azaltılması amacı ile söz konusu bu teknolojilerin yerli sanayimize kazandırılması ülkemiz açısından büyük önem arz etmektedir.

HES teknolojileri alanında yurt dışına olan bağımlılığı azaltmak ve sanayimizi üretici haline getirmek için bu konuda Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri yeterince desteklenmemiştir.

Güneş enerjisinde yüksek potansiyele sahip olan ülkemizde elektrik üretiminde güneş enerjisi teknolojilerinin kullanılması yeterli düzeye getirilememiştir.

Kömür rezervlerine uygun, çevre mevzuatlarını sağlayabilecek yerli baca gazı arıtma teknolojilerinin Ar-Ge çalışmaları ile geliştirilmesi ve santral ölçeğinde uygulanması konusunda yeterli düzeye gelinememiştir.

Sürdürülebilir kalkınmanın öneminin gittikçe daha çok anlaşıldığı günümüzde, enerji verimliliğine yönelik çabaların değeri de aynı oranda artmaktadır.

c) Hizmetler sektörü:

Ulaştırma-haberleşme sektöründe 2013 yılı KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %82,4 oranında 5,7 milyar TL olup, başlıca yatırımcı kuruluşlar; TCDD, BOTAŞ, DHMİ, PTT, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, TÜRKSAT, TDİ ve BOTAŞ'tır. Bu sektördeki toplam 5,7 milyar TL'nin %70,4'ü TCDD tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu sektördeki en büyük nakdi gerçekleşme payını oluşturmaktadır.

TCDD'nin 2013 yılı ulaştırma/demiryolu sektörü yatırımları kapsamında; Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesi, Ankara (Kayaş)-Sivas Demiryolu Projesi elektrifikasyon, sinyalizasyon ve telekomünikasyon tesisleri yapımı ve altyapı iyileştirme çalışmaları, deniz ulaştırma sektörü için limanların alt-üst yapı tesisleri ve ekipman temini, demiryolu ulaştırması yol yenileme ve iyileştirme çalışmaları, gar istasyon, hizmet binaları yeni demiryolu ve ikinci hat yapımı ve mevcut tesislerle ilgili tevsi ve yenileme çalışmaları yapılmıştır.

Mali sektörde 2013 yılı KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %74,4 oranında 1,4 milyar TL mertebesindedir. Sektörde faaliyet gösteren başlıca kuruluşlar T.C.Ziraat Bankası, T.Halk Bankası, T.Kalkınma Bankası, İller Bankası ve Eximbank'tır. Bu sektördeki en büyük nakdi gerçekleşme payını %78,5 oranı ile toplam 1,1 milyar TL ile İller Bankası tarafından gerçekleştirilmiştir. İller Bankası 2013 yılı yatırımları kapsamında; muhtelif sayıda su, kanalizasyon projeleri ve katı atık sektöründe ihtiyaç duyulan yatırımlar gerçekleştirilmiştir.

Diğer hizmetler sektöründe 2013 yılı KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %85 oranında 42,7 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu sektördeki en büyük nakdi gerçekleşme payını %25,6 oranı ile toplam 10,9 milyon TL ile DHMİ tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ticaret sektöründe 2013 yılı KİT nakdi yatırımları tutarı cari yıl ödeneğine göre %17,4 oranında 4,1 milyon TL olarak Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım AŞ tarafından gerçekleştirilmiştir.

G-ÖZELLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

1-Özelleştirme politikaları:

2007–2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında; dönem içerisinde yapılacak özelleştirmelerin de etkisiyle, KİT’lerin ekonomi içindeki payının önemli ölçüde azaltılarak brüt satış hasılatının GSYH’ye oranının 2006 yılındaki %9 seviyesinden 2013 yılında %3,3’e, aynı dönemde KİT’lerde yaratılan katma değerın GSYH’ye oranının da %2’den %0,6’ya düşürülmesi hedeflenmiştir. Ayrıca plan dönemi sonunda kamunun hava ve deniz ulaşımı ile lokomotif ve vagon üretimi; şeker, tütün ve çay ürünlerinin işlenmesi; petrokimya sanayi; malzeme alımı; elektrik dağıtım ve toptan ticareti faaliyet alanlarından tamamen çekilmesi, elektrik üretimi, doğal gaz piyasası, kömür ve diğer maden işletmeciliğindeki payının azalması öngörülmüşken, tahıl alımı, tohumluk üretimi, demiryolu ulaşımı alt yapısı, elektrik iletimi, petrol arama, hava meydanlarının işletilmesi, posta hizmetleri ile kıyı emniyeti alanlarında faaliyet gösteren KİT’lerin plan döneminde özelleştirme dışında tutulması öngörülmüştür.

2-Mevzuat:

Özelleştirmeye ilişkin temel yasal düzenlemeler; 2983, 3291 ve 4046 sayılı kanunlarla yapılırken, enerji, telekomünikasyon, şans oyunlarının özelleştirilmesi ve gayrimenkul satışları için ayrı düzenlemeler yapılmıştır. Denetlenen kuruluşların özelleştirilmesi ile ilgili olarak 4046 sayılı Kanun’un dışındaki başlıca düzenlemelere aşağıda yer verilmiştir:

-320 sayılı Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 23.07.2010 tarih ve 6009 sayılı Kanun’la 2 nci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek; şans oyunlarının tertibiyle ilgili iş ve hizmetlerin TTK’ya göre kurulmuş olan anonim şirketlere yaptırılmasına ilişkin usul ve esasların bir yönetmelikle belirlenmesi ve ihale işlemlerine Bakanlar Kurulu kararıyla başlanması esası getirilmiştir.

-4603 sayılı Kanun ile; TC. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası AŞ ve Türkiye Emlak Bankası AŞ’nin özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile mezkur Bankaların hisselerinin 4046 sayılı Kanun çerçevesinde satış yöntemiyle özelleştirilmeleri düzenlenmiştir.

-4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nu doğrultusunda enerji özelleştirme işlemleri sürdürülürken, 30.03.2013 tarihli 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Kanunun 18 inci maddesinde; TEDAŞ, EÜAŞ ve bunların müessese, bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarının özelleştirilmesinin 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) tarafından yürütüleceği düzenlenmiştir.

-5793 sayılı Kanun’un 43 üncü maddesi ile değişik 5335 sayılı Kanun’un 35 inci maddesi gereğince; TCDD Genel Müdürlüğünün mülkiyetindeki taşınmazlardan, işletmecilik fazlası olanların belirlenmesine ve bu taşınmazların satışına karar verilmesine TCDD Yönetim Kurulu yetkili kılınmış, satış bedellerinin TCDD tarafından yeni demiryolu inşaatı ve mevcut demiryollarının bakımı, onarımı ve iyileştirilmesi ile demiryolu araçlarının temininde kullanılacağı karara bağlanmıştır.

Ayrıca TCDD'ye ait işletmecilik fazlası taşınmazlardan Yönetim Kurulunca uygun görülenlerin 4046 sayılı Kanun çerçevesinde özelleştirilmek üzere ÖİB'ye bildirileceği, söz konusu taşınmazların ÖYK'ca özelleştirme kapsam ve programına alınıp özelleştirme uygulamasına ilişkin iş ve işlemlerin 4046 sayılı Kanuna göre ÖİB tarafından yürütüleceği, elde edilecek gelirlerin, özelleştirme giderleri düşüldükten sonra tahsilini izleyen onbeş gün içerisinde ÖİB tarafından TCDD Genel Müdürlüğüne aktarılacağı belirtilmiştir.

3-Özelleştirme uygulamaları:

Denetlenen kuruluşlardan özelleştirme kapsam ve programında bulunan kuruluşlar 83 sayılı çizelgede, 2013 yılında gerçekleştirilen özelleştirme uygulamaları da 84 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 83- Özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar

Şirket / kuruluş adı	Kapsam ve programa alınma	Kamu payı %
A- Özelleştirme kapsamında olanlar:		
1-EÜAŞ santralleri (9 termik, 14 hidroelektrik ile akarsu santralleri)	30.05.2003	100
B- Özelleştirme kapsam ve programında olanlar:		
1- Sümer Holding AŞ (1)	11.09.1987	100
2-T.Denizcilik İşletmeleri AŞ (2)	10.08.1993	100
3-T.H.Karadeniz Bakır İşletmeleri AŞ (KBI)	25.11.1993	99,99
4-tta Gayrimenkul AŞ (1)	05.02.2001	100
5-T. Elektrik Dağıtım AŞ (4)	02.04.2004	100
6-TCDD'ye ait 6 liman (2)	30.12.2004	100
7-Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ (1)	27.12.2006	100
8-T. Halk Bankası AŞ (2)	05.02.2007	74,98
9-Doğusan Boru Sanayi ve Ticaret AŞ	12.07.2007	56,09
10-Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (2)	12.08.2008	100
11-Başkent Doğalgaz AŞ (3)	02.07.2009	100
12-EÜAŞ işletimindeki 52 hidroelektrik santrali (2)	19.10.2009	100
13-Hamitabat Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ (3)	27.10.2010	100
14-EÜAŞ Kısık HES (3)	08.02.2011	100
15-EÜAŞ Berdan ve Hasanlar HES (3)	30.04.2012	100
16-Kangal Termik Santrali (3)	22.10.2012	100
17-Seyitömer Termik Santrali (3)	30.10.2012	100
18-Çatalağzı Termik Santrali	15.03.2013	100
19-Kemerköy ve Yeniköy Termik Santralleri	26.08.2013	100
20-Yatağan Termik Santrali	26.08.2013	100

- (1) Bir kısım varlıkları dışında özelleştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.
(2) Hisse senedi, tesis veya varlık satışı biçiminde kısmen özelleştirme işlemi gerçekleştirilmiştir.
(3) 2013 yılı içinde özelleştirme işlemi tamamlanmıştır.
(4) 2013 yılında dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi tamamlanmıştır.

Çizelge: 84- 2013 yılında gerçekleştirilen özelleştirmeler (*)

Uygulamalar	Sözleşme tarihi	Satış/devir bedeli ABD Doları
1-Blok satış:		
-Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ (%100 hisse)	31.5.2013	1.162.000.000
-Hamitabat Elektrik Üretim ve Tic. AŞ (%100 hisse)	01.08.2013	105.000.000
-Yeditepe Beynelmiyel Otelcilik Tur.Tic. AŞ (%15 D-%11 E grubu)	10.10.2013	39.693.523
Toplam (1)		1.306.693.523
2-Tesis ve varlık satış veya devri:		
-EÜAŞ Arpaçay, Telek, Kiti Akarsu Santralleri	22.03.2013	3.010.000
-EÜAŞ Ladik, Büyükkızıoğlu, Durucasu Akarsu Santralleri	22.03.2013	2.760.000
-EÜAŞ Hasanlar Akarsu Santralleri	01.03.2013	30.850.000
-EÜAŞ Göksu Akarsu Santralleri	22.03.2013	57.500.000
-EÜAŞ Berdan Akarsu Santralleri	01.04.2013	47.000.000
-EÜAŞ Kısık Akarsu Santralleri	03.04.2013	27.150.000
-EÜAŞ Bozkır, Ermenek Akarsu Santralleri	30.04.2013	1.990.000
-EÜAŞ Koçköprü Akarsu Santralleri	06.05.2013	12.000.000
-Akdeniz Elektrik Dağıtım AŞ	28.05.2013	546.000.000
-Boğaziçi Elektrik Dağıtım AŞ	28.05.2013	1.960.000.000
-Gediz Elektrik Dağıtım AŞ	29.05.2013	1.231.000.000
-EÜAŞ Engil, Erciş, Hoşap Akarsu Santralleri	04.06.2013	11.050.000
-Seyitömer Termik Santrali	17.06.2013	2.248.000.000
-Aras Elektrik Dağıtım AŞ	28.06.2013	128.500.000
-Dicle Elektrik Dağıtım AŞ	28.06.2013	387.000.000
-Vangözü Elektrik Dağıtım AŞ	26.07.2013	118.000.000
-İstanbul Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım AŞ	31.07.2013	1.227.000.000
-Kangal Termik Santrali	14.08.2013	985.000.000
-Toroşlar Elektrik Dağıtım AŞ	30.09.2013	1.725.000.000
-TEDAŞ taşınmazları		6.978.217
-tta Gayrimenkul AŞ taşınmazları		144.961.687
-TCDD taşınmazları		5.208.359
-T.Şeker Fabrikaları AŞ taşınmazları		12.260.545
-Maliye taşınmazları		225.624.976
-Diğer taşınmazlar		15.765.473
Toplam (2)		11.159.609.257
3-Borsa İstanbul'da satış:		67.283
4-Bedelli devirler:		
-TKİ taşınmazları		9.646.923
-TEDAŞ taşınmazları		5.942.423
-Diğer taşınmazlar		3.588.917
Toplam (3)		19.178.263
Genel toplam		12.485.548.326

(*) Sözleşme tarih ve satış tutarları ÖİB web sayfasından alınmıştır.

2013 yılında ÖİB tarafından yaklaşık 12,5 milyar ABD Doları tutarında özelleştirme gerçekleştirilmiş olup, bu tutarın %98'i KİT'lerle ilgili olarak gerçekleştirilen özelleştirmelerden elde edilmiştir.

tta Gayrimenkul AŞ:

Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri AŞ, ÖYK'nın 05.02.2001 tarih ve 2001/06 sayılı kararıyla özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır.

Özelleştirme süreci sonucunda Şirketin son üretim tesisi olan İstanbul'daki Ambalaj Fabrikasının bulunduğu taşınmazlar; ÖYK'nın 20.04.2011 tarih ve 2011/33 sayılı Kararı ile Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne tahsis edilmek üzere Maliye Hazinesine,

Ambalaj Fabrikası envanterinde kayıtlı tüm teçhizat ve malzemeler de Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne devredilmiş ve devir işlemleri 15.01.2012 tarihinde tamamlanmıştır.

ÖİB Başkanlık Makamının 03.02.2012 tarihli ve 135 sayılı Oluru ile Şirket ana sözleşmesinde 03.02.2012 tarihinde yapılan değişiklikle, unvanı tta Gayrimenkul AŞ olarak değiştirilmiş, Şirket gayrimenkul imar, ifraz ve satışında görevlendirilmiştir.

Şirket, bu yeni fonksiyonuna uygun olarak 2013 yılından itibaren bazı arsaların satışıyla ilgili olarak görevlendirilmiş olup, 2013 yılı içerisinde Şirket tarafından satışı veya devri gerçekleştirilen taşınmaz olmamıştır.

Erzurum Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezlerinin özelleştirme işlemlerinin Şirket tarafından yerine getirilmesi amacıyla söz konusu tesislerin Şirkete devri konusunda yasal düzenlemeler yapılmış olup, özelleştirme işlemlerinin 31.12.2016 tarihine kadar tamamlanmasına karar verilmiştir.

Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ:

YPK'nın 17.03.2004 tarih ve 2004/3 sayılı kararı ile onaylanan "Elektrik Enerjisi Sektörü ve Özelleştirme Stratejisi Belgesi" ile 21 dağıtım bölgesi oluşturulmuş olup, Kayseri haricindeki 20 dağıtım bölgesi 02.04.2004 tarih ve 2004/22 sayılı ÖYK kararı ile özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır.

18. görev bölgesinde faaliyet gösteren Kayseri ve Civarı Elektrik Ticaret AŞ, Bakanlar Kurulunun 27.11.1988 tarih ve 88/13492 sayılı Kararıyla 70 yıllık süre için görevlendirilmiş ve 09.02.1990 tarihinde İşletme Hakkı Devir Sözleşmesi çerçevesinde Şirket, bölgedeki dağıtım tesislerini devralarak işletmeye başlamıştır.

19. Görev Bölgesinde faaliyet gösteren ve 3096 sayılı Kanun kapsamında işletme hakkı 15.08.2008 tarihinde AYDEM AŞ'ye devredilen Menderes Elektrik Dağıtım AŞ ile 20. Görev Bölgesinde faaliyet gösteren ve 3096 sayılı Kanun kapsamında işletme hakkı 11.11.2010 tarihinde AKEDAŞ'a devredilen Göksu Elektrik Dağıtım AŞ'nin tüzel kişilikleri, 31.10.2012 tarihi itibarıyla TEDAŞ Genel Müdürlüğü ile birleştirilmek suretiyle sona erdirilmiştir.

4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde özelleştirme ihaleleri süreci tamamlanmış bulunan 18 şirketten; Başkent, Sakarya, Meram elektrik dağıtım şirketleri 2009 yılında, Osmangazi, Çamlıbel, Uludağ, Çoruh, Yeşilirmak, Fırat elektrik dağıtım şirketleri 2010 yılında, Trakya Elektrik Dağıtım AŞ 2011 yılında, Akdeniz, Boğaziçi, Gediz, Dicle, Vangözü, Anadolu Yakası, Toroslar ve Aras elektrik dağıtım şirketleri ile özelleştirme süreci devam eden elektrik dağıtım şirketleri ile ilgili olarak 01.01.2013 tarihi itibarıyla kurulan 8 elektrik perakende şirketinin özelleştirme işlemleri de 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Böylece TEDAŞ Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan elektrik dağıtım ve elektrik perakende şirketlerinin tümü özelleştirilmiştir.

Sümer Holding AŞ:

1987 yılında özelleştirme kapsamına alınan Şirket, 1994 yılında yürürlüğe giren 4046 sayılı Kanunla özelleştirme kapsam ve programına alınmış sayılmış, ÖİB'nin 02.07.1999 tarih ve 3179 sayılı yazısıyla; Özelleştirme kapsam ve programına alınarak kendisine devredilen

iştirak paylarının özelleştirilmesi çalışmalarını yapmakla da görevlendirilmiştir. Kendine ait işletmelerinin özelleştirilmesi 2005 yılında tamamlanan Holding, işletme ve varlıklarının özelleştirilmesi süreci başlatılan kuruluşların tüzel kişiliğinin tasfiye edilmesi amacıyla birleşilen ve tasfiye edilen kuruluşların devam etmekte olan işlerini yürütmektedir.

ÖİB'nin 02.11.2007 tarih ve 1205 sayılı Oluru ile, Şirket bünyesinde bulunan ve işletme hakkı 25.9.2006 tarihinde 36 yıllığına Eti Maden AŞ'ye verilmiş olan Murgul Hidroelektrik Santrali taşınmazları ve mevcut işletme hakkı sözleşmesi ile birlikte bedelsiz olarak ADÜAŞ'a devredilmiştir.

ÖYK'nın 20.05.2011 tarih ve 2011/89 sayılı kararıyla Holdingin özelleştirme süresi 31.12.2015 olarak belirlenmiştir. 2013 yılı sonu itibarıyla Holdingin 6 adedi faal, 2 adedi faaliyet dışı, 6 adedi tasfiye sürecinde olmak üzere 14 adet iştirak hissesi bulunmaktadır.

T. Şeker Fabrikaları AŞ:

Şirket 20.12.2000 tarih ve 2000/92 sayılı ÖYK kararıyla özelleştirme kapsamına, 08.10.2007 tarih ve 2007/57 sayılı ÖYK kararıyla da özelleştirme programına alınmıştır.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 12.06.2008 tarih ve 2008/497 sayılı kararıyla, ÖYK'nın 2007/57, 2008/42 sayılı kararlarının yürütmesini durdurması üzerine, ÖYK 12.08.2008 tarih ve 2008/50 nolu kararıyla şeker fabrikalarına ilişkin portföy gruplarını yeniden belirlemiştir.

14.07.2008 tarih ve 2008/42 sayılı ÖYK kararıyla; Şirkete bağlı fabrikaların tek tek satılması yerine, gruplar halinde satılması öngörülmüştür. Bu amaçla fabrikalar 6 portföye ayrılmış ve özelleştirmenin bu strateji ile yapılması öngörülmüştür.

ÖYK'nın 10.08.2010 tarih ve 2010/64 sayılı kararıyla T.Şeker Fabrikaları AŞ'nin özelleştirme süresi 31.12.2011 tarihine, 18.08.2011 tarih ve 2011/67 sayılı kararıyla da 31.12.2014 tarihine uzatılmıştır.

Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'ye ait (B) portföyünde yer alan Elazığ, Malatya, Erzincan ve Elbistan fabrikaları ile (C) portföyünde bulunan Kastamonu, Kırşehir, Turhal, Yozgat, Çorum fabrikaları portföy grubunun bir bütün halinde özelleştirilmesi için 29.11.2011 tarihinde ihale yapılmış ancak ÖYK'nın 09.10.2012 tarih ve 2012/151 sayılı kararıyla ihale iptal edilmiş olup, özelleştirme süreci devam etmektedir.

TCDD:

TCDD'nin 6 limanı 30.12.2004 tarih ve 2004/128 sayılı ÖYK kararıyla özelleştirme programına alınmış ve 02.06.2005 tarih ve 2005/54 sayılı Kararıyla özelleştirme stratejisi belirlenmiştir.

ÖYK'nın 07.11.2005 tarihli kararıyla işletme hakkının devri suretiyle özelleştirilen Mersin limanının teslimi 2007 yılında, aynı yöntemle ÖYK'nın 19.09.2008 tarih ve 2008/59 nolu kararıyla özelleştirilen Bandırma ve Samsun Limanlarının teslimi 2010 yılında, ÖYK'nın 07.01.2011 tarihli kararı özelleştirilen İskenderun Limanının teslimi 2011 gerçekleştirilmiştir. Derince ve İzmir Limanlarının özelleştirme süreci devam etmektedir.

Doğusan Boru Sanayi ve Ticaret AŞ:

Şirketin, ÖİB'ye ait %56,09 oranındaki hissesi, ÖYK'nın 18.01.2008 tarih ve 2008/003 sayılı kararına istinaden blok satış yoluyla özelleştirilmesi doğrultusunda ihaleye çıkmış, ancak teklif gelmemiştir.

Hisselerin özelleştirilmesi amacıyla 4.defa olmak üzere son olarak 21.09.2012 tarihinde ihaleye çıkmış olup, 15.11.2012 tarihinde yapılan ihale sonucunda teklif sahiplerinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi üzerine ihale iptal edilmiştir.

Elektrik Üretim AŞ:

Kamu elektrik üretim santrallerinin 3096 sayılı Kanun kapsamındaki özelleştirme işlemleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından, 4046 sayılı Kanun kapsamındaki özelleştirme işlemleri ÖİB tarafından yürütülmüştür. 09.07.2008 tarih ve 5784 sayılı Kanun ile EÜAŞ'ın özelleştirme programına alınan birim ve varlıklarının 4046 sayılı Kanun gereğince doğrudan ÖİB'ye aktarılması yerine EÜAŞ bünyesinde kalması ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ilgilerinin devam etmesi hususu yer almıştır. Ancak özelleştirmeye hazırlık ve özelleştirme işlemlerinin 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yürütüleceği hususuna aynı düzenleme de yer verilmiştir.

30.03.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun 18 inci maddesinde; TEDAŞ, EÜAŞ ve bunların müessese, bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarının özelleştirilmesinin 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) tarafından yürütüleceği düzenlenmiştir.

2009 yılında özelleştirme programına alınan EÜAŞ'a ait 55 küçük HES'in ihalesi muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Bunlardan 45'inin işletme hakkı 49 yıllığına ilgili şirketlere devredilmiş olup, kalan 10 HES için devir çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca 17.06.2013 tarihinde Seyitömer Termik Santrali ile 14.08.2013 tarihinde Kangal Termik Santralinin mülkiyet satışı ve kömür sahalarının işletme hakkının devri yapılmış, 01.08.2013 tarihinde ise %100 hissesinin satışı yapılan Hamitabat Elektrik Üretim ve Tic. AŞ'nin devri gerçekleştirilmiştir.

ÖYK'nın 26.8.2013 tarihli ve 2013/146 sayılı kararıyla kapsam ve programa alınan Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy Termik Santralleri ile ÖYK'nın 15.3.2013 tarihli ve 2013/56 sayılı kararıyla programa alınan Çatalağzı Termik Santralinin özelleştirilmesi amacıyla 23.11.2013 tarihinde ihale ilanına çıkmış olup, ihale süreci devam etmektedir.

Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ:

ÖYK'nın 02.07.2009 tarih ve 2009/43 sayılı kararı ile şirket hisselerinin %80'ini özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır. Ankara Büyükşehir Belediyesine ait %20 hisseyle birlikte toplam %100 hissesinin blok satış yöntemiyle 14.9.2012 tarihinde ihalesi gerçekleştirilmiş olup, 1.162 milyon ABD doları bedel teklif edilmiş olup, Şirketin özelleştirilmesi ÖYK'nın 14.03.2013 tarih ve 2013/54 sayılı kararına istinaden 31.05.2013 tarihinde tamamlanmıştır.

Milli Piyango İdaresi:

ÖYK'nın 12.9.2003 tarih ve 2003/62 sayılı kararı ile şans oyunlarına ilişkin lisans hakkı verilmesi işlemlerine başlatılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda Şans Oyunları Lisansının Verilmesi, Lisansa Konu Faaliyetlerin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik 15.10.2008 tarihinde yayınlanmış, 7.5.2009 tarihinde yapılan açık artırma ihalesi, verilen tekliflerin başlangıç bedelinin altında kalması nedeniyle iptal edilmiştir.

01.08.2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 6009 sayılı Kanun'un 29 uncu maddesi ile 320 sayılı KHK'da değişiklik yapılarak MPI'de farklı bir özelleştirme yöntemi benimsenmiş, 10.09.2012 tarih ve 2012/3867 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla da; şans oyunlarına ilişkin lisansın verilmesine ilişkin olarak şartlar yeniden düzenlenmiştir.

ÖYK'nın 05.11.2012 tarih ve 2012/163 sayılı kararıyla ÖYK'nın 2003/62 ve 2008/62 sayılı kararları iptal edilmiş, Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde şans oyunları lisansının verilmesi işlemlerinin 2 yıl içinde tamamlanmasına karar verilmiştir.

Şans Oyunları Lisansının Verilmesi, Lisansa Konu Faaliyetlerin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 25.10.2013 tarih ve 28802 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

26.11.2013 tarih ve 28883 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ihale ilanında, şans oyunları lisansının süresi 10 yıl, tekliflerin verilme tarihi de 13.2.2014 olarak belirlenmiştir. 2014 yılı içerisinde teklif verme süresi iki defa uzatılmış ve ihale sonuçlandırılmıştır.

Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ:

ÖYK'nın 27.12.2006 tarih ve 2006/100 sayılı kararıyla özelleştirme kapsam ve programına alınan 9 adet elektrik üretim santralinin tek çatı altında toplanması amacıyla 2007 yılında kurulan Şirketin Tercan, Kuzgun, Mercan, İkizdere, Çıldır, Beyköy, Ataköy Hidroelektrik Santralleri ile Denizli Jeotermal Santrali ve Engil Gaz Türbinleri Santralinin satışı ÖYK'nın 07.05.2008 tarih ve 2008/29 nolu kararı ile onaylanmış ve devir işlemi 01.09.2008 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Santrallerin özelleştirme işlemlerinin tamamlandığı 01.09.2008 tarihten itibaren herhangi bir üretim faaliyeti bulunmayan Şirketin faaliyetleri; işletme hakkı devir sözleşmeleri kapsamında mülkiyeti kendisine ait olan santrallerde yapılacak yatırımlar ve sigorta işlerinin izlenmesi, ayrılacak amortismanların takibi ve yapılan işlerle ilgili denetim ve kontrollük görevi gibi hususlarla sınırlı kalmıştır.

Özelleştirme faaliyetleri, 4046 sayılı Kanun kapsamında ÖİB tarafından yürütülmekle birlikte, aynı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında özelleştirme kapsam ve programdaki kuruluşlara, bazı taşınmazlar ve iştirak hisselerinin özelleştirilme işlemleriyle ilgili olarak bazı yetkiler de verilmektedir. Şirket 2013 yılında; 4046 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında ÖİB tarafından verilen yetkiler kapsamında, kendisine ait ve devredilen taşınmazların özelleştirme işlemlerini de gerçekleştirmiştir.

Bu kapsamda 2013 yılında 14 ihale projesi yürütülmüş olup, 5 ihale iptal edilirken, 2 proje kapsamındaki taşınmazların devri 2013 yılında, bir proje kapsamındaki taşınmazların devri 2014 yılında gerçekleştirilmiş, 6 projeye ilgili ihale sonuçları ise ÖİB veya ÖYK'nın onayını beklemektedir.

II. DİĞER KURULUŞLAR

A-DİĞER KURULUŞLARIN HUKUKİ YAPISI VE DENETİM ŞEKLİ

2009-2010 yıllarında;

-Teşkilat kanunlarında denetimi Sayıştay tarafından yapılması öngörülen, genel bütçeden yardım alan bağımsız bütçeli idarelerle,

-İlgili mevzuatlarında Sayıştay denetimine tabi olmamakla birlikte, TBMM KİT Komisyonunun aldığı kararlar gereğince sermayesinin yarısından fazlası kamuya ait olan ya da sonradan bu kapsama giren,

kuruluş ve şirketler diğer kuruluşlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Kuruluşlardan; T. Ticaret Kanunu'na göre kurulmuş olanlar, sermayesinin %50'den fazlası kamuya ait olduğu için TBMM KİT Komisyonunca 25.11.1992 tarihinde alınan bir kararla Anayasa'nın 165 ve 3346 sayılı Kanun'un 2 nci maddesi kapsamında, diğer kuruluşlar ise kendi özel mevzuatlarına göre TBMM tarafından yapılacak denetime esas olmak üzere Sayıştay tarafından denetlenmiştir.

Bu kuruluşlar, 19.12.2010 tarihinde yürürlüğe giren 6085 sayılı Kanun kapsamında Sayıştay'ın denetimine tabi olduğundan, önceki yıllarda diğer kuruluşlar arasında değerlendirilmiş olan kuruluşlardan; Anayasa'daki KİT tanımı çerçevesinde belirli alanlarda işletmecilik yapmak üzere kurulmuş kuruluş ve ortaklıklar 2011 yılında KİT'ler arasında değerlendirilmiş, kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup, galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan kuruluşlar ise diğer kuruluşlar bölümünde değerlendirilmeye devam edilmiştir.

2011 verilerinin değerlendirilmesinde, kuruluşların bölümler arasındaki bu değişimin etkileri dikkate alınmalıdır.

30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu ile; sermaye piyasasının bileşenlerinden biri haline gelen Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ, yeni Türk Ticaret Kanunu ile yapılan son değişiklikler ve piyasanın ihtiyaçları çerçevesinde kaydileştirme faaliyetinin ötesinde bir kurum olarak düzenlenmiş ve İstanbul Altın Borsası ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası ise yeni kurulan Borsa İstanbul AŞ bünyesinde birleştirilerek yeniden yapılandırılmış olup; söz konusu üç kuruluş, 30.12.2012 tarihinden itibaren 6085 ve 3346 sayılı kanunların kapsamından ve dolayısıyla Sayıştay ve TBMM denetiminden çıkarılmıştır.

2009-2013 döneminde diğer kuruluşlar içinde değerlendirilen kuruluşların sektörler itibarıyla ayrımına (Ek:2) de, rapor kapsamındaki kuruluşlarla ilgili başlıca bilgilere (Ek:8) de yer verilmiştir.

B-DİĞER KURULUŞLARIN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİNDEKİ YERİ

Diğer kuruluşlara ait başlıca bilgilere 85 sayılı çizelgede yer verilmiştir.

Çizelge: 85 - Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemine ait başlıca bilgileri

Toplu bilgiler	Ölçü	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	Artış veya azalış (%)
Esas sermaye	Bin TL	4.255.928	6.613.356	2.688.001	2.682.001	2.682.001	0	0,0
Ödenmiş sermaye	"	4.255.928	6.613.356	2.688.001	2.682.001	2.682.001	0	0,0
Sermaye ödeme oranı	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Kaynaklar :								
Öz kaynaklar	Bin TL	22.094.928	30.936.927	29.034.872	34.736.661	38.192.433	3.455.772	9,9
Yabancı kaynaklar :								
-Kısa süreli	"	64.594.719	71.582.016	82.909.759	94.182.843	120.663.677	26.480.834	28,1
-Uzun süreli	"	12.335.992	18.664.515	18.629.751	24.601.134	25.381.251	780.117	3,2
Varlıklar :								
-Dönen varlıklar(Net)	"	50.930.234	65.134.751	56.917.114	60.135.514	82.356.249	22.220.735	37,0
-Duran varlıklar(Net)	"	47.071.998	56.048.707	72.572.251	92.303.071	101.881.112	9.578.041	10,4
Yatırım harcamaları (Nakdi)	"	122.952	341.427	320.038	360.214	484.283	124.069	34,4
Tüm alımlar tutarı	"	1.372.130	1.278.493	339.248	463.045	595.067	132.022	28,5
Net satış hasılatı (*)	"	9.544.664	10.967.177	8.720.740	7.799.503	6.748.871	(1.050.632)	(13,5)
Satışların maliyeti (*)	"	5.912.858	6.180.154	5.528.297	3.662.641	3.104.474	(558.167)	(15,2)
Mevduat	"	44.651.723	47.701.275	60.939.218	67.242.290	81.532.814	14.290.524	21,3
Verilen krediler	"	34.489.273	44.799.816	57.268.533	68.101.671	86.728.786	18.627.115	27,4
Stibvansiyonlar	"	4.966	5.723	3.825	7.287	5.153	(2.134)	(29,3)
Stoklar:								
-İlk madde ve malzeme	"	27.775	28.055	24.507	22.899	27.985	5.086	22,2
-Yarı mamul-ara mamul	"	175.832	200.507	1.151	1.035	1.044	9	0,9
-Mamul	"	5.928	133.889	405.454	496.698	302.263	(194.435)	(39,1)
-Ticari mal	"	1.225.611	2.512.101	3.828.111	4.438.361	6.908.547	2.470.186	55,7
Personel:								
Memur (ortalama)	Kişi	683	671	663	688	720	32	4,7
Sözleşmeli personel (ortalama)	"	7.640	7.967	8.158	7.658	7.737	79	1,0
İşçi (ortalama)	"	12.496	13.478	13.044	13.215	14.249	1.034	7,8
Toplam personel giderleri	Bin TL	1.233.770	1.349.411	1.425.339	1.481.626	1.668.846	187.220	12,6
Toplam memur giderleri	"	21.301	22.585	23.607	27.212	30.367	3.155	11,6
Toplam sözleşmeli personel giderleri	"	387.114	404.373	440.959	531.634	528.431	(3.203)	(0,6)
Toplam işçi giderleri	"	819.099	916.093	957.885	922.275	1.107.736	185.461	20,1
Aylık kişi başına memur giderleri	TL	2.599	2.805	2.967	3.296	3.515	219	6,6
Aylık kişi başına sözleşmeli personel giderleri	"	4.222	4.230	4.504	5.785	5.692	(94)	(1,6)
Aylık kişi başına işçi giderleri	"	5.462	5.664	6.120	5.816	6.478	663	11,4
Tahakkuk eden kurumlar vergisi	Bin TL	371.588	337.920	304.461	509.713	256.587	(253.126)	(49,7)
Tahakkuk eden tüm vergiler	"	1.330.053	1.291.790	1.318.367	1.472.117	959.422	(512.695)	(34,8)
GSYH'ye katkı (üretici fiyatlarıyla)	"	7.018.499	8.159.610	6.469.728	8.351.220	8.395.844	44.624	0,5
GSYH'ye katkı (alıcı fiyatlarıyla)	"	7.855.641	9.100.356	7.336.598	9.088.088	8.966.751	(121.337)	(1,3)
GSMH'ye katkı (alıcı fiyatlarıyla)	"	7.851.168	9.077.935	7.192.205	9.064.839	8.725.029	(339.810)	(3,7)
İşletme faaliyetleri kârları toplamı (*)	"	3.213.421	4.186.060	2.474.738	3.382.617	2.806.164	(576.453)	(17,0)
İşletme faaliyetleri zararları toplamı (*)	"	(107.828)	(74.649)	(32.778)	(34.913)	(37.606)	(2.693)	7,7
Finansman giderleri (yatırımlar hariç)(*)	"	314.619	214.822	13.869	861	2.195	1.334	154,9
Dönem kârları toplamı	Bin TL	4.960.709	6.541.655	3.065.440	5.867.052	5.383.350	(483.702)	(8,2)
Dönem zararları toplamı	Bin TL	(59.872)	(68.200)	(8.910)	(8.910)	(52.294)	(52.294)	

(*) Mali kuruluşlar hariç.

KİT statüsü dışında kalan diğer kuruluşların 2009 yılında 4,3 milyar TL olan ödenmiş sermayesi, 2010 yılında 6,6 milyar TL'ye ulaşmış, 2011 yılında KİT'ler arasında değerlendirilen kuruluşlar nedeniyle 2,7 milyar TL'ye gerilemiş, 2012 ve 2013 yıllarında bir değişiklik olmamıştır.

Diğer kuruluşlarda istihdam edilen ortalama personel sayısı, 2009 yılında 20,8 bin kişi iken, 2010 yılında 22,1 bin kişiye ulaşmış, 2011 yılında 251 kişi azalışla 21,9 bin kişi, 2012 yılında da 304 kişi azalışla 21,6 bin kişi, 2013 yılında 1.887 kişi artışla 22,7 bin kişi olarak gerçekleşmiştir.

2009-2013 döneminde diğer kuruluşların faaliyet kârları toplamı, faaliyet zararları toplamından; dönem kârları toplamı da dönem zararları toplamından daha yüksek gerçekleşmiştir. 2009 yılında 3,1 milyar TL olarak gerçekleşen net işletme faaliyetleri kârı, 2010 yılında 4,1 milyar TL olarak gerçekleşmiş olmasına karşılık, 2011 yılında 2,4 milyar TL'ye gerilemiş, 2012 yılında 3,4 milyar TL, 2013 yılında 2,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde 2009 yılında 4,9 milyar TL olan net dönem sonucu 2010 yılında 6,5 milyar TL'ye ulaşmış olmasına karşılık, 2011 yılında 3,1 milyar TL'ye gerilemiş, 2012 yılında 5,9 milyar TL, 2013 yılında 5,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Diğer kuruluşların 2009 yılında 953 milyar TL olarak gerçekleşen alıcı fiyatlarıyla Türkiye GSYH'si içindeki payı %0,8 oranında gerçekleşmişken, 2013 yılında 1,6 trilyon TL olarak gerçekleşen alıcı fiyatlarıyla Türkiye GSYH'si içindeki payı 0,2 puan azalarak %0,6 olarak gerçekleşmiştir.

2009 yılında 20,6 milyon kişi olan Türkiye istihdamı içinde diğer kuruluşların payı %0,1 oranında 20,8 bin kişi iken, 2013 yılında 24,6 milyon kişi olan Türkiye istihdamı içinde diğer kuruluşların payı 22,7 bin kişilik istihdam ile %0,09 seviyesinde olmuştur.

2009 yılında 196,3 milyar TL olarak gerçekleşen Türkiye vergi hasılatı içinde diğer kuruluşlar adına tahakkuk eden vergiler tutarı %0,7 oranında 1,3 milyar TL'lik yer tutarken, 2013 yılında 367,5 milyar TL olarak gerçekleşen Türkiye vergi hasılatı içindeki diğer kuruluşların tahakkuk eden vergilerinin payı %0,3 oranında 959,4 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Diğer kuruluşlar içerisinde yer alan Vakıfbank'ın 2009 yılında 44,7 milyar TL olan mevduatı, 2013 yılında 81,5 milyar TL'ye, aynı dönemde kullanılan krediler tutarı ise 34,5 milyar TL'den 86,7 milyar TL'ye ulaşmıştır.

C-İSTİHDAM:**1-Personel statüsü, personel sayısı ve personele yapılan harcamalar:**

Diğer kuruluşlar kapsamında olan kuruluşlardan kendi kuruluş kanunu bulunanlarda istihdam edilen personelin hangi statüde çalıştırılacağı kanunlarında belirlenmiştir. Bu kuruluşlardan; AOC faaliyetlerini 657 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen memurlar, 4857 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen işçiler ve istisnai hallerde de sözleşmeli statüde istihdam edilen personel ile yürütmektedir.

TRT'de çalışan personelin tamamı sözleşmeli statüde, Vakıflar Bankası personeli 4857 sayılı İş Kanunu kapsamındadır.

MPİ ve Şeker Kurumunda çalışanların tamamı memur statüsünde iken, TOKİ'de çalışanlar memur ve sözleşmeli personel statüsünde istihdam edilmiştir.

Belirtilen kuruluşlar dışındaki diğer kuruluşlarda ise genellikle 4857 sayılı İş Kanununa tabi işçi personel istihdam edilmektedir.

Diğer kuruluşlarda 2009-2013 yıllarında istihdam edilen personelin sektörler itibarıyla ortalama ve yıl sonu çalışan sayıları 86 sayılı, toplam personel giderleri 87 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge :86 -Diğer kuruluşlar personeli

Sektörler	(Kişi)												
	Ortalama						Yıl sonu						Son iki yıl farkı
	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
1 - Tarım	356	341	323	363	364	1	353	333	316	371	357	(14)	
2 - Sanayi (İmalat):	69						69						
3 - Hizmetler:													
a)Ulaştırma-haberleşme	7.141	7.398	7.564	7.053	7.137	84	7.175	7.464	7.060	7.106	7.159	53	
b)Ticaret	465						444						
c)Diğer hizmetler	2.750	1.754	1.950	1.281	1.324	43	2.756	1.792	1.953	1.320	1.360	40	
Toplam (3)	10.356	9.152	9.514	8.334	8.461	127	10.375	9.256	9.013	8.426	8.519	93	
4 - Mali kuruluşlar:	10.038	10.562	12.028	12.864	13.881	1.017	10.653	11.077	12.222	13.463	14.943	1.480	
Genel toplam	20.819	20.055	21.865	21.561	22.706	1.145	21.450	20.666	21.551	22.260	23.819	1.559	
Endeks 2008= 100	104,6	100,8	109,9	108,3	114,1	5,8	107,6	103,7	108,1	111,7	119,5	7,8	

(Bin TL)

Çizelge: 87- Diğer kuruluşlar personel harcamaları

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013			Toplam
					Esas ücret	Ek ödeme	Sosyal Giderler	
1 - Tarım	12.356	12.946	14.227	17.041	8.489	4.123	5.647	18.259
2 - Sanayi (İmalat):	2.290							
3 - Hizmetler:								
a)Ulaştırma-haberleşme	361.384	371.515	404.132	489.234	268.598	97.296	117.174	483.068
b)Ticaret	21.941							
c)Diğer hizmetler	196.751	145.916	187.410	72.792	36.345	28.139	16.014	80.498
Toplam (3)	580.076	623.608	591.542	562.026	304.943	125.435	133.188	563.566
4 - Mali kuruluşlar	639.048	672.099	819.570	902.559	461.061	343.862	282.098	1.087.021
Genel toplam	1.233.770	1.349.411	1.425.339	1.481.626	774.493	473.420	420.933	1.668.846
Endeks 2008=100	112,3	122,9	129,8	134,9				152,0
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	721.883	742.046	709.653	694.849				728.722
Endeks 2008=100	105,5	108,4	103,7	101,5				106,5

Diğer kuruluşlarda çalışan personel sayısı, bu kapsamdaki kuruluş sayısına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Diğer kuruluşlarda 2013 yılında çalışan ortalama personel sayısı önceki yıla göre %5,3 oranında artarak 22.706'ya yükselmiştir. Diğer kuruluşlarda çalışan ortalama personel sayısı son beş yılda bazı yıllarda azalsa da genel olarak artan bir seyir izlemiş ve 2008'de 100 olan sayı 2013'de 114,1'e yükselmiştir.

2013 yılında çalışan ortalama 22.706 personelin; %61,1 oranında 13.881'i mali kuruluşlarda çalışırken, %31,4 oranında 7.137'si ulaştırma haberleşme, %5,8 oranında 1.324'ü diğer hizmetler, %1,7 oranında 364'ü tarım sektöründe faaliyet gösteren kuruluşta çalışmaktadır.

Diğer kuruluşlarda çalışan personelin statüleri itibarıyla dağılımı 88 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 88- Diğer kuruluşlarda çalışan personel (Kişi)

Yıllar	Memurlar		Sözleşmeliler		İşçiler		Toplam	
	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu	Ortalama	Yıl sonu
2009	683	677	7.640	7.717	12.496	13.056	20.819	21.450
2010	671	661	7.967	8.061	11.417	11.944	20.055	20.666
2011	663	667	8.158	7.671	13.044	13.213	21.865	21.551
2012	688	722	7.658	7.706	13.215	13.832	21.561	22.260
2013	720	722	7.737	7.780	14.249	15.317	22.706	23.819

2013 yılında diğer kuruluşlarda çalışan ortalama 22.706 personelin; %3,1 oranında 720'si memur, %34,1 oranında 7.737'si sözleşmeli personel, %62,8 oranında 14.249'u işçi statüsünde istihdam edilmiştir. İşçi statüsünde istihdam edilen ortalama personelin %14,1 oranında 2.016'sı kapsam dışı, %85,7 oranında 12.209'u kapsam içi, %0,2 oranında 24'ü geçici işçi statüsündedir.

KİT'lerde olduğu gibi bu kuruluşlarda da taşeron aracılığı ile işçi temin edilmesi uygulaması yaygın olarak görülmektedir.

2013 yılında diğer kuruluşlar kapsamında çalışan tüm personel için yapılan toplam harcama geçen yıla göre %12,6 oranında 187,2 milyon TL artarak 1,7 milyar TL olmuştur. Toplam personel harcamalarında 2008 yılına göre, cari fiyatlarla %52 oranında artış meydana gelirken, 2003 yılı sabit fiyatları ile ise %6,5 oranında artış meydana geldiği görülmektedir. Başka bir ifade ile 2008 yılında 100 olan toplam personel giderleri, 2013 yılında cari fiyatlarla 152,0 değerine, 2003 yılı sabit fiyatları ile 106,5 değerine yükselmiştir.

2013 yılında yapılan toplam personel harcaması tutarı 1,7 milyar TL'nin; %0,1 oranında 2,3 milyon TL'si kuruluş dışından atanan yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler, %1,8 oranında 30,4 milyon TL'si memurlar, %31,7 oranında 528,4 milyon TL'si sözleşmeliler, %66,4 oranında 1.107,7 milyon TL'si işçiler için yapılmıştır.

Sektörler itibarıyla diğer kuruluşlarda çalışan memur, sözleşmeli ve işçi personel için yapılan harcamalar 89/a-c sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge: 89/a -Memur giderleri

(Bin TL)

Sektörler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
1- Tarım	1.784	1.802	2.064	2.301	3.176	3.392	216
2- Sanayi							
3- Hizmetler (Diğer hizmetler)	18.879	19.499	20.521	21.306	24.036	26.975	2.939
4- Mali kuruluşlar							
Genel toplam(Cari fiyatlarla)	20.663	21.301	22.585	23.607	27.212	30.367	3.155
Endeks 2008=100	100,0	103,1	109,3	114,2	131,7	147,0	15,3
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	12.879	12.463	12.420	11.754	12.762	13.260	498
Endeks 2008=100	100,0	96,8	96,4	91,3	99,1	103,0	3,9

Çizelge : 89/b - Sözleşmeli giderleri

(Bin TL)

Sektörler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
1- Tarım		251	260	143			
2- Sanayi							
3- Hizmetler :							
a)Ulaştırma-haberleşme	334.061	361.093	371.208	404.132	488.946	482.755	(6.191)
b)Ticaret							
c)Diğer hizmetler	22.314	25.770	32.905	36.684	42.688	45.676	2.988
Toplam (3)	356.375	386.863	404.113	440.816	531.634	528.431	(3.203)
4- Mali kuruluşlar							
Genel toplam(Cari fiyatlarla)	356.375	387.114	404.373	440.959	531.634	528.431	(3.203)
Endeks 2008=100	100,0	108,6	113,5	123,7	149,2	148,3	(1)
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatlarıyla)	222.124	226.502	222.366	219.546	249.324	230.746	(18.578)
Endeks 2008=100	100,0	102,0	100,1	98,8	112,2	103,9	(8,4)

Çizelge : 89/c - İşçi giderleri

(Bin TL)

Sektörler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı
1- Tarım	9.213	10.303	10.622	11.783	13.865	14.867	1.002
2- Sanayi(İmalat)							
3- Hizmetler :							
a)Ulaştırma-haberleşme	6.765						
b)Ticaret		21.665					
c)Diğer hizmetler	129.795	149.473	91.532	127.893	5.851	7.612	1.761
Toplam (3)	136.560	171.138	91.532	127.893	5.851	7.612	1.761
4- Mali kuruluşlar	569.273	635.600	670.797	818.209	902.559	1.085.257	182.698
Genel toplam(Cari fiyatlarla)	715.046	817.041	772.951	957.885	922.275	1.107.736	185.461
Endeks 2008=100	100,0	114,3	108,1	134,0	129,0	154,9	25,9
Genel toplam (2003 yılı tüketici fiyatıyla)	445.678	478.053	425.049	476.916	432.526	483.706	51.180
Endeks 2008=100	100,0	107,3	95,4	107,0	97,0	108,5	11,5

Diğer kuruluşlarda 2013 yılında memur harcamaları, önceki yıla göre %11,6 oranında 3,2 milyon TL artarak 30,4 milyon TL'ye yükselmiştir. 2008 yılı memur giderleri 100 kabul edildiğinde 2013 yılında memur giderlerinin 147 değerine ulaştığı görülmektedir. 2003 yılı sabit fiyatlarına göre ise 2008 yılı değeri 100 kabul edildiğinde 2013 yılı giderleri 103 olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı sözleşmeli personel giderleri, önceki yıla göre %0,6 oranında 3,2 milyon TL azalmış ve 528,4 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı sözleşmeli personel giderleri 100 kabul edildiğinde, 2013 yılı giderleri 148,3 değerine yükselmiştir. 2003 yılı sabit fiyatlarına göre ise, 2008 yılında 100 olan sözleşmeli personel giderleri 2013 yılında 103,9 değerine ulaşmıştır.

Bu kuruluşlardaki işçi giderleri ise önceki yıla göre %20,1 oranında 185,5 milyon TL artarak 1.107,7 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. İşçiler için 2013 yılında yapılan harcamalar toplamı 1.107,7 milyon TL'nin; %0,7 oranında 7,6 milyon TL'si kapsam dışı personel, %99,3 oranında 1.100,1 milyon TL'si kapsam içi ve geçici işçiler için yapılmıştır.

2008 yılı işçi giderleri 100 kabul edildiğinde 2013 yılı işçi giderleri 154,9 olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılı sabit fiyatlarına göre ise, 2008 yılında 100 olan işçi giderleri 2013 yılında 108,5'e yükselmiştir.

2-Personelle ilgili sosyal konular:

2013 yılında diğer kuruluşların tüm personeli için ödenen 421 milyon TL tutarındaki sosyal amaçlı giderler, toplam personel giderlerinin %25,2'sini oluşturmuştur. 2013 yılında 203 milyon TL SGK primi, 20 milyon TL kıdem tazminatı ve 5 milyon TL emekli ikramiyesi ödenmiştir.

D- MALİ DURUM VE FİNANSMAN

1- Genel mali durum:

Diğer kuruluşların 2013 yılı toplam kaynak ve varlıkları (mali kuruluşlar hariç) 2009 yıl sonu değerlerine göre %51,6 oranında artarken, son beş yılda ortalama artış oranı %13,2 olmuştur. Son beş yıllık dönemde toptan eşya fiyatlarındaki ortalama artış %6,3 olarak gerçekleşmiştir.

Mukayese edilen yıllara ait kaynak ve varlıkların artış oranları ile üretici fiyatlarındaki artış oranları aşağıda gösterilmiştir.

Yıllar	Kaynak varlık artışı %	Üretici fiyatları artışı %
2009	15,1	1,2
2010	41,4	8,5
2011	(11,6)	11,1
2012	18,7	6,1
2013	2,2	4,5

Diğer kuruluşların kaynak ve varlıklarındaki ortalama artışın %13,2 olduğu dikkate alındığında, bu oranın aynı döneme ait üretici fiyatlarındaki ortalama artış oranınının 6,9 puan üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Diğer kuruluşların mali durumlarının değerlendirilmesine esas sektörel bazda 2013 yılı varlıklarının ayrıntısına (Ek:5), kaynaklarının ayrıntısına (Ek:6) da yer verilmiştir.

Sayıştay tarafından denetlenen KİT'lerin dışındaki diğer kuruluşların 2009-2013 yıllarına ait genel mali durumları toplu olarak 90 sayılı çizelgede, 2013 yılı varlık ve kaynaklarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 90/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 90- Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu (*)

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	14.350.085	44,0	21.944.822	47,6	19.736.467	48,4	22.818.507	47,1	25.676.112	51,9	2.857.605	13
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	8.378.990	25,7	13.627.988	29,5	13.477.120	33,1	15.234.687	31,5	12.730.069	25,7	(2.504.618)	(16,4)
b) Kısa süreli	10.930.601	33,6	11.638.834	25,3	8.638.526	21,3	11.431.886	23,7	11.081.989	22,5	(349.897)	(3,1)
Toplam	19.309.591	59,2	25.266.822	54,8	22.115.646	54,2	26.666.573	55,1	23.812.058	48,1	(2.854.515)	(10,7)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)	(1.023.407)	(3,1)	(1.076.203)	(2,3)	(1.085.017)	(2,7)	(1.082.053)	(2,2)		0,0	1.082.053	(5,7)
Kaynaklar toplamı	32.636.269	100,0	46.135.441	100,0	40.767.096	100,0	48.403.027	100,0	49.488.170	100,0	1.085.143	2,2
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	3.951.022	12,1	5.335.398	11,6	2.959.908	7,3	2.764.849	5,7	3.320.301	6,7	555.452	20,1
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	9.807.900	30,1	16.655.528	36,1	19.088.284	46,8	22.293.826	46,1	19.111.905	38,6	(3.181.921)	(14,3)
Toplam (1)	13.758.922	42,2	21.990.926	47,7	22.048.192	54,1	25.058.675	51,8	22.432.206	45,3	(2.626.469)	(10,5)
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	17.508.259	53,6	21.269.972	46,1	17.074.691	41,9	22.056.820	45,6	24.483.941	49,5	2.427.121	11,0
b) Hazır değerler	1.369.088	4,3	2.874.543	6,3	1.644.213	4,1	1.287.532	2,8	2.572.023	5,3	1.284.491	99,8
Toplam (2)	18.877.347	57,8	24.144.515	52,3	18.718.904	45,9	23.344.352	48,2	27.055.964	54,7	3.711.612	15,9
Varlıklar toplamı	32.636.269	100,0	46.135.441	100,0	40.767.096	100,0	48.403.027	100,0	49.488.170	100,0	1.085.143	2,2

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	2009	2010	2011	2012	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin	:	74,32	86,85	89,24	85,57	107,83
Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100						
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin	:	87,89	88,44	92,74	94,29	93,29
değerler/Varlıklar toplamı*100						
Varlıklar toplamına oranı	:	27,53	24,31	15,00	12,12	12,93
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	:	12,53	24,70	19,03	11,26	23,21
Disponibilite oranı	:	172,70	207,45	216,69	204,20	244,14
Genişletilmiş likidite oranı	:	22,65	22,58	15,48	25,70	20,76
Mali rantabilite oranı	:					

Çizelge : 90/a - Diğer kuruluşların 2013 yılı kaynak ve varlıklarının sektörler itibariyle (Bin TL)

M a l i d u r u m	Tarım	Ulaş.- hab.	Diğ.hizmet.	Toplam
Kaynaklar (Pasif) :				
1 - Öz kaynaklar	71.542	1.904.387	23.700.183	25.676.112
2 - Yabancı kaynaklar :				
a) Uzun süreli	2.692	43.438	12.683.939	12.730.069
b) Kısa süreli	9.983	55.387	11.016.619	11.081.989
Toplam (2)	12.675	98.825	23.700.558	23.812.058
3 - Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar (-)				0
Kaynaklar toplamı	84.217	2.003.212	47.400.741	49.488.170
Varlıklar (Aktif):				
1 - Duran varlıklar :				
a) Bağlı değerler	24.580	1.040.832	2.254.889	3.320.301
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler		2.698	19.109.207	19.111.905
Toplam (1)	24.580	1.043.530	21.364.096	22.432.206
2 - Dönen varlıklar				
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	45.950	409.824	24.028.167	24.483.941
b) Hazır değerler	13.687	549.858	2.008.478	2.572.023
Toplam (2)	59.637	959.682	26.036.645	27.055.964
Varlıklar toplamı	84.217	2.003.212	47.400.741	49.488.170
Sektör payı	0,17	4,05	95,78	100,00

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Diğer kuruluşların 2009 yılında 32,6 milyar TL olan kaynaklar ve varlıklar toplamı, 2011 yılındaki gerileme dışında, yıllar itibarıyla sürekli artarak 2013 yılında 49,5 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Cari dönem kaynak ve varlıklarının %0,2'si tarım, %99,8'i de hizmetler sektörüne aittir.

Diğer kuruluşların mali bünye incelemesi aşağıda yapılmıştır.

a) Kaynaklar arasındaki ilişkiler:

Diğer kuruluşların 2009-2013 yıllarına ait öz kaynak unsurları 91 sayılı, yabancı kaynak unsurları 92 sayılı çizelgede ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Çizelge: 91 - Diğer kuruluşların öz kaynak unsurları (*)

Öz kaynak unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1 - Ödenmiş sermaye	1.578.425	10,9	3.894.853	17,7	188.001	1,0	182.001	0,8	182.001	0,7	-	-
2 - Sermaye düzeltilmesi olumlu farkı	25.482	0,2	25.148	0,1	12.585	0,1	11.275	0,0	11.275	0,0	-	-
3 - Kâr yedekleri	1.067.605	7,4	1.135.112	5,1	1.354.207	6,9	1.461.722	6,4	1.643.107	6,4	181.385	12,4
4 - Diğer öz kaynaklar (Geçmiş yıllar karları, serm.yedekleri vb.)	8.897.140	61,7	12.476.623	56,6	15.549.635	78,7	17.644.189	77,2	20.987.269	81,5	3.343.080	18,9
5 - Dönem karlarının öz kaynaklarda kalacak kısmı	2.860.498	19,8	4.517.961	20,5	2.658.089	13,5	3.545.370	15,5	2.930.153	11,4	(615.217)	(17,4)
Ara toplam	14.429.150	100,0	22.049.697	100,0	19.762.517	100,0	22.844.557	100,0	25.753.805	100,0	2.909.248	12,7
6 - Geçmiş yıllar zararları (-)	(35.750)	(0,2)	(89.863)	(0,4)	(25.890)	(0,1)	(26.050)	(0,1)	(26.050)	(0,1)	-	-
7 - Dönem net zararı (-)	(43.315)	(0,3)	(15.012)	(0,1)	(160)	(0,0)	-	-	(51.643)	(0,2)	(51.643)	-
Net öz kaynaklar	14.350.085	99,5	21.944.822	99,5	19.736.467	99,9	22.818.507	99,9	25.676.112	99,7	2.857.605	12,5

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge: 92 - Diğer kuruluşların yabancı kaynak unsurları (*)

Yabancı kaynak unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1-Mali borçlar	2.341.937	12,1	1.561.013	6,2	1.586.037	7,2	1.584.119	5,9	1.582.446	6,6	(1.673)	(0,1)
a)Kısa süreli	970.566	5,0	196.970	0,8	498.670	2,3	332.108	1,2	308.359	1,3	(23.749)	(7,2)
b)Uzun süreli	1.371.371	7,1	1.364.043	5,4	1.087.367	4,9	1.252.011	4,7	1.274.087	5,4	22.076	1,8
2-Ticari borçlar	9.350.444	48,4	13.743.472	54,4	19.778.628	89,4	24.354.170	91,3	21.447.561	90,1	(2.906.609)	(11,9)
a)Kısa süreli	4.124.487	21,4	4.272.136	16,9	7.547.192	34,1	10.474.876	39,3	10.094.566	42,4	(380.310)	(3,6)
b)Uzun süreli	5.225.957	27,4	9.471.336	37,5	12.231.436	55,3	13.879.294	52,0	11.352.995	47,7	(2.526.299)	(18,2)
3-Vergi borçları	182.729	0,9	212.353	0,8	153.806	0,7	281.779	1,1	138.462	0,6	(143.317)	(50,9)
a)Kısa süreli	182.729	0,9	212.353	0,8	153.806	0,7	281.779	1,1	138.462	0,6	(143.317)	(50,9)
b)Uzun süreli												
4-Diğer borçlar	2.345.927	12,1	1.677.641	6,6	13.076	0,1	65.848	0,2	58.429	0,2	(7.419)	(11,3)
a)Kısa süreli	696.569	3,6	603.391	2,4	12.594	0,1	50.495	0,2	58.429	0,2	7.934	15,7
b)Uzun süreli	1.649.358	8,5	1.074.250	4,3	482	0,0	15.353	0,1		0,0	(15.353)	(100,0)
5-Diğer yab. kaynaklar	5.088.554	26,4	8.072.343	31,9	584.099	2,6	380.657	1,4	585.160	2,5	204.503	53,7
a)Kısa süreli	4.956.250	25,7	6.353.984	25,1	426.264	1,9	292.628	1,1	482.173	2,0	189.545	64,8
b)Uzun süreli	132.304	0,7	1.718.359	6,8	157.835	0,7	88.029	0,3	102.987	0,4	14.958	17,0
Toplam	19.309.591	100,0	25.266.822	100,0	22.115.646	100,0	26.666.573	100,0	23.812.058	100,0	(2.854.515)	(10,7)
a)Kısa süreli	10.930.601	56,6	11.638.834	46,1	8.638.526	39,1	11.431.886	42,9	11.081.989	46,5	(349.897)	(3,1)
b)Uzun süreli	8.378.990	43,4	13.627.988	53,9	13.477.120	60,9	15.234.687	57,1	12.730.069	53,5	(2.504.618)	(16,4)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Son beş yılda öz kaynaklar %79 oranında büyürken, önceki döneme göre artış ise %12,5 oranında olmuştur.

2013 yılı öz kaynaklarının yaklaşık %99'unu bünyede bırakılan karlar ve yedekler oluşturmuş; ödenmiş sermayenin oranı %1 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle TOKİ, Milli Piyango ve TRT gibi kuruluşlar, elde ettikleri dönem karları ile diğer kuruluşların öz kaynak birikimine önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

Son beş yıllık dönemdeki yabancı kaynak unsurları incelendiğinde; kullanılan yabancı kaynak payının yıllar itibarıyla gerilediği, yabancı kaynaklar içerisinde faize tabi mali borçların 0,7 puan artış gösterdiği, ticari borçların ise önceki döneme göre 1,2 puan gerilediği görülmektedir.

Öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar birlikte değerlendirildiğinde; diğer kuruluşların toplam kaynakları içinde öz kaynak kullanımının son beş yıllık dönemde ortalama %46 seviyesinde bulunduğu; aynı dönemde öz kaynak karlılığının ise ortalama %21,4 olarak gerçekleştiği, dolayısıyla katlanılan yabancı kaynak maliyetinin üzerinde elde edilen karlılık oranları ile diğer kuruluşların sermaye birikiminin aşamalı olarak artmakta olduğu gözlenmektedir.

b) Varlıklar arasındaki ilişkiler:

Diğer kuruluşların 2009-2013 yıllarına ait varlık unsurları dönen ve duran olarak, son iki yılın değerleri ise karşılaştırmalı olarak, 93 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 93 - Diğer kuruluşların varlık unsurları (*)

Varlık unsurları	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
1-Bağlı değerler	3.951.022	12,1	5.335.398	11,6	2.959.908	7,3	2.764.849	5,7	3.320.301	6,7	555.452	20,1
a) Maddi duran varlıklar	3.527.804	10,8	3.351.286	7,3	1.383.368	3,4	735.290	1,5	720.746	1,5	(14.544)	(2,0)
b) Diğer bağlı değerler	423.218	1,3	1.984.112	4,3	1.576.540	3,9	2.029.559	4,2	2.599.555	5,3	569.996	28,1
2-Stoklar	4.599.682	14,1	7.413.754	16,1	4.294.907	10,5	5.021.013	10,4	7.292.782	14,7	2.271.769	45,2
a) Dönen	4.599.682	14,1	7.413.754	16,1	4.294.907	10,5	5.021.013	10,4	7.292.782	14,7	2.271.769	45,2
b) Duran												
3-Hazineden alacaklar												
a) Dönen												
b) Duran												
4-Yurt dışından alacaklar	1.854	0,0	2.041	0,0	2.245	0,0	2.410	0,0	2.996	0,0	586	24,3
a) Dönen	1.853	0,0	2.040	0,0	2.244	0,0	2.409	0,0	2.996	0,0	587	24,4
b) Duran	1	0,0	1	0,0	1	0,0	1	0,0				
5- Diğer alacaklar	22.379.464	68,6	30.349.816	65,8	31.779.122	78,0	39.322.456	81,2	36.296.835	73,3	(3.025.621)	(7,7)
a) Dönen	12.681.147	38,9	13.773.225	29,9	12.777.113	31,3	17.028.631	35,2	17.184.930	34,7	156.299	0,9
b) Duran	9.698.317	29,7	16.576.591	35,9	19.002.009	46,6	22.293.825	46,1	19.111.905	38,6	(3.181.920)	(14,3)
6-Menkul kıymetler	335.159	1,0	159.889	0,4	86.701	0,2	4.767	0,0	3.233	0,0	(1.534)	(32,2)
a) Dönen	225.577	0,7	80.952	0,2	427	0,0	4.767	0,0	3.233	0,0	(1.534)	(32,2)
b) Duran	109.582	0,3	78.937	0,2	86.274	0,2						
7-Hazır değerler	1.369.088	4,2	2.874.543	6,2	1.644.213	4,0	1.287.532	2,7	2.572.023	5,2	1.284.491	99,8
a) Dönen	1.369.088	4,2	2.874.543	6,2	1.644.213	4,0	1.287.532	2,7	2.572.023	5,2	1.284.491	99,8
b) Duran												
Toplam :	32.636.269	100,0	46.135.441	100,0	40.767.096	100,0	48.403.027	100,0	49.488.170	100,0	1.085.143	2,2
a) Dönen	18.877.347	57,8	24.144.514	52,3	18.718.904	45,9	23.344.352	48,2	27.055.964	54,7	3.711.612	15,9
b) Duran	13.758.922	42,2	21.990.927	47,7	22.048.192	54,1	25.058.675	51,8	22.432.206	45,3	(2.626.469)	(10,5)

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Diğer kuruluşların varlıklarında beş yıllık dönemdeki ortalama büyüme hızı %17,5 olarak gerçekleşirken, 2013 yılında toplam varlıkların %73,3'ünü oluşturan alacakların %47,3'ünü kısa vadeli, %52,7'sini uzun vadeli alacaklar oluşturmuştur.

Diğer kuruluşların son beş yıla ait bağlı değerlerinin, paraya çevrilebilir ve hazır değerlerinin, varlıklar toplamı içindeki oranlarına aşağıda yer verilmiştir.

	2009	2010	2011	2012	2013
	%	%	%	%	%
Bağlı değerler x 100					
$\frac{\text{Bağlı değerler x 100}}{\text{Varlıklar toplamı}}$	= 12,1	10,7	7,3	5,7	6,7
Paraya çevrilebilir ve hazır değerler x 100					
$\frac{\text{Paraya çevrilebilir ve hazır değerler x 100}}{\text{Varlıklar toplamı}}$	= 87,9	89,3	92,7	94,3	93,3

c) Kaynaklarla varlıklar arasındaki ilişkiler:

Kaynaklarla varlıklar arasındaki ilişkileri ve yıllara göre izlediği seyri görmek üzere bazı göstergelere aşağıda yer verilmiştir.

	2009	2010	2011	2012	2013
	%	%	%	%	%
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	$\frac{\text{Bağlı değerler x 100}}{\text{Öz kaynaklar}} = 27,6$	22,7	14,9	12,1	12,9
Disponibilite oranı	$\frac{\text{Hazır değerler x 100}}{\text{Kısa süreli borçlar}} = 12,5$	24,5	19,0	11,3	23,2
Genişletilmiş likidite oranı	$\frac{\text{Dönen varlıklar x 100}}{\text{Kısa süreli borçlar}} = 172,7$	207,3	216,6	204,2	222,6

Yıllar itibarıyla hazır değerler ve paraya çevrilebilir değerlerin yüksek seyri neticesinde, kısa vadeli yükümlülüklerdeki artışa rağmen likidite oranları yüksek düzeyini korumuştur.

2- Sektörler itibarıyla mali durum:

Diğer kuruluşların toplam kaynak ve varlıkları ile bunların sektörlere göre dağılımı 94 sayılı çizelgede; sektörlerin son beş yıllık mali durumlarına ilişkin veriler ve bu veriler ışığında hesaplanan rasyolar 95-98 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge : 94 - Varlık ve kaynakların sektörlere göre dağılımı

Sektör ve alt sektörler	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Toplam Bin TL	%	Toplam Bin TL	%	Toplam Bin TL	%	Toplam Bin TL	%	Toplam Bin TL	%	Toplam Bin TL	%
1-Tarım	72.762	0,1	79.169	0,1	84.406	0,1	89.611	0,1	84.217	0,0	(5.394)	(6,0)
2-Sanayi (İmalat)	26.542	0,0	16.975	0,0								
3-Hizmetler:												
a)Ulaştırma-haberleşme	1.243.535	1,3	1.546.009	1,3	1.692.620	1,3	1.873.296	1,2	2.003.212	1,1	129.916	6,9
b)Ticaret	1.390.990	1,4	1.389.289	1,1	6.106	0,0	6.177	0,0			(6.177)	(100,0)
c)Diğer hizmetler	29.902.440	30,5	43.103.999	35,6	38.983.964	30,1	46.433.943	30,5	47.400.741	25,7	966.798	2,1
Toplam (3)	32.536.965	33,2	46.039.297	38,0	40.682.690	31,4	48.313.416	31,7	49.403.953	26,8	1.090.537	2,3
Toplam (1+2+3)	32.636.269	33,3	46.135.441	38,1	40.767.096	31,5	48.403.027	31,8	49.488.170	26,9	1.085.143	2,2
4-Mali kuruluşlar	65.365.963	66,7	75.048.017	61,9	88.722.269	68,5	104.035.558	68,2	134.749.191	73,1	30.713.633	29,5
Genel toplam	98.002.232	100,0	121.183.458	100,0	129.489.365	100,0	152.438.585	100,0	184.237.361	100,0	31.798.776	20,9

Çizelge : 95 - Tarım sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	67.001	92,1	71.941	90,9	76.420	90,5	79.061	88,2	71.542	84,9	(7.519)	(9,5)
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	1.436	2,0	1.713	2,2	2.012	2,4	2.330	2,6	2.692	3,2	362	15,5
b) Kısa süreli	4.325	5,9	5.515	7,0	5.974	7,1	8.220	9,2	9.983	11,9	1.763	21,4
Toplam	5.761	7,9	7.228	9,1	7.986	9,5	10.550	11,8	12.675	15,1	2.125	20,1
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	72.762	100,0	79.169	100,0	84.406	100,0	89.611	100,0	84.217	100,0	(5.394)	(6,0)
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	21.794	30,0	22.491	28,4	23.138	27,4	23.535	26,3	24.580	29,2	1.045	4,4
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler												
Toplam (1)	21.794	30,0	22.491	28,4	23.138	27,4	23.535	26,3	24.580	29,2	1.045	4,4
2 - Dönen varlıklar:												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	19.921	27,4	17.887	22,6	23.687	28,1	38.551	43,0	45.950	54,6	7.399	19,2
b) Hazır değerler	31.047	42,7	38.791	49,0	37.581	44,5	27.525	30,7	13.687	16,3	(13.838)	(50,3)
Toplam (2)	50.968	70,0	56.678	71,6	61.268	72,6	66.076	73,7	59.637	70,8	(6.439)	(9,7)
Varlıklar toplamı	72.762	100,0	79.169	100,0	84.406	100,0	89.611	100,0	84.217	100,0	(5.394)	(6,0)

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	2009	2010	2011	2012	2013
		%	%	%	%	%
		1163,01	995,31	956,92	749,39	564,43
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	=	70,05	71,59	72,59	73,74	70,81
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	=	32,53	31,26	30,28	29,77	34,36
Disponibilite oranı	=	717,85	703,37	629,08	334,85	137,10
Genişletilmiş likidite oranı	=	1178,45	1027,71	1025,58	803,84	597,39
Mali rantabilite oranı	=	9,12	8,67	7,42	4,11	13,90

Çizelge : 96 - Ulaştırma-haberleşme sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	1.173.252	94,3	1.477.822	95,6	1.611.801	95,2	1.791.251	95,6	1.904.387	95,1	113.136	6,3
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	27.911	2,2	31.675	2,0	35.440	2,1	40.083	2,1	43.438	2,2	3.355	8,4
b) Kısa süreli	42.372	3,4	36.512	2,4	45.379	2,7	41.962	2,2	55.387	2,8	13.425	32,0
Toplam	70.283	5,7	68.187	4,4	80.819	4,8	82.045	4,4	98.825	4,9	16.780	20,5
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	1.243.535	100,0	1.546.009	100,0	1.692.620	100,0	1.873.296	100,0	2.003.212	100,0	129.916	6,9
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	404.327	32,5	443.742	28,7	436.568	25,8	408.523	21,8	1.040.832	52,0	632.309	154,8
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	300.658	24,2	386.182	25,0	463.620	27,4	562.157	30,0	2.698	0,1	(559.459)	(99,5)
Toplam (1)	704.985	56,7	829.924	53,7	900.188	53,2	970.680	51,8	1.043.530	52,1	72.850	7,5
2 - Dönen varlıklar												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	257.759	20,7	316.554	20,5	396.430	23,4	502.300	26,8	409.824	20,5	(92.476)	(18,4)
b) Hazır değerler	280.791	22,6	399.531	25,8	396.002	23,4	400.316	21,4	549.858	27,4	149.542	37,4
Toplam (2)	538.550	43,3	716.085	46,3	792.432	46,8	902.616	48,2	959.682	47,9	57.066	6,3
Varlıklar toplamı	1.243.535	100,0	1.546.009	100,0	1.692.620	100,0	1.873.296	100,0	2.003.212	100,0	129.916	6,9

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	: Öz kaynaklar/yabancı kaynaklar*100	=	2009	2010	2011	2012	2013
			%	%	%	%	%
			1.669,33	2.167,31	1.994,33	2.183,25	1.927,03
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	: Paraya çevrilebilir ve hazır değerler/ Varlıklar toplamı*100	=	67,49	71,30	74,21	78,19	48,04
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	: Bağlı değerler/Öz kaynaklar*100	=	34,46	30,03	27,09	22,81	54,65
Disponibilite oranı	: Hazır değerler / Kısa süreli borçlar*100	=	662,68	1.094,25	872,65	954,00	992,76
Genişletilmiş likidite oranı	: Dönen varlıklar / Kısa süreli borçlar*100	=	1.271,00	1.961,23	1.746,25	2.151,03	1.732,68
Mali rantabilite oranı	: Dönem sonuçları (Kâr) / Öz kaynaklar*100	=	3,98	20,60	8,31	10,02	5,94

Çizelge : 97 - Diğer hizmetler sektörünün 2009-2013 yılları mali durumu

M a l i d u r u m	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	12.423.612	41,5	19.687.235	45,7	18.048.246	46,3	20.948.195	45,1	23.700.183	50,0	2.751.988	13,1
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	8.346.981	27,9	13.565.533	31,5	13.439.668	34,5	15.176.921	32,7	12.683.939	26,8	(2.492.982)	(16,4)
b) Kısa süreli	9.131.847	30,5	9.851.231	22,9	7.496.050	19,2	10.308.827	22,2	11.016.619	23,2	707.792	6,9
Toplam	17.478.828	58,5	23.416.764	54,3	20.935.718	53,7	25.485.748	54,9	23.700.558	50,0	(1.785.190)	(7,0)
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	29.902.440	100,0	43.103.999	100,0	38.983.964	100,0	46.433.943	100,0	47.400.741	100,0	966.798	2,1
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	2.680.845	9,0	4.063.972	9,4	2.494.807	6,4	2.328.027	5,0	2.254.889	4,8	(73.138)	(3,1)
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	9.495.266	31,8	16.254.450	37,7	18.624.664	47,8	21.731.669	46,8	19.109.207	40,3	(2.622.462)	(12,1)
Toplam (1)	12.176.111	40,7	20.318.422	47,1	21.119.471	54,2	24.059.696	51,8	21.364.096	45,1	(2.695.600)	(11,2)
2 - Dönen varlıklar :												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	16.775.814	56,1	20.377.506	47,3	16.653.863	42,7	21.514.556	46,3	24.028.167	50,7	2.513.611	11,7
b) Hazır değerler	950.515	3,2	2.408.071	5,6	1.210.630	3,1	859.691	1,9	2.008.478	4,2	1.148.787	133,6
Toplam (2)	17.726.329	59,3	22.785.577	52,9	17.864.493	45,8	22.374.247	48,2	26.036.645	54,9	3.662.398	16,4
Varlıklar toplamı	29.902.440	100,0	43.103.999	100,0	38.983.964	100,0	46.433.943	100,0	47.400.741	100,0	966.798	2,1

Mali rasyolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	2009	2010	2011	2012	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin	=	71,08	84,70	86,21	82,20	100,00
varlıklar toplamına oranı	=					
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	=	91,03	90,57	93,60	94,99	95,24
Disponibilite oranı	=	21,58	20,64	13,82	11,11	9,51
Genişletilmiş likidite oranı	=	10,41	24,44	16,15	8,34	18,23
Mali rantabilite oranı	=	194,12	231,30	238,32	217,04	236,34
	=	26,51	23,73	16,21	18,13	13,61

Çizelge : 98 - Mali kuruluşların 2009-2013 yılları mali durumu

Mali durum	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%	Bin TL	%
Kaynaklar (Pasif) :												
1 - Öz kaynaklar	7.744.843	11,8	8.992.105	12,0	9.298.405	10,5	11.918.154	11,5	12.516.321	9,3	598.167	5,0
2 - Yabancı kaynaklar :												
a) Uzun süreli	3.957.002	6,1	6.112.730	8,1	5.152.631	5,8	9.366.447	9,0	12.651.182	9,4	3.284.735	35,1
b) Kısa süreli	53.664.118	82,1	59.943.182	79,9	74.271.233	83,7	82.750.957	79,5	109.581.688	81,3	26.830.731	32,4
Toplam	57.621.120	88,2	66.055.912	88,0	79.423.864	89,5	92.117.404	88,5	122.232.870	90,7	30.115.466	32,7
3 - Yabancı kaynaklara sırayet eden zarar (-)												
Kaynaklar toplamı	65.365.963	100,0	75.048.017	100,0	88.722.269	100,0	104.035.558	100,0	134.749.191	100,0	30.713.633	29,5
Varlıklar (Aktif) :												
1 - Duran varlıklar :												
a) Bağlı değerler	1.832.006	2,8	2.087.939	2,8	2.020.282	2,3	2.526.587	2,4	2.943.136	2,2	416.549	16,5
b) Uzun sürede paraya çevrilebilir değerler	31.481.070	48,2	31.969.842	42,6	48.503.777	54,7	64.717.809	62,2	76.505.770	56,8	11.787.961	18,2
Toplam (1)	33.313.076	51,0	34.057.781	45,4	50.524.059	56,9	67.244.396	64,6	79.448.906	59,0	12.204.510	18,1
2 - Dönen varlıklar :												
a) Kısa sürede paraya çevrilebilir değerler	26.226.583	40,1	34.618.814	46,1	29.347.189	33,1	23.011.886	22,1	34.412.669	25,5	11.400.783	49,5
b) Hazır değerler	5.826.304	8,9	6.371.422	8,5	8.851.021	10,0	13.779.276	13,2	20.887.616	15,5	7.108.340	51,6
Toplam (2)	32.052.887	49,0	40.990.236	54,6	38.198.210	43,1	36.791.162	35,4	55.300.285	41,0	18.509.123	50,3
Varlıklar toplamı	65.365.963	100,0	75.048.017	100,0	88.722.269	100,0	104.035.558	100,0	134.749.191	100,0	30.713.633	29,5

Mali rasvolar

Mali yeterlilik oranı (Finansman)	=	2009	2010	2011	2012	2013
Paraya çevrilebilir ve hazır değerlerin varlıklar toplamına oranı	=	13,44	13,61	11,71	12,94	10,24
Bağlı değerlerin öz kaynaklara oranı	=	97,20	97,22	97,72	97,57	97,82
Disponible oranı	=	23,65	23,22	21,73	21,20	23,51
Genişletilmiş likidite oranı	=	10,86	10,63	11,92	16,65	19,06
Mali rantabilite oranı	=	59,73	68,38	51,43	44,46	50,46
	=	20,85	13,67	16,94	15,82	15,84

Diğer kuruluşların, varlık ve kaynaklarındaki artış oranı mali kuruluşlar dahil olmak üzere bir önceki yıla göre sırasıyla; 2009 yılında %21,2, 2010 yılında %23,6, 2011 yılında %6,8, 2012 yılında %17,7 ve 2013 yılında %20,9 olarak gerçekleşmiş; cari dönem kaynak ve varlıkları beş yıl önceki değerlerine göre %88 oranında artmıştır.

2009 yılı kaynaklar toplamının %0,1'i tarım, %33,2'i hizmetler ve %66,7'si mali sektöre ait iken, 2013 yılında bu kompozisyon %0,05, %26,85 ve %73,1 olarak değişmiştir.

Tarım sektöründe faaliyet gösteren tek kuruluş AOC, faaliyetlerini %85 gibi yüksek oranda öz kaynakla sürdürmekte olup, kuruluşun son beş yılda bütün dönemlerinin karlı sonuçlandığı, diğer taraftan artan yabancı kaynak kullanımı ile öz kaynak payının kademeli olarak azaldığı gözlenmektedir.

Hizmetler sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar, diğer kuruluşların 2013 yılı toplam kaynak ve varlıklarının %26,8'ini kullanmış olup, sektörde ulaştırma-haberleşme ve diğer hizmetler alt sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır.

Ulaştırma-haberleşme alt sektöründe çizelgedeki değerler tamamıyla sektörde kalan tek kuruluş TRT'ye ait bulunmaktadır. TRT'nin öz kaynak karlılığı 2013 yılında yaklaşık 4 puan gerilemiştir. Faaliyetlerini %95 oranında öz kaynak ile sürdüren kuruluşun toplam varlıklarının %27'sini karşılayan oranda hazır değer bulunmaktadır.

Önceki yıllarda ticaret alt sektöründe değerlendirilen Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesi İşleri, 6456 sayılı Kanunla 18.04.2013 tarihinde KİT'ler içinde diğer hizmetler sektöründe yer alan tta Gayrimenkul AŞ'ye devredilmiştir.

Diğer hizmetler alt sektöründe ise 2013 yılında 4 kuruluş yer almış olup; bu kuruluşların cari dönem kaynak ve varlık toplamaları, diğer tüm kuruluşların kullandığı kaynak ve varlıkların %25,7'sini, hizmetler sektörünün ise %96'sını oluşturmuştur. Sektör kaynaklarının %50'si öz kaynaklarla karşılanırken, bağlı değerlerin varlıklar içindeki payı ise %4,8'dir. Özellikle sektörde yer alan TOKİ ve Milli Piyango İdaresi gibi devamlı kar üreten kuruluşlar sayesinde, yüksek karlılık ve likidite oranları ile sektör güçlü mali yapısını korumaktadır.

Mali sektörde yer alan tek kuruluş T.Vakıflar Bankası AO olup, sektörün diğer kuruluşlar varlık ve kaynakları içerisindeki payı %73,1'dir. Bankanın vermiş olduğu krediler önceki döneme göre %27,3 artarak 86,7 milyar TL düzeyine ulaşırken, son beş yılın mali yeterlilik oranı ortalama %12,4 olarak gerçekleşmiş, öz kaynak karlılığı olumlu seyrini devam ettirmiştir.

3- Finansman programı ve gerçekleşmesi:

Diğer kuruluşların finansman programları ve gerçekleşme durumları, kuruluşlara göre farklılık göstermekte olup, bu bölümde konsolide olarak veya ayrı ayrı değerlendirme yapmaya gerek görülmemiştir.

E-İŞLETME ÇALIŞMALARI**1-Alımlar:**

Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemi mal alımlarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 99 sayılı, 2013 yılı mal alımlarının gruplar itibarıyla ayrıntısı 99/a, gruplar bazında yıllar itibarıyla ayrıntısı 99/b, 2009-2013 dönemi hizmet alımlarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 100 sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge: 99- Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla tüm mal alımları (Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	18.231	22.506	32.370	43.207	62.713	19.506	45,1
b) Sanayi (İmalat)	4.741	5.183	-	-	-	-	-
c) Hizmetler:							
ca)Ulaş-haberleşme	12.803	9.706	9.235	11.593	2.467	(9.126)	(78,7)
cb)Ticaret	1.112.721	969.180	-	-	-	-	-
cc)Diğer hizmetler	15.401	13.738	12.375	10.381	10.578	197	1,9
Toplam(c)	1.140.925	992.624	21.610	21.974	13.045	(8.929)	(40,6)
d) Mali kuruluşlar	16.005	26.505	25.756	29.237	35.804	6.567	22,5
Genel toplam	1.179.902	1.046.818	79.737	94.418	111.562	17.144	18,2

Çizelge: 99/a- Diğer kuruluşların mal alımlarının gruplar itibarıyla ayrıntısı (Bin TL)

Sektörler	İlk madde	İşletme malzemesi ve yedek	Ticari mal	Diğer alımlar	Toplam
a) Tarım	47.233	15.117	246	117	62.713
c) Hizmetler:					
ca)Ulaş.-haberleş.	-	1.586	-	881	2.467
cc)Diğer hizmetler	1.219	8.946	-	413	10.578
Toplam(c)	1.219	10.532	-	1.294	13.045
d) Mali kuruluşlar	-	-	-	35.804	35.804
Genel toplam	48.452	25.649	246	37.215	111.562

Çizelge: 99/b – Diğer kuruluşların gruplar itibarıyla mal alımları (Bin TL)

Alımlar	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
-İlk madde	21.345	30.581	30.037	40.751	48.452	7.701	18,9
-İşletme malzemesi ve yedek	11.914	24.800	17.702	20.998	25.649	4.651	22,1
-Ticari mal	1.110.807	960.589	321	321	246	(75)	(23,4)
-Diğer alımlar	35.836	30.848	31.677	32.348	37.215	4.867	15,0
Toplam	1.179.902	1.046.818	79.737	94.418	111.562	17.144	18,2

Çizelge: 100 - Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla hizmet alımları

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a) Tarım	1.091	1.611	2.096	2.635	6.033	3.398	129,0
b) Sanayi (İmalat)	147	101	-	-	-	-	
c) Hizmetler							
ca) Ulaş.-haberleşme	19.487	27.771	35.226	103.989	123.557	19.568	18,8
cb) Ticaret	27.102	26.033	-	-	-	-	-
cc) Diğer hizmetler	52.204	82.849	68.598	43.614	98.162	54.548	125,1
Toplam(c)	98.793	136.653	103.825	147.603	221.719	74.116	50,2
d) Mali kuruluşlar	92.197	93.310	95.977	218.389	255.753	37.364	17,1
Genel toplam	192.228	231.675	201.899	368.627	483.505	114.878	31,2

2013 yılında diğer kuruluşların mal alımları önceki yıla göre %18,2 oranında artarak 111,6 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu artışta, tarım sektöründe yer alan AOÇ'nin ilk madde alımları ile mali kuruluş niteliğindeki Vakıfbank'ın mal alımlarının artması etkili olmuştur.

Diğer kuruluşlar içinde tarım sektöründe faaliyette bulunan tek kuruluş olan AOÇ'nin, 2013 yılı mal alımları önceki yıla göre %45,1 oranında artarak 62,7 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Alımların yaklaşık, %75,3'ü oranında 47,2 milyon TL'si esas üretimle ilgili süt ve bal gibi ilk maddelere, %24,1'i oranında 15,1 milyon TL'si yardımcı ilk madde ve malzemelere ilişkin alımlardan, kalanı ticari mal ve diğer alımlardan oluşmaktadır. Alımlardan sadece 525 bin TL'lik ambalaj alımları dış piyasadan, kalan kısmı yurtiçi piyasalardan karşılanmıştır.

Sanayi sektöründe yer alan kuruluşlar, 2011 yılından itibaren KİT'ler arasında değerlendirildiğinden bu sektörde alım bulunmamaktadır.

2013 yılında, hizmetler sektörü mal alımları %40,6 oranında azalarak 13 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ulaştırma-haberleşme sektörüne ait 2,5 milyon TL tutarındaki mal alımı TRT tarafından gerçekleştirilmiştir. TRT'nin alımları önceki yıla göre %78,7 oranında azalmıştır. Yüksek orandaki azalışta özellikle önceki yıl 7 milyon TL olan teknik yedek malzeme ve resim kayıt malzemesi alımlarının 2013 yılında 1 milyon TL'ye düşmesi etkili olmuştur.

Diğer hizmetler sektörü alımları ise 2013 yılında önceki yıla göre %1,9 oranında artarak 10,6 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu toplamın; 9 milyon TL'si MPI'ye, 1,2 milyon TL'si TOKİ'ye, 255 bin TL'si İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu'na, 103 bin TL'si ise Şeker Kurumu'na ait alımlardan oluşmuştur. MPI alımlarının tamamına yakını hemen-kazan ve sayısal oyunlarına ilişkin malzeme alımlarına aittir. Diğer kuruluşların alımları ise yakıt, kırtasiye, bilgi işlem malzemesi gibi alımları kapsamaktadır.

Mali kuruluşlar grubunu oluşturan Vakıfbank'ın 2013 yılında 35.804 bin TL tutarındaki mal alımları, bilgisayar, kırtasiye, basılı kağıt gibi giderleri içermektedir. TTK kapsamında değişmesi gereken tüm sözleşmelerin yeniden bastırılarak güncellenmesi, bu giderlerdeki artışa yol açan sebeplerden biridir.

2013 yılında diğer kuruluşların hizmet alımları, önceki yıla göre %31,2 oranında artarak 483,5 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Hizmet alımlarının artmasında Vakıfbank ve İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kuruluna ait hizmet alımlarının artması etkili olmuştur.

Diğer kuruluşlar içinde tarım sektöründe faaliyet gösteren tek kuruluş olan AOÇ'de, güvenlik hizmetleri, hayvancılık ünitesindeki hayvanların bakımı, beslenmesi ve bahçedeki otların temizliği dışarıdan hizmet alımı yoluyla karşılanmaktadır. Bu kapsamda 2013 yılında 6 milyon TL ödeme yapılmıştır. Taşıma hizmeti alımlarındaki 3 milyon TL'lik artış, önceki yıla göre hizmet alımları toplamının %129 oranındaki artmasında etkili olmuştur.

Ulaştırma-haberleşme sektöründe yer alan TRT'nin 124 milyon TL tutarında hizmet alımı bulunmaktadır. Kurum, mevcut kadrolu kurum personeli ile işlerin yetiştirilmesinde aksaklıkların yaşanmaması, yayın faaliyetlerinin etkin ve verimli yürütülebilmesi için; Kurum'un genel idari esaslarına göre yürütmesi gereken asli ve sürekli kadro tanımlarının içeriğinde belirtilen hizmetlerden olmayan işlerinin yapılmasını teminen kalifiye yardımcı teknik personel ile yürütülmesine ilişkin olarak yüklenici firmalar aracılığıyla hizmet satın almaktadır. 2013 yılında araç kiralama hizmet alımı işi kapsamında yüklenici firmalara 10,9 milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır.

Hizmet sektöründeki diğer kuruluşların hizmet alımları ise, 2013 yılında önceki yıla göre %125 oranında artış göstererek, 98,2 milyon TL'ye yükselmiştir. TOKİ'de temizlik, güvenlik, personel taşıma, araç kiralama, proje, zemin etüdü, ekspertiz, halkla ilişkiler ve yemek hizmetlerini dışarıdan hizmet satın alma yöntemiyle yerine getirmekte olup, 2013 yılında bu kapsamda 20,3 milyon TL ödeme yapılmıştır. İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu tarafından, 2020 Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları ev sahipliği hakkını kazanmak amacıyla ulusal ve uluslararası uzman kuruluşlara 2013 yılında 49,5 milyon TL'nin ödeme gerçekleştirilmiştir. Bu durum 2013 yılı hizmet alımları toplamının artmasına yol açmıştır. Kalan hizmet alımları, MPİ ve Şeker Kurumu tarafından gerçekleştirilmiştir.

Mali kuruluşlar grubunda yer alan Vakıfbank'ın 2013 yılı hizmet alımlarının, 37,3 milyon TL artarak 255,8 milyon TL olarak gerçekleşmesinde, reklam ve ilan giderlerindeki 20 milyon TL'lik artış etkili olmuştur.

Diğer kuruluşların 2013 yılındaki hizmet alımları genel olarak değerlendirildiğinde; yıl içinde meydana gelen yükselişlerin büyük bir çoğunluğunun Olimpiyat Oyunları ile ilgili olup, taşıma, araç kiralama ve reklam gibi esas faaliyet alanı dışındaki alımlardan kaynaklanmıştır.

2-Üretim:

233 sayılı KHK kapsamında olmayan, 3346 sayılı Kanun ve kendi kuruluş kanunları uyarınca denetlenen kuruluşlar, tarım, hizmetler ve bankacılık sektörlerinde faaliyet göstermiştir.

a) İşletmecii kuruluşlar:

aa) Tarım sektörü:

Sektörde AOÇ yer almakta olup, kuruluşun başlıca tarımsal ve hayvansal mallar üretimi 101 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge:101-Başlıca tarımsal ve hayvansal ürün üretimi

Ürün cinsi	Birim	2009	2010	2011	2012	2013	2012'e göre fark		2013 yılı Türkiye üretimi içindeki payı %
							Miktar	%	
Buğday	Ton	244	361	514	158	541	383	242,4	0,002
Arpa	Ton	1.241	-	-	-	-	-	-	
Kuru yonca	Ton	271	345	152		160	160	100,0	
Kuru çayır	Ton	72	30	74	31	22	(10)	(30,6)	
Yeşil yonca	Ton	14	38	81	128		(128)	(100,0)	
Meyve fidanı	Adet	24.690	20.656		16.741	14.110	(2.631)	(15,7)	
Süs bitkisi	Adet	103.184	94.385	83.752	29.847	132.391	102.544	343,6	
Pastörize süt	Bin lt	5.600	6.027	7.127	10.656	13.825	3.169	29,7	1,093
Ayran	Bin lt	572	701	767	907	1.005	98	10,8	0,184
Yoğurt	Ton	2.800	3.101	3.788	5.248	6.240	992	18,9	0,577
Tereyağı	Ton	138	107	136	201	206	5	2,5	
Dondurma	Ton	647	741	588	722	589	(133)	(18,4)	
Beyaz peynir	Ton	98	124	170	242	247	5	2,1	
Kaşar/dil peyniri	Ton	54	57	75	110	133	23	20,9	
Süt tozu	Ton	37	8	141		96	96	100,0	
Bal	Ton	205	201	273	208	220	12	5,8	
Şarap	Bin lt	44	29	25	8	8	0	0,0	
Domates suyu	Bin lt	67	58	100	68	75	7	10,3	
Meyve suyu	Bin lt	329	320	309	329	399	70	21,3	
Sirke	Bin lt	45	14	4		8	8	100,0	
Pekmez	Ton	5	6	5	7	12	5	71,4	
Salça	Ton	14	6	30	12	13	1	8,3	
Tahin	Ton	4	4	4	7	18	11	157,1	
Turşu	Ton	70	81	100	90	82	(8)	(8,9)	

Tarım, gıda sanayii ve hizmetler sektörlerinde faaliyet gösteren, AOC'nin 2013 yılı sonu itibarıyla toplam arazi varlığı 33.256 dekadır. 2012 yılına göre buğday üretimi %242, pastörize süt üretimi %30, tahin üretimi %157 oranında artmış, dondurma üretimi ise %18 oranında düşüş göstermiştir. 2013 yılında toplam ekim alanının %91'inde buğday, geri kalan arazide ise yonca ve çayır üretiminin yapıldığı görülmektedir. 2013 yılında süs bitkisi üretimi bir önceki yıla göre %344 artışla 132.391 adet olarak gerçekleşmiştir. Bu büyük artış, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Orman Bakanlığı ile yapılan protokoller gereğince 110.000 adetlik süs bitkileri alımından kaynaklanmıştır.

ab) Hizmetler sektörü:

(1) Ulaştırma-haberleşme:

Kamu radyo ve televizyon işletmeciliği yapan TRT, 2012 yılında yurt içine yayın yapan Radyo-1, TRT-FM, Radyo-3 ve Radyo-4 programları ile bölgesel yayın yapan Antalya, Çukurova, Erzurum, GAP-Diyarbakır ve Trabzon Bölge Radyoları, bölgesel radyo niteliğinde olan Turizm Radyosu ile 7 gün 24 saat (haftada 168 saat) yayın yapmaktadır. Kuruluş radyo yayınlarını 7 ulusal ve 5 bölgesel radyodan yapmakta olup, 2013 yılında 61.320 saat yayın gerçekleştirmiştir. TRT FM'in merkezi İzmir, TRT Nağme'nin merkezi İstanbul, Radyo-4'ün

merkezi Çukurova Radyosu olup, bu radyoların iletim ağları Ankara Radyosu üzerinden sağlanmaktadır.

TRT 2013 yılında, 13'ü ulusal, 2'si yurt dışı olmak üzere 15 kanaldan televizyon yayını gerçekleştirmiştir.

(2) Ticaret:

Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesi İşleri ile ilgili olarak yürütülen tütün üretim faaliyeti, üreticilerden alınan ve içinde her nevi'den tütün bulunan denklemlerin, işlenmesine kadar geçen zaman içinde bakımlarının yapılması ve bu balyaların satışına kadar geçen zaman içinde özel şartlar altında bakıma tabi tutulmalarını ifade etmekte olup 2002 yılından sonra yeni tütün alımı yapılmadığından ve son parti tütünün 2010 yılı başlarında satışı ile birlikte bakım faaliyeti sona ermiştir. İhraç kaydıyla satılmış ve bedelinin tamamı tahsil edilerek yabancı firmalara teslim edilmiş bulunan tütünlerden, devir tarihi itibarıyla 218 ton tütünün ihraç işlemi sonuçlanmış ve faturası kesilerek satış bedeli 330 bin TL kayıtlara alınmıştır.

(3) Diğer hizmetler:

2013 yılında diğer hizmetler sektöründe; MPİ, İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu, TOKİ ve Şeker Kurumu faaliyet göstermiştir. Ayrıca Hazine Müsteşarlığı adına alınan tütünlerin hesap ve işlemleri de bu alanda yer almaktadır.

Milli Piyango İdaresi; milli piyango çekilişi, hemen-kazan ve sayısal loto oyunları ile eşya piyangoları gibi karşılığı nakit olmayan çekilişlere izin vermek ve izlemek, talih oyunları işletmelerini denetlemekle görevlendirilmiştir.

2013 yılında 607 milyon TL tutarında 66 milyon adet milli piyango ve 202 milyon TL tutarında 202 milyon adet hemen-kazan bileti satılmış, milli piyangoda 339 milyon TL, hemen-kazanda 126 milyon TL ikramiye ödenmiştir. 2013 yılında yapılan 744 milyon TL net satış hasılatının; %27,6 oranında 205 milyon TL'si Sayısal Loto'dan, %25,6 oranında 191 milyon TL'si Süper Loto'dan, %14,6 oranında 109 milyon TL'si Şans Topu'ndan, %16,8 oranında 125 milyon TL'si Milli Piyango'dan, %11,6 oranında 86 milyon TL'si On Numara'dan, %3,8 oranında 28 milyon TL'si Hemen Kazan şans oyunundan elde edilmiştir.

İstanbul kentinin "Uluslararası Olimpiyat Anlaşma Şartlarına" uygun olarak olimpiyatlara hazırlanması ve olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi ile ilgili esas ve usulleri belirlemek amacıyla kurulan İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu bir yandan olimpiyat oyunları için alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine çalışırken, diğer yandan olimpiyat oyunlarının İstanbul'da yapılması için gerekli çalışmaları yapılmış olup, 7 Eylül 2013 tarihinde Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te yapılan oylamada 2020 Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları'na ev sahipliği Tokyo'ya verilmiştir.

TOKİ'nin başlıca görevi, konut ihtiyacının karşılanması amacıyla; ferdi ve toplu konut kredisi vermek, konut ve alt yapı uygulamaları yapmak ve yaptırmak suretiyle konut piyasasında Devletin düzenleyici rolünü yerine getirmek ve fiyat istikrarını oluşturmak, İdareye kaynak sağlamak üzere kâr amaçlı projeler geliştirmek olarak belirlenmiştir.

Esas itibarıyla alt yapı arsa üretimi ve toplu konut yapımcılarına kredi desteği sağlama görevlerini ifa eden İdare, 2002 yılından itibaren sosyal konut üretimine, 2008 yılından itibaren de kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet binası, hastane, okul vb. tesislerin yapımına ağırlık ve öncelik vermeye başlamıştır.

TOKİ konut seferberliği kapsamında 2003-2014 döneminde 626.717 adet konut sayısına ulaşmıştır. Üretilen konutlardan 489.558 adedi bitirilme aşamasında veya teslim edilmiştir. Kredi verilen konut sayısı 2012 yılında 413 adet iken, 2013 yılında 501 adet olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında 413 adet konuta toplam 30,9 milyon TL kredi kullanılmıştır. 2012 yılında 6,6 milyar TL'ye ulaşan konut yatırım harcamaları, 2013 yılında 6,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında 20 adet proje hazırlanmış, 122 noktada zemin etüdü gerçekleştirilmiş ve 70 adet müşavirlik hizmeti, hizmet alımı kapsamında yürütülmüştür.

Şeker Kurumu yurt içi şeker talebini yurt içi üretimle karşılanması ilkesi doğrultusunda sektörde düzenlemeler yapmaktadır. Şeker arzı Şeker Kurulu tarafından belirlenen kotayla planlanmakta ve üretimde de istikrar sağlanmaktadır.

Türkiye'nin şeker üretim kapasitesi 3.151 bin ton/yıl pancar şekeri ve 1.000 bin ton/yıl nişasta kökenli şeker olmak üzere toplam 4.141 bin ton/yıl düzeyindedir. Şeker Kanunu'nda A Kotası; yurt içi talebe göre üretilen ve pazarlama yılı içinde iç pazara verilebilen şeker miktarı, B Kotası; A kotasının belli bir oranına tekabül eden ve güvenlik payı için bulundurulmak üzere üretilen şeker miktarı olarak tanımlanmaktadır.

Şeker Kurulu tarafından 2013/2014 pazarlama yılında A kotası pancar şekeri için 2.460 bin ton, nişasta bazlı şeker için 244 bin ton, B kotası pancar şekeri için 66 bin ton kota belirlenmiş ve bu kotalar üreticilere kapasiteleri oranında tahsis edilmiştir.

4733 sayılı kanununun geçici 6 ncı maddesi hükümleri kapsamında, Hazine Müsteşarlığı adına alınan tütünler için 2013 yılında yapılan işletme faaliyetleri ve satışları, tta Gayrimenkul AŞ'nin işletmeleri aracılığı ile yerine getirilmekte, muhasebe kayıtları Genel Müdürlük merkezinde ayrı olarak tutulmaktadır.

2013 yılında; 2.138 ton işlenmiş yaprak tütün 8,5 milyon TL bedelle yurt dışına, 213,9 ton işlenmiş yaprak tütün ise 548,4 bin TL bedelle yurt içinde çeşitli firmalara satılmıştır. İhraç kaydıyla satılarak bedeli tahsil edilmiş ve tüccara teslim edilen 2,7 milyon TL tutarında 1.032 ton tütün dışında 2013 yılı sonu itibarıyla tütün stoku bulunmamaktadır. Bedeli peşin tahsil edilerek alıcı firmalara teslim edilmiş bulunan tütünlerin tamamının ihraç işlemlerinin sonuçlanması ve faturasının kesilmesinin ardından stok hesaplarından çıkarılması ve hesabın 2014 yılı sonuna kadar tasfiyesi beklenmektedir.

b) Mali kuruluşlar:

T. Vakıflar Bankası TAO'nun vakıf hisseleri kamu payı olarak kabul edilmediğinden Banka, Anayasa'nın 165 inci maddesine göre denetlenmemekte; 6219 sayılı Kanun'un 14/2 maddesi uyarınca Sayıştay tarafından hazırlanan rapor Banka Genel Kuruluna sunulmaktadır.

2013 yılında Bankanın toplam aktif-pasif, finansal varlıklar, öz kaynak ve net dönem karı artışı sektör ortalamasının üzerinde; kredi ve mevduat artışı ise sektör ortalamasının altında gerçekleşmiştir.

Banka'nın sektörden aldığı payda 2013 yılında fazla bir değişim olmamıştır. Toplam aktiflerden aldığı pay 0,3 puan artarak %8,7, kredilerden aldığı pay 0,3 puan azalarak %9 mevduattan aldığı pay 0,1 puan azalarak %8,6 olmuştur.

Banka'nın 2009-2013 yıllarına ait önemli finansal verileri, sektör bankaları ile birlikte 102, mevduat bankaları içindeki yerini gösteren seçilmiş performans değerleri 103 sayılı çizelgede verilmiştir.

Çizelge: 102- T.Vakıflar Bankasının başlıca finansal verileri

(Milyon TL)

Başlıca değerler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
1- Öz kaynaklar:							
a) Diğer mevduat bankaları	86.451	106.420	113.709	145.635	153.338	7.703	5,3
b) Vakıfbank	7.382	8.559	9.298	11.918	12.616	698	5,9
Toplam (1)	93.833	114.979	123.007	157.553	165.954	8.401	5,3
2- Mevduat:							
a) Diğer mevduat bankaları	462.606	566.980	637.981	702.774	861.780	159.006	22,6
b) Vakıfbank	44.652	47.701	60.939	67.242	81.533	14.291	21,3
Toplam (2)	507.258	614.681	698.920	770.016	943.313	173.297	22,5
3- Krediler ve alacaklar:							
a) Diğer mevduat bankaları	329.967	445.055	579.409	665.385	876.586	211.201	31,7
b) Vakıfbank	34.573	44.861	57.309	68.133	86.752	18.619	27,3
Toplam (3)	364.540	489.916	636.718	733.518	963.338	229.820	31,3
4- Finansal varlıklar (net):							
a) Diğer mevduat bankaları	258.869	286.011	276.775	269.065	277.076	8.011	3,0
b) Vakıfbank	18.503	18.096	19.285	18.468	22.128	3.660	19,8
Toplam (4)	277.372	304.107	296.060	287.533	299.204	11.671	4,1
5- Toplam aktifler:							
a) Diğer mevduat bankaları	706.714	856.985	1.029.935	1.140.836	1.429.762	288.926	25,3
b) Vakıfbank	64.798	73.962	89.184	104.580	135.496	30.916	29,6
Toplam (5)	771.512	930.947	1.119.119	1.245.416	1.565.258	319.842	25,7
6- Net dönem kârı:							
a) Diğer mevduat bankaları	17.239	19.361	16.950	20.079	20.887	808	4,0
b) Vakıfbank	1.251	1.157	1.227	1.460	1.586	126	8,6
Toplam (6)	18.490	20.518	18.177	21.539	22.473	934	4,3

Çizelge: 103- T.Vakıflar Bankasına ait rasyolar

(%)

Rasyolar	Mevduat bankaları					Vakıfbank				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Sermaye yeterlilik standart oranı	19,3	17,7	15,5	17,2	14,6	15,4	14,4	13,4	16,1	13,7
Öz kaynaklar / toplam aktifler	12,2	12,4	11,0	12,7	10,6	11,4	11,6	10,4	11,4	9,3
Toplam krediler / toplam aktifler	47,3	52,6	56,9	58,9	61,5	53,4	60,7	64,3	65,1	64
Tüketici kredileri/toplam krediler	35,2	35,3	34,3	35,2	33,1	29,5	33,3	36,8	35,6	35,1
Takipteki krediler (brüt)/toplam krediler	5,6	3,8	2,7	2,9	2,8	6,1	5,1	3,8	4,0	4,1
Finansal varlıklar (net) /toplam aktifler	36	32,7	26,6	23,1	19,4	28,6	24,5	21,6	17,7	16,3
Likit aktifler / toplam aktifler	33,1	32,9	31,0	31,4	28,8	27,9	29,5	25,5	27,2	28,3
Net dönem kârı / toplam aktifler	2,4	2,2	1,6	1,7	1,4	1,9	1,6	1,4	1,4	1,2
Net dönem kârı / öz kaynaklar	19,7	17,8	14,8	13,7	13,5	17	13,5	13,2	12,3	12,6
Grup payı :										
Toplam kaynaklar (toplam aktifler)	-	-	-	-	-	8,4	7,9	8,0	8,4	8,7
Toplam krediler ve alacaklar	-	-	-	-	-	9,5	9,2	9,0	9,3	9
Toplam mevduat	-	-	-	-	-	8,8	7,8	8,7	8,7	8,6

Kaynak: Bankalar Birliği'nin Mayıs 2014'de yayımlanan "Bankalarımız 2013" kitapçığı

Banka toplam aktiflerinin %64'ünü krediler oluşturmakla birlikte; takipteki kredilerin toplam kredilere (brüt) oranı sektörün 1,3 puan üzerinde %4,1 olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan sektörde “net dönem kârı/toplam aktifler” oranı %1,4, “net dönem kârı/öz kaynaklar” oranı %13,5 iken, bu oranlar Bankada sırasıyla %1,2 ve %12,6 olarak gerçekleşerek sektörün gerisinde kalmıştır. Banka 2013 yıl sonu itibarıyla aktif toplamında, mevduatta, öz kaynakta ve kârlılıkta 7, kredilerde ise 6. sırada yer alarak; 2012 yıl sonundaki konumunu sürdürmüştür.

3- Satışlar:

2013 yılında 6,7 milyar TL olarak gerçekleşen diğer kuruluşlara ait net satışların 2009-2013 dönemine ait değerleri sektör bazında ayrıntılı olarak cari fiyatlarla 104/a sayılı, sabit fiyatlarla 104/b sayılı çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge 104/a-Net satış hasılatı(*) (Cari fiyatlarla)

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a)Tarım	29.248	33.621	38.721	51.600	64.772	13.172	25,5
b)Sanayi (İmalat)	7.703	7.144					
c)Hizmetler:							
ca)Ulaştırma-haberleşme	777.579	1.121.287	1.202.498	1.375.506	1.477.226	101.720	7,4
cb)Ticaret	1.222.091	1.134.660	513	352	330	(22)	(6,3)
cc)Diğer hizmetler	7.508.043	8.670.465	7.479.008	6.372.045	5.206.543	(1.165.502)	(18,3)
Toplam (c)	9.507.713	10.926.412	8.682.019	7.747.903	6.684.099	(1.063.804)	(13,7)
Genel toplam	9.544.664	10.967.177	8.720.740	7.799.503	6.748.871	(1.050.632)	(13,5)

(*) Mali kuruluşlar hariç

Çizelge 104/b-Net satış hasılatı(*) (2003 yılı fiyatlarla)

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	%
a)Tarım	17.666	18.652	18.956	24.656	28.933	4.277	17,3
b) Sanayi (İmalat)	4.653	3.963	0	0	0		
c)Hizmetler:							
ca)Ulaştırma-haberleşme	469.666	622.073	588.681	657.256	659.859	2.603	0,4
cb)Ticaret	738.156	629.492	251	168	147	(21)	(12,4)
cc)Diğer hizmetler	4.534.938	4.810.244	3.661.335	3.044.746	2.325.699	(719.047)	(23,6)
Toplam (c)	5.742.760	6.061.810	4.250.266	3.702.171	2.985.706	(716.465)	(19,4)
Genel toplam	5.765.079	6.084.426	4.269.222	3.726.827	3.014.638	(712.188)	(19,1)

(*) Mali kuruluşlar hariç

2012 yılına göre satışlarda meydana gelen %13,5 oranındaki azalmada, diğer hizmetler sektöründe yer alan TOKİ'nin satışlarının %21,5 oranında düşmesi etkili olmuştur.

a)Tarım sektörü:

Bu sektörde yer alan AOÇ'nin 2013 yılı net satışları %25,5 oranında artarak 61,8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu artış; satış hasılatının %87,2'sini oluşturan ziraat sanatları ürünlerinde gerçekleştirilen %31,3 oranındaki artıştan kaynaklanmıştır.

c) Hizmetler sektörü:**ca) Ulaştırma-haberleşme sektörü:**

Ulaştırma-haberleşme sektöründe yer alan TRT'nin 2013 yılı net satışları önceki döneme göre %7,4 oranında artarak 1,5 milyar TL olarak gerçekleşmiş olup, bu tutarın 800,7 milyon TL'si elektrik payı gelirlerine, 559,3 milyon TL'si bandrol gelirlerine ve 110,5 milyon TL'si ana faaliyet konusu yayın gelirlerine ait bulunmaktadır.

cb) Ticaret sektörü:

Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesi İşleri, 2002 yılından itibaren yeni tütün alımı yapmamış, 2013 yılı hasılatı 330 bin TL, stoktan yapılan yaprak tütün satışından kaynaklanmıştır. Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Desteklenmesi İşleri; 18.04.2013 tarih ve 28622 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6456 sayılı Kanununun 28 inci maddesi ile tta Gayrimenkul AŞ'ye devredilmiştir.

cc) Diğer hizmetler sektörü:

Sektörün net satışlarının %85,5'ini sağlayan TOKİ'nin 2013 yılı net satışları önceki döneme göre, olağan taşınmaz satış gelirlerindeki azalmanın etkisiyle %21,5 oranında azalarak 4,5 milyar TL'ye düşmüştür.

Sektörün 2013 yılına ait diğer net satışlarının; 744,3 milyon TL'si MPI'ye, 7,8 milyon TL'si T. Şeker Kurumuna ve 1,2 milyon TL'si İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlama ve Düzenleme Kuruluna aittir.

4-Stoklar:

Diğer kuruluşların stokları, son beş yıllık seyri itibarıyla, 2009-2010 döneminde artış göstermiş, 2011 yılında kuruluşların raporda yeniden tasnif edilmesi nedeniyle azalmış, 2012-2013 döneminde ise artmıştır. 2013 yılında gerçekleşen artış, ağırlıklı olarak TOKİ stoklarının artmasından kaynaklanmıştır. Önceki yıllarda olduğu gibi, 2013 yılı itibarıyla de stokların tamamına yakını hizmetler sektöründe bulunmaktadır.

2013 yılı diğer kuruluş stoklarının malzeme grupları ve sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında, toplam stokun 27,9 milyon TL tutarında %0,4'ünü ilk madde ve malzemelerin, 1,0 milyon TL tutarında %0,01'ini yarı mamullerin, 302,2 milyon TL tutarında %4,1'ini mamullerin, 6,9 milyar TL tutarında %94,7'sini ticari malların ve 58,1 milyon TL tutarında %0,8'ini de diğer stokların oluşturduğu görülmektedir. Diğer yandan 2013 yılında diğer kuruluşların toplam stokunun %0,3'ü tarım sektörüne, %99,6'sı hizmetler sektörüne ve %0,1'i de mali kuruluşlara ait bulunmaktadır.

Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemine ilişkin stoklarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 105 sayılı, 2013 yılı stoklarının malzeme grupları ve sektörler itibarıyla ayrıntısı 105/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 105 - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları stokları

Stoklar	2009		2010		2011		2012		2013		Son iki yıl farkı	
	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
a) Tarım:	10.636	0,2	9.628	0,1	13.131	0,3	14.204	0,3	20.697	0,3	6.493	45,7
b) Sanayi (imalat):	2.065	0,0	3.026	0,0								
c) Hizmetler:												
'-Ulaştırma - haberleşme	39.903	0,9	47.991	0,6	49.926	1,2	72.688	1,4	66.402	0,9	(6.286)	(8,6)
'-Ticaret	50.977	1,1	25.986	0,3	711	0,0	1.413	0,0		0,0	(1.413)	(100,0)
'-Diğer hizmetler	4.496.101	97,5	7.327.123	98,6	4.231.139	98,4	4.932.708	98,1	7.205.683	98,7	2.272.975	46,1
Hizmetler toplamı	4.586.981	99,5	7.401.100	99,6	4.281.776	99,5	5.006.809	99,6	7.272.085	99,6	2.265.276	45,2
Ara toplam	4.599.682	99,7	7.413.754	99,8	4.294.907	99,8	5.021.013	99,9	7.292.782	99,9	2.271.769	45,2
d) Mali kuruluşlar	11.670	0,3	15.777	0,2	6.780	0,2	7.248	0,1	5.194	0,1	(2.054)	(28,3)
Genel toplam	4.611.352	100,0	7.429.531	100,0	4.301.687	100,0	5.028.261	100,0	7.297.976	100,0	2.269.715	45,1

(Bin TL)

Çizelge : 105/a - Stok türleri itibarıyla diğer kuruluşların 2013 yılı stokları

(Bin TL)

Stoklar	İlk mad. malz.	Yarı mamul	Mamul	Ticari mal	Diğer	Toplam
a)Tarım	11.525	1.044	8.076	52		20.697
b)Sanayi :						
c)Hizmetler:						
'-Ulaş- haberleşme	14.437		185	1.001	50.779	66.402
'-Ticaret						
'-Diğer hizmetler	2.023		294.002	6.907.494	2.164	7.205.683
Hizmetler toplamı	16.460		294.187	6.908.495	52.943	7.272.085
Ara toplam	27.985	1.044	302.263	6.908.547	52.943	7.292.782
d)Mali kuruluşlar					5.194	5.194
Genel toplam	27.985	1.044	302.263	6.908.547	58.137	7.297.976

2013 yılında diğer kuruluşların yıl sonu stokunun tamamına yakını, hizmetler sektörünün diğer hizmetler alt başlığında izlenen TOKİ'ye aittir. TOKİ'nin stokları, ağırlıklı olarak arazi ve arsa stokları ile olağan taşınmaz stoklarından oluşmaktadır. TOKİ stoklarının önceki yıla göre 2,3 milyar TL arttığı görülmüştür. Bu artış büyük ölçüde TOKİ'nin arazi ve arsa stoklarında gerçekleşmiştir.

5-İşletme sonuçları:

a)Satışların kârlılığı:

Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemi satış sonuçlarının oluşumu cari fiyatlarla 106/a, 2003 yılı sabit fiyatlarıyla 106/b, satış sonuçlarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 107 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge : 106/a- Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları satış sonuçları (Cari fiyatlarla) (*)

(Bin TL)

Yıllar	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kâr veya zarar (8/7)%
2009	10.750.055	1.205.391	9.544.664	5.912.858	215.547	273.898	6.402.303	3.142.361	49,1
2010	12.142.150	1.174.973	10.967.177	6.180.154	233.219	442.393	6.855.766	4.111.411	60,0
2011	9.942.294	1.221.554	8.720.740	5.528.297	236.358	514.125	6.278.780	2.441.960	38,9
2012	9.079.062	1.279.559	7.799.503	3.662.641	245.311	543.847	4.451.799	3.347.704	75,2
2013	8.107.927	1.359.056	6.748.871	3.104.474	279.593	596.246	3.980.313	2.768.558	69,6
Son iki yıl farkı	(971.135)	79.497	(1.050.632)	(558.167)	34.282	52.399	(471.486)	(579.146)	122,8
Artış veya azalış(%)	(10,7)	6,2	(13,5)	(15,2)	14,0	9,6	(10,6)	(17,3)	163,3

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge : 106/b - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları satış sonuçları (2003 yılı fiyatlarıyla) (*)

(Bin TL)

Yıllar	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kâr veya zarar (8/7)%
2009	6.493.147	728.069	5.765.079	3.571.429	130.193	165.437	3.867.059	1.898.019	49,1
2010	6.736.283	651.857	6.084.426	3.428.657	129.386	245.433	3.803.476	2.280.949	60,0
2011	4.867.232	598.009	4.269.222	2.706.368	115.709	251.689	3.073.765	1.195.457	38,9
2012	4.338.237	611.410	3.726.827	1.750.115	117.217	259.866	2.127.198	1.599.629	75,2
2013	3.621.712	607.074	3.014.638	1.386.731	124.891	266.336	1.777.957	1.236.681	69,6
Son iki yıl farkı	(528.995)	13.401	(542.395)	(956.252)	1.508	8.177	(946.568)	404.172	36,3
Artış veya azalış(%)	(12,2)	2,2	(14,6)	(54,6)	1,3	3,1	(44,5)	25,3	48,3

(*) Mali kuruluşlar hariç.

Çizelge: 107- Diğer kuruluşların sektörler itibarıyla 2013 yılı satış sonuçları (*) (Bin TL)

Satış sonuçları	Brüt satışlar (1)	Satış indirimleri (2)	Net satışlar (3=1-2)	Satışların maliyeti (4)	Pazarlama satış ve dağıtım giderleri (5)	Diğer giderler (6)	Satış maliyeti tutarı (7=4+5+6)	Faaliyet kârı veya zararı (8=3-7)	Satış maliyetine göre kâr veya zarar (8/7) (%)
a) Tarım	71.970	7.198	64.772	72.313	2.981	10.387	85.681	(20.909)	(24,4)
b) Sanayi									
c) Hizmetler:									
(1) Ulaştırma-haberleşme	1.477.745	519	1.477.226	824.016	4.956	439.673	1.268.645	208.581	16,4
(2) Ticaret	330		330	2.155			2.155	(1.825)	(84,7)
(3) Diğer hizmetler	6.557.882	1.351.339	5.206.543	2.205.990	271.656	146.186	2.623.832	2.582.711	98,4
Toplam (c)	8.035.957	1.351.858	6.684.099	3.032.161	276.612	585.859	3.894.632	2.789.467	71,6
Diğer kuruluşlar toplamı	8.107.927	1.359.056	6.748.871	3.104.474	279.593	596.246	3.980.313	2.768.558	69,6

(*) Mali kuruluşlar hariç

2013 yılında diğer kuruluşların brüt satışları toplamı önceki döneme göre %10,7 azalış göstererek 8,1 milyar TL'ye, satışların maliyeti %15,2 azalarak 3,1 milyar TL'ye, satış maliyetleri toplamı da %10,6 oranında azalışla 4 milyar TL'ye gerilemiştir.

TOKİ'nin satış ve kâr tutarlarındaki düşüşün etkisiyle, diğer kuruluşların faaliyet kârı 2012 yılının %17,3 oranında eksiğiyle 2,8 milyar TL olmuştur. Yıl sonunda tarım ve ticaret dışındaki sektörlerde faaliyet kârı oluşmuştur.

b) Dönem sonuçları:

Diğer kuruluşların 2009-2013 yıllarında dönem sonuçlarının oluşumu cari fiyatlarla 108/a, 2003 yılı fiyatlarıyla 108/b, 2013 yılı dönem sonuçlarının sektörler itibarıyla ayrıntısı 109, kuruluşların brüt satış kârı veya zararı, işletme faaliyetleri ve dönem sonuçları 110, aynı dönemde kaydedildiği hesaplar ve ödendiği yerler itibarıyla finansman giderleri 111 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 108/b - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonucunun oluşumu (*) (2003 yılı fiyatlarıyla)

(Bin TL)

Gelir ve giderler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
A-Brüt satışlar	6.493.147	6.736.283	4.867.232	4.338.237	3.621.712	(716.525)	(16,5)
1-Yurt içi satışlar	6.002.141	6.017.563	4.350.391	3.748.135	3.004.163	(743.972)	(19,8)
2-Yurt dışı satışlar	25.173	13.709	7.700	9.149	7.431	(1.718)	(18,8)
3-Diğer gelirler	465.833	705.011	509.141	580.953	610.119	29.166	5,0
B-Satış indirimleri (-)	728.069	651.857	598.009	611.410	607.074	(4.336)	(0,7)
1- Satıştan iadeler (-)	3.096	41.056	1.241	4.276	5.848	1.572	36,8
2- Satış iskontoları (-)	2.489	5.942					
3- Diğer indirimler (-)	722.484	604.859	596.768	607.134	601.226	(5.908)	(1,0)
C-Net satışlar	5.765.079	6.084.426	4.269.222	3.726.827	3.014.638	(712.188)	(19,1)
D-Satışların maliyeti (-)	3.571.429	3.428.657	2.706.368	1.750.115	1.386.731	(363.384)	(20,8)
1-Satılan mamuller maliyeti (-)	22.894	457.816	19.276	1.309.576	999.609	(309.967)	(23,7)
2- Satılan ticari mallar maliyeti (-)	697.056	554.195	75.986	1.463	1.225	(238)	(16,3)
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	829.259	591.645	410.452	416.965	385.897	(31.068)	(7,5)
4-Diğer satışların maliyeti (-)	2.022.220	1.825.000	2.200.653	22.112		(22.112)	(100,0)
Brüt satış kârı veya zararı	2.193.649	2.655.769	1.562.855	1.976.712	1.627.908	(348.804)	(17,6)
E-Faaliyet giderleri (-)	295.630	374.819	367.398	377.082	391.227	14.144	3,8
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)	469	111	391	409	415	6	1,6
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	130.193	129.386	115.709	117.217	124.891	7.674	6,5
3-Genel yönetim giderleri (-)	164.969	245.322	251.298	259.457	265.920	6.464	2,5
Faaliyet kârı veya zararı	1.898.019	2.280.949	1.195.457	1.599.629	1.236.681	(362.948)	(22,7)
F-Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlar	439.394	358.428	325.859	337.349	338.976	1.627	0,5
1-İştiraklerden temettü gelirleri	6.788	2.496	69.245	42.824	67.202	24.378	56,9
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri							
3-Faiz gelirleri	84.481	71.267	54.831	62.732	47.708	(15.024)	(23,9)
4-Komisyon gelirleri	721	1		388		(388)	
5-Konusu kalmayan karşılıklar	97.940	58.232	4.252	2.419	5.040	2.621	108,3
6-Menkul kıymet satış kârları	289	101	5	4	10	6	128,5
7-Kambiyo kârları	3.137	3.912	1.861	1.430	42.426	40.996	2.867,5
8-Reeskont faiz gelirleri	20.423	30.778					
9-Enflasyon düzeltmesi kârları							
10-Diğer olağan gelir ve kârlar	225.615	191.642	195.666	227.553	176.590	(50.962)	(22,4)
G-Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar (-)	202.141	149.848	43.429	43.282	153.438	110.156	254,5
1-Komisyon giderleri (-)	4.908	166	98	380	46	(334)	(88,0)
2-Karşılık giderleri (-)	124.352	36.929	17.358	7.080	73.741	66.661	941,5
3-Menkul kıymet satış zararları (-)							
4-Kambiyo zararları (-)	3.377	2.575	2.663	1.607	6.677	5.070	315,4
5-Reeskont faiz giderleri (-)	25.977	70.012					
6-Enflasyon düzeltmesi zararları (-)							
7-Diğer olağan gider ve zararlar (-)	43.527	40.166	23.310	34.214	72.974	38.759	113,3
H-Finansman giderleri (-)	190.009	114.410	6.790	411	980	569	138,3
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)	149.635	54.690	4.329	11	980	970	9.227,0
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)	40.374	59.720	2.460	401		(401)	(100,0)
Olağan kâr veya zarar	1.945.263	2.375.119	1.471.098	1.893.285	1.421.239	(472.046)	(24,9)
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	83.527	349.541	51.597	43.326	84.489	41.163	95,0
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	65.591	35.906	26.376	34.045	10.154	(23.891)	(70,2)
Dönem kârı veya zararı	1.963.200	2.688.755	1.496.319	1.902.566	1.495.574	(406.992)	(21,4)
K-Dönem kârı vergi ve diğ.yasal yüküm.karş.(-)	294.994	220.177	194.647	207.122	210.070	2.948	1,4
Dönem net kârı veya zararı	1.668.206	2.468.578	1.301.672	1.695.445	1.285.505	(409.940)	(24,2)

(*) Mali kuruluşlar hariç

Çizelge: 108/b - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonucunun oluşumu (*) (2003 yılı fiyatlarıyla)

(Bin TL)

Gelir ve giderler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
A-Brüt satışlar	6.493.147	6.736.283	4.867.232	4.338.237	3.621.712	(716.525)	(16,5)
1-Yurt içi satışlar	6.002.141	6.017.563	4.350.391	3.748.135	3.004.163	(743.972)	(19,8)
2-Yurt dışı satışlar	25.173	13.709	7.700	9.149	7.431	(1.718)	(18,8)
3-Diğer gelirler	465.833	705.011	509.141	580.953	610.119	29.166	5,0
B-Satış indirimleri (-)	728.069	651.857	598.009	611.410	607.074	(4.336)	(0,7)
1- Satıştan iadeler (-)	3.096	41.056	1.241	4.276	5.848	1.572	36,8
2- Satış iskontoları (-)	2.489	5.942					
3- Diğer indirimler (-)	722.484	604.859	596.768	607.134	601.226	(5.908)	(1,0)
C-Net satışlar	5.765.079	6.084.426	4.269.222	3.726.827	3.014.638	(712.188)	(19,1)
D-Satışların maliyeti (-)	3.571.429	3.428.657	2.706.368	1.750.115	1.386.731	(363.384)	(20,8)
1-Satılan mamuller maliyeti (-)	22.894	457.816	19.276	1.309.576	999.609	(309.967)	(23,7)
2- Satılan ticari mallar maliyeti (-)	697.056	554.195	75.986	1.463	1.225	(238)	(16,3)
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	829.259	591.645	410.452	416.965	385.897	(31.068)	(7,5)
4-Diğer satışların maliyeti (-)	2.022.220	1.825.000	2.200.653	22.112		(22.112)	(100,0)
Brüt satış kârı veya zararı	2.193.649	2.655.769	1.562.855	1.976.712	1.627.908	(348.804)	(17,6)
E-Faaliyet giderleri (-)	295.630	374.819	367.398	377.082	391.227	14.144	3,8
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)	469	111	391	409	415	6	1,6
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	130.193	129.386	115.709	117.217	124.891	7.674	6,5
3-Genel yönetim giderleri (-)	164.969	245.322	251.298	259.457	265.920	6.464	2,5
Faaliyet kârı veya zararı	1.898.019	2.280.949	1.195.457	1.599.629	1.236.681	(362.948)	(22,7)
F-Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve kârlar	439.394	358.428	325.859	337.349	338.976	1.627	0,5
1-İştiraklerden temettü gelirleri	6.788	2.496	69.245	42.824	67.202	24.378	56,9
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri							
3-Faiz gelirleri	84.481	71.267	54.831	62.732	47.708	(15.024)	(23,9)
4-Komisyon gelirleri	721	1		388		(388)	
5-Konusu kalmayan karşılıklar	97.940	58.232	4.252	2.419	5.040	2.621	108,3
6-Menkul kıymet satış kârları	289	101	5	4	10	6	128,5
7-Kambiyo kârları	3.137	3.912	1.861	1.430	42.426	40.996	2.867,5
8-Reeskont faiz gelirleri	20.423	30.778					
9-Enflasyon düzeltmesi kârları							
10-Diğer olağan gelir ve kârlar	225.615	191.642	195.666	227.553	176.590	(50.962)	(22,4)
G-Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar (-)	202.141	149.848	43.429	43.282	153.438	110.156	254,5
1-Komisyon giderleri (-)	4.908	166	98	380	46	(334)	(88,0)
2-Karşılık giderleri (-)	124.352	36.929	17.358	7.080	73.741	66.661	941,5
3-Menkul kıymet satış zararları (-)							
4-Kambiyo zararları (-)	3.377	2.575	2.663	1.607	6.677	5.070	315,4
5-Reeskont faiz giderleri (-)	25.977	70.012					
6-Enflasyon düzeltmesi zararları (-)							
7-Diğer olağan gider ve zararlar (-)	43.527	40.166	23.310	34.214	72.974	38.759	113,3
H-Finansman giderleri (-)	190.009	114.410	6.790	411	980	569	138,3
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)	149.635	54.690	4.329	11	980	970	9.227,0
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)	40.374	59.720	2.460	401		(401)	(100,0)
Olağan kâr veya zarar	1.945.263	2.375.119	1.471.098	1.893.285	1.421.239	(472.046)	(24,9)
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	83.527	349.541	51.597	43.326	84.489	41.163	95,0
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	65.591	35.906	26.376	34.045	10.154	(23.891)	(70,2)
Dönem kârı veya zararı	1.963.200	2.688.755	1.496.319	1.902.566	1.495.574	(406.992)	(21,4)
K-Dönem kârı vergi ve diğ.yasal yüküm.karş.(-)	294.994	220.177	194.647	207.122	210.070	2.948	1,4
Dönem net kârı veya zararı	1.668.206	2.468.578	1.301.672	1.695.445	1.285.505	(409.940)	(24,2)

(*) Mali kuruluşlar hariç

Çizelge: 109- Diğer kuruluşların 2013 yılı dönem sonucunun oluşumu (*)

(Bin TL)

Gelir ve giderler	Tarım	Hizmetler				Toplam
		Ulaştırma haberleşme	Ticaret	Diğer hizmetler	Hizmetler toplamı	
A-Brüt satışlar	71.970	1.477.745	330	6.557.882	8.035.957	8.107.927
1-Yurt içi satışlar	71.970	110.487	330	6.542.632	6.653.449	6.725.419
2-Yurt dışı satışlar		1.385		15.250	16.635	16.635
3-Diğer gelirler		1.365.873			1.365.873	1.365.873
B-Satış indirimleri (-)	7.198	519		1.351.339	1.351.858	1.359.056
1- Satıştan iadeler (-)	5.362	519		7.211	7.730	13.092
2- Satış iskontoları (-)						
3- Diğer indirimler (-)	1.836			1.344.128	1.344.128	1.345.964
C-Net satışlar	64.772	1.477.226	330	5.206.543	6.684.099	6.748.871
D-Satışların maliyeti (-)	72.313	824.016	2.155	2.205.990	3.032.161	3.104.474
1-Satılan mamuller maliyeti (-)	67.952	198		2.169.674	2.169.872	2.237.824
2- Satılan ticari mallar maliyeti (-)	352	235	2.155		2.390	2.742
3-Satılan hizmet maliyeti (-)	4.009	823.583		36.316	859.899	863.908
4-Diğer satışların maliyeti (-)						
Brüt satış kârı veya zararı	(7.541)	653.210	(1.825)	3.000.553	3.651.938	3.644.397
E-Faaliyet giderleri (-)	13.368	444.629		417.842	862.471	875.839
1-Araştırma ve geliştirme giderleri (-)		835		95	930	930
2-Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri (-)	2.981	4.956		271.656	276.612	279.593
3-Genel yönetim giderleri (-)	10.387	438.838		146.091	584.929	595.316
Faaliyet kârı veya zararı	(20.909)	208.581	(1.825)	2.582.711	2.789.467	2.768.558
F-Diğer faaliyetlerden oluşan gelir ve kârlar	33.715	58.038	5	667.108	725.151	758.866
1-İştiraklerden temettü gelirleri		263		150.181	150.444	150.444
2-Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri						
3-Faiz gelirleri	2.232	28.372		76.201	104.573	106.805
4-Komisyon gelirleri						
5-Konusu kalmayan karşılıklar	1.375	4.178		5.730	9.908	11.283
6-Menkul kıymet satış kârları		11		11	22	22
7-Kambiyo kârları		2.512		92.467	94.979	94.979
8-Reeskont faiz gelirleri						
9-Enflasyon düzeltmesi kârları						
10-Diğer olağan gelir ve kârlar	30.108	22.702	5	342.518	365.225	395.333
G-Diğer faal. olağan gider ve zararlar (-)	4.203	171.812		167.486	339.298	343.501
1-Komisyon giderleri (-)		102			102	102
2-Karşılık giderleri (-)	2.127	162.802		156	162.958	165.085
3-Menkul kıymet satış zararları (-)						
4-Kambiyo zararları (-)		3.228		11.720	14.948	14.948
5-Reeskont faiz giderleri (-)						
6-Enflasyon düzeltmesi zararları (-)						
7-Diğer olağan gider ve zararlar (-)	2.076	5.680		155.610	161.290	163.366
H-Finansman giderleri (-)				2.195	2.195	2.195
1-Kısa vadeli borçlanma giderleri (-)				2.195	2.195	2.195
2-Uzun vadeli borçlanma giderleri (-)						
Olağan kâr veya zarar	8.603	94.807	(1.820)	3.080.138	3.173.125	3.181.728
I-Olağan dışı gelir ve kârlar	2.332	37.198	1.169	148.446	186.813	189.145
J-Olağandışı gider ve zararlar (-)	991	18.869		2.871	21.740	22.731
Dönem kârı veya zararı	9.944	113.136	(651)	3.225.713	3.338.198	3.348.142
K-Dönem kârı vergi ve diğ.yas.yüküm.karş. (-)	2.062			468.221	468.221	470.283
Dönem net kârı veya zararı	7.882	113.136	(651)	2.757.492	2.869.977	2.877.859

(*) Mali kuruluşlar hariç

(Bin TL)

Çizelge: 110- Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları faaliyet ve dönem sonuçları

Kuruluşlar	2009			2010			2011			2012			2013		
	Brüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Brüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Brüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Brüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı	Brüt satış kârı veya zararı	Faaliyet kârı veya zararı	Dönem kârı veya zararı
Tarım :															
Atatürk Orman Çiftliği	(2.161)	(9.370)	6.113	(1.074)	(10.433)	6.242	(3.333)	(13.826)	5.674	(5.475)	3.248	(7.541)	(20.909)	9.944	
Ulaştırma-haberleşme :															
TRT	90.627	(27.045)	46.749	401.853	181.380	304.570	434.793	55.552	133.979	542.066	132.741	653.210	208.581	113.136	
Ticaret :															
Ekici Tütünleri Satış Piyasalarının Destek İşleri	(52.514)	(55.816)	(55.351)	(40.978)	(43.019)	(52.796)	(3.079)	(3.924)	(8.815)	(2.052)	2.964	(1.825)	(1.825)	(651)	
Diğer hizmetler :															
İMKB İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	30.626	30.626	123.873	40.081	40.081	48.668	39.760	39.760	51.537						
Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ	8.473	836	1.417	5.117	(2.969)	(2.185)	12.873	3.785	18.266						
İstanbul Altın Borsası	621.999	420.055	485.921	541.391	335.803	391.430	595.178	344.954	389.622	654.026	379.535	708.028	396.548	468.192	
Millî Piyango İdaresi	541	(13.245)	28.319	869	(13.659)	(7.494)	665	(14.322)	26.898	744	(14.192)	1.203	(14.872)	(51.643)	
Olimpiyat Oyunları Haz. ve Düzenleme Kurulu	4.987	586	1.116	4.738	127	623	4.539	(706)	(95)	8.308	1.996	7.751	1.122	1.378	
Şeker Kurumu	2.348.494	2.297.940	2.305.026	2.964.115	2.898.865	3.517.984	2.082.914	2.011.054	2.434.377	2.939.245	2.868.345	2.283.571	2.199.913	2.807.786	
Bankalar :															
T. Vakıflar Bankası TAO			1.542.174			1.462.774			1.575.181			1.885.361		1.982.914	

Çizelge: 111 - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları finansman giderleri (*) (Bin TL)

Verilen faiz, komisyon ve kur farkları	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı (%)	
						Tutar	(%)
1-Kaydedildiği hesaplar bakımından :							
İşletme maliyetine giren	314.619	206.225	13.869	861	2.195	1.334	154,9
Kâr ve zarar hesabına alınan		8.597					
Yatırım bedellerine giren							
Toplam	314.619	214.822	13.869	861	2.195	1.334	154,9
2-Ödendiği yada alacak kaydedildiği yerler bakımından:							
Hazineye	62.840	104.932	5.026	839		(839)	(100,0)
Öteki KİT'ler	70.851	50.968					
İç borçlar için başkaca yerler	177.017	56.268		22		(22)	100,0
Dış borçlar için verilen	3.911	2.654	8.843		2.134	2.134	
Diğer					61		
Toplam	314.619	214.822	13.869	861	2.195	1.334	154,9

(*) Mali kuruluşlar hariç.

2013 yılında diğer kuruluşların toplam faaliyet kârında yaşanan düşüş dönem kârını da etkilemiş ve diğer kuruluşların 2013 yılı dönem kârı önceki yıla göre %15,9 azalarak 3,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Vergi karşılıkları tahakkuku ise %8,5 artışla 470,3 milyon TL olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak diğer kuruluşların 2013 yılı toplam net dönem kârı önceki döneme göre %18,9 azalarak 2,9 milyar TL tutarında gerçekleşmiştir.

2003 yılı fiyatları baz alındığında diğer kuruluşların 2009 yılında 2 milyar TL olarak gerçekleşen toplam dönem kârı 2013 yılında 1,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılı finansman giderleri tutarı 2,2 milyar TL'nin 2,1 milyar TL'si İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kuruluna aittir.

c) Diğer kuruluşların genel ekonomi ile ilişkileri:

2013 yılında diğer kuruluşların yükümlü oldukları vergi, resim, harç ve fon tahakkukları 2012 yılına göre %34,8 oranında azalışla 959,4 bin TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Kuruluşların sorumlu olduğu 2,2 milyar TL tutarındaki vergi, resim, harç ve fonlar da dikkate alındığında 2013 yılı toplam vergi tahakkukları 3,2 milyar TL olmuştur.

2013 yılında tahakkuk eden vergi ve benzeri diğer yükümlülüklerin; %64,2'si mali kuruluşlardan sağlanırken, bu sektörü %35,4 pay oranı ile hizmetler sektörü izlemiştir.

Diğer kuruluşlar tarafından 2013 yılında mal ve hizmet ihracatından 1,3 milyar TL tutarında döviz geliri sağlanmış, ithal edilen mal ve hizmetler karşılığında 70,7 milyar TL ödeme yapılmıştır.

Sermaye hareketleri ve görünmeyen işlemlerden sağlanan ve ödenen döviz tutarları hesaba katıldığında diğer kuruluşların 2013 yılında dış dünya ile olan bütün işlemlerden sağladığı dövizin tutarı 14,8 milyar TL, ödediği dövizin toplam tutarı ise 388,2 milyon TL'dir. 2013 yılında dış ödemeler dengesine etki çizelgesinde önceki döneme göre gerçekleşen yurtdışından sağlanan döviz artışlarında, Vakıflar Bankası'nın dış alemle olan sermaye hareketleri etkili olmuştur.

Diğer kuruluşların üretici fiyatlarıyla GSYH'ye katkısı 2009 yılında 7 milyar TL iken yıllar itibarıyla artarak 2013 yılında 8,4 milyar TL'ye yükselmiştir.

2013 yılında 8,7 milyar TL olan alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkının %53'ü mali kuruluşlar, %46,9'u hizmetler sektörü, geriye kalan %0,1'i de tarım sektörü tarafından sağlanmıştır.

Diğer kuruluşların 2009-2013 yıllarında tahakkuk eden vergileri 112, 2013 yılında tahakkuk eden vergilerin sektörler itibarıyla ayrıntısı 112/a, 2009-2013 yıllarında uluslararası ticaretten sağlanan ve ödenen döviz tutarları 113, 2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizlerin sektörler itibarıyla ayrıntısı 113/a, 2009-2013 dönemi üretici ve alıcı fiyatlarıyla GSMH'ye katkısı cari fiyatlarla 114 sayılı, 2013 yılı GSMH'ye katkının sektörler itibarıyla ayrıntısı 114/a sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 112- Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları vergi tahakkukları

(Bin TL)

Vergi türleri	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
A- Kuruluşun yükümlü olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :							
1- Gelirden alınan:							
- Gelir vergisi	7.406	2.663	6.292	5.298	10.124	4.826	91,1
- Kurumlar vergisi	371.588	337.920	304.461	509.713	256.587	(253.126)	(49,7)
- Fonlar							
-Diğer	12						
Toplam (1)	379.006	340.583	310.753	515.011	266.711	(248.300)	(48,2)
2- Servetten alınan :							
- Motorlu taşıtlar vergisi	705	1.090	832	1.052	1.103	51	4,8
- Emlak vergisi (Belediyelere ödenen)	33.552	51.642	30.512	30.732	35.634	4.902	16,0
-Diğer					451		
Toplam (2)	34.257	52.732	31.344	31.784	37.188	5.404	17,0
3- Mal ve hizmetten alınan :							
(Dolaylı vergiler)							
- KDV	463.248	432.350	518.218	347.097	369.176	22.079	6,4
- Özel tüketim vergisi	21.098		8	11	8	(3)	(27,3)
- Banka ve sigorta muamele vergisi	228.269	228.693	229.087	321.663	15.203	(306.460)	(95,3)
- Damga vergisi	5.713	22.995	8.989	11.208	6.976	(4.232)	(37,8)
- Dış ticarete ödenen vergiler	35	18	1.717	12		(12)	(100,0)
- Harçlar	5.222	50.217	40.363	48.092	59.050	10.958	22,8
- Belediyelere ödenen (Emlak vergisi hariç) vergi, resim ve harçlar	2.241	5.641	3.389	2.391	2.891	500	20,9
- Özel iletişim vergisi							
- Özel işlem vergisi							
- Şans oyunları vergisi	165.470	149.465	170.831	187.939	200.825	12.886	6,9
- Haberleşme vergisi							
- Fonlar							
- Diğer	25.494	9.096	3.668	6.909	1.394	(5.515)	(79,8)
Toplam (3)	916.790	898.475	976.270	925.322	655.523	(269.799)	(29,2)
Toplam (2+3)	951.047	951.207	1.007.614	957.106	692.711	(264.395)	(27,6)
Toplam (A)	1.330.053	1.291.790	1.318.367	1.472.117	959.422	(512.695)	(34,8)
B- Kuruluşun sorumlu olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :							
-Personelden kesilen gelir ve damga vergisi	217.462	206.530	254.723	240.376	287.151	46.775	19,5
-Yüklenici, üretici ve ortaklardan kesilen gelir, kurumlar ve damga vergisi	162.438	198.715	198.558	222.384	234.890	12.506	5,6
-Tevkif edilen KDV	130.423	160.901	143.253	243.677	246.300	2.623	1,1
- Elektrik ve havagazı tüketim vergisi					76	76	
- Fonlar							
- Diğerleri	639.097	535.569	632.164	791.981	1.448.818	656.837	82,9
Toplam (B)	1.149.420	1.101.715	1.228.698	1.498.418	2.217.235	718.817	48,0
Genel toplam (A+B)	2.479.473	2.393.505	2.547.065	2.970.535	3.176.657	206.122	6,9

Çizelge: 112/a - Diğer kuruluşların 2013 yılında tahakkuk eden vergileri

(Bin TL)

Vergi türleri	Tarım	Hizmetler			Mali kuruluşlar	Toplam
		Ulaş-hab.	Diğer hiz.	Hizmetler toplamı		
A- Kuruluşun yükümlü olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :						
1- Gelirden alınan						
- Gelir vergisi			10.124	10.124		10.124
- Kurumlar vergisi	2.062				254.525	256.587
- Fonlar						
-Diğer						
Toplam (1)	2.062		10.124	10.124	254.525	266.711
2- Servetten alınan :						
- Motorlu taşıtlar vergisi	20		22	22	1.061	1.103
- Emlak vergisi (Belediyelere ödenen)	349	5.346	28.045	33.391	1.894	35.634
-Diğer	451					451
Toplam (2)	820	5.346	28.067	33.413	2.955	37.188
3- Mal ve hizmetten alınan :						
(Dolaylı Vergiler)						
- KDV	2.918	13.089	353.169	366.258		369.176
-Özel tüketim vergisi	8					8
- Banka ve sigorta muamele vergisi					15.203	15.203
- Damga vergisi		671	54	725	6.251	6.976
- Dış ticarete ödenen vergiler						
- Harçlar		277	1	278	58.772	59.050
- Belediyelere ödenen (Emlak vergisi hariç) vergi resim ve harçlar	36	108	11	119	2.736	2.891
-Özel iletişim vergisi						
-Özel işlem vergisi						
-Şans oyunları vergisi			200.825	200.825		200.825
- Haberleşme vergisi						
- Fonlar						
-Diğer					1.394	1.394
Toplam (3)	2.962	14.145	554.060	568.205	84.356	655.523
Toplam (2+3)	3.782	19.491	582.127	601.618	87.311	692.711
Toplam (A)	5.844	19.491	592.251	611.742	341.836	959.422
B- Kuruluşun sorumlu olduğu vergi, resim, harç ve fonlar :						
-Personelden kesilen gelir ve damga vergisi	2.008	51.926	9.470	61.396	223.747	287.151
-Yüklenici, üretici ve ortaklardan kesilen gelir, kurumlar ve damga vergisi	2.054	12.450	219.415	231.865	971	234.890
-Tevkif edilen KDV		13.969	205.864	219.833	26.467	246.300
- Elektrik ve havagazı tüketim vergisi	76					76
- Fonlar						
- Diğerleri	37				1.448.781	1.448.818
Toplam (B)	4.175	78.345	434.749	513.094	1.699.966	2.217.235
Genel toplam (A+B)	10.019	97.836	1.027.000	1.124.836	2.041.802	3.176.657

Çizelge : 113 - 2009-2013 yıllarında sağlanan ve ödenen dövizler

(Bin TL)

Ödemeler dengesine etki	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
Dış alemden sağlanan:							
1- İhracat bedellerinden	26.967	11.483	513	4.490	1.254	(3.236)	(72,1)
2-Sermaye hareketlerinden		59.982	615	540.473	14.708.006	14.167.533	2.621,3
3-Görünmeyen işlemlerden	15.039	16.079	23.826	49.496	71.415	21.919	44,3
Toplam (1)	42.006	87.544	24.954	594.459	14.780.675	14.186.216	2.386,4
Dış aleme ödenen:							
1-İthalat bedellerine	96.015	61.120	74.357	96.093	70.718	(25.375)	(26,4)
2-Sermaye hareketlerine		149.077	11.889	537.694	4.389	(533.305)	(99,2)
3-Görünmeyen işlemlere	19.512	38.500	168.219	72.745	313.137	240.392	330,5
Toplam	115.527	248.697	254.465	706.532	388.244	(318.288)	(45,0)
Denge farkı (+)	30.326	14.472	3.123	31.250	14.470.563	14.439.313	46.205,8
Denge farkı (-)	(103.847)	(175.625)	(232.634)	(117.405)	(78.132)	39.273	(33,5)
Denge farkı	(73.521)	(161.153)	(229.511)	(86.155)	14.392.431	14.478.586	(16.805,3)

Çizelge: 113/a - Diğer kuruluşlarca 2013 yılında sağlanan ve ödenen dövizler

(Bin TL)

Ödemeler dengesine etki	Tarım	Hizmetler				Mali kuruluşlar	Toplam
		Ulaş-hab.	Ticaret	Diğer hizmetler	Hizmetler toplamı		
Dış alemden sağlanan:							
1- İhracat bedellerinden		1.254			1.254		1.254
2-Sermaye hareketlerinden						14.708.006	14.708.006
3-Görünmeyen işlemlerden				15.250	15.250	56.165	71.415
Toplam (1)		1.254		15.250	16.504	14.764.171	14.780.675
Dış aleme ödenen:							
1-İthalat bedellerine		70.718			70.718		70.718
2-Sermaye hareketlerine				4.389	4.389		4.389
3-Görünmeyen işlemlere		2.145		5.518	7.663	305.474	313.137
Toplam (2)		72.863		9.907	82.770	305.474	388.244
Denge farkı (+)				11.866	11.866	14.458.697	14.470.563
Denge farkı (-)		(71.609)		(6.523)	(78.132)		(78.132)
Denge farkı		(71.609)		5.343	(66.266)	14.458.697	14.392.431

Çizelge: 114 - Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları GSMH'ye katkısı (Cari fiyatlarla)

Firma ölçeğinde katma değer oluşumu (Gelir yoluyla)	Sıra no	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı (%)	
							Tutar	(%)
A-Pozitif etkiler :								
Personel giderleri (Yevmiyeler dahil)	1	1.197.765	1.362.627	1.419.338	1.450.632	1.673.154	222.522	15,3
Verilen faizler (Yurt içi)	2	359.061	214.082	52.584	860	424	(436)	(50,7)
Verilen bina ve arazi kiralari	3	117.490	137.149	147.395	171.385	194.323	22.938	13,4
Karşılık giderleri	4	1.223.240	1.123.157	966.460	1.477.258	2.043.968	566.710	38,4
Mevzuat gereğince katılma payları	5	17.506	41.343	23.555	32.980	36.696	3.716	11,3
Demek ve benzeri yerlere bağışlar	6	404	852	1.680	3.233	980	(2.253)	(69,7)
Geçmiş yıllara ait gider ve zararlar	7	143.831	63.261	67.084	137.423	55.632	(81.791)	(59,5)
İç sigorta fonu gideri	8	4.544	4.389	9.742	15.023	14.957	(66)	(0,4)
Amortisman ve tükenme payları	9	185.018	215.558	195.248	203.452	203.466	14	0,0
Dış aleme ödenen giderler	10	19.512	38.500	168.219	72.745	313.137	240.392	330,5
Diğer pozitif etkiler	11	822.042	1.055.748	1.154.396	1.284.010	1.359.528	75.518	5,9
Dönem kârı	12	4.964.551	6.544.568	4.640.621	5.867.052	5.383.350	(483.702)	(8,2)
Toplam (A)	13	9.054.964	10.801.234	8.846.322	10.716.053	11.279.615	563.562	5,3
B-Negatif etkiler (-) :								
Alınan faizler (Yurt içi)	14	235.154	324.534	111.938	132.238	107.970	(24.268)	(18,4)
Alınan bina ve arazi kiralari	15	39.215	47.838	53.117	48.056	66.494	18.438	38,4
Karşılıklardan kullanılan kısım	16	315.483	566.804	675.324	465.828	521.290	55.462	11,9
Geçmiş yıllara ait gelir ve karlar	17	109.962	88.686	92.829	65.013	151.161	86.148	132,5
İştiraklerden alınan kar payları	18	37.295	41.895	186.264	146.700	204.445	57.745	39,4
İç sigorta fonundan yapılan tahsilat	19	-	-	-	5	-	-	-
Dış alemden sağlanan gelirler	20	15.039	16.079	23.826	49.496	71.415	21.919	44,3
Diğer negatif etkiler	21	1.184.853	1.487.588	1.224.386	1.457.497	1.708.702	251.205	17,2
Dönem zararı	22	99.464	68.200	8.910	-	52.294	52.294	#SAYI/0!
Toplam (B)	23	2.036.465	2.641.624	2.376.594	2.364.833	2.883.771	518.938	21,9
Üretici fiyatlarıyla gayri yurt içi hasıla (GSYH)ya katkı (A-B)	24	7.018.499	8.159.610	6.469.728	8.351.220	8.395.844	44.624	0,5
Subvansiyonlar (-)	25	4.966	5.723	3.825	7.287	5.153	(2.134)	(29,3)
Hazine yardımları (-)	26	103.952	4.738	132.380	204.642	108.900	(95.742)	(6,7)
Diğer yardım ve bağışlar (-)	27	4.987	4.738	4.539	8.309	7.751	(558)	(6,7)
Vergi iadeleri (-)	28	-	-	-	-	-	-	-
Tüketicilere yansıtılan vergi ve fonlar	29	951.047	951.207	1.007.614	957.106	692.711	(264.395)	(27,6)
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)ya katkı	30	7.855.641	9.100.356	7.336.598	9.088.088	8.966.751	(121.337)	(1,3)
Dış aleme ödenen giderler (-)	31	(19.512)	(38.500)	(168.219)	(72.745)	(313.137)	(240.392)	330,5
Dış alemden sağlanan gelirler	32	15.039	16.079	23.826	49.496	71.415	21.919	44,3
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi milli hasıla (GSMH)ya katkı	33	7.851.168	9.077.935	7.192.205	9.064.839	8.725.029	(339.810)	(3,7)

Çizelge: 114/a - Diğer kuruluşların 2013 yılı GSMH'ye katkısı

(Bin TL)

Sıra no	Tarım	Hizmetler				Mali kur.	Toplam
		Ulaş-hab.	Ticaret	Diğer hiz.	Hizmetler toplamı		
A-Pozitif etkiler :							
1	18.273	477.657		81.639	559.296	1.095.585	1.673.154
2				424	424		424
3		13.820		935	14.755	179.568	194.323
4	2.127	162.802		156	162.958	1.878.883	2.043.968
5	55	15.402		581	15.983	20.658	36.696
6		13			13	967	980
7	54	9.639		2.099	11.738	43.840	55.632
8	362	3.354		11.241	14.595		14.957
9	1.077	61.635		16.437	78.072	124.317	203.466
10		2.145		5.518	7.663	305.474	313.137
11	2.090	18.240		154.995	173.235	1.184.203	1.359.528
12	9.944	113.136		3.277.356	3.390.492	1.982.914	5.383.350
13	33.982	877.843	0	3.551.381	4.429.224	6.816.409	11.279.615
Toplam (A)							
B-Negatif etkiler (-)							
14	2.232	28.372		77.366	105.738		107.970
15	30.053	13.771	1	21.713	35.485	956	66.494
16	1.375	4.178		5.730	9.908	510.007	521.290
17	1.588	12.528		113.600	126.128	23.445	151.161
18		263		150.181	150.444	54.001	204.445
19					0		0
20				15.250	15.250	56.165	71.415
21	744	78.267	1.173	246.300	325.740	1.382.218	1.708.702
22			651	51.643	52.294		52.294
23	35.992	137.379	1.825	681.783	820.987	2.026.792	2.883.771
24	(2.010)	740.464	(1.825)	2.869.598	3.608.237	4.789.617	8.395.844
25		5.153			5.153		5.153
26				108.900	108.900		108.900
27				7.751	7.751		7.751
28					-		-
29	3.782	19.491		582.127	601.618	87.311	692.711
30	1.772	754.802	(1.825)	3.335.074	4.088.051	4.876.928	8.966.751
31		(2.145)	-	(5.518)	(7.663)	(305.474)	(313.137)
32		-	-	15.250	15.250	56.165	71.415
33	1.772	752.657	(1.825)	3.344.806	4.095.638	4.627.619	8.725.029
Toplam (B)							
Üretici fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)'ya katkı (A-B)							
Sübvansiyonlar (-)							
Hazine yardımları (-)							
Diğer yardım ve bağışlar (-)							
Vergi iadeleri(-)							
Tüketiciye yansıtılan vergi ve fonlar							
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH)'ya katkı							
Dış aleme ödenen giderler (-)							
Dış alemden sağlanan gelirler							
Alıcı fiyatlarıyla gayrisafi milli hasıla (GSMH)'ya katkı							

F- YATIRIMLAR

Diğer kuruluşların 2009-2013 dönemi sabit sermaye yatırımları 115 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 115 – Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları nakdi yatırım harcamaları

(Bin TL)

Sektörler	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	
						Tutar	(%)
a) Tarım	428	338	562	237	578	341	143,9
b) Sanayi (İmalat)	51	619	730	594	544	(50)	(8,4)
c) Hizmetler:							
-Ulaştırma-haberleşme	62.305	75.439	33.403	38.935	44.549	5.614	14,4
-Ticaret	40.020	30.338					
-Mali kuruluşlar	2.719	223.538	256.420	285.153	411.064	125.911	44,2
-Diğer hizmetler	17.429	11.155	28.923	35.295	27.548	(7.747)	(21,9)
Toplam (c)	122.473	340.470	318.746	359.383	483.161	123.778	34,4
Genel toplam (a+b+c)	122.952	341.427	320.038	360.214	484.283	124.069	34,4

Diğer kuruluşların 2013 yılı yatırımları geçen yıla göre %34,4 oranında artarak 484,3 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında diğer hizmetler ve sanayi sektörü yatırımlarında azalış kaydedilirken, diğer sektörlerde artış olmuştur.

III. İŞTİRAKLER

A-İŞTİRAK TANIMI, İŞTİRAK NEDENLERİ, HUKUKİ YAPI VE DENETİM ŞEKLİ

1-İştirak tanımı, iştirak nedenleri ve hukuki yapı:

Denetim kapsamındaki kuruluşların, sermayelerine iştirak ettikleri şirketlerin, toplam sermayesi içindeki payına göre gerek mevzuatta, gerekse muhasebe standartlarında farklı tanımlar getirilmiştir.

KİT'leri düzenleyen 233 sayılı KHK'nın 2 nci maddesinin beşinci fıkrasında bağlı ortaklık, altıncı fıkrasında ise iştirak tanımları yer almıştır. Söz konusu fıkralarda, bağlı ortaklık; sermayesinin %50'sinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan işletme veya işletmeler topluluğundan oluşan anonim şirketler, iştirak ise; iktisadi devlet teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıkların, sermayelerinin en az %15, en çok %50 sine sahip buldukları anonim şirketler, olarak ifade edilmiştir.

Söz konusu KHK'nın 27/1 inci maddesinde, bir teşebbüsün veya bağlı ortaklığın bir anonim şirkete iştiraki, kuruluşun önerisi üzerine YPK kararıyla yapılabilmektedir.

233 sayılı KHK'nın 27/2 nci maddesi gereği, bir anonim şirkete iştirak için teşebbüsün veya bağlı ortaklığın şirket sermayesine katılma oranının en az %15 olması ve bu oranın ortaklığın sermaye artırması halinde de korunması gerekmektedir. Ancak 233 sayılı KHK'nın geçici 2 nci maddesinde, iştiraklerden, teşebbüsün faaliyet alanı içinde kalanlardan iştirak payları %10'un altında olup da devamında kamu yararı veya ekonomik yarar bulunanların YPK kararıyla muhafaza edilmesi öngörülmüştür.

233 sayılı KHK'nın;

-İştiraklerin yönetimi başlıklı 28 inci maddesinde; teşebbüs veya bağlı ortaklıklara ait iştiraklerin yönetim kurullarında, teşebbüs ve bağlı ortaklığı temsilen her %15 hisse için en az bir üye buldurulacağı, söz konusu temsilcilerin, teşebbüsün veya bağlı ortaklığın kendi mensupları arasından ve imkan dahilinde iştirakin bulunduğu yere en yakın teşebbüs veya bağlı ortaklık birimi içinden veya dışardan teşebbüs veya bağlı ortaklığın yönetim kurulunun göstereceği adaylar arasından seçileceği,

-Teşebbüsler, müesseseler, bağlı ortaklıklar, işletmeler ve işletme birimlerinin ve iştiraklerin tasfiyesi veya satılması başlıklı 38 inci maddesinde; iştiraklerin tasfiye, devir, satış ve işletme haklarının verilme kararının Yüksek Planlama Kurulu tarafından alınacağı,

-İstisnalar başlıklı 58 inci maddesinin üçüncü fıkrasında; teşebbüslerin, bu KHK hükümleriyle bağlı olmaksızın yurt dışında şirket kurmalarına ve kurulmuş şirketlere iştirak etmelerine izin vermeye ve bu konularda ilgili esasları kurumlar itibarıyla belirlemeye Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu,

-İştirak paylarının devir ve tasfiyesi başlıklı geçici 2 nci maddesinde; teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların faaliyet alanları dışında kalan ve normal piyasa şartları içinde elden çıkarılmaları mümkün olan mevcut iştirak paylarının devir veya tasfiyesinin bu KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihi izleyen bir yıl içinde bitirileceği, mevcut iştiraklerden teşebbüsün

faaliyet alanı içinde kalanlardan iştirak payları %10'un altında olup, devamında kamu yararı veya ekonomik yarar bulunanların YPK kararıyla muhafaza edileceği,

hükümleri yer almıştır.

Bankacılık sektörü açısından, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun tanımlar ve kısaltmalar başlıklı 3 üncü maddesinde;

-Bağlı ortaklık; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklıkları,

-İştirakleri ifade eden nitelikli pay; bir ortaklığın sermayesinin veya oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak yüzde on veya daha fazlasını teşkil eden paylar ile bu oranın altında olsa dahi yönetim kurullarına üye belirleme imtiyazı veren payları,

şeklinde tanımlanmıştır.

5411 sayılı Kanun'un ortaklık paylarına ilişkin sınırlamalar başlıklı 56 ncı maddesinin birinci fıkrasında, "Bankaların; kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar dışındaki bir ortaklıktaki payı kendi öz kaynaklarının yüzde onbeşini, bu ortaklıklardaki paylarının toplam tutarı ise kendi öz kaynaklarının yüzde altmışını aşamaz" hükmü getirilmiş, diğer fıkralarda iştirak oranlarının öz kaynaklar karşısındaki durumu ile banka sermayesinde payı bulunan ortaklıkların iştirak ilişkisi düzenlenmiştir.

5411 sayılı Kanun'un geçici 6 ncı maddesinde, "Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, iştirak tutarları Kanun'un 56 ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen oranların altında olan kredi kuruluşları, hiçbir şekil ve surette bu maddede yer alan oranları aşamazlar. Aynı tarih itibarıyla iştirak tutarları Kanunda belirtilen oranlardan herhangi birini aşan kuruluşlar, aşım tutarlarını, 31.12.2005 tarihine kadar yüzde yirmisini, 31.12.2006 tarihine kadar yüzde kırkını, 31.12.2007 tarihine kadar yüzde altmışını, 31.12.2008 tarihine kadar yüzde seksenini, 31.12.2009 tarihine kadar yüzde yüzünü itfa etmek suretiyle giderirler." hükmüne yer verilmiştir.

Bankacılık sektörü için, bağlı ortaklık, iştirak, birlikte kontrol edilen ortaklıklar ve satılmaya hazır finansal varlıklarda izlenen ortaklıkların ayrı ayrı tanımlanması gerekmektedir.

Bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve birlikte kontrol edilen ortaklıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla BDDK tarafından, "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ" yayımlanmıştır. İlgili Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık ve iştiraklerin muhasebeleştirilmesi ve konsolide finansal tablolar, konuyu açıklayacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotların düzenlenmesine ilişkin usul ve esasların Kurul'ca çıkarılacak tebliğler ile belirleneceği belirtilmiştir.

Buna istinaden çıkarılan ve 08.11.2006 tarihli ve 26340 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğde;

-Bağlı ortaklık; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklık,

-İştirak; ana ortaklık bankanın sermayesine katıldığı, üzerinde kontrolü bulunmamakla birlikte önemli etkinliğe sahip olduğu yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,

-Birlikte kontrol edilen ortaklıklar; iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dahil olmak üzere, ana ortaklık bankanın bir ortaklık sözleşmesi çerçevesinde başka gruplarla birlikte kontrol ettiği, yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,

-Satılmaya hazır finansal varlıklarda izlenen ortaklık payları ise; %10'a kadar ortaklık yapılan yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklıklar, şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan çeşitli tebliğlerde;

-Bağlı ortaklık; adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere ana ortaklık tarafından kontrol edilen işletmeler,

-Ana ortaklık; bir veya daha fazla bağlı ortaklığı bulunan işletmeler,

-İştirak; yatırımcı işletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, iş ortaklığı veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan, ancak üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmeler,

-Bağlı ortaklık; işletmenin adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere (ana ortaklık olarak bilinen) başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmeler,

-Satılmaya hazır finansal varlık; gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara yansıtılan menkul değerler ile vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler dışındaki ve yönetim ve kontrol etkinliği bulunmayan şirketlerdeki menkul değerler,

-Kontrol; faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bir işletmenin faaliyet ve finansal politikalarını yönetme gücü,

-Önemli etki; yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikalarının belirlenmesi kararlarına katılma gücü,

olarak tanımlanmıştır.

5411 sayılı Kanun'un yurt içinde şube açma başlıklı 13 üncü maddesinde; bu Kanunda yer alan kurumsal yönetim hükümleri ile koruyucu hükümler dikkate alınarak, Kurulca belirlenecek esaslara uyulması ve Kuruma bildirilmesi kaydıyla yurt içinde şube açılmasının serbest olduğu, sınır ötesi faaliyetler başlıklı 14 üncü maddesinde de; Türkiye'de kurulan bankaların, kıyı bankacılığı bölgeleri de dahil olmak üzere yurt dışında şube veya temsilcilik açmaları, ortaklık kurmaları veya kurulmuş ortaklıklara katılmaları, bu Bankacılık Kanunu'nda yer alan kurumsal yönetim hükümleri ile koruyucu hükümlere ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek esaslara uyulması kaydıyla söz konusu Kurulun iznine tabi olduğu, hükmü yer almıştır.

Zaman içinde şirketlerde yapılan sermaye artışlarına özel sektörün katılmaması nedeniyle taahhüt edilmeyen sermaye artışlarının kamu tarafından taahhüt edilmesi veya şirketlerin nakit ihtiyaçlarının karşılanması için verilen ve geri dönmeyen kredilerin sermayeye eklenmesi sonucu kamu payı %50'nin üzerine çıkan şirketler 3346 sayılı Kanun'un 2 nci maddesi kapsamında Sayıştay tarafından denetlenmektedir.

4046 sayılı Kanunda da; özelleştirme programında olan kuruluşlardaki sermaye payı %50'nin altına düşüncüye kadar bu kuruluşların Sayıştay tarafından denetlenmesi öngörülmüştür.

2013 yılı sonu itibarıyla, Sayıştay tarafından 3346 sayılı Kanun kapsamında denetlenmekte olan kuruluşlara ait toplam 143 adet iştirak bulunmaktadır. İştirakler arasında yer alan T.C. Merkez Bankasının sermayesindeki kamu payı %77,9 olmasına rağmen 3346 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinin üçüncü fıkrası ile bu Kanunla konulan denetimin dışında tutulmuştur.

2-İştiraklerin denetimi:

Anonim şirket statüsündeki iştiraklerin yönetim ve denetim organları Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre teşkil edilmektedir. Dolayısıyla 233 sayılı KHK'nın iştiraklerin yönetimi başlıklı 28 inci maddesinde yer alan; teşebbüs veya bağlı ortaklıklara ait iştiraklerin yönetim kurullarında, teşebbüs ve bağlı ortaklığı temsilen her %15 hisse için en az bir üye bulundurulacağı hükmü saklı kalmak kaydıyla kamu iştiraklerinin gerek yönetim kurulu üyesi, gerekse denetçilerinin seçimi, kamu kesiminin etkinliğine, şirket ana sözleşmesine ve iştirak payına bağlıdır. Kuruluşlar iştiraklerinde çoğu kez bakanlık veya kendi personelinden yönetim ve denetim kurulu adaylarını, hisselerini temsil eden vekili vasıtasıyla iştirakin genel kurulunda seçirmektedir.

5411 sayılı Kanun'un konsolide denetim başlıklı 66 ncı maddesinde ise; konsolide bazda sınırlama ve oranlara tabi olan ana ortaklık bankalar ve bunların yurt içi ve dışı bağlı ortaklıkları, birlikte kontrol edilen ortaklıkları, şube ve temsilciliklerinin konsolide denetime tabi olduğu, denetim sonuçları ile denetime esas bilgi ve belgeler anılan yetkili mercilerin görüşü alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre paylaşılacağı ve kullanılacağı belirtilmiştir.

B- İŞTİRAK UYGULAMALARI

İştiraklere ait başlıca bilgiler 116 sayılı çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge: 116- İştiraklere ait başlıca bilgiler

Başlıca bilgiler	Ölçü	2009	2010	2011	2012	2013	Son iki yıl farkı	Değişme oranı %
İştirak edilen şirket sayısı:								
-Bir kuruluşun iştirak ettiği	Adet	67	63	60	54	54		
-Birden fazla kuruluşun iştirak ettiği	Adet	11	11	10	11	12	1	10,0
-Tasfiye halindeki ve faaliyetsiz iştirakler	Adet	13	13	15	16	18	2	13,3
-Yabancı sermayeli iştirakler	Adet	45	45	50	42	40	(2)	(4,0)
-% 50'den fazla kamu payı olanlar	Adet	15	16	11	17	19	2	18,2
Toplam	Adet	151	148	146	140	143	3	2,1
İştiraklerin :								
-Esas sermayeleri	Bin TL	20.890.335	21.953.086	23.808.117	24.663.008	31.334.385	6.671.377	27,1
-Ödenmiş sermayeleri	Bin TL	15.795.125	16.553.096	20.654.263	21.899.551	29.452.794	7.553.243	34,5
-Sermaye ödeme oranı	%	75,6	75,4	86,8	88,8	94,0	5	5,9
Denetlenen kuruluşların iştirakleri :								
-Sermaye taahhüdü	Bin TL	2.566.892	4.260.901	4.658.189	5.019.689	7.254.190	2.234.501	44,5
-Sermaye ödemesi	Bin TL	2.519.007	4.227.005	4.607.844	4.984.093	7.119.461	2.135.368	42,8
-Sermaye ödeme oranı	%	98,1	99,2	98,9	99,3	98,1	(1,1)	(1,2)
-Denetlenen kuruluşların, iştiraklerin sermayesine katılma oranı	%	12,3	19,4	19,6	20,4	23,2	2,7	13,2
İştiraklerin :								
-Dönem kârları toplamı	Bin TL	6.830.396	6.122.834	15.265.232	9.268.607	9.865.819	597.212	6,4
-Dönem zararları toplamı	Bin TL	166.855	122.829	657.674	371.292	581.122	209.830	56,5
Denetlenen kuruluşların payına düşen :								
-Temettü	Bin TL	216.077	417.656	274.021	709.019	904.013	194.994	27,5
-Temettünün ödenen iştirak payına oranı	%	8,6	9,9	5,9	14,2	12,7	(1,5)	(10,7)

Denetime tabi kuruluşların 2009 yıl sonu itibarıyla 141 adet olan iştirak sayısı, 2010 yıl sonu itibarıyla 148, 2011 yıl sonu itibarıyla 146, 2012 yıl sonu itibarıyla 140 ve 2013 yıl sonu itibarıyla 143 adet olmuştur.

2013 yıl sonu itibarıyla, denetlenen kuruluşların iştiraklerinin esas sermayeleri 31,3 milyar TL, ödenmiş sermayeleri 29,5 milyar TL, dönem kârları 9,9 milyar TL, dönem zararları 581,1 milyon TL olarak gerçekleşmiş, kuruluşların payına düşen temettü 904 milyon TL, temettünün ödenen iştirak payına oranı %12,7 olmuştur.

Bazı kamu kurum ve kuruluşlarının, sermayesine çok düşük oranda katıldıkları iştiraklerde, sermayeyi temsilen bir yönetim kurulu üyesi bulundurma hakkı bulunmadığı gibi, şirketlerin tasarrufları üzerinde etkili olma imkanı da bulunmamaktadır. T.C. Ziraat Bankası, TPAO ve BOTAŞ'ın bazı şirketleri ise sermayesinin tamamı ilgili kuruluşlara ait olmak üzere yurt dışında kurulmuştur.

BOTAŞ'ın Nabucco, tta Gayrimenkul AŞ'nin Azer-Tekel Sigara ve İçki Ürünleri Pazarlama şirketlerinde olduğu gibi bazı iştiraklerin faaliyetleri ve sermaye yapıları hakkında yeterli bilgi edinilememektedir.

Bazı iştiraklerin dönem sonuçlarının kuruluş kayıtlarına zamanında intikal ettirilmemesi, dönem kârları üzerinden yapılacak temettü tahsilatlarının takibini zorlaştırmaktadır.

İştiraklerle ilgili ayrıntılı bilgilere (Ek:7) de yer verilmiştir. Söz konusu çizelgeler denetim raporlarında yer alan bilgiler çerçevesinde hazırlanmış, muhasebe kayıtlarında enflasyon düzeltmeleri nedeniyle geçmiş yıllarda oluşan farklar göz önüne alınmamıştır.

IV. DENETLENEN KURULUŞLARIN GENEL VE ORTAK SORUNLARI İLE ÖNERİLER

1-İstihdamla ilgili sorunlar ve öneriler:

a) Sorunlar:

-Kuruluşların birçoğunda bilimsel yöntemlerle hazırlanmış norm kadrolar bulunmasına rağmen uygulamaya konulmaması; gerçek personel ihtiyacının tespitini ve işin niteliğine uygun personel seçimini güçleştirmekte, mevcut kadroların ihtiyaca göre dağılımını da olumsuz yönde etkilemektedir.

-4857 sayılı İş Kanunu'nun geçici 6 ncı maddesi gereğince özel bir kanunla düzenlenmesi öngörülen "Kıdem Tazminatı Fonu"nun tesis edilmemiş olması, kuruluşların kıdem tazminatı ödedikleri dönemdeki yüklerini artırmaktadır.

b) Öneriler:

-Kuruluşların bilimsel esaslara dayalı norm kadrolarını tespit etmek üzere başlatılmış olan çalışmalar sürdürülerek sonuçlandırılmalı ve uygulamaya konulmalı; faaliyetlerin en uygun sayı ve nitelikte personelle yürütülmesi sağlanmalıdır.

-4857 sayılı İş Kanunu'nun geçici 6 ncı maddesinde, özel bir kanunla düzenlenmesi öngörülen "Kıdem Tazminatı Fonu"nun kurulması sağlanmalıdır.

2-Mali durumla ilgili sorunlar ve öneriler:

a) Sorunlar:

-Kuruluşların faaliyetlerini yürütmede ihtiyaç duydukları öz kaynaklarının yetersizliği yanında destekleme faaliyetlerinden ve görev zararından doğan Hazineden alacaklarının zamanında ve tam olarak ödenmemesi, ilgili kuruluşların mali yapısında olumsuzluklara neden olmaktadır.

-KİT'ler, alacaklarının tahsilindeki gecikmeler nedeniyle, yükümlülüklerini yerine getirebilmek için kredi kullanmak ve dolayısıyla finansman yüküne katlanmak zorunda kalmaktadır.

-İşçi yıllık izinlerinin zamanında kullandırılmaması sonucu birikmiş ücretli izin haklarının emekli olurken nakit olarak ödenmesi, kuruluşlara önemli mali yük getirmektedir.

b) Öneriler:

-Kuruluşların finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında yabancı kaynak kullanımının ve finansman yükünün azaltılması için gereken sermaye artırımlarının yapılmasının yanı sıra, ödenmemiş sermayeleri ile Hazine tarafından karşılanması gereken görev zararlarının zamanında ödenmesi sağlanmalıdır.

-Alacakların zamanında tahsil edilmesi sağlanmalı, kamu kuruluşlarının birbirlerine sattıkları mal ve hizmetlerin bedelinin zamanında ödenmesi için etkin önlemler alınmalıdır.

-Birikmiş izin ücretleri nedeniyle ortaya çıkan kaynak ihtiyacının getirdiği yüklerin önlenmesi için yıllık ücretli izinlerin zamanında kullandırılarak, birikimine meydan verilmemelidir.

3- İşletme çalışmalarıyla ilgili sorunlar ve öneriler:

a) Alımlarla ilgili sorunlar ve öneriler:

aa) Sorunlar:

-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun geçici 4 üncü maddesinde; enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşlar, özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar bu Kanun'a tabi tutulmuş olup, söz konusu sektörlerde faaliyet gösteren kuruluşların tabi olacağı kanuni düzenleme yapılmamıştır.

ab) Öneriler:

-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun geçici 4 üncü maddesinde sayılan enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşların kendi özel durumlarına uygun yasal düzenleme yapılmalıdır.

b) Mali kuruluşlarla ilgili sorunlar ve öneriler:

ba) Sorunlar:

-Kamu bankalarında kredi kartları sayısı ile işlem ciroları ve internet bankacılığı işlem hacmi rakiplerine göre düşüktür.

-Kamu bankalarının takipteki kredilerinin ulaştığı tutarlar ile tahsilatta yaşanan gecikmeler, bankaların gelirlerini ve kaynakların etkin şekilde kullanılmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

-Kamu bankalarının iştirak ve bağlı ortaklık kapsamında faaliyet gösteren şirketleri; buldukları sektörler içerisindeki rekabette genelde gerilerde kalmış, ana kuruluşları olan bankaların bankacılık sektöründe aldıkları payın da altında kendi sektörlerinde pay almıştır.

bb) Öneriler:

-Kamu bankalarının kredi kartları sayı ve işlem cirosu bakımından bankacılık sektöründeki pazar paylarını artırıcı politikaların geliştirilmesi yanında, gelecekte sağlayacağı rekabet avantajları nedenleriyle kamu bankaları internet bankacılığı müşteri sayıları ile işlem hacimlerinin artırılması hususlarında daha fazla gayret gösterilmeli, müşteriye teşvik edici politika ve uygulamalar geliştirilmelidir.

-Takipteki alacakların tahsili yönündeki çalışmalar etkin şekilde sürdürülmelidir.

-Kamu bankalarının bankacılık dışındaki diğer mali sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerinin; faaliyet gösterdikleri sektörlerde etkin ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde çalışarak, daha ön sıralarda yer almalarını sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.

4- Yatırımlarla ilgili sorunlar ve öneriler:

a) Sorunlar:

-Enerji sektöründe, elektriğin üretiminden, iletim, dağıtım ve nihai tüketiciler tarafından kullanımında enerji verimliliğini artırmaya yönelik yatırımların özendirilmesi ve öncelik verilmesi konuları önemini korumakta olup, enerji üretim tesislerinde yer alan teçhizattaki yerli dizayn ve üretim payları düşük seviyelerdedir.

Türkiye'nin birincil enerji arzında büyük oranda yurt dışından karşılanan petrol ve doğal gaz kaynaklarına olan bağımlılığı devam etmektedir. Özellikle elektrik üretiminde

doğal gazın payı yüksekliğini sürdürmekte, bu kaynakta sınırlı sayıda ülkeye olan bağımlılık arz güvenliği açısından ayrıca bir risk unsuru olarak görülmektedir.

-Demiryolu hatlarının yaklaşık %89,2 oranındaki kısmında tek hat işletmeciliği yapılmakta olup, bu durum verimli, etkin çalışmayı, tren trafiğini ve gelir artışını olumsuz yönde etkilemektedir.

Demiryolu taşımacılığının toplam taşımacılık içindeki payının halen düşük seviyelerde bulunması nedeniyle, yük ve yolcu ulaştırma hizmetlerinin etkin, verimli, ekonomik, çevreye duyarlı, emniyetli ve kaliteli bir şekilde sürdürülmek üzere geliştirilmesi hususu önemini korumaktadır.

b) Öneriler:

-Enerji sektöründe; üretilen elektrik enerjisinin üretim, iletim ve dağıtımında verimliliği artırıcı tedbirler alınmalı, arz güvenliğini sağlamak üzere yerli kaynaklar ile ithal enerji kaynakları çeşitlendirilmeli, enerji santrallerinde yer alan tüm elektromekanik teçhizatındaki yerli dizayn ve üretim oranlarını artırıcı planlamalar yapılmalı, üretimde dışa bağımlılığın azaltılmasına çalışılmalıdır.

-Demiryolu işletmeciliğinin modernizasyonu, TCDD'nin bu alandaki rekabet gücünün yükseltilmesi ve demiryolu taşımacılığının toplam taşımacılık içindeki payının artırılması için; demiryolu hatlarında çift hatlı yolların artırılması, yük ve yolcu ulaştırma hizmetlerinin geliştirilerek daha etkin, verimli, ekonomik, çevreye duyarlı, emniyetli ve kaliteli bir şekilde sürdürülmesi konusundaki çalışmalara etkinlik kazandırılmalıdır.

EKLER

- 1- KİT'lerin 2009-2013 yılları dönem sonuçları
- 2- Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonuçları
- 3- KİT'lerin 2013 yılı varlıklarının ayrıntısı
- 4- KİT'lerin 2013 yılı kaynaklarının ayrıntısı
- 5- Diğer kuruluşların 2013 yılı varlıklarının ayrıntısı
- 6- Diğer kuruluşların 2013 yılı kaynaklarının ayrıntısı
- 7- 2013 yılı iştirak bilgileri
- 8- Denetlenen kuruluşların 2013 yılına ilişkin başlıca bilgileri

(Ek : 1/1)

KİT'lerin 2009-2013 yılları dönem sonuçları

(Bin TL)

Kuruluşlar	2009	2010	2011	2012	2013
Tarım :					
TİGEM	(88.800)	8.779	30.099	15.823	32.054
Madencilik :					
ETİ Maden İşletmeleri	315.684	439.378	841.485	779.077	841.797
TKİ (Konsolide)	424.021	340.110	513.807	860.016	178.037
TTK (Konsolide)	(386.107)	(456.375)	(460.056)	(529.356)	(558.658)
TPAO	423.475	1.297.369	1.792.793	1.471.136	1.634.199
Madencilik toplamı	777.073	1.620.482	2.688.029	2.580.873	2.095.375
İmalat :					
ESK	(28.663)	(9.392)	(48.854)	(25.534)	(45.447)
TH KBİ	9.832	6.255	7.204	9.439	6.980
MKE	20.824	60.670	164.969	138.808	136.862
Sümer Holding AŞ (1)	(26.071)	(23.886)	(105.101)		
T. Şeker Fabrikaları AŞ	(8.844)	(59.750)	(134.883)	(198.228)	(251.362)
Sümerhali San.ve Tic.AŞ	(2.851)				
T.Elektromekanik Sanayii	(11.881)	(13.534)	(26.236)	(36.862)	(49.136)
ÇAY-KUR	(23.209)	(26.991)	(74.557)	(64.828)	(39.301)
TTA (6)	(534.971)	(661.128)			
T.Vagon Sanayi TAŞ	646	974	2.375	(22.301)	(21.393)
T.Lokomotif ve Motor San.TAŞ	2.099	8.280	1.829	(4.326)	(8.031)
T.Demiryolu Mak.San.TAŞ	16.895	725	543	(42.375)	323
Acıpayam Selüloz San. ve Tic. AŞ (2)			(198)		
DOĞUSAN Boru San. ve Tic. AŞ (2)			(1.207)	(1.013)	(1.176)
İmalat toplamı	(586.194)	(717.777)	(214.116)	(247.220)	(271.681)
Enerji :					
T.Elektrik Tic. ve Taahhüt AŞ	372.131	1.123.540	(463.228)	859.122	573.859
EÜAŞ (Konsolide)	1.712.325	5.503.061	1.555.094	573.440	2.981.214
TEDAŞ (5)	(894.037)	(1.930.330)	(178.680)	(34.543)	(4.373.150)
T. Elektrik İletim AŞ	(54.515)	469.852	311.183	1.090.538	1.037.169
Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Tic.AŞ	(681)	1.642	2.350	2.843	1.106
Enerji toplamı	1.135.223	5.167.765	1.226.719	2.491.400	220.198
Ulaştırma - haberleşme :					
TDİ	20.720	(48.789)	(28.022)	(12.015)	12.647
BOTAŞ	4.257.572	202.544	(342.476)	(606.244)	(1.556.465)
TCDD (Füzyon)	(515.868)	(866.337)	(733.327)	(877.508)	(1.280.554)
PTT	230.051	143.624	174.039	171.445	64.543
DHMİ	756.893	746.303	811.075	754.756	796.275
Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri	73.943	66.983	151.217	155.028	167.938
TÜRKSAT AŞ	88.042	78.482	162.202	185.130	200.751
Ulaştırma - haberleşme toplamı	4.911.353	322.810	194.708	(229.408)	(1.594.865)

KİT'lerin 2009-2013 yılları dönem sonuçları (devam)

(Bin TL)

Kuruluşlar	2009	2010	2011	2012	2013
Ticaret :					
DMO	99.198	64.485	112.856	92.924	110.693
TMO	160.618	281.791	44.275	13.530	102.635
Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ (2)(8)			48.739	57.304	
TP Petrol Dağıtım AŞ (3)			(47.800)	52.244	5.183
Ticaret toplamı	259.816	346.276	158.070	216.002	218.511
Diğer hizmetler :					
Sümer Holding AŞ (1)				(14.986)	(26.411)
İtista Gayrimenkul AŞ (4)			(316.987)	(163.332)	(116.809)
Arıcak Turizm Tic. AŞ (2)	(712)	(1.050)	(573)	(591)	(613)
Bileşim Alternatif Dağ.Kan.ve Öd.Sis. AŞ (2)	2.901	6.009	2.284	1.615	3.571
Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ort.AŞ (2)(9)	343.620	605.363	343.973	488.913	1.230.195
FİNTEK-Finansal Teknoloji Hizm.AŞ (2)(7)	400	441	705	868	
Halk Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ (2)(7)		(2.296)	26.769	12.005	29.211
TÜBİTAK Marmara Teknokent AŞ (2)	2.943	2.361	4.718	2.880	
Vakıf İnş.Rest. ve Tic. AŞ (2)	(1.546)	(423)	(324)	2.004	205
Diğer hizmetler toplamı	347.606	610.405	60.565	329.376	1.119.349
Mali kuruluşlar :					
T.H.T.Emlak Bankası AŞ	(2.131)	35.242	687.129	31.360	94.140
T.C.Ziraat Bankası AŞ	4.416.735	4.469.360	2.779.504	3.504.725	4.378.523
İller Bankası AŞ	474.637	330.378	334.472	393.942	441.018
T. Halk Bankası AŞ	2.017.200	2.509.285	2.636.696	3.329.139	3.364.892
T.İhracat Kredi Bankası AŞ	342.488	256.221	230.256	221.191	245.927
T.Kalkınma Bankası AŞ	31.447	28.502	32.158	55.083	47.262
Mali kuruluşlar toplamı	7.280.376	7.628.988	6.700.215	7.535.440	8.571.762
Diğer mali kuruluşlar : (2)					
Halk Sigorta AŞ	5.793	5.495	(8.932)	16.265	52.839
Halk Hayat ve Emeklilik AŞ	24.370	37.423	43.522	58.644	91.972
Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ	11.201	13.860	12.988	12.513	11.538
Halk Finansal Kiralama AŞ	29.973		27.228	27.228	20.600
Halk Portföy Yönetimi AŞ	(315)		122	583	1.642
Halk Faktoring AŞ			(333)	(333)	1.293
T.H. Kalkınma Menkul Değerler AŞ	173	(406)	538	201	296
Ziraat Finansal Kiralama AŞ	13.806	17.449	21.810	24.069	25.215
Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ	(94)	62.062	66.626	89.288	164.902
Ziraat Sigorta AŞ	(704)	17.825	54.146	58.582	69.982
Ziraat Portföy Yönetimi AŞ	2.252	2.369	1.936	811	237
Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ	12.000	11.037	14.422	9.157	9.998
Diğer mali kuruluşlar toplamı	98.455	167.114	234.073	297.008	450.514

(1) 2012 yılında diğer hizmetler sektöründe değerlendirilmiştir.

(2) 2009-2010 yıllarında diğer kuruluşlar içinde değerlendirilmiştir.

(3) 2011 yılında ilk kez denetime girmiştir.

(4) 2009-2010 yıllarında imalat sektörü içinde değerlendirilmiştir.

(5) 2009-2012 değerleri konsolide.

(6) 2009 değeri konsolide.

(7) 2013 yılı raporu hazırlanmamıştır.

(8) 31.05.2013 tarihinde özelleştirildi.

(9) 18.11.2013 itibarıyla halka arz edildi.

Diğer kuruluşların 2009-2013 yılları dönem sonuçları

(Bin TL)

Kuruluşlar	2009	2010	2011	2012	2013
Tarım :					
Atatürk Orman Çiftliği	6.113	6.242	5.674	3.248	9.044
İmalat :					
Acıpayam Selüloz San. ve Tic. AŞ (1)	542	(286)			
DOĞUSAN Boru San. ve Tic. AŞ (1)	1.219	(1.264)			
İmalat toplamı	1.761	(1.550)			
Ulaştırma-haberleşme :					
TRT	46.749	304.570	133.979	179.450	113.136
Ticaret :					
Başkent Doğalgaz Dağıtım AŞ (1)	(39.592)	30.583			
Ekici Tütünleri Satış Piyasalarını Destek. İşleri (3)	(55.351)	(52.796)	(8.815)	2.964	(651)
Ticaret toplamı	(94.943)	(22.213)	(8.815)	2.964	(651)
Diğer hizmetler :					
Arıcak Turizm Tic. AŞ (1)	(712)	(1.050)			
Bileşim Alternatif Dağ.Kan.ve Öd.Sis. A.Ş.(1)	2.901	6.009			
Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ort.AŞ (1)	343.620	605.363			
FİNTEK-Finansal Teknoloji Hizm.AŞ (1)	400	441			
Halk Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ (1)		(2.296)			
İMKB. İst. Menkul Kıymetler Borsası (2)	123.873	48.668	51.537		
İstanbul Altın Borsası (2)	1.417	(2.185)	5.087		
Milli Piyango İdaresi	485.921	391.430	389.622	432.719	468.192
Olimpiyat Oyunları Haz.ve Düz.Kurulu	28.319	(7.494)	26.898	28.997	(51.643)
Şeker Kurumu	1.116	623	(95)	2.268	1.378
TOKİ	2.305.026	3.517.984	2.434.377	3.332.045	2.807.786
TSE Sojuztest Metroloji ve Kalibrasyon Ltd.Şti.	(246)				
TÜBİTAK Marmara Teknokent AŞ (1)	2.943	2.361			
Vakıf İnş.Rest. ve Tic. AŞ (1)	(1.546)	(423)			
Merkezi Kayıt Kuruluşu AŞ (2)			18.266		
	3.293.032	4.559.431	2.925.692	3.796.029	3.225.713
Mali kuruluşlar :					
Halk Sigorta AŞ (Birlik Sigorta AŞ) (1)	5.793	5.495			
Halk Hayat ve Emeklilik AŞ (Birlik Hayat AŞ) (1)	24.370	37.423			
Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ (1)	11.201	13.860			
Kalkınma Menkul Değerler AŞ (1)	173	(406)			
T.Vakıflar Bankası TAO	1.542.174	1.462.774	1.575.181	1.885.361	1.982.914
Ziraat Finansal Kiralama AŞ (1)	13.806	14.536			
Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ (1)	(94)	62.062			
Ziraat Sigorta AŞ (1)	(704)	17.825			
Ziraat Portföy Yönetimi AŞ (1)	2.252	2.369			
Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ (1)	12.000	11.037			
Mali kuruluşlar toplamı	1.610.971	1.626.975	1.575.181	1.885.361	1.982.914

(1) 2011 yılından itibaren KİT'ler arasında değerlendirilmiştir.

(2) 2012 yılında denetimden çıkmıştır.

(3) 6456 sayılı Kanunla 18.04.2013 tarihi itibarıyla tta Gayrimenkul AŞ'ye devredilmiştir.

(Ek:7/1)
(TL)

KİT'ler ve Sayıştay'ın denetimine giren kuruluşların iştirakleri

İştirakler	İştirakin sermayesi			Kuruluşun sermaye			2013 dönem sonucu		Dönem sonu kuruluşta düşen temettü (E)	Temettütün kuruluşun ödenmiş sermayesine oranı (E/D)	Sermayeye katılan kuruluşlar
	Nominal (A)	Ödenmiş (B)	Ödeme oranı %	Taahhüdü (C)	% (C/A)	Ödemesi (D)	% (D/C)	Kâr			
1- Bir kuruluşun iştirak ettiği şirketler :											
1 - Gübretaş	83.500.000	83.500.000	100,0	119.000	0,1	119.000	100,0	94.714.000			Sümer Holding
2 - Tümaş Türk Müh.Müşavirlik Müteah. AŞ	2.000.000	2.000.000	100,0	980.000	49,0	980.000	100,0				Sümer Holding
3 - Beytaş Beydağı Kireç San.ve Tic.AŞ	450.000	450.000	100,0	124.000	27,6	124.000	100,0				Sümer Holding
4 - Yerteks Testil San ve Tic.AŞ	25.000	25.000	100,0	7.000	28,0	7.000	100,0				Sümer Holding
5 - Mannesman Boru End.TAŞ	141.750.000	141.750.000	100,0	1.916.000	1,4	1.916.000	100,0	15.663.000	21,2		Sümer Holding
6 - Kömür İşletmeleri AŞ	1.600.000	1.600.000	100,0	768.000	48,0	768.000	100,0	6.424.000			Sümer Holding
7 - Yeni Çeltik Madencilik AŞ	55.000	55.000	100,0	8.800	16,0	8.800	100,0	17.201.000			TKİ
8 - Çayşan Doğu Karadeniz Çay Entg.San AŞ	8.000.000	8.000.000	100,0	3.374.527	42,2	3.374.527	100,0	1.342.900			TKİ
9 - Pankobirlik (Raporda bilgi yok)	3.200	3.200	100,0	100	3,1	100	100,0				Çay-Kur
10 - Pancar Etkicileri Koop. (Raporda bilgi yok)	44.975.669	44.240.774	98,4	1.061	0,0	1.049	98,9				TŞFAŞ
11 - Emlak Pazarlama İnş.Proje Yön.ve Tic. AŞ	65.000.000	65.000.000	100,0	31.850.000	49,0	31.850.000	100,0	25.500.000			TŞFAŞ
12 - GEDAŞ Gayrimenkul Değerlendirme AŞ	700.000	700.000	100,0	343.000	49,0	343.000	100,0	1.178.000			TOKİ
13 - Boğaziçi Konut Hiz.Yön.İşl.Tic.AŞ	2.800.000	2.800.000	100,0	28.000	1,0	28.000	100,0	232.000			TOKİ
14 - TOBAŞ Toplu K.-BŞ.Bel.İnş.Eml.Mim.Pr.AŞ	10.000.000	10.000.000	100,0	4.990.000	49,9	4.990.000	100,0	2.178.000			TOKİ
15 - Arap Türk Bankası	240.000.000	240.000.000	100,0	37.036.554	15,4	37.036.554	100,0				TCZB
16 - Axa Sigorta AŞ	1.225.650.000	1.225.650.000	100,0	89.540.853	7,3	89.540.853	100,0	49.590.000			TCZB
17 - T. Vakıflar Bankası TAO (**)	2.500.000.000	2.500.000.000	100,0	258.250	0,0	258.250	100,0	211.983.000	10.000	3,9	TCZB
18 - Milli Reasürans TAŞ	615.000.000	615.000.000	100,0	15.313.500	2,5	15.313.500	100,0	1.585.539.000			TCZB
19 - Bala-Can İşl. San ve Tic.AŞ	27.000.000	18.059.277	66,9	5.400.000	20,0	5.400.000	100,0	22.639.000			TİGEM
20 - Kazova Vasflı Diren Tar.İşl.San.ve Tic.AŞ	7.081.464	6.827.773	96,4	1.769.188	25,0	1.515.497	85,7	40.022	760.203		TİGEM
21 - Alidaş Alanya Liman İşl. AŞ	6.000.000	6.000.000	100,0	30.000	0,5	30.000	100,0		232.000		T.Halk Bankası
22 - Birecik Barajı ve Hidroe.Sant. Tesis İşl. AŞ	35.260.000	35.260.000	100,0	10.578.125	30,0	10.578.125	100,0	465.000			EÜAŞ
23 - TGT Enerji Üretim ve Ticaret AŞ	52.745.000	52.745.000	100,0	17.000	0,0	17.000	100,0	8.439.000		433,0	EÜAŞ
24 - SOYTEK Elektrik Sant. Tesis İşl. ve Tic.AŞ	3.522.000	2.598.000	73,8	528.000	15,0	465.000	88,1	36.000			EÜAŞ
25 - NURTEK Elektrik Üretim AŞ	10.000.000	7.343.000	73,4	3.000.000	30,0	3.000.000	100,0	1.000			EÜAŞ
26 - Maksan Malatya Makine San. AŞ	1.525.200	1.525.200	100,0	474.956	31,1	474.956	100,0	398.434			TKB
27 - Tür-San Tarım Ürünleri ve Ticaret AŞ	5.000	5.000	100,0	892	17,8	892	100,0				TKB
28 - Yozgat Otelcilik	96.000	96.000	100,0	3.600	3,8	3.600	100,0	7.077			TKB
Sayfa toplamı	5.084.743.533	5.071.233.224	99,7	208.460.406	4,1	208.143.703	99,8	2.032.916.433	11.646.203	22,2	

(**) Özel Kanunu gereince denetlenmekle olup, T.C. Ziraat Bankası'nın iştirak payını göstermektedir.

(Ek: 7/2)
(TL)

KİT'ler ve Sayıştay'ın denetimine giren kuruluşların iştirakleri

İştirakler	İştirakin sermayesi			Kuruşun sermaye			2013 dönem sonucu		Dönem sonu kuruluş dışı temettü (E)	Temettünün kuruluş ödenmiş sermayesine oranı (E/D)	Sermayeye katılan kuruluşlar
	Nominal (A)	Ödenmiş (B)	Ödeme oranı %	Taahhüdü (C)	% (C/A)	Ödemesi (D)	% (D/C)	Kar			
Devreden toplam	5.084.743.533	5.071.233.224	100	208.460.406	4,1	208.143.703	100	2.032.916.433	11.646.203	46.221.000	22,2
29 - Eti Soda AŞ	128.300.000	116.500.000	90,8	33.371.149	26,0	33.371.149	100,0	58.947.789			
30 - ELTEM-TEK (Elektrik Tes.Müh.Hizm.ve Tic.AŞ)	2.500.000	2.500.000	100,0	1.175.000	47,0	1.175.000	100,0	666.000			
31 - Aktaş Elektrik Ticaret Anonim Şirketi	1.000.000	1.000.000	100,0	150.000	15,0	150.000	100,0				
32 - Güneş Sigorta	150.000.000	150.000.000	100,0	54.524.000	36,3	54.524.000	100,0		53.692.000		
33 - Vakıf Emeklilik AŞ (*)	26.500.000	26.500.000	100,0	14.283.500	53,9	14.283.500	100,0	31.397.000		14.823.000	103,8
34 - Vakıf Enerji ve Madencilik AŞ (*)	85.000.000	85.000.000	100,0	55.675.000	65,5	55.675.000	100,0		1.732.000		
35 - Taksim Otelcilik AŞ (*)	269.257.000	269.257.000	100,0	137.324.000	51,0	137.324.000	100,0				
36 - Vakıflar Finansal Kiralama AŞ (*)	65.000.000	65.000.000	100,0	38.163.000	58,7	38.163.000	100,0	1.911.000			
37 - Vakıflar Pazarlama Sanayi ve Ticaret AŞ (*)	30.241.000	30.241.000	100,0	20.966.000	69,3	20.966.000	100,0	1.313.000			
38 - Vakıf Yatırım Menkul Değerler AŞ (*)	35.000.000	35.000.000	100,0	34.650.000	99,0	34.650.000	100,0	2.642.000			
39 - Vakıf Finans Fac. Hizm.AŞ (*)	22.400.000	22.400.000	100,0	17.560.000	78,4	17.560.000	100,0	5.950.000	7.247.000	5.174.000	14,9
40 - Vakıf Gayrimenkul Değerleme AŞ (*)	7.000.000	7.000.000	100,0	3.800.000	54,3	3.800.000	100,0	7.155.000		1.629.000	42,9
41 - Vakıf BT İpti Menk. Kıym.Yat. Ort.AŞ (*)	3.000.000	3.000.000	100,0	3.000.000	100,0	3.000.000	100,0	2.044.000			
42 - Vakıf BT İpti Menk. Kıym.Yat. Ort.AŞ (*)	15.000.000	15.000.000	100,0	1.763.000	11,8	1.763.000	100,0				
43 - Güneş Holding AŞ	30.000.000	30.000.000	100,0	21.000	0,1	21.000	100,0				
44 - İzmir Enternasyonal Otelcilik AŞ	120.000	120.000	100,0	6.000	5,0	6.000	100,0				
45 - T. Smaı Kalkınma Bankası AŞ	1.300.000.000	1.300.000.000	100,0	108.907.000	8,4	108.907.000	100,0	326.057.000		22.200.000	20,4
46 - Niğde Beton San.Tic.AŞ	27.000.000	27.000.000	100,0	503.355	1,9	503.355	100,0		1.051.230		
47 - İzmir Banilyö Taş.Sis.Tic.AŞ (İZBAN)	125.000.000	112.500.000	90,0	121.250.000	97,0	109.125.000	90,0		15.106.000		
48 - SİTAŞ Travers İmalat Sanayi ve Tic. AŞ	7.000.000	7.000.000	100,0	1.050.000	15,0	1.050.000	100,0				
49 - Transbaş Trabzon Serb Bol.İş.AŞ	1.650.000	1.650.000	100,0	76.494	4,6	76.494	100,0				
50 - Emek İnşaat İşl.AŞ	14.500.000	14.500.000	100,0	101.500	0,7	101.500	100,0	5.502.000			
51 - Ankara Cıvırı Pancar Ek. Kop.	826.600	826.600	100,0	2	0,0	2	100,0				
52 - TIAK Televizyon İzleme Araştırmaları A.Ş	50.000	5.000	10,0	5.000	10,0	5.000	100,0				
53 - Anten Teknik Hizm. ve Verici Tesis İşl. AŞ	17.680.000	17.680.000	100,0	1.768.000	10,0	1.768.000	100,0				
54 - TMO-TOBB Tar. Ürün.Lis.Dep.San.ve Tic.AŞ	51.000.000	51.000.000	100,0	24.480.000	48,0	24.480.000	100,0		904.118		
Toplam (I)	7.499.768.133	7.461.912.824	99,5	883.033.406	11,8	870.591.703	98,6	2.476.501.222	119.707.551	90.047.000	10,3

(*) Özel Kanunu gereğince denetime tabi olan Vakıfbank'ın iştirak payı %50'nin üzerinde olmakla birlikte, Şirket denetime tabi değildir.

(Ek:7/3)
(TL)

KİT'ler ve Sayıştay'ın denetimine giren kuruluşların iştrafları

İştirakler	İştirakin sermayesi						Kuruluşların toplam sermaye			2013 dönem sonucu		Dönem sonu kuruluşta düşen temettü (E)	Temettünün kuruluşun ödenmiş sermayesine oranı (E/D)	Sermayeye katılan kuruluşlar
	Nominal (A)	Ödenmiş (B)	Ödeme oranı %	Taahhüdü (C)	% (C/A)	Ödemesi (D)	% (D/C)	Kar	Zarar					
I- Birден füzla kuruluşun iştirak ettiği şirketler :														
1- TC Merkez Bankası	25.000	25.000	100,0	5.076	20,3	5.076	100,0	5.028.771.000		500	9,9	TCZB,Halkbank		
2- Roketsan AŞ	147.053.000	147.053.000	100,0	36.912.000	25,1	36.912.000	100,0	70.076.000		3.028.000	8,2	MKE,Vakıfbank		
3- Vakıf Gayrimenkul Yatırım Ort.AŞ	106.200.000	106.200.000	100,0	46.197.000	43,5	46.197.000	100,0	4.358.000		560.000	1,2	TOKI,Vakıfbank		
4- İstanbul Takas ve Saklama Bankası AŞ	420.000.000	420.000.000	100,0	45.550.000	10,8	45.550.000	100,0	81.809.000		5.830.000	12,8	Vakıfbank, Halkbank, TKB		
5- Emeklilik Gözetim Merkezi	4.275.225	4.275.225	100,0	638.000	14,9	638.000	100,0	3.000				Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ, Halk		
6- Türk P-I Sigorta AŞ	300.000	300.000	100,0	100.000	33,3	100.000	100,0					Hayat ve Emeklilik AŞ		
7- Tarrım Sig. Havuz İşl.AŞ	5.283.000	5.283.000	100,0	440.250	8,3	440.250	100,0	501.000		95.000	21,6	Halk Sig.AŞ, Ziraat Sigorta AŞ		
8- Bankalararası Kart Merkezi AŞ	14.000.000	14.000.000	100,0	6.528.135	46,6	6.528.135	100,0	2.644.000				Halk Sig.AŞ, Ziraat Sigorta AŞ		
9- Kredi Kayıt Bürosu AŞ	7.425.000	7.425.000	100,0	2.700.000	36,4	2.700.000	100,0	32.665.000		4.923.000	182,3	TCZB,Halkbank, Vakıfbank		
10- Mersin Serbest Bölge İşl. A.Ş.	5.402.160	5.402.160	100,0	1.415.000	26,2	1.415.000	100,0	7.109.000		776.000	54,8	T.Halk Bankası,TDI		
11- Kredi Garanti Fonu A.Ş.	240.000.000	240.000.000	100,0	172.584.000	71,9	172.584.000	100,0	9.509.000				TCZB,Halkbank, Vakıfbank		
12- Kobi Girişim Sermaye Yatırım Ortaklığı AŞ	38.000.000	38.000.000	100,0	35.747.000	94,1	35.747.000	100,0	152.000				Halk Bankası, Halk Fm. Kiralama		
Toplam(II)	987.963.385	987.963.385	100,0	348.816.461	35,3	348.816.461	100,0	5.237.597.000		15.212.500	4,4			
III- Tasfiye halinde olan ve faaliyet göstermeyen şirketler:														
1- T.H.Sümer Teks.İşl.AŞ (Süti)	7.500	7.500	100,0	3.000	40,0	3.000	100,0					Sümer Holding		
2- T.H.Yütaş Yeşilyurt Teks. San.AŞ	5.700	5.700	100,0	239	4,2	239	100,0					Sümer Holding		
3- T.H.Süsan Halı İplik AŞ	200	200	100,0	90	45,0	90	100,0					Sümer Holding		
4- T.H.Güney Sanayi AŞ	26.396.461	26.396.461	100,0	63.588	0,2	63.588	100,0					Sümer Holding		
5- T.H.Metaş İzmir Metalurji Fab.TAŞ	705.000	705.000	100,0	20.138	2,9	20.138	100,0					ESK		
6- T.H.Er ve Balık Sanayi ve Tic.AŞ(El-Paş)	500	500	100,0	125	25,0	125	100,0					TKB, Sümerholding		
7- T.H.Türk Suudi Yatırım Holding AŞ	5.800.000	5.800.000	100,0	2.301.875	39,7	2.301.875	100,0	2.157.545				TKB		
8- T.H. Teşebbüs Destekleme Ajansı AŞ	30.000.000	30.000.000	100,0	6.000.000	20,0	6.000.000	100,0					TEİAŞ		
9- T.H.ETTAŞ (Elektrik İm.Tes.San ve Tic.AŞ)	7.400.000	7.400.000	100,0	3.561.250	48,1	3.561.250	100,0					TCZB		
10- T.H. Türk Ticaret Bankası	120.000.000	109.249.236	91,0	386	0,0	386	100,0					Gayrimenkul AŞ		
11- T.H.Azer-Tekel Sig.ve İçki Ür. Paz.Müş.Müess.	1.806.000	630.000	34,9	903.000	50,0	555.000	61,5					Gayrimenkul AŞ		
12- T.H.JTI Central Asia	106.715.000	106.715.000	100,0	21.343.000	20,0	21.343.000	100,0					T.H.Türkiye Emlak Bankası AŞ		
13- T.H. Ataköy Magazacılık Tic. A.Ş.	150.000	150.000	100,0	22.500	15,0	22.500	100,0					T.H.Türkiye Emlak Bankası AŞ		
14- T.H.Emlak Menkul Değerler A.Ş.	2.000.000	1.625.000	81,3	1.000.000	50,0	1.000.000	100,0					Eit Maden		
15- T.H.Türkiye Krom İşletmeleri AŞ	336.119	336.119	100,0	16.806	5,0	16.806	100,0					Eit Maden		
16- T.H.Metek Metal. Teknoloji ve Yatırım AŞ	5.903.549	5.903.549	100,0	1.180.710	20,0	1.180.710	100,0					Vakıfbank		
17- T.H.World Vakıf UBB Ltd.	1.070.000	1.070.000	100,0	877.000	82,0	877.000	100,0					Doğuşan		
18- T.H.Doğu Halk Holding AŞ	2.000.000	2.000.000	100,0	801.662	40,1	801.662	100,0							
Toplam (III)	310.296.029	297.994.265	96,0	38.095.369	12,3	37.747.369	99,1	2.157.545						

(Ek:7/5)
(TL)

KİT'ler ve Sayıştay'ın denetimine giren kuruluşların iştirakleri

İştirakler	İştirakin sermayesi		Kuruluşun sermaye				2013 dönem sonucu		Dönem sonu kuruluşta düşen temettü (E)	Temettütün kuruluşun ödenmiş sermayesine oranı (E/D)	Sermayeye katılan kuruluşlar	
	Nominal (A)	Ödenmiş (B)	Ödeme oranı %	Taahhüdü (C)	% (C/A)	Ödemesi (D)	% (D/C)	Kar				Zarar
Devreden toplam	9.038.822.919	9.035.716.919	100	1.224.074.329	13,5	1.202.911.492	98,3	1.147.309.500	91.001.000	21.401.000	1,8	TÜRKSAAT
25- Pendrell Corporation (ICO Global Communication Ltd)	2.013.150.000	2.013.150.000	100,0	8.052.600	0,4	8.052.600	100,0			160.169.000		TPAO
26- TPOC(Turkish Petroleum Overseas Comp.)	6.402.900	6.402.900	100,0	6.402.900	100,0	21.343	0,3	257.348.000		93.795.000	750.452,1	TPAO
27- TPBTC(Turkish Petr.Baku Tiflis Ceyhan Ltd.)	21.343	0,0	0,0	21.343	100,0	0,0	0,0	97.062.000		6.331.000		TPAO
28- TPSCP(Turkish Pet.Sout Caucas Pipeline Ltd.)	106.715	0,0	0,0	106.715	100,0	0,0	0,0	16.127.000				TPAO
29- Kazaktürkumay Ltd. Şti.	8.537.200	8.537.200	100,0	4.183.228	49,0	4.183.228	100,0	13.433.000				BOTAŞ
30- BOTAŞ International Limited (BIL)	1.067.150	1.067.150	100,0	1.067.150	100,0	1.067.150	100,0	139.889.000				BOTAŞ
31- TPIC(Turkish Petroleum International Com.)	1.067.150.000	1.067.150.000	100,0	1.067.150.000	100,0	1.067.150.000	100,0	225.591.000				BOTAŞ
32- Turusgaz	80.000	80.000	100,0	28.000	35,0	28.000	100,0	301.000				BOTAŞ
33- NIC Nabucco Gas Pipeline International Co.	523.757.000	523.757.000	100,0	93.919.000	17,9	93.919.000	100,0	85.401.000				BOTAŞ
34- Kıbrıs Türk Kıyı Em.v Gemi Kur.Ltd.Şti.	5.314.000	5.314.000	100,0	2.598.700	48,9	2.598.700	100,0	387.000				BOTAŞ
35- Etümine S.A	29.344.000	29.344.000	100,0	22.008.000	75,0	17.674.000	80,3	9.683.520			26,0	Kıyı Em.v Gen.Mhid.
36- Etiproducts	14.672.000	14.672.000	100,0	7.336.000	50,0	7.336.000	100,0	4.401.600			27,3	Eti Maden
37- Vakıfbank International AG	206.423.000	206.423.000	100,0	185.781.000	90,0	185.781.000	100,0	16.078.000			6,5	Vakıfbank
38- Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd.	40.000.000	40.000.000	100,0	6.000.000	15,0	6.000.000	100,0	758.000				Vakıfbank
39- İstanbul Risk Sermayesi Öncüt Girişimi (IVCI)	412.917.000	173.546.000	42,0	154.844.000	37,5	65.080.000	42,0					TKB
40- Euronews SA	117.557.260	117.557.260	100,0	16.610.840	14,1	16.610.840	100,0	9.898.552				TRT
Toplam (IV)	13.485.322.487	13.242.717.429	98,2	2.800.183.805	20,8	2.678.413.353	95,7	1.702.390.620	412.278.552	300.281.000	11,2	

(Ek:7/6)
(TL)

KİT'ler ve Sayıştay'ın denetimine giren kuruluşların iştraf rakamları

İştirakler	İştirakin sermayesi			Kurulmuş sermaye			2013 dönem sonucu		Dönem sonu kuruluş dışı temettü (E)	Temettütün kuruluşun ödenmiş sermayesine oranı (E/D)	Sermayeye katılan kuruluşlar
	Nominal (A)	Ödenmiş (B)	Ödeme Oranı %	Taahhüdü (C)	% (C/A)	Ödemesi (D)	% (D/C)	Kar			
V - %50'den fazla kamu payı olan şirketler (*) :											
1- Emalak Konut GYO AŞ	3.800.000.000	3.800.000.000	100,0	1.875.000.000	49,3	1.874.831.360	100,0	1.230.195	230.792.000	12,3	TOKİ, İller Bankası,
2- Ziraat Portföy Yönetimi AŞ	8.500.000	8.500.000	100,0	8.500.000	100,0	8.500.000	100,0	191.000	7.399.000	12,4	TCZB, Ziraat Y.M.Đeğ.,Halk Y.M.Đeğ.
3- Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ	60.000.000	60.000.000	100,0	59.760.000	99,6	59.760.000	100,0	8.422.000			TCZB, Ziraat Fin.Kiralama
4- Ziraat Finansal Kiralama AŞ	150.000.000	150.000.000	100,0	150.000.000	100,0	150.000.000	100,0	4.037.000			TCZB, Teknoloji AŞ
5- Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ	80.000.000	80.000.000	100,0	80.000.000	100,0	80.000.000	100,0	164.902.000	99.980.000	125,0	TCZB, Ziraat Fin.Kiralama, Ziraat Y.M.Đeğ., Bileşim Alt.Đağ.Kan.ve Öd.Sis., Teknoloji AŞ
6- Ziraat Sigorta AŞ	50.000.000	50.000.000	100,0	50.000.000	100,0	50.000.000	100,0	69.982.000	34.994.000	70,0	TCZB, Ziraat Fin.Kiralama, Ziraat Y.M.Đeğ.
7- Teknoloji AŞ	2.500.000	2.500.000	100,0	2.500.000	100,0	2.500.000	100,0	3.481.000	2.000.000	80,0	TCZB
8- Bileşim Alt.Đağ.Kan.ve Öd.Sis. AŞ	1.000.000	1.000.000	100,0	1.000.000	100,0	1.000.000	100,0	2.562.000	11.148.000	1.114,8	T.Halk Bankası
9- Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ	55.000.000	55.000.000	100,0	54.967.000	99,9	54.967.000	100,0	9.226.000	8.997.000	16,4	T.Halk Bankası, Halk Sigorta AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ,
10- Halk Gayrimenkul Yat. Ort. AŞ	673.639.000	673.639.000	100,0	485.519.000	72,1	485.519.000	100,0	28.834.000	21.283.000	4,4	T.Halk Bank, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Halk Sigorta AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ, Halk Finansal Kiralama AŞ
11- Halk Hayat ve Emeklilik AŞ	113.000.000	113.000.000	100,0	106.672.000	94,4	106.672.000	100,0	74.728.000	68.550.000	64,3	T.Halk Bank, Halk Sigorta AŞ, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ
12- Halk Finansal Kiralama AŞ	259.162.000	259.162.000	100,0	259.162.000	100,0	259.162.000	100,0	16.504.000	13.088.000	5,1	T.Halk Bank, Halk Sigorta AŞ, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ, Halk Portföy Yönetimi AŞ
13- Halk Portföy Yönetimi AŞ	5.000.000	5.000.000	100,0	5.000.000	100,0	5.000.000	100,0	1.261.000	241.000	4,8	T.Halk Bank, Halk Sigorta AŞ, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ, Halk Finansal Kiralama AŞ
14- Halk Faktoring AŞ	40.000.000	40.000.000	100,0	40.000.000	100,0	40.000.000	100,0	1.010.000			T.Halk Bank., Halk Sigorta AŞ, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Halk Hayat ve Emeklilik AŞ, Halk Finansal Kiralama AŞ
15- Temsan AŞ	160.000.000	160.000.000	100,0	1.460	0,0	1.460	100,0		49.136.198		TKB
16- Borsa İstanbul AŞ	423.234.000	423.234.000	100,0	350.000	0,1	350.000	100,0	23.976.000			TCZB, T.Halk Bank, Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ, Ziraat Y.M.Đeğ.
17- Vakıf İnş. Rest. Tic. AŞ	10.000.000	10.000.000	100,0	5.308.900	81,2	5.308.900	100,0	205.000			TOKİ
18- Türkiye Petrolleri AO	3.000.000.000	1.411.170.743	47,0	319.911	0,0	319.911	100,0				Sümer Holding
19- Türkiye Kalkınma Bankası AŞ	160.000.000	160.000.000	100,0	300	0,0	300	100,0	36.621.000			Sümer Holding
Toplam (V)	9.051.035.000	7.462.205.743	82,4	3.184.060.571	35,2	3.183.891.931	100,0	447.172.195	498.472.000	15,7	
Genel toplam (H+I+II+IV+V)	31.334.385.034	29.452.793.646	94,0	7.254.189.611	23,2	7.119.460.816	98,1	9.865.818.582	904.012.500	12,7	

(*) Sermayesinin %50'den fazlası kamu kuruluşlarına ait olduğundan, denetim raporu hazırlanmamaktadır.

